

Suulliset lähteet Anneli Hyvärinen

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	sivistyshistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Oriveden kolmanneksi vanhin ja jäljellä olevista vanhin koulurakennus. Vuonna 1895 valmistunut, hyvin säilynyt ja ajalleen tyypillinen pieni koulu, joka muistuttaa tuon ajan maatilan päärakennusta. Entisen koulun omistaa Etelä-Oriveden maa- ja kotitalousseura ry. ja on vuokrattu asuinkäyttöön. Tila liittyy valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Sisätiloja ei tulisi muuttaa liikaa ja tulevissa korjauksissa tulisi huomioidaan rakennuksen historiallinen arvo. Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Korjausten suunnitteluun ja toteutukseen tulisi käyttää historiallisesti arvokkaiden rakennusten korjaukseen perehtyneitä asiantuntijoita. Rakennus voisi näkyä paremmin ympäristöön puuston takaa.

Liitteet	1. Asemapiirros
Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 404_Koivuniemen koulu
Inventoija	Arto Mattila 8.9.2003
Tallentaja	Arto Mattila 26.9.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Suomasema	Kiinteistö id	91
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	1: 233
Osoite	Kellosalmentie 551	Alue	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2142 07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2520985
Hist. tilatyyppe	kantatalo	Pohjoiskoord	6831322
Nykyinen tilatyyppe	kantatalo	Rak lkm	12
		Inventoitu	

Kuvaus

Maatalomainen, tiivis ja ryhdikäs pihapiiri, jota rajaavat kaksi päärakennusta, aitta ja navetta. Piha on tasainen ja päärakennuksen itäpuolella, pihaa vähän alempana, kulkee Kellosalmentie. Pihasta näkee päärakennusten välistä, koillisen suunnassa olevat pellot. Tilakeskusta rajaa tiheä metsä. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.

1. Päärakennus 1 on rakennettu vuonna 1890 ja se on hirsirakenteinen ja lyhytnurkkainen. Julkisivut ovat hirsipinnoilla ja vanhat ikkunat ovat T-mallia. Katon molemmin puolin on frontonit. Kate on aaltopeltiä ja perustus lohkokiveä. Talon länsipäässä on talliosa, joka on nyt autotallina.

2. Päärakennus 2 on rakennettu 1880-luvun lopulla ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat hirsipinnoilla ja päätykolmiot ovat koristeelliset. Vanhat ikkunat ovat T-mallia ja niissä on välipuitteita. Katon molemmin puolin on frontonit ja katolla on vellikello. Kate on aaltopeltiä ja perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet. Vuonna 1967 on taloon tehty perusteellinen sisäremontti. Sauna sisälle, lisälämmöneriste ja keskuslämmitys.

3. Aitta on 1890-luvulta ja se on pystyhirsirakenteinen. Kolmoisaitan päissä on suurehkot huoneet ja länsipäässä on lisäksi vaakahirsirakenteinen huone. Aitan katon keskellä on frontoni. Perustuksena on nurkissa olevat lohkokivet, joista osa on kaatunut. Kate on aaltopeltiä.

Aitta täytyisi ryhdistää.

4. Navetta on rakennettu punatiilestä ja puusta vuonna 1908. Navetta paloi vuonna 1924 ja se korjattiin vuonna 1925. Navetan pohjoispäässä on korkeampi lautarakenteinen konesuoja ja eteläpäästä on purettu hirsinen osa, jossa oli sikala. Kate on aaltopeltiä ja perustus on lohkokiveä.

5. Maakellari on 1890 -luvulta ja se on lohkokivirakenteinen ja sen katto-osa on lautarakenteinen.

6. Lämpökeskuskoppi on peltinen elementtikoppi.

7. Sauna on rakennettu 1940 -luvulla ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Perustus on betonia ja kate vanhaa betonitiiltä. Sauna toimii nykyään lehmien talvihuoneena.

8. Lehmien virtsasäiliö on betonirakenteinen ja pyöreä. Ei ole rakennus.

9. Konesuoja-liiteri on 1800-luvun lopulta ja se on lautarakenteinen. Julkisivut ovat pystylautaa. Perustuksena ovat nurkkakivet ja kate on aaltopeltiä. Konesuoja toimi aikoinaan myös lampolana.

10. Konehalli on rakennettu vuonna 1987 ja se on lautarakenteinen. Kate on profiilipeltiä.

11. Vilja-aitta on rakennettu 1920-luvulla ja se on punatiili- ja puurakenteinen. Kate on aaltopeltiä ja perustus betonia.

12. Puimalato on rakennettu 1920-luvun alussa ja se on lautarakenteinen. Julkisivut ovat vaakapaneelia. Puimalato on rakennettu palaneen puimaladon tilalle. Rakennus toimii nyt kuivurina.

Historia

Tilan historia on suhteellisen lyhyt. Kuitenkin melkein kaikki alkuperäiset rakennukset ovat tallella. Tilan ensimmäiset omistajat tulivat Längelmäeltä ja he olivat Alekski Havola ja Hilma Uusitalo. He rakennuttivat nykyisistä rakennuksista neljä rakennusta. Alekski ja Hilma ottivat sukunimekseen Seppälän. Tila oli hevostilana 1880-luvusta vuoteen 1966. Tilalla syttyi tuhoisa tulipalo vuonna 1924 ja melkein kaikki talousrakennukset paloivat. Samana vuonna talon isännäksi tulivat Paavo ja Laina Seppälä (os. Yrjölä). Tila on jaettu kahtia sodan jälkeen. Vuodesta 1966 isäntäpariskunta oli Olli ja Vappu Kylkilähti (os. Seppälä).

Ympäristö

Tilakeskus on metsän sisässä ja tilan itäpuolelta kulkee Kellosalmentie, jonka toisella puolella on peltoa. tilan itäpuolella olevaan Längelmäveden rantaan on matkaa 250 m. Pellot ovat suhteellisen tasaisia ja ne ovat vanhaa vesijättömaata.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suomen maatilat II Hämeen lääni, 1931.
Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Terhi, Olli ja Petri Kylkilähti

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	
Perustelu	Hyvin säilyneet ja tyypilliset 1800-luvun lopun maatilain pitkä mallinen päärakennus ja pihapiiri rakennuksineen, jotka ovat viljaitan ja konesuoja-liiterin lisäksi säilyttämisen arvoisia. Pihapiiri rajoittuu perinteiseen tapaan neljältä sivulta ja kaikki pihan rakennukset ovat 1880- ja 1890-luvulta navettaa lukuunottamatta. Tila liittyy valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa edelleen säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Aitan perustukset tulisi korjata. Pellot tilan itä- ja eteläpuolella tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

R5.17 Seppälä

Oriveden rakennusinventointi 2003

Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 427_Seppälä	
Inventoija	Arto Mattila	9.9.2003
Tallentaja	Arto Mattila	26.9.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Suomasema	Kiinteistö id	92
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	1:53/1:170/1:
Osoite	Kellosalmentie 671	Alue	41
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2142 07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2520922
Hist. tilatyyppe	kantatalo	Pohjoiskoord	6830325
Nykyinen tilatyyppe	kantatalo	Rak lkm	6
		Inventoitu	

Kuvaus

Loivasti pohjoiseen viettävä ja ryhdikäs pihapiiri, jota rajaavat 41 m pitkä päärakennus, 41 m pitkä aitta-navetta, iso kuusialta ja Kellosalmentie. Kiertopihassa kasvaa joitain pensaita ja puita. Pihan ja tien välissä on puuaita, jossa on kiviset portinpylväät. Pihalta ei avaudu näkymiä ympäristöön. Komeiden rakennusten ympäröimä piha on hyvin vaikuttava.

Rakennukset ovat alkuperäisen näköisiä ja hyväkuntoisia.

1. Päärakennus on rakennettu 1880-luvulla ja sen rakennutti Joonas Jussila. Rakennuksessa on uusgotiikan piirteitä ja lehtisahakoristeita. Talo on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Hirsipintaisten julkisivujen yläosassa räystään alla on puolikaarifriisi. Vanhat ikkunat ovat 6-osaiset. Katon keskellä molemmin puolin on frontoni, jonka kohdalla on kolmioikkuna ja koristeelliset puuleikkaukset. Kahdessa mutterin mallisessa lasikuistissa on värikkäitä laseja ja niissä on erikoiset puuleikkaukset, pilasterit sekä katto. Talon länsipäässä on matalampi osa, jossa on aumakatto. Perustukset ovat luonnonkiveä.

2. Aitta-navetta on ollut aikaisemmin kokonaan aittaa. Vuonna 1948 suurin osa aittaa purettiin ja sen paikalle tehtiin sementtitiilinen navetta, joka muodostaa pihapiiriä luontevasti ja liittyy kauniisti jäljellä olevaan aitan osaan. Aitta on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja siinä on koristeelliset pilarit, ikkunat ja haukkaikkunat. Päätykolmiossa on koristeelliset puuleikkaukset. Perustus on lohkokiveä. Navettaosa on korkeampi ja siinä on lautarakenteinen parvi. Kate on vanhaa betonitiiltä

3. Autotalli on lautarakenteinen ja pulpettikattoinen.

4. Halkoliiteri on lautarakenteinen.

5. Kuivuri on peltikasettirakenteinen, joka kuuluu Pihlajamäen tilaan.

6. Paja on hirsirakenteinen ja kate on betonitiiltä. Pajan sisällä on edelleen pajakalusto paikallaan, jota Joonas Jussila käytti. Ei kuvaa.

Historia

Tilalla on ollut vanhempikin päärakennus, joka on hävinnyt. Joonas Jussila rakennutti päärakennuksen 1880-luvulla. Kertoman mukaan päärakennukseen meni niin paljon hirttä, että ensimmäisenä kesänä hirret riitti vain ikkunoiden alareunaan asti. Seuraavana talvena puuta piti kaataa lisää hirsitarpeeksi. Tilaan kuului paljon rakennuksia mm. yksityinen meijeri, joka oli tien toisella puolella nykyisen Ala-Jussilan pihassa. Kertomatiedon mukaan n. 300 m:n päässä Kellosalmentietä pohjoiseen sijaitsi rakennusryhmä, jonka Joonas Jussila hävitti. Vanhoja rakennuksia on purettu myös nykyisen Ala-Jussilan kohdalta. Jussilalla oli 14 lasta, joista 4 lasta kuoli hyvin nuorena. Vuodesta 1920 isäntänä oli Janne Jussila. Vuonna 1945 venäläinen sotavanki, joka oli töissä tilalla, tietämättömästi syystä tappoi Jannen.

Tilalla ei ollut perillisiä ja tila joutui pika-asutusmyyntiin. Vuonna 1946 karjalasta tulleet Toivo ja Veikko Äikäs ostivat tilan. Veikko ja Maria Äikäs ovat omistaneet tilan 1950 -luvulta asti.

Ympäristö

Tila sijaitsee Kellosalmentien varressa ja tien toisella puolella on Ala-Jussilan tila. Ylä-Jussilan pohjoispuolella on loivasti laskevaa ja kumpuilevaa peltoa ja eteläpuolella on metsää. Längelmäveden ranta on 500 m:n päässä idässä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Tila kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan. Seutukaavassa alue on merkitty MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Tauno Äikäs

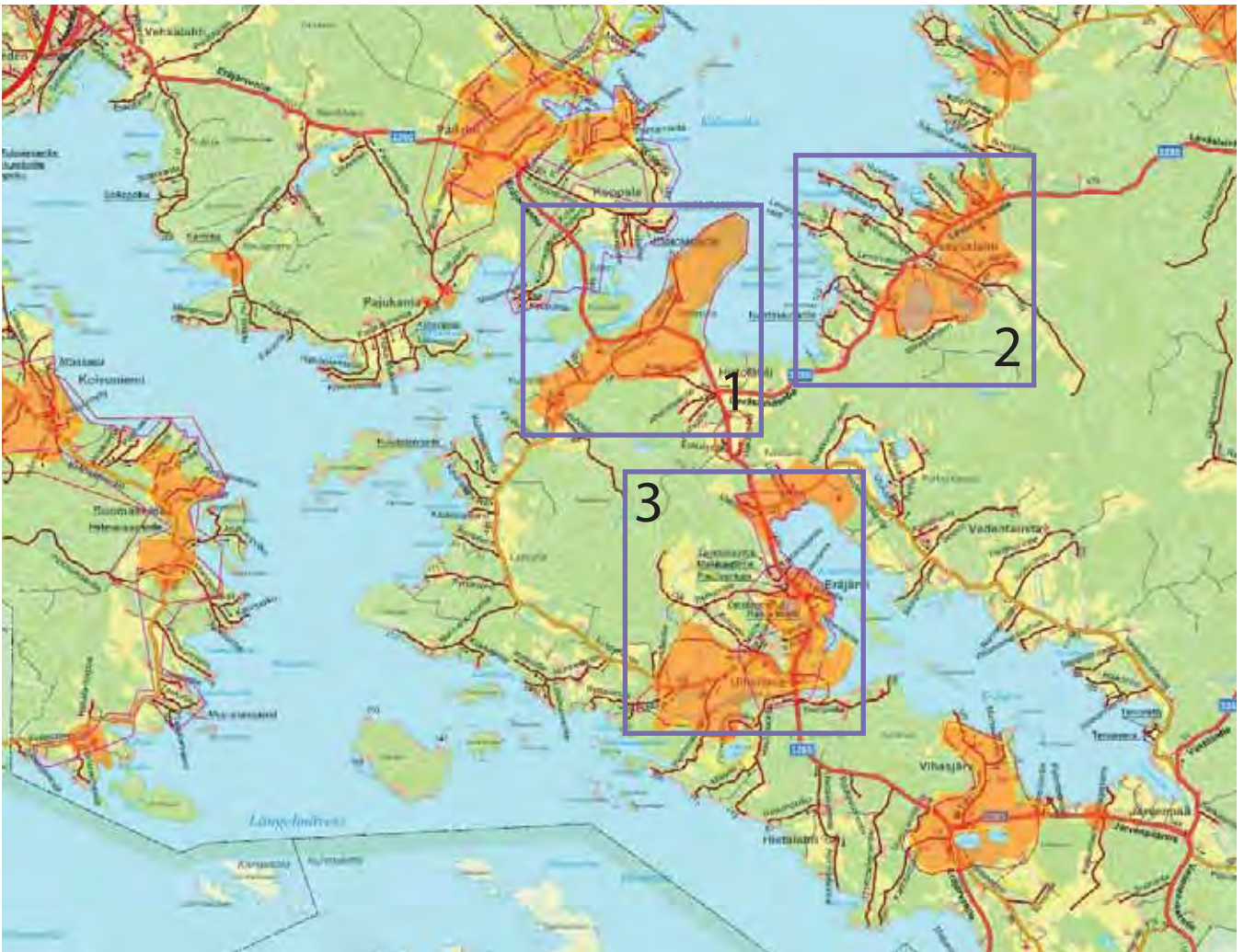
Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	monipuolinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Kaunis ja hyvin säilynyt maatilan pihapiiri, joka on rakennuksineen säilyttämisen arvoinen ja sijaitsee todennäköisesti vanhan ryhmäkylän vieressä. Komea päärakennus on 41 m pitkä ja on todennäköisesti Oriveden pisin maatilan päärakennus. Rakennuksessa on koristeellisia osia, kuten kuistit ja päätykolmiot. Tila liittyy valtakunnallisesti merkittävään Naappila-Koivuniemi-Suomasema kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyväkuntoisia ja esimerkillisesti korjattuja. Toimenpidesuosituksia: Sisätiloja ei tulisi muuttaa liikaa ja tulevaisuudessa korjauksissa tulisi edelleen ottaa huomioon rakennuksen historiallinen arvo ja noudattaa säilyttävää sekä perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Korjausten suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi käyttää historiallisesti arvokkaiden rakennusten korjaukseen perehtyneitä asiantuntijoita. Puustoa voisi harventaa päärakennuksen pohjoispuolelta, jotta tämä näkyisi ja liittyisi paremmin peltomaisemaan.

Liitteet	1. Asemapiirros
Valokuvat	CD: CD 3/4 Etelä-Oriveden alue / 427_Ylä-Jussila
Inventoija	Arto Mattila 9.9.2003
Tallentaja	Arto Mattila 26.9.2003

Kartalla 1:100 000, on esitetty seuraavilla sivuilla olevien karttaotteiden, 1:20 000, sijainnit Vanhan Oriveden eteläosassa.

6 Pohjois-Eräjärvi

Kuvaus

Pohjois-Eräjärveen kuuluu suurin osa entisestä Eräjärven kunnasta ja mm. sen keskusta. Alue rajautuu lännessä Rönninsalmen pohjoispuoleiseen rantaan. Pohjois-Eräjärveen kuuluu useita kyliä: Kuivanen, Vetterkulla, Uiharla, Hirtolahti, entinen Haapaniemi eli Eräjärven kirkonkylä, Leväslahti ja Hietalahti. Kallioinen, viljelyyn vain paikoin sopiva Vedentausta on ollut kylien ulkotiluksia. Tiet kiertävät Eräjärven rantojen tuntumassa ja Kuivasen kylän kautta Uiherralan. Monipuolinen kallioperä näkyy paitsi useina louhoksina, myös runsaana kiven käyttönä rakennuksissa. Viljelymaisemat ovat enimmäkseen hiesupohjaisia, paikoitellen loivahkosti kumpuilevia, paikoitellen hyvin tasaisia. Pohjois-Eräjärven arvokkaita maisema- ja arvoalueita on kuusi. Kaksi liittyy kirkkoon, kirkonkylän keskusta ja varhaiseen vaateteollisuuteen, yksi kartanoympäristöön ja muut kolme ovat talonpoikaiskylien viljelymaisemia. Yksittäisiä kohteita on useista klassistisista

kouluista kivisiltaan ja hyvin säilyneisiin tilakeskuksiin, seurantaloihin, perinnemaisemiin ja autoituneisiin kylätontteihin. Eräpyhä on tärkeä paitsi muinaisjäännöspaikkana, myös luonnonarvoiltaan sekä matkailukohteena. Rönnin tanssilava taas edustaa toisenlaista matkailukohdetta. Näköalapaikkoja on korkeilla vuorilla, joilla metsä ei peitä näkymiä.

Historia

Uiherralassa ja Hietalahdessa on kivikaudella jo asuttu, ja irtolöytöjen perusteella kirkonkylässä, Kauppilassa ja Leväslahdessa ainakin liikuttu. Eräpyhän alue on ollut lapinraunioineen tärkeä paikka ilmeisesti metallikaudesta alkaen. Uiherralassa oli 1600-luvulla Halikon Puotilan suvulle kuulunut kartano, Koppalan rsthollista eli myöhemmin Vetterkullasta tuli kartano vasta 1700-luvulla. Maakirjakylistä lähes kaikki ovat hajaantuneet isojaon jälkeen, ja Leväslahdessa ja Hietalahdessa kylätontit ovat autoituneet. Leväslahdessa tosin oli useita yksinäistaloja ja Kauppila oli vielä pitkään ryhmäkylä. Nykyisin Pitkäjärvi-Päilähdän alueeseen luettava Koppalansalmen länsipuolinen Koppala on kuulunut Eräjärveen ennen kuntaliitosta 1973. Entinen eräalue on ollut pääteistä syrjässä, vesistön ja vaikeakulkuisen vuorimaan erottamana. Leväslahden kautta kulkee tie Längelmäelle, johon kylä kuului vuoteen 1929 asti. Eräjärven kirkonkylä levittäytyi kirkolta tien viera pohjoiseen 1900-luvun aikana.

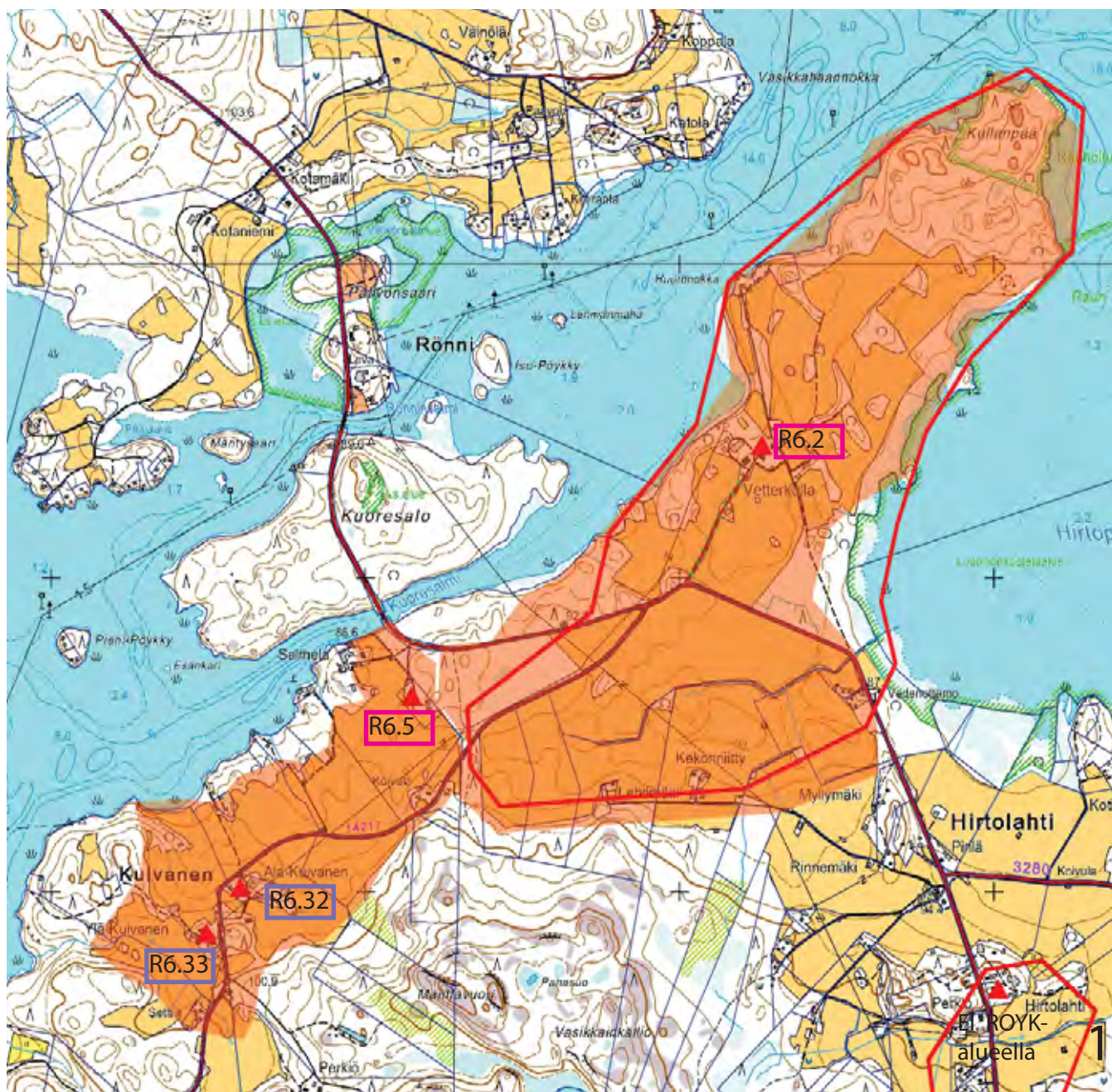
LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:

Kumpuja ja kavinavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

VETTERKULLA-KUIVANEN

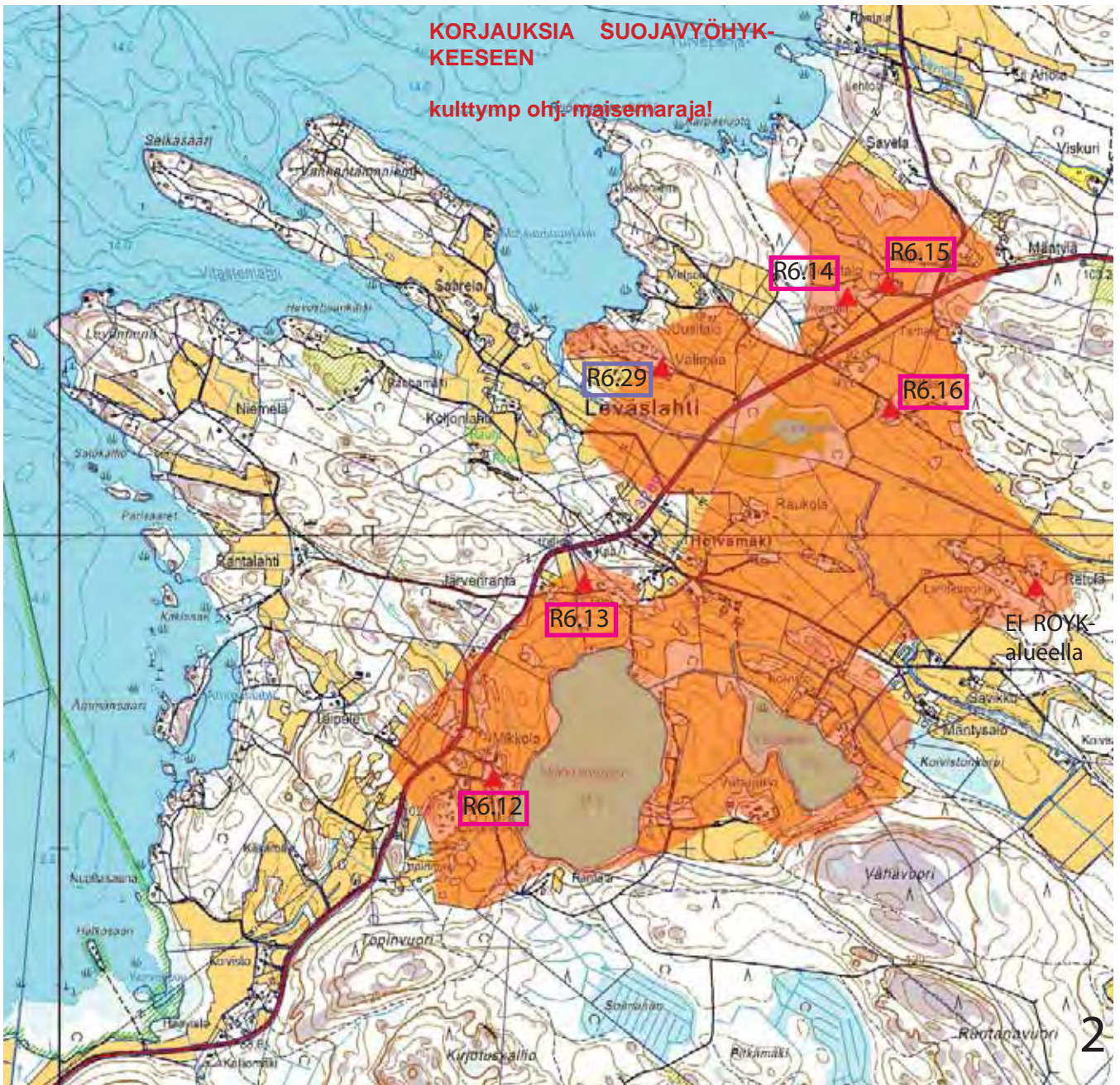

Alueen inventoidut kohteet:

- R6.2 Vetterkullan kartano
- R6.5 Koppalan koulu
- R6.32 Ala-Kuivaniemi
- R6.33 Ylä-Kuivaniemi

- Rx.xx Inventointiaineisto 2009/ Arkinor Oy
- Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma
- Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö
- Maakunnallisesti arvokkaan kulttuuriympäristön raja (2007/maak.k.)
- Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999
- Arvokas maisema-alue
- Arvokas peltoalue

LEVÄSLAHTI

Alueen inventoidut kohteet:

- R6.12 Mikkola
- R6.13 PVY:n talo (Leväslahden koulu)
- R6.14 Vanhatalo
- R6.15 Jussila
- R6.16 Mettäs
- R6.29 Välimaa

Rx.xx Inventointiaineisto 2009/ Arkinor Oy

Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

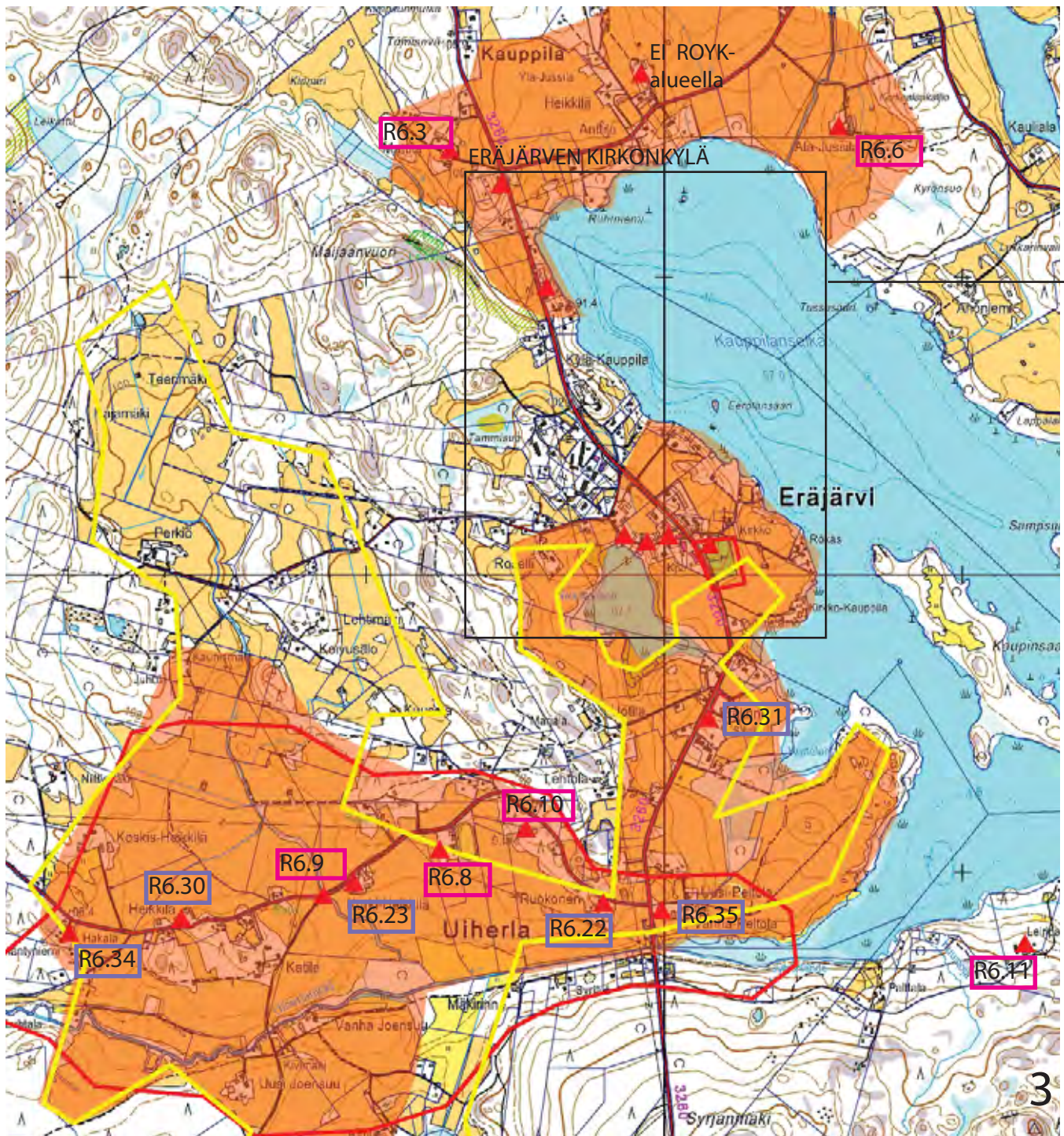
Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

Arvokas maisema-alue

Arvokas peltoalue

KAUPPILA-ERÄJÄRVEN KIRKONKYLÄ-UIHERLA

Alueen inventoidut kohteet:

R6.3	Mattila	R6.31	Erälinna
R6.6	Ala-Jussila	R6.32	Ala-Kuivanen
R6.8	Uiherlan koulu	R6.33	Ylä-Kuivanen
R6.9	Uiherlan kivisilta	R6.34	Hakala
R6.10	Eräjärven seuratalo	R6.35	Vanha-Peltola
R6.11	Eräjärven leiripappila		
R6.22	Mäki-Ruokonen		
R6.23	Kurki-Heikkilä		
R6.29	Välimaa		
R6.30	Heikkilä		

Inventointiaineisto
2010/ Arkinor Oy

Inventointiaineisto
2003/ Kulttuuriympäristö-
ohjelma

Aluerajaus ROYK/
kulttuuriympäristö

Maakunnallisesti
arvokkaan kulttuuri-
ympäristön raja
(2007/maak.k.)

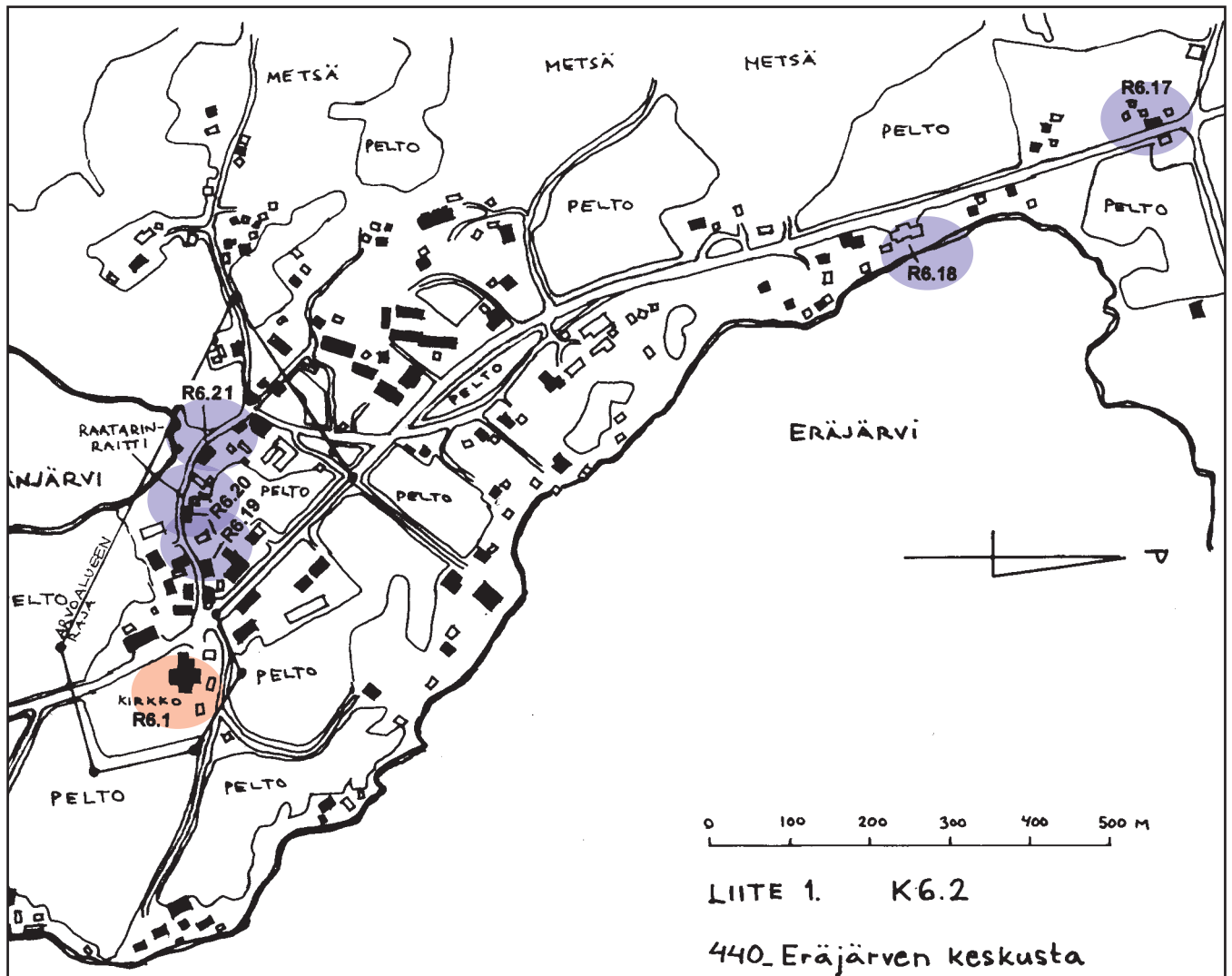

Pirkanmaan perinnemaise-
mat/ Pirkanmaan Ympäristö-
keskus 1999

Arvokas maisema-
alue
Arvokas peltoalue

ERÄJÄRVEN KIRKONKYLÄ

LIITE 1. K6.2

440. Eräjärven keskusta

 Inventointiaineisto 2009/ Arkinor Oy

 Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Asemakuva Kulttuuriympäristön aineistosta tekijänä Eija Teivas tai Arto Mattila.

Alueen inventoidut kohteet:

R6.1 Eräjärven kirkko ja hautausmaa	R6.19 Pihlmanin vaateteollisuuden kutomo (ent.)
R6.17 Erkkylä	R6.20 Eräjärven Säästöpankin konttori (ent.)
R6.18 Eräjärven entinen osuusmeijeri	R6.21 Lehmus

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:

Kumpuja ja kiviavettoja Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

K6.1 Eräjärven kirkko ympäristöineen

Kuvaus

Maisema-alue käsittää Eräjärven kirkon ja hautausmaan, avoimet peltoalueet sen ympärillä ja osan kirkonkylän keskustasta eli vanhasta Haapaniemen kylästä. Kirkko ja hautausmaa sijaitsevat mäellä, joka pistää leveänä niemenä Eräjärveen sen länsirannalla. Kirkonkylän palveluista osa on aivan kirkkoa vastapäätä eri-ikäisissä ja -näköisissä rakennuksissa. Tieltä ja hautausmaalta avautuu kauniita näkymiä eteläpuolisille pelloille ja osittain myös järvelle. Pohjoispuolella on vanhaan makasiiniin tehty kivimuseo ja vähän etäämpänä uudehkoja rakennuksia, mm. rivitaloja. Kiviäidalla aidattu hautausmaa kasvaa suurehkoja puita. Mäen rinteiden alla on sinänsä siisti jätepiesti, joka on tarpeettoman näkyvästi maisemassa.

Historia

Alueelta on löydetty kivikautinen esine, mutta ei asuinpaikkaa. Haapaniemen kylä on sijainnut Nikkilänjärven rannalla jo ainakin 1600-luvulla, todennäköisesti kuitenkin

jo 1540, jolloin kylässä oli neljä taloa. Tie on mutkitellut kylään keskustan kautta nykyistä Raatarinraittia, ja se on oikaistu 1960-luvulla kulkemaan suoraan kirkon ja ns. maallisen kylärakenteen välistä. Kirkko rakennettiin vanhan, 1687 rakennetun saarnanuoneen paikalle 1746. Seurakunnan lisääntyttä tarvittiin uusi kirkko jo 1821, joka on nykyinen. Useat myöhemmät korjaukset vuosina 1856, 1872, 1874 ja 1916 eivät ole muuttaneet kirkon ulkoasua olennaisesti. Hautausmaata on laajennettu useaan otteeseen. Kirkosta on tarkempaa tietoa kiinteistökartilla R6.1. ja myös Eräjärven keskustaa käsittelevällä kartilla K6.2.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	kirkkohistoria
Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Kirkko on edustava ja hyvin säilynyt esimerkki 1800-luvun alun kansanrakentajien suunnittelu- ja rakennustaidoista. Eräjärveläinen kirkonrakentaja Matti Åkerblom suunnitteli kirkon 1807 ja sen rakensi hänen sisarenpoikansa Matti Åkergren. Länsitornillinen, tasavartinen ristikirkko on sisäviisteinen ja paanukattoinen. Kirkko oli myös itsenäisen Eräjärven kunnan symboli. Ympäröivät avoimet peltomaisemat korostavat kirkon perinteistä, hallitsevaa asemaa maaseudun kirkonkylän tärkeimpänä rakennuksena. Eräjärven kirkko ympäristöineen on määritelty valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi.

Säilymisedellytykset

Kirkon ja hautausmaan ympäristön tulee pysyä avoimena maisematilana nykylaajuudeltaan. Maisema-alueelle sijoitettavien rakennusten tai rakennelmien tulee sopia arvokkaaseen ympäristöön niin ulkonäöltään kuin käyttötarkoitukseltaan. Olemassa oleva tai uusi rakennuskanta ei saa kilpailla huomiosta kirkon kanssa. Kirkkolain suojelmana kirkko ja hautausmaa säilynevät muuten hyvin.

Eräjärven kirkonseutu, ilmakuva 2007, Hannu Vallas (07098/1799, ote kuvasta 1798)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kiviavettoja
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

K6.2 Eräjärven keskusta

Kuvaus

Eräjärven keskustalle tärkein ominaispiirre on kirkko mäellä. Kirkko on ylivoimaisesti kylää hallitseva elementti, jonka viereiseen mäenrinteeseen kyläkeskus on syntynyt jo paljon kirkkoa aikaisemmin. Etelästä lähestyttäessä hautausmaan kivi- ja kuusi-aita sekä Eräjärventien toisella puolella olevat talot ja puut antavat kylälle kauniit ja eheät rajat. Ainoastaan jätteenkeräyspiste tien itäpuolella rikkoo täydellistä kylään lähestymisen idylliä. Myös Nikkilänjärvi näkyy kauniisti. Itä- ja lounaispuolella olevat avoimet peltomaisemat ja metsäsaarekkeet ovat tärkeitä kylän hahmottumisen kannalta. Näiden reunoilla sijaitsevat talouskeskukset. Kirkolle johtava Raatarinraitti on

säilynyt hyvin, soratien tiivis luonne vanhoine rakennuksineen kuten Lehmuksen ja Pihlmanin entiset pienteollisuustalot ja komea jugend-tyyliä edustava Säästöpankin rakennus antavat kirkonkylälle historiallista syvyyttä.

Historia

Eräjärvi on syntynyt eränkäyntialueelle, jossa mm. kangasalalaiset eränkävijät liikkivat. Pysyvää asutusta Eräjärvellä on ollut jo keskiajalla, jolloin alue kuului Suur-Kangasalaan. Eräjärven nimi on ollut alkujaan Haapaniemi, tämä ryhmäkylä sijaitsi nykyisen raatarinraitin varrella Nikkilänjärven rannalla. Eräjärvi alkoi kasvaa Raatarinraitin varresta. Päätie kulki aikoinaan etelästä tullessa kirkkoa kohti ja kirkon jälkeen tie kääntyi Raatarinraitille ja sieltä haarautui Perkiöntielle, Puutteenkujalle sekä Eerolanmutkaan. Uusi päätie muutti Raatarinraitin luonteen päätiestä sivutieksi. Kun Orivesi erosi Kangasalasta omaksi kirkkopitäjäkseen noin vuonna 1540, Eräjärven alue liitettiin Oriveteen. Eräjärvi kuului seuraavat vuosisadat Oriveden emäpitäjään. Ensimmäinen saarnahuone Eräjärvelle rakennettiin vuonna 1687 ja säännöllisiä jumalanpalveluksia voitiin järjestää vasta vuonna 1742, jolloin Oriveden pitäjänapulainen määrättiin asumaan Eräjärvelle. Vuonna 1746 päätettiin rakentaa ränsistyneen saarnahuoneen tilalle uusi kappelikirkkoja kirkko valmistui samana vuonna. Kappeliseurakunnan oikeudet ja oman kappalaisen Eräjärvi sai vuonna 1785. 1700-luvun lopulla seurakunta kasvoi niin, että tarvittiin uusi isompi kirkko ja monien vastustusten jälkeen uusi kirkko valmistui vuonna 1821. Eräjärvi eristyi Orivedestä huonojen kulkuyhteyksien takia. Kappeliseurakuntalaisten tottumus omien asioiden hoitoon oli osaksi perustana sille, että Eräjärven kappelista tuli vuonna 1870 itsenäinen kunta. Vuonna 1972 Eräjärvi liitettiin uudelleen Oriveteen. 1920-luvulla alkoi Eräjärvellä vaateteollisuuden aika ja siltä ajalta on useita rakennuksia jäljellä Raatarinraitilla, mm. Pihlmanin vaatetehdas vuodelta 1936. Kunta osti kunnantaloksi puurakenteisen omakotitalon keskusta-alueelta Tammiojantien varresta vuonna 1958 ja nykyään talo on taas yksityisenä omakotitalona.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Eräjärven entinen kuntakeskusta on monipuolinen ja selvästi hahmotettava alue, jossa on kerrostumia monista kehitysvaiheista. Kirkonkylän pitkänomainen keskusta sijoittuu Eräjärven rantaa myötäilevän Eräjärventien varrelle. Alueeseen kuuluvat 1800-luvun alun ristikirkko hautausmaineen, makasiini, vaateteollisuuteen liittyviä teollisuus- ja asuinrakennuksia. Tärkeitä maisemallisia ominaisuuksia ovat näkymät tieltä ja kirkonmäeltä järvelle sekä rakennettua aluetta reunustavat avoimet, hoidetut viljelymaisemat alueen pohjois- ja eteläpäässä. Alue liittyy valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan.

Säilymisedellytykset

Kylän selkeäpiirteisyyden tulisi säilyä ja tämän takia kylän reunavyöhykkeiden ja peltoaukeiden rakentamisessa tulisi olla varovainen ja tarkka. Kirkon ympärillä ja kylän eteläpuolella olevat pellot sekä Nikkilänjärven rannat on pidettävä avoimina. Järvinäkymät Eräjärvelle antaisivat kylälle lisää viihtyvyyttä ja avaruuden tuntua, joten rannasta tulisi paikoin raivata puustoa pois. Kylän vanhat rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja asuttuina, joka tukee kylän alkuperäisen miljööän säilymistä. Kirkon tulisi näkyä kesällä vähän paremmin lehtipuiden lomasta kylää etelän suunnasta lähestyttäessä. Tulevaisuudessa ennen toimenpide- ja rakennusluvan hakemista on arvoalueelta inventoitava tilat nro 3:32 Pihlmanin entinen pienteollisuustalo, 4:10 Eräjärven entinen Säästöpankki, sekä 4:85 Lehmus, inventoinnin tulee olla näiden tilojen suunnittelussa lähtökohtana.

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristö-
töohjelma-aineisto, 2003

Lähde:

Kumpuja ja kivinavettoja
Oriveden kulttuuriympäristö-
ohjelma, Eija Teivas, 2003

K6.3 Kauppilan-Perhontaustan kulttuurimaisema

Kuvaus

Kulttuurimaisemaan kuuluvat Eräjärven pohjoisrannan ja Perhojärven ympäristön viljelymaisemat tilakeskuksineen. Melko tasaiset hiesupellot ovat suureksi osaksi avoimet molempien järvien rannoilla, eikä metsäsaarekkeitä juuri ole. Pellot ulottuvat paikoin suikaleina metsien lomaan, jossa metsänreunat ovat suurimmaksi osaksi selvärajaiset. Vedentaustan suunnasta tie seuraa Korkealankallion kylkeä, josta rinne viettää kapealle Perhojärvelle. Tien kääntyttyä länteen avautuvat maisemat myös Kauppilanselälle. Eräjärventietä sivuava peltoaukea on järvinäkymien vuoksi hyvin tärkeä. Ala- ja Ylä-Jussilan tiloilla on perinteistä pihapiiriä ja hyvin säilyneitä, edustavia rakennuksia. Entisen ryhmäkylän vaiheilla on edelleen Ylä-Jussilan, Heikkilän ja Anttilan talot, mutta kylä ei ole nykyisellään vanhan ryhmäkylän tapaan tiheään rakennettu.

Historia

Kauppilan alueelta on löydetty kivikauden toiminnasta kertovia esineitä. Kauppila on yksi Eräjärven vanhoista maakirjakylistä, joka pysyi ryhmäkylänä vielä isojaon jälkeenkkin, mutta on sitten osittain hajaantunut: Mattila siirtyi Eräjärventien länsipuolelle ja Ala-Jussila itään Korkealankallion juurelle. Kylää ympäröivät pellot olivat viljeltyjä jo 1630-luvun maakirjakarttojen mukaan. Eräjärven ensimmäinen kievari asetettiin Kauppilan kylään 1796.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Kulttuurimaisemaan kuuluu Perhonjärven ympäristö ja Kauppilan kylän vähintään 370 vuotta viljelty peltomaisema ja vielä osittain asuttu ryhmäkylän paikka Eräjärven pohjoispäässä. Ala- ja Ylä-Jussilan tiloilla on edustavia rakennuksia perinteisissä pihapiireissä. Vedentaustantien ja Eräjärventien risteysalueen tuntumasta on kauniit näkymät Eräjärvelle ja Perhontaustan kautta kiertävän tien mutkasta molemmille järville.

Säilymisedellytykset

Vanhan kylän ympäristöä voisi edelleen tiivistää. Järvinäkymiä niin Eräjärventieltä pohjoissuunnasta kuin Vedentaustantieltäkin tulee säilyttää pitämällä ranta- ja tienvarsipensaikat kurissa.

Kauppila - Perhojärvi maisema-
aluetta etualalla Kauppilan
selkä, ilmakuvat 2007,
Hannu Vallas

Vasemmalla rannassa entinen
Osuusmeijerirakennus (R6.18),
keskellä Erkkylä (R6.17),
jonka takana Mattila (R6.3).
(Ote ilmakuvasta 07098_1791)

Keskimmäisessä kuvassa Kauppilan
kylän peltoaukeaa. (Ote ilmakuvasta
07098_1791). Oikean kuvan yläosassa
Perhojärven pohjoisosaa ja oikeassa
reunassa Heikkilän päärakennus
(R6.6) (ote ilmakuvasta 07098_1786)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

K6.4 Vetterkullan kartano ja kulttuurimaisema

Kuvaus

Vetterkullan maakunnallisesti merkittävä kulttuurimaisema käsittää koko Koljonselälle pistävän niemen ja sen eteläpuoliset peltoalueet. Niemen länsirannalla, koivukujan päässä ovat Vetterkullan kartanon edustava tilakeskus, talouspiha ja puisto, jotka erottuvat omana kokonaisuutenaan pellon reunalla. Eräjärventieltä johtaa pienen metsikön läpi ja peltojen poikki suora vanha lauttarantaan johtanut tie, jonka linja näkyy vielä maastossa. Eräjärventie taas kulkee aluksi pellon reunassa, metsän rajalla. Kartanon mailla on kolme paria kivisiä portinpylväitä. Pitkään viljely peltomaisema on tasaista ja metsänreunat selvärajaisia. Niemen kärjessä on Kullanpään rauhoitettu luonnonsuojelualue, joka kuuluu viereisen Hirttopohjan kanssa myös Natura 2000:een. Eräjärventieltä ei Vetterkullan maiden kohdalta näy järvelle ainakaan kesäikaan.

Historia

Koppalan kylään kuului 1558 neljä taloa, jotka yhdistettiin vähitellen, ja 1639 taloja oli vain yksi. Koppalasta tuli kartano, kun se siirtyi pysyvästi säätyläisomistukseen ilmeisesti 1720-luvulla. Koppalan maita on ollut myös Kopansalmen luoteispuolella Kuotikasvuoren ympärillä, jossa oli useita kartanon torppia. Vuodesta 1835 päästiin lautalla Huutonokasta salmen yli vastarannalle. Lauttarantaan kulki tie Vetterkullan maiden halki. Koppalaan sijoitettiin myös kievari 1870-luvun alussa. Tie jäi pois käytöstä, kun lossi siirrettiin etelään päin Rönninsalmeen 1918 ja Kuoresalmeen saatiin siltä. Vetterkullan kartanon pohjoisosan pelloista osa on paljastunut vesien laskun myötä, mutta suurin osa on ollut viljeltyä jo vähintään kaksisataa vuotta. Isojaon aikaan 1788 kartanolla oli salmen rannassa tuulimylly. Vetterkulla kuului tuolloin Leväslahden kanssa Längelmäkeen.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	monipuolinen
Rakennushistoriallinen arvo	monipuolinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Vetterkulla on monipuolisesti arvokas kartanoympäristö näkyvällä paikalla Eräjärvelle johtavan tien varressa. Alueeseen kuuluu kartanon edustus- ja talouspihojen lisäksi puisto, puukuja ja vähintään kaksisataa vuotta viljelty viljelymaisema. Kartanon päärakennus ja sivurakennukset ovat arkkitehtonisesti ja rakennusperinteisesti edustavia ja talouspihan kanssa kartanoille tyypilliseen tapaan sijoiteltuja. Alueen halki kulkee edelleen erottuva, Oriveden ja Eräjärven liikennehistoriaan liittynyt lossitie.

Säilymisedellytykset

Vetterkullan kartanon tilakeskuksen itäpuoli tiehen asti tulisi jatkossakin pitää viljeltynä. Myös tien eteläpuolella tulee säilyä peltoaluetta. Pienehköt, avoimet alueet ja suoralinjaiset metsänreunat kestävät huonosti lisärakentamista. Eräjärventien reunat on edelleen pidettävä vesakoitta peltoalueiden kohdalla. Entisen lossille johtaneen tien linjan tulisi näkyä maastossa koko matkaltaan.

Vetterkullan maisema-alue.
Kartanon rakennukset
keskimmäisessä kuvassa.
Ilmakuvat 2007, Hannu
Vallas (otteet ilmakuvista
07098_4470, 07098_4469 ja
07098_4467)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristö-
töohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja
Oriveden kulttuuriympäristö-
ohjelma, Eija Teivas, 2003

K6.5 Leväslahden kulttuurimaisema

Kuvaus

Leväslahden kulttuurimaisema sijoittuu soistuvan Raukoselän ympärille rajautuen metsiin. Koljonselän entinen pitkä lahti on vesien laskun myötä kuivunut pieneksi lammeksi. Leväslahden vanha kylä sijaitsee lahden koillisrannalla, jossa on autoitunut kylätontti. Alueen ainoa selvä rakennettu tihentymä on Mikkolanjärven pohjoispuolisella mäellä. Arvokkaita pihapiirejä on useilla kylän vanhoista kantatiloista. Alueella kasvaa komeita katajia. Leväslahden kulttuurimaisema on Raukoselkää ympäröivä viljelymaisema. Alueen kaakko-luode-suuntaiset niemet, lahdet, laaksot määräävät myös useimpien tiloille ja tonteille johtavien teiden suunnan. Poikittain niihin nähden kulkee Västilään johtava päällystetty tie. Hoivamässä on alueen selvä rakennettu tiivistymä. Entisellä kylän paikalla loivassa rinteessä ovat jäljellä hyvin vanha otsaaitta, katajikko ja maisemallisesti tärkeä mänty. Vuoret rajaavat laaksoa etelästä ja kaakosta, mutta muuten maisema rajautuu heikosti. Tärkeitä ominaisuuksia ovat Raukoselän laakson avoimuus ja pitkät näkymät kylätontilta.

Historia

Leväslahden kulttuurimaisema on ollut suureksi osaksi Längelmäveden lahtea vielä 1600-luvun vaihteessa, ja aivan lahden pohjukasta on löydetty kivikautinen esine. Nykyiset rakennusryhmät ovat kaikki entisen lahden vuosisatoja vanhan rantaviivan yläpuolella. Vesien laskettua lahteen on jäänyt umpeen kasvava Raukoselkä. Leväslahti kuului myös hallinnollisesti Längelmäkeen aina vuoteen 1929, jolloin se liitettiin Eräjärveen. Kylällä on ollut jo 1543 neljä taloa. Kylätontti on nykyisin autiona, mutta sen lähellä on hyvin vanha aitta, ehkä 1700-luvulta.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Leväslahden laakea, lampeen viettävä viljelymaisema on ollut avointa niittyä ja peltoa jo ainakin yli kaksisataa vuotta. Kauniissa ja yhä avoimessa maisemassa on autoitunut kylätontti, jonka liepeillä on vanha aitta. Laiduntamisen merkkeinä alueen laidoilla on komeita katajia. Useilla tiloilla on hyvin säilynyttä rakennuskantaa perinteisissä maatilan pihapiireissä.

Säilymisedellytykset

Raukoselän aukealla ei saisi rakentaa aivan Västilään johtavan tien varteen. Umpeen soistuvan Raukoselän rantoja ei pidä päästää vesakoitumaan. Nykyiset muutamat pensaat sopivat maisemaan. Vanhan kylätontin ja Raukoselän välinen alue tulisi jättää avoimeksi, samoin Raukoselän ja sen oijen suuntainen laaksoalue. Aitta ja mänty tulisi säilyttää merkinä vanhasta kylänpaikasta.

Leväslahden tien varrella Mikkolan järven rannalla Mikkolan pihapiiri (R36.12). Ilmakuvat 2007, Hannu Vallas (07098_4487)

Leväslahden kylän Koljon selän rannassa on Välimaan tilan talouskeskus (6.29). Ilmakuvat 2007, Hannu Vallas (07098_4533)

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:
Kumpuja ja kivinavettoja
Oriveden kulttuuriympäristö-
ohjelma, Eija Teivas, 2003

K6.6 Uihlerlan kulttuurimaisema

Kuvaus

Alueeseen kuuluvat metsiin rajautuvat viljelymaisemat Uihlerlanjoen suulta länteen Koskis-Heikkilän vaiheille ja etelässä Omenajärven eteläpuolelle. Kaakossa aluetta rajaa korkea Syrjänmäki, jonka juurella Uihlerlanjoki virtaa. Tihentymiä ei juuri ole. Perinteisiä pihapiirejä 1800-luvun loppupuolen ja 1900-luvun alun rakennuksineen on ainakin Vanha-Peltolan, Heikkilän, Kurki-Heikkilän tiloilla ja Hakalan entisellä torpalla. Alueen itäpäässä on entinen kansakoulu ja Eräjärven seuratalo. Varsin tasaisen viljelymaiseman reunoilla on muutamia perinnemaisemiksi määriteltyjä hakoja ja niittyjä. Idässä, Eräjärven rannoilla maasto on jyrkkäpiirteisempää kuin lännessä. Metsänreunat ovat hyvin rikkonaisia. Avoimessa maisemassa olevista yksittäispuista kaksi on rauhoitettuja luontokohteita. Tilakeskukset sijaitsevat useimmiten yksittäin teiden varsilla tai metsänreunoissa. Suurehkoa, Uihlerlanjokeen rajoittuvaa, metsäsaarek-
keiden täplittämää peltoaukeaa halkoo itä-länsisuunnassa Eräpyhäntie. Uihlerlanjoen eteläpuolella pellot ympäröivät Omenajärveä. Järvimaisemaa ei nykytilassa ole, sillä alueen eteläosassa oleva Omenajärvi ei pensaikkojen takaa näy ympäristöön.

Historia

Uihlerla on Eräjärven vanhimpia asuttuja alueita: Omenajärven lähellä on kivikauden asukkaiden jättämiä jälkiä, ja Eräjärven aikanaan suurimman kylän tiedetään olleen olemassa jo keskiajalla. Halikon Puotilan suku omisti Uihlerlassa kartanon 1600-luvulla, mutta jo 1685 säteristä muodostettiin kaksi talonpoikaistilaa, Peltola ja Joensuu. Nykyisin suuri osa kantatiloista sijaitsee hajallaan iso- ja uusjaon jälkeisillä paikoilla Uihlerlanjokea myötäilevän Eräpyhäntien varressa, yksi entisen kartanon paikalla Uihlerlanjoen eteläpuolella. Uihlerlaan rakennettiin koulu 1920-luvulla ja seuratalo 1930-luvun lopulla.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo	asutushistoria
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Uihlerlan kulttuurimaisema koostuu keskiaikaisen kylän satoja vuosia viljellyistä pelloista, perinnemaisemista ja tilojen ja entisten torppien rakennusryhmistä Eräpyhäntien ja Uihlerlanjoen varrella ja Omenajärven ympäristössä. Pihapiireissä on hyvin säilyneitä, perinteisiä asuin- ja talousrakennuksia. Alueen 1900-luvun kerrostumaa edustavat 1920-luvun klassismia edustava entinen koulu ja funktionalistinen seuratalo.

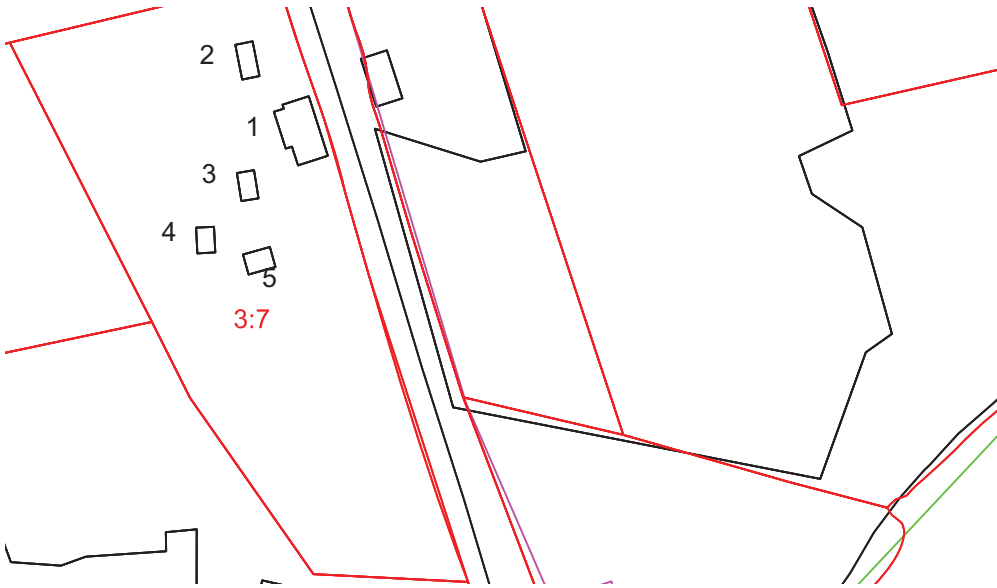
Säilymisedellytykset

Uudisrakentaminen tulisi keskittää olemassa oleviin rakennusryhmiin tai metsänreunoihin. Uudet saarekkeet rajoittaisivat näkymiä entisestään. Näkymät Eräpyhäntien molemmin puolin tulisi pitää esteettöminä ja maisemapuut säästää. Omenajärven rantojen pensaikkoja tulisi karsia etenkin luoteisreunalta, jotta järvi näkyisi. Repaleista pellon ja metsän rajaa voisi rauhoittaa esimerkiksi istutuksin.

Uihlerlan joen Eräjärven puoleista suistoa. Rakennusryhmässä oikean puoleisen kuvan yläosassa on Vanha-Peltolan pihapiiri (R36,35). Ilmakuvat 2007, Hannu Vallas (otteet ilmakuvista 07098_1812 ja 07098_4181)

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite:
Erkkylä	562-409-3:7	Eräjärventie , 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Halko Lauri Jaakonpoika, Marja-Liisa,		Vesakkotie 1 B 102 00630 HELSINKI

kartaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
R 6.17 "Eräjärventien ja Vedentaustantien risteyksessä oleva pieni, entinen kaupparakennus on ollut myös taksimiehen asunto."

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	kaupparakennus		kauppa ja asunto, nyt loma-asunto
2	autotalli-varasto		autotalli-varasto
3	aittarivi		aitta-varasto
4	pihasauna		sauna
5	lato		varasto

Kuvaus

Eräjärven kirkonkylän ja Vedentaustan teiden risteysalueella Kauppilan selän luoteisrannan läheisyydessä sijaitseva vanha kaupparakennus piharakennuksineen. Autotallirakennus on päärakennuksen tavoin Eräjärventien suuntainen. Ylempänä rinteessä päärakennuksen takana on aittarivi ja sen lounaispuolella vanha pihasauna. Eteläisimpänä rakennuksena on pääty tielle päin oleva lato.

Historia

Vuoruvaisen mäki: Mäellä ovat asuneet ja toimineet Kauppias A Heino, autoilija August Erkkylä, kauppias Väinö Latomäki sekä kauppias Martti ja Toini Huhta.

Asuin-/kaupparakennus /1/ tien suunnasta (idästä) kuvattuna.

Asuinrakennus /1/ ja autotallirakennus /2/ pohjoisesta kuvattuna.

Autotalli /2/ tien suunnasta (idästä) kuvattuna.

Aittarivi /3/ sijoittuu kauniisti rinteeseen. Takana näkyy lato /5/. Kuva otettu pohjoisesta etelään.

Lähde:

Raitio, Raine (toimittaja),
Hakala, Hannu (toimittaja),
Koskinen, Reetta (toimittaja)
Rökkään kutua historiaa ja tarinoita entisestä Eräjärven pitäjästä, Eräjärvi-seura, 2003

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	Rimalaudoitus, punamulta
sokkelimateriaali:	nurkkakivet

Kauppa-asuinrakennus on pitkänurkkainen, loivaharjainen ja satulakattoinen rimalaudoitettu erittäin matalaperusteinen hirsirakennus. Rakennuksessa ei päästy käymään sisäpuolella, eikä inventoijan tiedossa ole onko rakennuksen harjakolmio hirsi- vai lautarakenteinen. Rakennukseen on tehty lapetta jatkamalla kuistilaajenus mahdollisesti 1910-1920-luvulla.

Asuinrakennus /1/ luoteesta kuvattuna.

Autotalli /2/ kaakosta kuvattuna ja aittarivi/3/ idästä kuvattuna.

2 Autotalli	
runkomateriaali:	ranko
katemateriaali:	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	Rimalaudoitus, punamulta
sokkelimateriaali:	betonipilarit

3 Aittarivi	
runkomateriaali:	hirsi
katemateriaali:	betonikattotiili
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, pystyrimalauta, punamullan punainen
sokkelimateriaali:	luonnonkivilademat pilastereina, puutolpat (etuterassi)

4 Pihasauna	
runkomateriaali:	Hirsi, ranko
katemateriaali:	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, lauta, punamullan punainen
sokkelimateriaali:	luonnonkiviladema

5 Lato	
runkomateriaali:	ranko
katemateriaali:	pressu (betonikattotiili)
ulkoseinän pintamateriaali:	pystylauta, punamullan punainen
sokkelimateriaali:	luonnonkivi nurkka

Pihasauna /4/ ja lato /5/ idästä kuvattuina.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	kauppa- ja elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiirin kauniit, hyvin säilyneet ja siksi arvokkaat rakennukset sijaitsevat maisemallisesti näkyvällä paikalla teiden risteyksessä aivan Eräjärventien vieressä.

Toimenpidesuosituksukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 14.12. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite:
ERÄTOIKKA, Eräjärven osuusmeijeri	562-445-3:143	Eräjärventie 1488, 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Raulamo Timo Tapani, Anne Kaarina,		Karhuojantie 226 A 1 90460 OULUNSALO

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: R 6.18 "Vuonna 1909 valmistunut osuusmeijeri palveli koko Eräjärven pitäjää. Tiilinen rakennus on Eräjärventien ja rannan välissä, maisemallisesti tärkeällä paikalla."

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Osuusmeijeri	1909	meijeri, nyt loma-asunto suunnitelmassa asunto

Kuvaus

Tiilirakenteinen ja -julkisivuinen noin 500 neliön kokoinen meijerirakennus sijaitsee Eräjärventien vieressä Eräjärven Kauppilanselän rannalla.

Historia

1903 osuusmeijerin perustaminen lähti Uihelan Mäki-Ruokosella ja Haapaniemen Kylä-Kaupin kylämeijerien yhdistämistäjatkuksesta parempi kannattavuus tavoitteena. Tällöin perustettu Rutajoen meijeri oli kahden kylän yhteinen puurakenteinen hevostuotantoinen kylämeijeri, joka lopetti toimintansa Wetterkullan uuden isännän Otto Palmrothin ajettua pitäjän kattavan meijerin perustamista. Eräjärven uusi tiilirakenteinen osuusmeijeri rakennettiin vuonna 1909 meijerikonsulentti Albert Voss Scharaderin piirustusten pohjalta. Halkokäyttöisen höyryvoimalla käyvän meijerin yhteydessä toimi myös mylly. 1926 meijeriä laajennettiin rakentamalla juustola ja uusi jäähuone. Sitä ennen oli rakennettu vuonna 1916 asuinrakennus ja seuraavana vuonna sauna.

Meijeriin tehtiin remontti 1950-luvulla, jolloin uusittiin myös laitteita ja tekniikkaa. Samassa yhteydessä jopa 500 kuutiota vuodessa halkoja kuluttanut lämmitys höyryvoimalaitos vaihdettiin polttoöljyllä toimivaksi.

Maitoa vastaanotettiin vuonna 1910 0,50 tonnia ja vuonna 1928 jo 1250 tonnia. Vuonna 1928 ylittyi ensimmäisen kerran 2 miljoonan kilon määrä, samaan tulokseen päästiin uudelleen vasta 1951. 1970-luvulla määrä oli noin 2,9 milj. kiloa. Eräjärven osuusmeijerin maidon jalostusaste pieneni kohti 1980-lukua mennessä ja jalostustoiminta loppui vähitellen ja koneet ja laitteet myytiin vuonna 1991 Viroon. Myllyn toimintaa jatkettiin vielä jonkin aikaa maamiesseuran toimesta.

Rakennuksen entisöinti- ja muutostyöt on aloitettu vuonna 2004 ja jatkuvat sisätiloissa.

Lähde:

Tuominen, Ritva: Eräjärven kunnan vaiheita 1870–1972. Eräjärvi-Seura, 1977

Sinisalo, Hannu; Orivesi - Maalaispitäjästä kehittyväksi kaupungiksi, 1990. Suomen muistomerkit. Osa 6. Häme, 1996

Raitio, Raine (toimittaja), Hakala, Hannu (toimittaja), Koskinen, Reetta (toimittaja); Röykkään kutua historiaa ja tarinoita entisestä Eräjärven pitäjästä, Eräjärvi-seura, 2003

kyselylomake: Timo Raulamo, 2.10.2009

Meijerirakennus luoteesta (Eräjärventien suunnasta) ja koillisesta (rannan puoleinen julkisivu).

Alakuvassa Meijerirakennuksen julkisivua rannan puolelta kaakosta kuvattuna.

1 Meijerirakennus
runkomateriaali: punatiili
katemateriaali: konesaumapelti
ulkoseinän pintamateriaali: punatiili (vaakapaneeli)
sokkelimateriaali: graniittiharkko

Massaltaan Eräjärventien suuntaisessa meijerirakennuksessa on kaksi läpirungon jatkuvaa poikkipäätä tielle ja järvelle. Rakennuksessa on käytetty klassistista tehdasarkkitehtuurille tyypillistä pykäläräystäskoristelua. Ikkunajaottelussa on päämuotona risti, joka on jaettu pikkuruutuihin.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous- ja elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Vuonna 1909 rakennettu edustava meijerirakennus on säilynyt hyvin alkuperäisassaan.

Toimenpidesuosituksukset

Tontin meijerirakennus tulee edelleen säilyttää ulkoasultaan ja huoltaa perinteisin materiaalein. Uudisrakentamista tulisi tontilla välttää ja mahdollinen pienimuotoinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti meijerirakennuksen ja maiseman suhteen.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 14.12. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite:
Pihlmaninvaateteollisuudenkutomo	562-440-3:32	Raatarinraitti , 35300 ORIVESI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Pihlman Pekka Kalervo,		Lehdistöntie 5, 35300 ORIVESI

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
R 6.19 "Pihlmanin neulomon
kaksikerroksinen rakennus
valmistui Eräjärven kirkonky-
lään 1930-luvun alussa."

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Kutomo- ja asuinrakennus	1936	Kutomosalit ja asuinrakennus, nyt asuminen

Kuvaus

Eräjärven kirkonkylän keskellä Raatarinraitin suuntaisesti sijaitseva kaksikerroksinen kutomo- ja asuinrakennus.

Historia

Räätäliperheen pojat Uuno (*1889) ja Ilmari Pihlman (*1893) alkoivat 1920-luvulla yhteistyössä valmistamaan miesten pukuja mittatilausten lisäksi myös sarjavalmistuksena. Toiminta sijoittui ensin vuokratiloihin, sitten Uunon omakotitalon tontille Eräjärven rantaan rakennettuun alaverstaaseen 1924-1925 (yhteensä 80 työntekijää kahdessa vuorossa). Raatarinraitin varrelle valmistuneessa kaksikerroksisessa neulomorakennuksessa kummallakin veljeksellä oli oma kerroksensa. Talon valmistuttua voitiin luopua vuokratiloista ja vuorotyöstä. Neulomorakennuksessa leikattiin aluksi vaatteet jotka kuljetettiin alaverstaalle ommeltaviksi. Pukuneulomo joutui lopettamaan toimin

Neulomorakennus /1/ etelästä Raatarinraitilta ja lounaasta pihan puolelta kuvattuna.

Lähde:

Kalervo Pihlmanin haastattelu 8.10. 2009, Kalervo Pihlmanin muistiinkirjaamat historiatiedot (vuosi 1989).

tansa sota-ajan materiaalipulan vuoksi. Verstaat olivat sota-aikaan armeijan käytössä koulutettavien miesten majoitustiloina. Sotavuosien jälkeen kangaspula helpotti vähitellen ja Ilmari Pihlman palautti toimintaa taas Raatarinraitin tiloihin. Yrityksessä oli töissä 5-6 henkilöä Ilmarin kuollessa vuonna 1952. Sen jälkeen hallimaiset tilat jaettiin väliseinillä ja Pihlmanin leski perheineen asui alakerran keskiosassa ja piti kahvilaa talon toisessa päädyssä. Kosteat tilat tehtiin asunnon yhteyteen 1980-luvulla. Rakennuksen yläkerrassa on jäljellä hella, jossa lämmitettiin prässirautoja.

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali:	Rimalaudoitus, vaalea öljymaali
sokkelimateriaali:	nurkkakivet

Kauppa-asuinrakennus on lyhytnurkkainen, satulakattoinen rimalaudoitettu matalaperusteinen hirsirakennus. Ikkunat ovat yhdeksänruutuiset. Rakennuksen pohjaratkaisu oli aluksi kummankin kerroksen osalta hallimainen. Vaatetehtaan lopettamisen jälkeen 1950-luvulla tiloja on jaettu väliseinillä. Varsinaiset asuintilat ovat nykyisin talon yläkerrassa, jonne tilat jaettiin väliseinillä 1990-luvulla, johon asti yläkerta oli ollut hallia työntekijöiden ruokailuhuonetta ja Regina-mummun huonetta lukuunottamatta.

Neulomorakennus /1/ idästä kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	kauppa- ja elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Kaksikerroksinen neulomorakennus on tärkeä osa raittia ja sillä on historiallista kiinnostavuutta.

Toimenpidesuosituksukset

Tontin rakennuskantaa tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee suunnitella ja toteuttaa alisteisesti nykyisten rakennusten ja maiseman elementtien suhteen.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 15.12. 2009

kiinteistön nimi: HARJULA	kiinteistötunnus	osoite:
Eräjärvenent.Säästöpankinkonttori	562-440-4:10	Raatarinraitti 13, 35220 Eräjärvi
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Nieminen Tuula Anneli		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: R 6.20 "Eräjärven ensimmäisen pankin 1900-luvun alun jugend-tyylinen toimitalo on entinen Kirkko-Kaupin päärakennus, jonka pankki osti 1935 toimittuaan siellä 1910-35 ensin vuokralla."

Harjulan mansardikattoinen rakennus ei liene ollut Kirkko-Kaupin pääraeknnus ja pankin toimintavuosisakin on ristiriitaa muihin lähteisiin, joten Kulttuuriympäristöohjelmassa lienee tässä kohti virheellistä tulkintaa.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Pankki- ja asuinrakennus	1900-luvun alku	asuminen, kauppa ja pankki, asuminen
2	sauna ja liiteri		

Kuvaus

Eräjärven kirkonkylän keskellä Raatarinraitin suuntaisesti sijaitseva mansardikattoinen pankki- ja asuinrakennus.

Historia

Kirkko-Kaupin talossa avautui vuonna 1910 Säästöpankki, joka toimi talossa ensin kolmen vuoden ajan vuokralla, seuraavaksi 1914-1921 Eerolassa. 1921 ostettiin oma talo kauppias Vilho Saloselta. Vuonna 1935 ostettiin Kirkko-Kaupin päärakennus, joka peruskorjattiin vuonna 1959, pankille rakennettiin uusi toimitila vuonna 1976.

Ilmeisimmin Harjulan tilalle on rakennettu 1900-luvun alussa asuin- ja liikekiinteistö, jossa Säästöpankki on toiminut vuosina 1921-1935. Sitä ennen paikalla vat asuneet Heta ja August Helin, Antti Erkinpoika Salmijärvi ja kauppias Vilho Salonen. Pankki-toiminnan jälkeen talossa oli vaatturit Toivo ja Siiri Lehmus. Siiri Lehmus jatkoi räätälintyötä vielä miehensä kuoltua aina 1960-luvulle asti. Siirin jälkeen talossa asui Olavi Vanhatalo.

Lähde:

Raitio, Raine (toimittaja), Hakala, Hannu (toimittaja), Koskinen, Reetta (toimittaja); Röykkään kutua historiaa ja tarinoita entisestä Eräjärven pitäjästä, Eräjärvi-seura, 2003

Kalervo Pihlmanin muistiin- kirjaamat historiatiedot (vuosi 1989).

Kyselylomake 5.10. Tuula Nieminen

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali:	vaakapaneeli, jalkapaneeli ja tasakerran yläpuoli pystypanelia
sokkelimateriaali:	graniittiharkko

Rakennus on lyhytnurkkainen, mansardikattoinen, suorakaiteen muotoinen hirsirakennus. Rakennuksen ikkunat ovat T-karmillisia ja niiden 3-rivistä versiota, yläosa on jugendtyylin mukaisesti jaettu pikkuruutuihin (8 ja 12 ruutua). Rakennuksen päätykoristeet ovat myös jugendvaikutteisesti toteutettua ristikköä. Talon värit on valkoinen vihrein listoin. Rakennuksen asuinkerroksessa on 4 huonetta ja yläkerrassa 1 huone. Rakennuksessa on vanhat ikkunat ja väliovet.

2 Piharakennus	
runkomateriaali:	hirsi
katemateriaali:	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	Rimalaudoitus, punamulta
sokkelimateriaali:	kivi

Harjulan päärakennus /1/ lännestä ja idästä kuvattuna.

Eri tilalla sijaitseva, mutta pihapiiriin liittyvä piharakennus /2/ kaakosta ja idästä kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	kauppa- ja elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

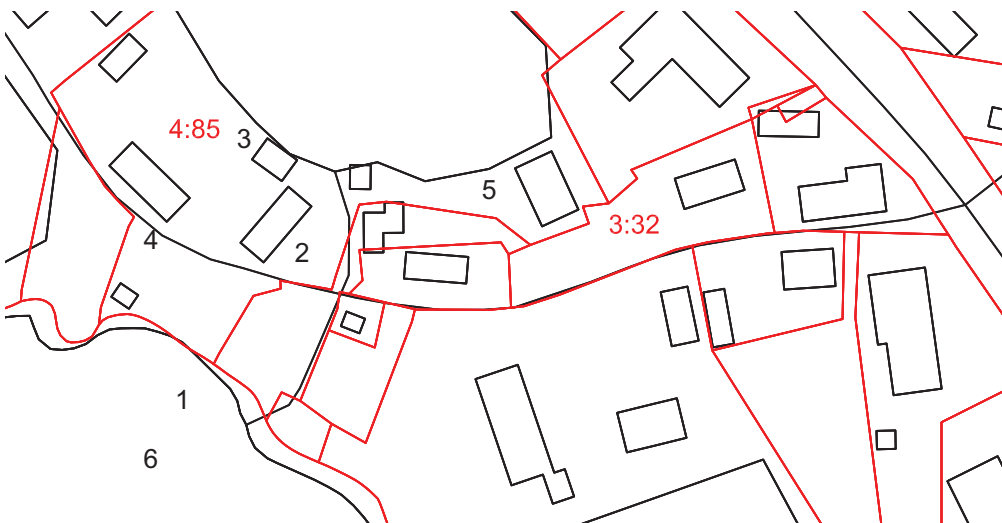
Pihapiirin päärakennus, vanha Säästöpankin konttori, sijaitsee maisemallisesti keskeisesti ja rakennus on säilynyt ulkoasultaan hyvin 1900-luvun alkuvuosikymmenien asussa.

Toimenpidesuosituksukset

Vanha pankkinakin toiminut rakennus tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 15.12. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite:
Lehmus	562-440-4:85	Raatarinraitti 17 35220 ERÄJÄRVI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Lahtinen Anja Aina Anneli		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
R 6.21 "Yksi Raatarinraitin tekstiiliverstaista, Lehmuksen kotineulomo."

Riihi-puimalato /5/ sijaitsee muusta pihapiiristä etäämpänä. Riihi /5/ lounaasta kuvattuna.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1900-luvun alku	1927-1958 vaatetehtas, asunto
2	Navetta, talli, lato	1928	
3	Liiteri	1928	sirkkelitila, puuvarasto
4	Aitta	1947	varasto kankaita varten
5	Puimalato (riihi)	1940-l. loppu	
6	Sauna		

Päärakennus /1/ lännestä Raatarinraitilta kuvattuna.

Päärakennus /1/ idästä kuvattuna, edessä navetan /2/ pääty

Kuvaus

Eräjärven kirkonkylän keskellä Raatarinraitilla tien suuntaisesti Nikkilänjärven rannan tuntumassa sijaitseva päärakennus /1/ ja hyvin säilyneet piharakennukset: aitta /4/ tontin länsirajalla, liiteri /3/ ja navetta /2/ sijaitsevat päärakennuksen itäpuolella, puimalato /5/ tontin itärajalla kauempana tilan muista rakennuksista ja saunarakennus /6/ Nikkilänjärven rannalla Raatarinraitin toisella puolella.

Historia

Jussila

Tilalla ovat asuneet kirkkoväärti Matti Jussila, Matti Matinpoika, Heikki (Seppälä) Jussila. Vaatturi Juho (ja Onni) Lehmus osti talon vuonna 1927 räätälinverstas ja asuimiskäyttöön. Aiemmin tila oli ollut isompi maatalo, mutta ostoikaan tilalla oli enää 5 ha peltoa ja muuta maata. Aluksi päärakennuksen vanha pirtti toimi räätälin verstaana. Talossa toimi Lehmuksen kotineulomo, jossa työskentelivät isä ja pojat sekä

Lähde:

Rökkään kutua historiaa ja tarinoita entisestä Eräjärven pitäjästä, Eräjärvi-seura, 2003

Kyselylomake Anja Lahtinen 5.10. 2009

Kalervo Pihlmanin muistiin- kirjaamat historiatiedot (vuosi 1989).

neljä-viisi ulkopuolista neulojaa. Myöhemmin Lehmuksen veljekset jatkoivat omissa räätälinverstaissaan. Onni Lehmus jatkoi räätälintyötä kuolemaansa saakka eli 1950-luvun lo. Sitten talossa ovat asuneet Anja ja Viljo Lahtinen. Sisällä oli yhdessä vaiheessa vain työtilat, jonka jälkeen talo muutettiin taas asumiskäyttöön. Pääasiassa väliseinät ovat ennallaan, muutoksina sauna- ja wc-tilat.

Lähde: Rökkään kutua historiaa ja tarinoita entisestä Eräjärven pitäjästä, Eräjärvi-seura, 2003

1 Asuinrakennus	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	profiilipelti
ulkoseinän pintamateriaali:	vaakapaneeli, jalkapaneeli ja tasakerran yläpuoli pystypanelia
sokkelimateriaali:	graniittiharkko

Rakennus on lyhytnurkkainen, satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen hirsirakennus. Rakennuksen ikkunat ovat kuusiruutuiset (päädyssä 9-ruutuiset). Rakennuksen ulkonäkö on muuttunut 1950-luvulla tehdyn korotuksen takia. Asuinkerroksessa on 6 ja ullakkokerroksessa 5 huonetta.

2 Navetta	
runkomateriaali:	hirsi
katemateriaali:	aaltopelti
ulkoseinämateriaali:	Rimalaudoitus, hirsi -punamulta
sokkelimateriaali:	kivi

Päärakennus /1/ lounaasta ja koillisesta kuvattuna.

Liiteri /3/ ja navetta /2/ Raatarinraitilta lounaasta kuvattuna.

3 Liiteri	
runkomateriaali:	hirsi, ranko
katemateriaali:	aaltopelti
ulkoseinämateriaali:	hirsi, pystyrimalauta -punamulta
sokkelimateriaali:	kivi

4 Aitta	
runkomateriaali:	Hirsi
katemateriaali:	aaltopelti
ulkoseinämateriaali:	rimalauta, -punamulta
sokkelimateriaali:	kivi

Aitta /4/ etelästä ja pihasauna /6/ lounaasta kuvattuna.

6 Pihasauna (rannassa)	
runkomateriaali:	hirsi
katemateriaali:	aaltopelti
ulkoseinämateriaali:	hirsi, punamullan punainen
sokkelimateriaali:	luonnonkivi nurkka

Pihasauna /6/ Nikkilänjärven rannalla, Raatarinraitilta kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	kauppa- ja elinkeinohistoria
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

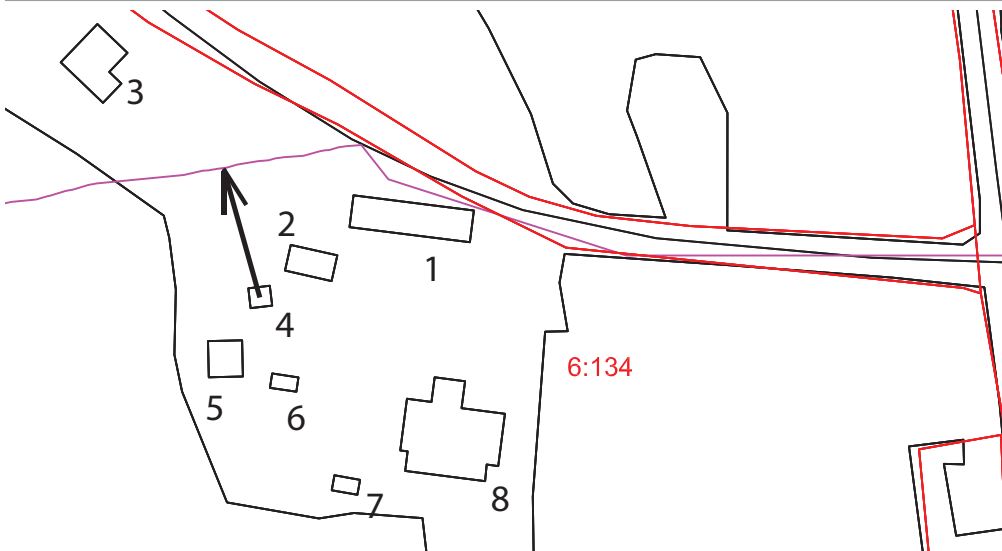
Pihapiiri sijaitsee maisemallisesti keskeisesti ja piharakennukset ovat säilyneet ulkoasultaan hyvin 1920-luvun asussa.

Toimenpidesuosituksukset

Vanhat rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tehdä alisteisesti vanhoihin rakennuksiin ja maisemaan.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 15.12. 2009

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
Mäki-Ruokonen / Ruokonen	562-449-6:134	Eräpyhäntie 975, 35220 Eräjärvi
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Vuohelainen Teppo Juhani		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: R
6.22 "Mäki-Ruokonen"

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1900-luvun alku	asuminen, maatilan päärakennus
2	Liiteri	1960-l.	
3	Puimala	1886	
4	Aitta	1800-l. loppu	(siirretty eri paikalle 2000-l.)
5	Kuivuri	1980-l.	
6	Pariaitta	1700-l.	
7	Sauna	1920-l.	
8	Navetta	1920-l.	vuonna 2003 muutettiin navetasta sikalaksi.

Kuvaus

Eräjärven Uihelan kylässä Eräjärventieltä länteen haarautuvan Eräpyhäntien alkupäässä on koivukuja ja kujanteen päätteellä näkyvät tien linjalla matala maalaistalon päärakennuksen /1/ pääty. Piharakennuksesta etelään sijaitsee peltoaukealla näkyvällä paikalla vanha kivenavetta /8/. Pihapiirissä on jäljellä rykelmä vanhoja talousrakennuksia: aittoja /4, 6/, riihi /3/, sauna /7/ sekä myöhemmin rakennettu kuivuri /5/. Eräpyhäntie tekee päärakennuksen /1/ päädyksen kohdalla pienen mutkan ja jatkuu aivan rakennuksen suuntaisena lähes siinä kiinni.

Historia

Tila on yksi Uihelan kantatiloista ensimmäiset kirjalliset tiedot kertovat että Heikki Vihero on ollut Ruokosen isäntänä vuosina 1540-1552. Tilalla on toiminut kylämeijeri vuosina 1894-1903. Tilaa ovat isännöineet mm. Juho ja Reinhold Ruokonen. Heikkilän suku on ostanut tilan vuonna 1914 Oskari Hirtolahdelta. Hannes Heikkilä ja Antti

Vanha aitta /4/ on siirretty uuteen paikkaan 2000-luvulla.

Lähde:
Rökkään kutua historiaa ja tarinoita entisestä Eräjärven pitäjästä, Eräjärvi-seura, 2003

Haastattelu
Eeva-Maija Vuohelainen
8.10. 2009

Mikkola olivat isäntiä ennen nykyistä omistajasukua (1946-) Reino Vuohelaisen jälkeen isäntänä oli Tapani ja nyt viimeisen kolmen vuoden ajan isännöyttä on pitänyt seuraava sukupolvi. Tilalla harjoitetaan edelleen maataloutta.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: konesaumapeltti
ulkoseinän pintamateriaali: Rimalauta (punam.), tasakeran yläpuoli pystypanelia (keltam.)
sokkelimateriaali: graniittiharkko

Rakennus on lyhytnurkkainen, satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen hirsirakennus. Rakennuksen ikkunat ovat kuusiruutuiset, ristikarmilliset (yläosassa avautuvat 1 jakoiset ikkunat). Yksikerroksisessa rakennuksessa on sali, 4 kamaria, pirtti ja keittiö. Pirtissä on vanha leivinuuni ja kamareissa kaksi pönttöuunia. Ikkunat ja väliovet ovat alkuperäisiä. Rakennukseen on tehty keskuslämmitys sekä märkätilat ja kuistit 1990-luvulla.

6 Pariaitta
runkomateriaali: hirsi
katemateriaali: kolmiorimahuopakate
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi (yksi js punamullattu)
sokkelimateriaali: nurkkakivet

Rakennus on pitkänurkkainen, satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen hirsirakennus.

7 Sauna
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, harjakolmio pystypaneli
sokkelimateriaali: graniittiharkko

Rakennus on lyhytnurkkainen, satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen hirsirakennus. Rakennuksen ikkunat ovat neliruutuiset.

8 Navetta
runkomateriaali: graniittiharkko
katemateriaali: kolmiorimahuopakate
ulkoseinämateriaali: graniittiharkko, rimalauta (punam.)
sokkelimateriaali: graniittiharkko

Rakennus on satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen kivirakennus, jossa on pihan puolella puurakenteinen matalampi massa poikittain kivirakennukseen nähden.

Asuinrakennus /1/ etelästä ja koillisesta kuvattuna.

Pariaitta /6/ idästä ja lännestä kuvattuna

Sauna /7/ kaakosta kuvattuna.

Puimala /3/ lounaasta kuvattuna.

Navetta /8/ lounaasta kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarivaihe
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

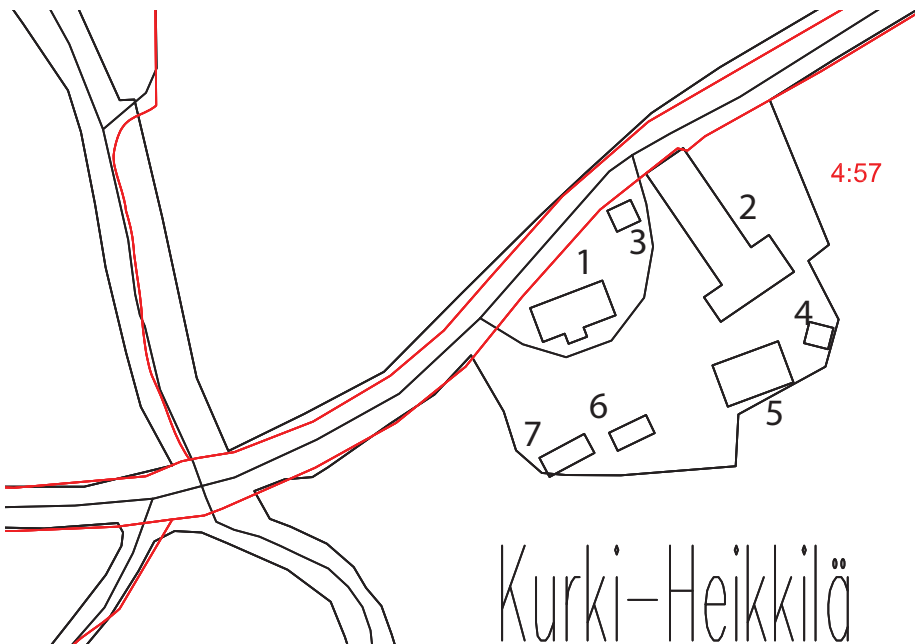
Pihapiiri sijaitsee maisemallisesti keskeisesti ja maatilan päärakennus, navetta ja aitat ovat säilyneet ulkoasultaan melko hyvin alkuperäisessä asussaan.

Toimenpidesuosituksukset

Vanhat rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tehdä alisteisesti vanhoihin rakennuksiin ja maisemaan.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 28.12. 2009

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
Kurki-Heikkilä	562-449-4:57	Eräpyhäntie 865 35220 ERÄJÄRVI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Kantoniemi Heikki oik.om./Pirkko Kantoniemi		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma: R 6.23 Kurki-Heikkilä Uihellassa, Eräpyhäntien varrella oleva vanha kanta-tila. Päärakennus 1800-luvulta.”

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1800-l. (arv. 1870-80)	asuminen, maatalon päärakennus
2	Navetta	1955	nyt varastotilana
3	Sauna	1952	
4	Jyvääitta	(arv. 1800-l.)	säilytetty siemenviljaa, nyt tyhjiällä
5	Kalustesuoja	1982.	maataloden konehalli ja autotalli
6	Aittarivi	(arv. 1800/ 1930-l)	varasto arv.: aittarivi lienee korotettu 1930-l.
7	Kellari		perunakellari, nyt käyttämätön

Kuvaus

Kurki-Heikkilän maatalon rakennukset sijaitsevat Eräpyhäntien varrella keskellä laajaa peltoaukeaa. Pitkän lautaverhoillun navetan pääty sijaitsee aivan tien reunassa. Päärakennus /1/ sijaitsee enemmän tien suuntaisesti, kuten em. rakennusten väliin jäävä saunarakennuskin. Asuinrakennusta /1/ vastapäätä sijaitsee pitkä kaksikerroksinen aittarivi /6/. Sen länsipuolella on iso maakellari /7/ ja itäpuolella konehalli ja pellon reunassa Eräpyhäntietä Uihelasta päin lähestyessä näkyy vanha jyvääitta /4/.

Historia

Tila on Uihelran kantatiloja.

Lähde:
Rökkään kutua historiaa ja tarinoita entisestä Eräjärven pitäjästä, Eräjärvi-seura, 2003

Kyselylomake
Pirkko Kantoniemi 10.10. 2009

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: mineriitti
ulkoseinän pintamateriaali: vaakalauta (keltainen), harjakolmio rimalauta
sokkelimateriaali: graniittiharkko

Rakennus on lyhytnurkkainen, satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen hirsirakennus. Rakennuksen ikkunat ovat kuusi ja yhdeksänruutuiset. Yksikerroksisessa rakennuksessa on 6 huonetta. Rakennukseen on tehty täysremontti 1974-75, jolloin taloon on tehty sauna ja sisäwc. Sekä ikkunat että väliovet on uusittu ja vanhat tulisijat purettu.

	2 Navetta	3 Sauna
runkomateriaali:	ranko	hirsi
katemateriaali:	betonitiilikate	betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali:	rimalauta	hirsi
sokkelimateriaali:	graniittiharkko, nurkkakivet	betoni

4 Jyväaitta
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: betonitiilikate
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi (punam.) harjakolmio pystypaneeli (keltainen)
sokkelimateriaali: nurkkakivet

Rakennus on pitkänurkkainen, satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen hirsirakenteinen aittarivi, jota on korotettu ehkä 1930-luvulla.

6 Aittarivi
runkomateriaali: Hirsi, yläkerta lauta
katemateriaali: mineriittilevy
ulkoseinän pintamateriaali: hirsi (punam.) yläosa rimalauta
sokkelimateriaali: nurkkakivet

Rakennus on pitkänurkkainen, satulakattoinen, suorakaiteen muotoinen alaosaltaan hirsirakenteinen aittarivi, jota on korotettu ehkä 1930-luvulla.

Päärakennus /1/ lännestä ja idästä.

Navetta /2/ lounaasta.

Sauna /3/ etelästä.

Aittarivi /6/ luoteesta.

Kellari /7/ pohjoisesta.

Jyväaitta /4/ pohjoisesta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarivaihe
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Pihapiiri sijaitsee maisemallisesti keskeisesti ja maatilan päärakennus ja aitat ovat säilyneet ulkoasultaan pääosin 1800-luvun asussaan.

Toimenpidesuosituksukset

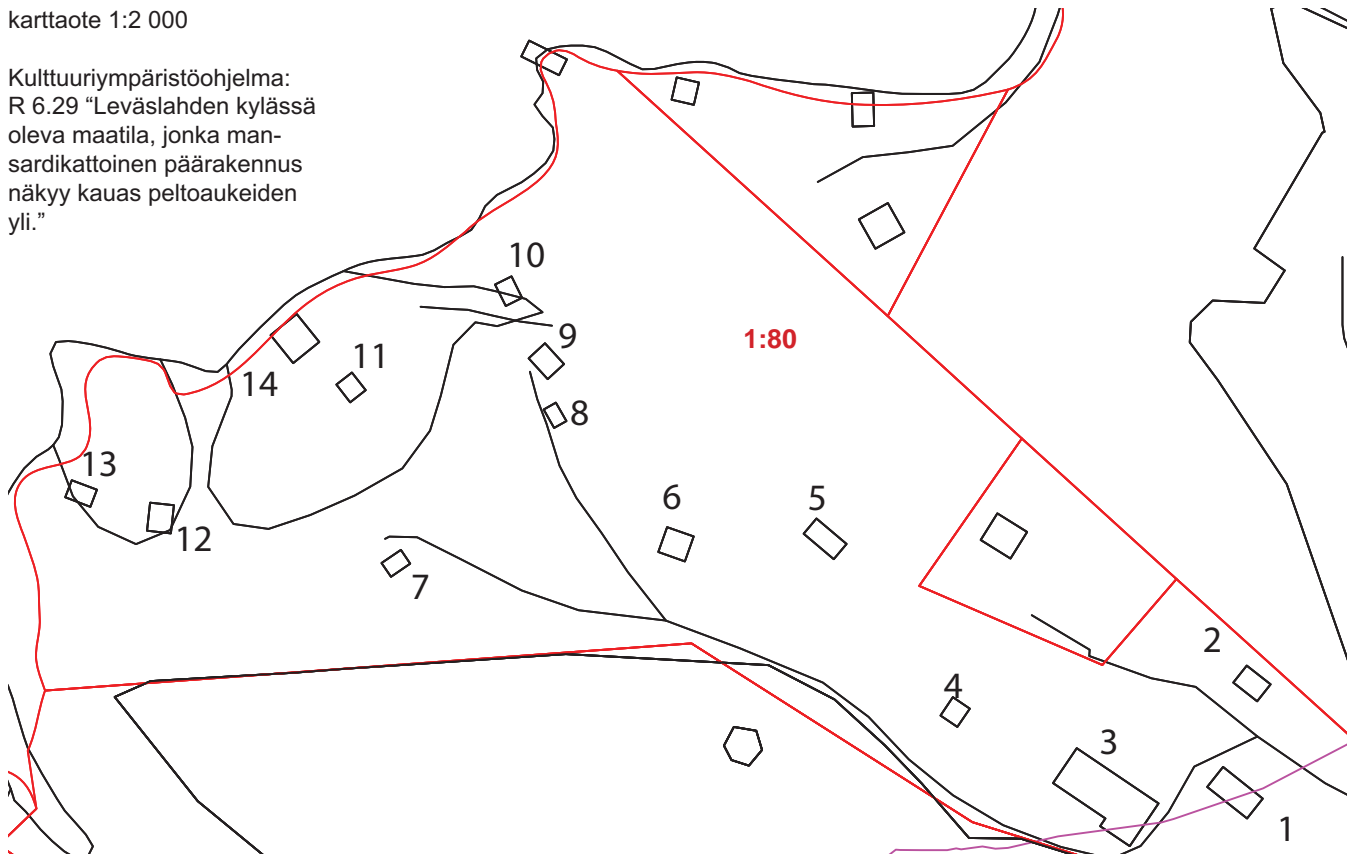
Vanhat rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tehdä alisteisesti vanhoihin rakennuksiin ja maisemaan.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 28.12. 2009

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
VÄLIMAA, LÄHDEKORPI	562-448-1:80	, 35220 Eräjärvi
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Hakala Riitta Hannele, Kivikirkontie 8, 33700 TAMPERE		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
R 6.29 "Leväslahden kylässä
oleva maatalo, jonka mansardikattoinen päärakennus
näkyvät kauas peltoaukeiden
yli."

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Asuinrakennus	1918	Kesäasuntona vuodesta 1955 lähtien
2	Piharakennus	arvio 1800-l.	
3	Navetta		navettana ja heinälatona sitten varastona
4	Kuivaaja		Puukuivaamo, nyt loma-asunto
5	Paja		
6	Loma-asunto	1966	
7	Puuvarasto		puusee, varasto
8	Keittiö-varasto	1962	
9	Vierasaitta		
10	Sauna	1969	
11	Savusauna	2000	
12	Aitta	1963	
13	Saunamökki	1963	
14	Loma-asunto	1964	
15	Rantasauna	(1900-l. alkukymmenet)	

Tilan päärakennus /1/ idästä ja Rannassa oleva samaa ikäluokkaa oleva saunarakennus /15/.

Kuvaus

Välimaan talouskeskus sijaitsee Leväslahdentien pohjoispuolella peltoaukean reunassa. Tilan rakennuksista parhaiten Leväslahdentielle näkyy puolitoistakerroksinen asuinrakennus /1/. Maatilan rakennuksista on jäljellä vielä navetta /3/ joka on myös lähellä peltoaukean reunaan, piharakennus /2/, viljankuivaaja/ riihi /4/ sekä kauempana metsässä sijaitseva paja /5/ myös pienen niemen kärjessä sijaitseva hirsinen ranta-sauna edustaa tilan vanhaa rakennuskantaa. Tilalle on 1960-luvulla rakennettu kuusi loma-asumiskäyttöön liittyvää pienehköä rakennusta.

Historia

Tila on lohkottu Uusitalo nimisestä tilasta Väinö Uusitalolle. Päärakennuksessa on käytetty kantatilan jonkun vanhan rakennuksen hirsistä (1922). Vuonna 1929 tilan osti nykyisen omistajan isoisa Mouhijärveltä kotoisin oleva Väinö Lähdekorpi, joka myös piti osuusliike Kanta-Hämeeseen kuulunutta kauppaa, he myös aloittivat kaesäasukkaiden pidon. Tilan navetta on ollut viimeksi karjakäytössä 1950-luvulla. Päärakennuksessa on asuttu vakituisesti viimeksi 1955. Tilan pellot on lohkottu pois ja rakennukset ovat olleet kesäasukkaiden vuokratäytössä 20-25 vuoden ajan päärakennus 1970-80-luvun vaihteesta asti. Jo 1930-1940-luvulla tilalla kävi kesävieraita mm. näyttelijä Hannes Häyrinen, tällöin omat lapset nukkuivat ranta-saunan vintillä.

1 Asuinrakennus
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: aaltopelti
ulkoseinämateriaali: rimalauta (punam.) kuisti vaakapaneeli
sokkelimateriaali: graniittiharkko

Rakennus on lyhytnurkkainen, mansardikattoinen, suorakaiteen muotoinen hirsirakennus. Jossa kuisti on upotettu rakennuksen kaakkoiskulmaan. Rakennuksen ikkunat ovat T-karmilliset ja alapuiteissa on poikkijako. Kuistin T-karmi-ikkunoiden lasit on jaettu jugend-tyylisesti useisiin eri kokoihin pieniin ruutuuihin. Alakerrassa on 3 huonetta ja keittiö ja yläkerrassa yksi asuinhuone. Sekä ikkunat että välit ovat alkuperäiset, kuten hella leivinuunikin ja kaksi pönttöuunia.

Tilan päärakennus /1/ pohjoisesta kuvattuna.

	2 piharakennus	3 Navetta	5 Paja
runkomateriaali:	hirsi	hirsi / yläosa lauta	ranko/ lauta
katemateriaali:	aaltopelti	betonitiilikate	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi	hirsi, rimalauta (maalamaton)	lomalauta, (maalamaton)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet	graniittiharkko/ betoni	nurkkakivet

Pitkänurkkainen peruskiviltä nyrjähtänyt piharakennus /2/ lienee tilan vanhin rakennus, joka on mahdollisesti 1800-luvun puolelta ja ollut muonamies- tai torpan tupa. Navettaa /3/ lienee laajennettu 1930-40-l. etelään. Vanhemmassa osassa on nykyisin kesäasunto.

Piharakennus /2/ etelästä.

Navetta /3/ kaakosta.

Paja /5/ kaakosta.

15 Rantasauna
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: aaltopelti
ulkoseinämateriaali: hirsi (punam.) veranta pystylauta
sokkelimateriaali: nykyisin betoni, aiemmin kivi

Rakennus on pitkänurkkainen korkeahko pieni sauna, jonka rannan puolen terassi on katettu ja verhoiltu osin harmaantuneella harvalaudalla.

Rantasauna /15/ etelästä.

Tilan ranta-alueella sijaitsevia pieniä, pääosin 1960-l. tehtyjä lomarakennuksia:

Sauna /10/ pohjoisesta.

Aitta /12/ kesäasumiseen.

Saunamökki /13/ lännestä.

Loma-asunto /14/ idästä ja pohjoisesta.

Savusauna /11/ luoteesta.

Vierasaitta /9/ pohjoisesta.

Keittiö-varasto /8/ luoteesta.

Loma-asunto /6/ kaakosta.

Navetan heinälato /3/ toimii puuvarastona.

Puuvarasto /7/ koillisesta.

Kuivaajakin /4/ on nykyisin loma-asuntona.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

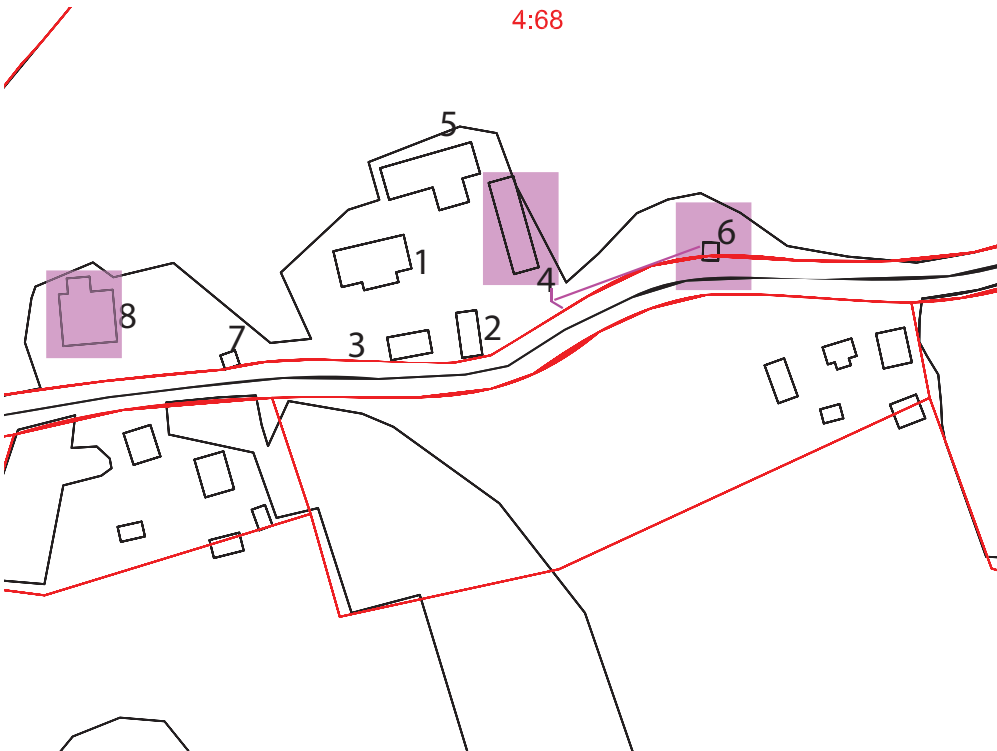
Pihapiiri sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla. Maatilan jugend-vaikutteinen päärakennus sekä muutamat piharakennukset ovat säilyneet ulkoasultaan pääosin 1910-l. asussaan.

Toimenpidesuosituksukset

Vanhat rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tehdä alisteisesti vanhoihin rakennuksiin ja maisemaan. Ranta-alueen pääosin 1960-luvun rakennuskannalla ei ole kulttuurihistoriallista tai maisemahistoriallista arvoa, joten ranta-alueen käyttöä voi selkiyttää myös rakennuksia purkamalla.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 29.12. 2009

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
HEIKKILÄ	562-449-6:84	Eräpyhäntie , 35220 Eräjärvi
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Piiro Piirjo Tuija Maritta, Amurinkuja 20 B 42, 33230 T:RE, Heikkilä Pirkko Riitta Tellervo, Vesaniementie, 36200 K:ALA		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
R 6.30 "Yksi Uihelan kantatiloista, jonka tilakeskus on Eräpyhäntien varrella. Päärakennus on vuodelta 1906."

karttapohjalla vanhentuneita tietoja

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Päärakennus	1901	asuinrakennus, nykyisin kesäasuntona
2	Pikkurakennus	1908	asuinrakennus, nykyisin kesäasuntona
3	Puotiaitta	1906	aittarakennus, varasto
4	Liiteri-sauna	1933 purettu 2006	nyt paikalla sauna-autotallirakennus 2007
5	Navetta	1938	nykyisin varastotilana
6	Karkoaitta	1966	aitta
7	Aitta		aitta
8	Riihi	purettu 1989	-

Kuvaus

Heikkilän talouskeskus sijaitsee Eräpyhäntien pohjoispuolella peltoaukean eteläreunassa. Tilan rakennuskanta on säilynyt varsin alkuperäisessä asussaan. Tilan toinen asuinrakennuksen /2/ pääty on aivan Eräpyhäntiessä kiinni, tien suuntainen puotiaitta /3/ on lähellä tietä, sen takana saman päärakennus /1/. Tien suuntaan puustoisien pihan pohjoisreunassa on tiilirakenteinen navetta /5/ ja pihapiiriin on tehty entisen liiterisaunarakennuksen paikalle autotalli-saunarakennus /4/. Aittarakennus /6/ on siirretty uudisrakennuksen ja tien väliin. Pihapiiriä täydentää pääty tielinjassa kiinni oleva aitta /7/. Riihi /8/ on purettu.

Historia

Heikkilän kantatilan ensimmäinen kirjattu isäntä on ollut Matti Eskonpoika vuonna 1598-1615. Tila on ollut pitkään saman suvun omistuksessa tuosta ajasta alkaen. Nykyisin tila on loma-asuntokäytössä.

Päärakennus /1/ etelästä ja koillisesta.

1 Päärakennus

runkomateriaali: Hirsi

katemateriaali: aaltopelti

ulkoseinämateriali: vaakal- (punam.) päätykolmio pystypaneeli (keltainen)

sokkelimateriaali: kivi

Rakennus on pitkänurkkainen, satulakattoinen, T-muotoinen hirsirakennus. Rakennuksen ikkunat ovat 6-ruutuiset, kuistilla 9 ruutuiset. Asuinkerroksessa on 5 huonetta, yläkerrassa ei ole asuinhuoneita. Sekä ikkunat että väliovet ovat alkuperäiset. Rakennuksessa on jäljellä 2 tulisijaa sekä 6 kiinteää komeroa. Rakennus on nykyisin loma-asuntokäytössä. Rakennuksen pitkät nurkat ja loiva kattokulma voisivat viitata ilmoitettua vuotta 1901 varhaisempaan rakennusajankohtaan.

Pikkurakennus /2/ koillisesta.

2 Pikkurakennus

runkomateriaali: Hirsi

katemateriaali: betonitiilikate (vuodelta 1955)

ulkoseinämateriali: rimalauta (valkoinen)

sokkelimateriaali: kivi

Rakennus on lyhyt-urkkainen, satulakattoinen, kapearunkoinen, suorakaiteenmuotoinen hirsirakennus. Rakennuksen ikkunat ovat 6-ruutuiset. Talossa on 3 huonetta. Rakennus on nykyisin loma-asuntokäytössä.

3 Puotiaitta

runkomateriaali: Hirsi

katemateriaali: aaltopelti

ulkoseinämateriali: hirsi, harmaantunut

sokkelimateriaali: kivi

Rakennus on pitkänurkkainen, satulakattoinen, kapearunkoinen, suorakaiteenmuotoinen hirsirakennus, jonka pitkällä sivulla on hirsinen otsa ja pidennetty kattolippa.

Puotiaitta /3/ etelästä.

5 Navetta

runkomateriaali: tiili

katemateriaali: aaltopelti

ulkoseinämateriali: tiili

sokkelimateriaali: kivi

Rakennus on epäsymmetrisen T:n muotoinen; poikkiharjallinen sakara sijaitsee lähempänä rakennuksen itäpäätyä.

Navetta /5/ etelästä.

7 Aitta
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: aaltopelti
ulkoseinämateriali: hirsi, harmaantunut
sokkelimateriaali: kivi

Rakennus on pitkänurkkainen, satulakattoinen, suora-kaiteenmuotoinen hirsirakennus, jonka harjakolmio on laudoitettu.

Karttoteessa näkyvän vuonna 2006 puretun sauna-liiterakennuksen /4/ paikalle on rakennettu uusi saunapihara-kennus vuonna 2007. Kuva lännestä.

Lähde:

Kyselykaavake Jukka Piirto
10.10. 2009
Ote Suomen Sukutilat I osa,
Helsingin 1939, sivut 473-
474

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	maatalous
Ympäristöarvo	säilynyt rakennus- ja maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

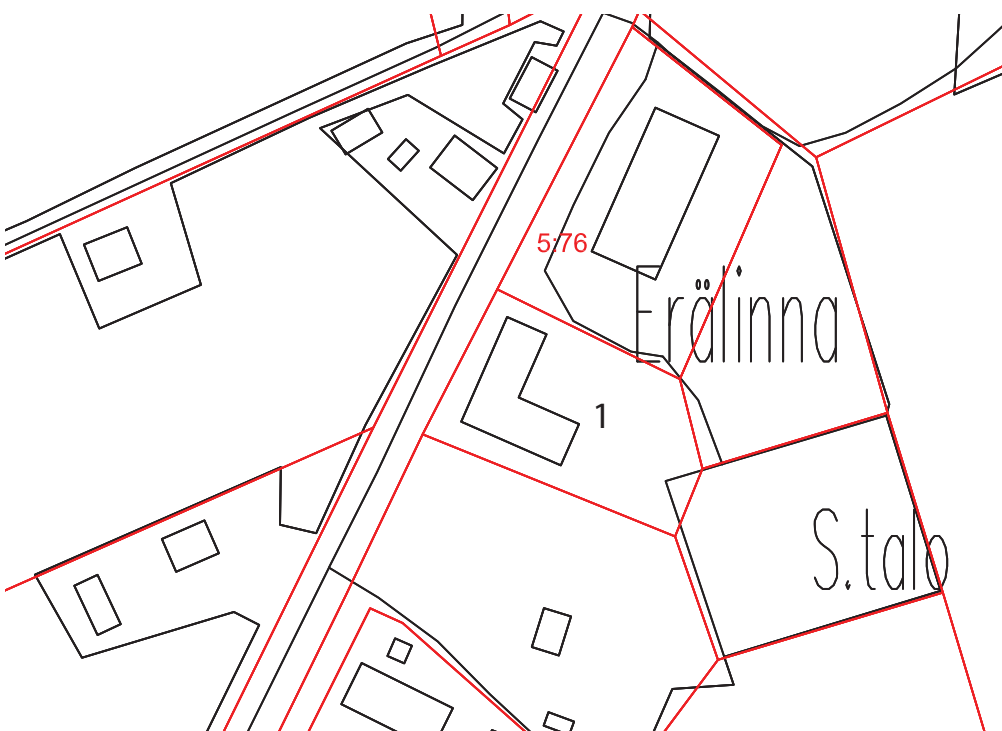
Pihapiiri sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla Eräpyhäntien varressa. Maatilan päärakennus sekä piharakennukset ovat säilyneet ulkoasultaan pääosin 1900-l. alun asussaan.

Toimenpidesuosituksukset

Vanhat rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tehdä alisteisesti vanhoihin rakennuksiin ja maisemaan.

Kuvat: 9.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 29.12. 2009

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite:
Erälinna	562-449-5:76	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Oriveden kaupunki		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
R 6.31 "Erälinna on entinen suojelukunta- ja manttaalikunnantalo, joka on rakennettu 1939. Talossa on toiminut kunnantoimisto, valtuustosalin, kirjasto, lääkevarasto ja elokuvateatteri. Talo on edelleen kirkonkylän monitoimitila. Eräjärventien varrella olevan rakennuksen ulkoasu on julkisivumateriaalin vaihtumisen myötä muuttunut alkuperäisestä."

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Erälinna	1940	suojelukuntatalo, manttaalikunnan talo, nyt urheiluseuran tilat

Erälinna /1/ lounaasta.

Kuvaus

Erälinna /1/ sijaitsee Eräjärventien itäpuolella Uihelan ja Eräjärven kirkonkylän välillä olevassa tiellä reunustavassa harvassa taajamassa. Talo on Eräjärven rakennuskantaan verrattuna poikkeuksellisen suuri. Se on kaksikerroksinen, L-muotoinen aumakattoinen rakennus, jonka alakerrassa on korkeat 8 ruutuiset ja yläkerrassa 6 ruutuiset ikkunat.

Historia

Eräjärven suojeluskunta perustettiin keväällä 1918. Suojeluskunta kokoontui nuorisoseurantalolla vuonna 1931 sattuneeseen tulipalona asti. Vuonna 1932 ostettiin huutokaupassa entinen työväentalo Voittola, jota pidettiin liian ahtaana toimintaa varten. Uutta taloa suunniteltiin Uihelan kylään keskeisemmälle paikalle ja lähelle urheilukenttää. Nykyinen talo rakennettiin vuonna 1940 suojeluskunnan hallussa olleelle tontille. Sota-aikana tiloissa toimi sotilaiden koulutuskeskus. Suojeluskunnan toiminta jouduttiin lopettamaan rauhanehtojen 1944 mukaisesti ja suojeluskunnan omaisuus takavarikoitiin Manttaali-säätiölle, jonka hallinto oli ensimmäisen vuonna vasemmistolla ja Erälinna oli vasemmistojärjestöjen toimitilana. Kirjasto siirrettiin manttaalikunnantalolle Erälinnaan vuonna 1945, jossa se toimi vuonna 1950 sattuneeseen tulipaloon asti. Ja taas vuodesta 1962 kirjaston loppumiseen vuoteen 1972. Eräjärven kunnantoimisto oli Erälinnassa vuosina 1945-1950. Vuonna 1951 avattiin Erälinnaan Längelmäen apteekin alainen lääkevarasto. Samoihin aikoihin alkoivat viikottaiset elokuvanäytökset Eräjärven Urheilijoiden vuokrattua talon toimitiloikseen.

Erälinna on nykyisin Eräjärven Urheilijoiden omistama. Kylän uusi, vuonna 2005 Erälinnan naapuriksi rakennettu, koulu käyttää talon salia liikuntatiloina, kuten kansalaisopiston liikuntaryhmätkin

Erälinna /1/ idästä.

Lähde:
Tuominen, Ritva: Eräjärven kunnan vaiheita 1870–1972. Eräjärvi-Seura, 1977

Sinisalo, Hannu; Orivesi - Maalaispitäjämästä kehittyväksi kaupungiksi, 1990. Suomen muistomerkit. Osa 6. Häme, 1996

Raitio, Raine (toimittaja), Hakala, Hannu (toimittaja), Koskinen, Reetta (toimittaja); Röykkään kutua historiaa ja tarinoita entisestä Eräjärven pitäjämästä, Eräjärvi-seura, 2003

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	aatehistoria
Ympäristöarvo	miljö

Arvojen perustelu

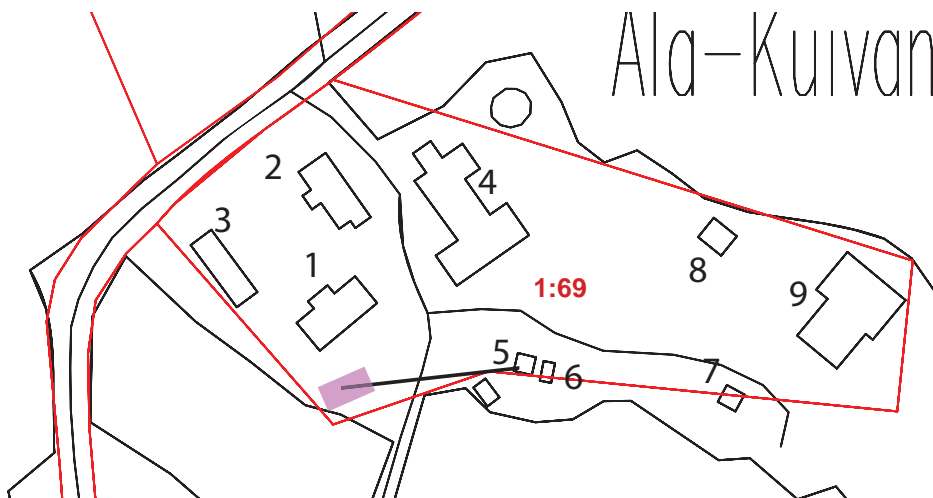
Erälinna sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla Eräjärventien varressa. Rakennus edustaa aatehistoriallista vaihetta.

Toimenpidesuosituks

Erälinna tulee edelleen säilyttää, julkisivun palatusta alkuperäiseen materiaaliin kannattaa tutkia. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tehdä alisteisesti vanhoihin rakennuksiin ja maisemaan.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 29.12. 2009

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
ALA-KUIVANEN	562-447-1:69	Eräpyhäntie 164, 35220 Eräjärvi
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Kuivanen Arja Inkeri, Vesa Eino Olavi		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
R 6.32 "Vuonna 1788 jae-
tun Kuivasen tilan toinen
puolikas, joka on isojaon
aikaisella paikallaan. Ti-
lalla on mansardikattoinen
päärakennus vuodelta
1928 ja kivinavetta."

karttapohjalla vanhentuneita
tietoja

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Päärakennus	1800-l. loppu/ nykyasu 1928	asuinrakennus, nykyisin juhlatilana
2	Vanha asuinrakennus		asuinrakennus, nykyisin varastona, suunnitteilla kunnostus
3	Aittarivi	1870-1880	aittarakennus, majoitustiloja
4	Navetta	1914	varasto, suunnitteilla muuttaa juhlatilakäyttöön
5	Aitta	1700-1800-l.	siirretty nykyiselle paikalle 2007
6	Aitta	1700-1800-l.	siirretty nykyiselle paikalle 2007
7	Kuivuri		viljan kuivaamo
8	Liiteri		puuvarasto
9	Riihi		hakevarasto
10	Lämpökeskus	noin 2000	

Lähde:
Vesa Kuivasen haastattelu
9.10. 2009.

Lisä Vanhan Oriveden histo-
riaan, Antti Lehtonen, 2006

Vasemmalta oikealle kuvi-
sa; navetta /4/, vanha asuin-
rakennus /2/ ja portinäky-
mässä päärakennus /1/.

Kuvaus

Ala-Kuivasen talouskeskus sijaitsee Eräpyhäntien eteläpuolella liittyen peltoaukeaan joka avaa näkymän pihapiiristä Längelmäveden rantamaisemaan. Päärakennus /1/, vanha asuinrakennus /2/ ja aittarivi /3/ muodostavat järven suuntaan avautuvan asuinpihan, niiden koillispuolella sijaitsee kivinavetta /4/ ja eteläpuolella kaksi aittaa /5/, /6/ on siirretty lähemmäs päärakennusta.

Historia

Talo mainitaan asiakirjoissa jo 1543. Tila on ollut 1600-luvulta asti saman suvun omistuksessa. Tilasta on lohottu Ylä-Kuivanen vuonna 1788. Talouskeskus oli pitkään perikunnalla ja rakennuskanta ehti rapistua. Nykyisin talouskeskus toimii juhlatilakäytössä, eikä rakennuksissa asuta, tilalla harjoitetaan edelleen maataloutta.

Lautarakenteinen riihilato
peittää sisäänsä hirsiraken-
teisen riihen /9/, joka on
melko huonokuntoinen.

1 Päärakennus
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: konesaumapeltti
ulkoseinämateriaali: vaakapaneeli, jalkapaneeli pystyssä keltainen
sokkelimateriaali: kiviharkko

Rakennus on lyhytnurkkainen, mansardikattoinen, suorakaiteenmuotoinen hirsirakennus, jossa keskellä runkoa on poikkiharjat ja pihan puolella kuisti. Rakennuksen ikkunat ja vuorilauditus on uusittu 2005 tehdyn lisäeristyksen yhteydessä Rakennuksen sisätilat ovat säilyneet hyvin. Alakerrassa on pirtti ja yläkerrassa sali. Vanhoja uuneja on jäljellä 5 kpl.

Päärakennus /1/ luoteesta ja kaakosta. Sisäkuvat alakerran pirtistä ja yläkerran salista.

2 Vanha asuinrakennus
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: aaltopeltti
ulkoseinämateriaali: rimalauta, keltainen
sokkelimateriaali: kiviharkko

Rakennus on pitkänurkkainen, satulakattoinen, suorakaiteenmuotoinen hirsirakennus, jossa keskellä runkoa mutterikuisti. Rakennuksen ikkunat on kuistia lukuunottamatta uudistettu, mutta alkuperäisten ikkunoiden jakoa suunnitellaan palautettavaksi. Rakennus on nyt varastona, sen korjausta juhla/majoituskäyttöön suunnitellaan.

Vanha asuinrakennus /2/ lounaasta kuvattuna.

3 Aittarivi
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: profiilipeltti (suora)
ulkoseinämateriaali: hirsi, punamulta
sokkelimateriaali: kivipilarit

Aittarivi /3/ idästä.

Navetta /4/ luoteesta.

Aitat /5,6/ etelästä ja pohjoisesta kuvattuna.

Rakennus on yksikerroksinen, pitkänurkkainen, satulakattoinen, suorakaiteenmuotoinen hirsirakennus, jossa pitkä katettu luhtikäytävä. Aitat toimivat kesämajoitustiloina.

	4 Navetta	5-6 aitat
runkomateriaali:	kiviharkko	hirsi
katemateriaali:	kolmiorimahuopa, peltti	aaltopeltti
ulkoseinän pintamateriaali:	graniitti, lauta, ks-harkko	hirsi (maalamaton)
sokkelimateriaali:	kiviharkko	kivi

Navetassa /4/ oli eläimiä vielä 2005. Rakennusta on laajennettu useaan otteeseen. Vanhin osa on kattomalliltaan monimuotoinen: osin aumattu osin satulakattoinen, rakennuksessa on jugendvaikutteita. Vanhat aitat /5/ on siirretty nykyiselle paikalleen 2008.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	agraarivaihe
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Ala-Kuivasen talouskeskus sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla Eräjärventien varressa. Pihapiirin rakennukset ovat edustavia ja ulkoasultaan hyvin säilyneitä.

Toimenpidesuosituksukset

Vanhat rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tehdä alisteisesti vanhoihin rakennuksiin ja maisemaan.

Kuvat: 9.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 29.12. 2009

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
YLÄ-KUIVANEN	562-447-1:139	Eräpyhäntie 187, 35220 Eräjärvi
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Tuominen Anja Riitta		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
R 6.33 "Isojaon aikaisella paikalla oleva entisen Kuivasen yksinäistalon toinen puolikas. Tilan päärakennus on rakennettu vuonna 1932, navetta tehty kivestä ja tiilestä. Ympäriällä on tilojen viljelymaisema."

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Päärakennus	1932	
2	Navetta	arvio 1920-1930-luku	
3	Aittarivi	arvio 1930-1940-luku, todennäköisesti aitan hirsiosassa vanhoja yksinäisaittoja	
4	Liiteri?		
5	Kuivuri		
6	Lato		
7	Aitta		
8	Lato		

Kuvaus

Ylä-Kuivasen talouskeskus sijaitsee Eräpyhäntien pohjoispuolella liittyen peltoaukeaan joka ylettyy Längelmäveden rantamaisemaan. Päärakennus /1/, aittarivi /3/ ja komea kivi/tiilinavetta muodostavat edustavan pihapiirin, jonka ulkopuolella on maatalan rakennuksia kuten liiteri /4/, viljan kuivuri /5/, kookas lato /8/ ja aitta /7/.

Lähde:

Lisiä Vanhan Oriveden historiaan, Antti Lehtonen, 2006

Historia

Tila on halkaistu Kuivasen kantatilasta vuonna 1788. Talon omistajat ovat olleet ainakin 1900-luvun alkuvuosikymmenille asti joko poikien tai tytärten kautta samaa Kuivasten kantatalon omistajasukua. Antti Lehtosen omistaja selvityksessä mainitaan 1916 isännäksi tullut Alperti Juhanpoika Venttola (vävy) ja Elviira Juhantytär.

1 Päärakennus
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: konesaumapeltti
ulkoseinäateriaali: rimalauta, keltainen
sokkelimateriaali: kiviharkko

Rakennus on lyhytnurkkainen, satulakattoinen, suora-kaiteenmuotoinen hirsirakennus, jossa keskellä runkoa pihan puolella on matala poikkiharja ja kuisti. Katolla on joitakin lunetti-ikkunoita.

Päärakennuksen /1/ edessä on aksiaalinen puistosommitelma, kuvat eteläkaakosta ja luoteesta. .

2 Navetta
runkomateriaali: kiviharkko/ punatiili
katemateriaali: kolmiorimahuopa, aaltopeltti
ulkoseinäateriaali: graniitti, tiili
sokkelimateriaali: kiviharkko

Rakennuksen katto on monimuotoinen: räystäältä lappeet ovat suorat, pääty on aumattu keskeltä, mutta harjalle jätetty ikkunakolmio. Navetta on poikkeuksellisen edustava ja säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan.

Kaunis navettarakennus /2/ luoteesta ja koillisesta kuvattuna.

3 Aittarivi
runkomateriaali: hirsi, ranko/lauta
katemateriaali: aaltopeltti
ulkoseinäateriaali: pystylauta, hirsi (punamulta)
sokkelimateriaali: kivi

Rakennus koostuu rankorakenteisesta varasto-osasta ja hirsirakenteisesta aittaryhmästä, joiden edessä on maantasossa kulkeva luhtikäytävä.

Aittarivi /3/ idästä kuvattuna.

Kuivuri /5/ idästä kuvattuna.

Kookas lato /8/ sijaitsee pihapiiristä kauempana.

Eräpyhäntien vareella oleva aitta /3/ kaakosta kuvattuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen, arkkitehtoninen (navetta)
Historiallinen	agraarivaihe
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

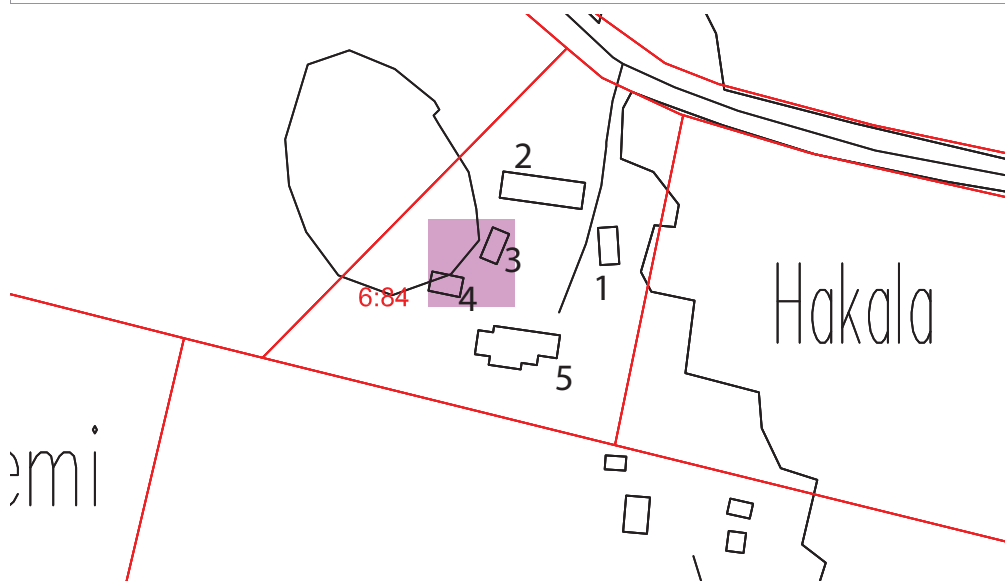
Ylä-Kuivasen talouskeskus sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla Eräjärventien varressa. Päärakennus ja upea kivi-punatiilinaavetta ovat edustavia ja ulkoasultaan hyvin säilyneitä.

Toimenpidesuosituksukset

Vanhat rakennukset tulee edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tehdä alisteisesti vanhoihin rakennuksiin ja maisemaan.

Kuvat: 9.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 29.12. 2009

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
HAKALA	562-449-6:84	Eräpyhäntie 761, 35220 Eräjärvi
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Palttala Hannu Juhani		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
R 6.34 "Uiherlan Ruokosen entisen torpan pihapiirissä hyvin säilynyt mökki piharakennuksineen."

karttapohjalla vanhentuneita tietoja: rakennukset 3 ja 4 on purettu.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Päärakennus	arvio 1800-l. loppu	asuinrakennus
2	Aittarivi+lato	arvio 1800-l. loppu	
3	- purettu		
4	- purettu		
5	Eläinsuoja/lato?	arvio 1930-1950-l.	

Kuvaus

Hakalan talouskeskus sijaitsee Uiherlan kylän laajan peltoaukean lounaisreunalla Eräpyhäntien eteläpuolella. Entisen torpan talouskeskuksessa on jäljellä asuinrakennus /1/, joka sijaitsee lähinnä pellon reunaa aittalato /2/, joka rajaa pihapiiriä pohjoisesta kulmittain asuinrakennukseen nähden ja piharakennus /5/, jonka käyttötarkoituksesta ei ole saatu varmaa tietoa. Kartalla vielä näkyvät piharakennukset 3 ja 4 on purettu. Pienen mäen rinteessä on kuitenkin jäljellä vanha maakellari, jota karttaan ei ole piirretty.

Historia

Tila on Ruokosen entinen torppa. Talossa ovat asuneet Erik, Kustaa ja Sandra Hakala sekä UUno ja Hannu Palttala.

Asuinrakennus /1/ ja aittalato /2/ kumpikin etelästä kuvattuna.

Lähde:
Rökkään kutua historiaa ja tarinoita entisestä Eräjärven pitäjältä, Eräjärvi-seura, 2003.

Kyselykaavake:
nimetön ja päiväämätön

1 Päärakennus
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: betonikattotiili
ulkoseinämateriaali: rimalauta
sokkelimateriaali: nurkkakivet?

Rakennus on satulakattoinen, suorakaiteenmuotoinen hirsirakennus, jossa keskellä runkoa pihan puolella on matala loivapoikkiharjainen kuisti. Rakennus on nyt lyhyt-nurkkainen, mutta päätellen yhdestä esillä olevasta nurkasta rakennus on alunperin tehty pitkänurkkaiseksi ja nurkat on katkaistu vuorauksen yhteydessä. Rakennuksessa on alkuperäiset neliruutuiset pienet ikkunat ja kaksi vanhaa tulisijaa. Kyselykaavakkeen ilmeisesti täyttäneen omistaja toteaa asuinrakennuksesta: ”ei kannata korjata”

Asuinrakennuksen /1/ puuosat ovat maassa kiinni ja rakennus vaatisi säilyäkseen kunnostustoimenpiteitä. Kuva etelästä.

Pihapiiriä reunustaa etelässä talousrakennus /5/, jonka alkuperäinen käyttötarkoitus ei ole tiedossa. Rakennus on satulakattoinen ja aaltopellillä katettu. Runko saattaa rimalautausuuden kohdalla olla hirsinenkin, mutta todennäköisemmin rakennus on koknaan rankorakenteinen ja rakennettu mahdollisesti 1940-luvulla. Rakennuksen länsipää on lautarakenteinen lato. Kuva pohjoisesta.

Aittarivi-lato /2/ on osittain sivukäytävällinen alueelle tyypillinen yksikerroksinen pitkänurkkainen hirsinen riviaitta, jota on jatkettu lautarakenteisella osuudella. Kuva kaakosta.

	2 Aittalato	5 Talousrakennus
runkomateriaali:	hirsi / lauta	hirsi / lauta
katemateriaali:	profiilipelti (suora)	aaltopelti
ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, pystylauta	rimalauta, pystylauta (punam.)
sokkelimateriaali:	nurkkakivet?	nurkkakivet?

Vanha maakellari sijaitsee pihapiirin ulkopuolella -siitä länteen olevan rinteän eteläreunalla.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen,
Historiallinen	agraarivaihe -torpat
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Hakalan pihapiiri on säilynyt vanhassa asussa, mutta rakennusten kunto alkaa olla heikko ja rakennuksia on pihapiiristä jo hävinnytkin.

Toimenpidesuositukset

Vanhat rakennukset tulisi edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tehdä alisteisesti vanhoihin rakennuksiin ja maisemaan.

Kuvat: 9.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 30.12. 2009

kiinteistön nimi:	kiinteistötunnus	osoite:
Vanha Peltola	562-449-3:72	Eräjärventie 1722, 35220 ERÄJÄRVI
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Peltola Kaija Inkeri		

karttaote 1:2 000

Kulttuuriympäristöohjelma:
R6.35 Eräjärventien varrelle ja Uihlerlanjoen suulle, Uihlerlan entisen kartanon maille 1685 perustetun kantatilan toinen puolikas. Edustava, 1920-luvun tyylinen päärakennus hirsinavettoineen ja pihapiireineen on maisemallisesti tärkeällä paikalla.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt, jos on muuttunut
1	Asuinrakennus	1934-35	asuminen
2	Navetta	1932	
3	Aitta	1930-l. (nykyasu)	
4	Riihi	1930-l.	
5	Sauna	1930-l.	

Kuvaus

Vanha-Peltolan talouskeskus sijaitsee Eräjärventien, Eräpyhäntien ja Eräjärventien risteyksessä Uihlerlanjokeen etelään laskevan mäenrinteen laella. Pihapiiri sekä rakennukset että aikanaan muotopuutarhana toteutettu puistomainen piha on toteutettu suunnitelmallisesti saman vuosikymmenen aikana. Päärakennus /1/ sijaitsee pääty Eräjärventielle siihen nähden kulmittain on navetta /2/, jonka takana aittarivi josta etelään sijaitsee riihi /4/. Sauna /5/ sijaitsee alarinteessä lähempänä Uihlerlan jokea ja Eräjärven lahtea.

Historia

Tila on yksi Uihlerlan kantatiloista. Rakennukset on rakentanut Kalle Peltola, joka tuli isännäksi vuonna 1930-luvun alussa palattuaan sisarensa Manjan kanssa Längelmäeltä, jonne perhe oli muuttanut Uihlerlasta lasten isän kuoltua Kallen ollessa vain 1/2 vuotias. Talo oli tuon ajan vuokralla ja rakennukset olivat päässeen huonoon kuntoon. Kalle Peltola rakensi 1930-luvun aikana kaikki rakennukset uudelleen. Hän perusti myös päärakennuksen keskiakselista lähtevän muotopuutarhan sireenimajoineen, jotka vielä 30-luvulla olivat varsin harvinaisia maalaistaloissa. Kalle Peltola kaatui sodassa ja taloa jäi jatkamaan hänen vaimonsa Sike tyttärensä Kaijan kanssa, joka piti taloa yhdessä miehensä Sakari Joensuun kanssa tämän kuolemaan asti.

Uusi-Peltola ja Vanha-Peltola /1/ Eräpyhän tieltä luoteesta kuvattuna.

Rankorakenteinen riihi /4/ ja hirsirakenteinen pihasauna /5/ lännessä kuvattuina.

1 Päärakennus
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: konesaumapeltti
ulkoseinämateriali: vaakapaneeli, päädyissä pystypaneeli, keltainen
sokkelimateriaali: kiviharkko

Rakennus on lyhytnurkkainen, satulakattoinen, suora-kaiteenmuotoinen hirsirakennus, jossa keskellä runkoa pihan puolella on poikkiharja ja kuisti. Vastalappeella on kaksi kattolyhtyä. Rakennuksen tyyli on 1920-luvun klassistis-sävytteistä puurakentamista, jossa nurkat on korostettu listoituksin ja sommittelu toteutettu symmetrisesti kunkin julkisivun osalta. Ikkunat ovat kuusi- ja yhdeksänruutuisia ristikarmein (yläosan pikkuikkunat avautuvia) ja kuistin ikkunoissa on kehämäinen pikkuruutujako. Rakennukseen ei ole tehty muutostöitä, vaan tilat on pidetty yllä huoltaen, niinpä rakennus on harvinaisen hyvin alkuperäisasussaan sekä ulkoa että sisältä, jossa on 7 huonetta ja keittiö alakerrassa sekä kellarikerroksessa verstaatti. Alkuperäisiä tulisijoja on 5 uunia, leivinuuni ja puuhella on uusittu. Ikkunat ja ovet ovat alkuperäisiä.

Asuinrakennuksen /1/ sisätila ja kuva lounaasta.

2 Navetta
runkomateriaali: Hirsi
katemateriaali: aaltomineriitti
ulkoseinämateriali: hirsi (punam.), päädyissä pystypaneeli (keltainen)
sokkelimateriaali: slammattu muuri (betoni/ kivi)

Navetta on lyhytnurkkainen, satulakattoinen, suorakaidhirsirakennus pikkuruutuisin ikkunoin.

Navetta /2/ pihan puolelta lännestä ja lounaasta.

3 Aitta
runkomateriaali: Hirsi, ranko
katemateriaali: aaltomineriitti
ulkoseinämateriali: hirsi (keltam.), päädyissä rimalauta (punam.)
sokkelimateriaali: kivi

Aitta on lyhytnurkkainen, satulakattoinen, suorakaidhirsirakennus, jossa on keskipääty ja sisäänvetona aitan osalla sivukäytävä.

Aitta /3/ lännestä kuvattuna. Sen rakentamiseen on käytetty vanhoja talon aittoja.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen,
Historiallinen	agraarivaihe
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus

Lähde:
Kaija Peltolan haastattelu
8.10. 2009

Arvojen perustelu

Vanha-Peltolan pihapiiri on rakennettu 1930-luvulla uudelleen komealla tavalla. Hyvin säilyneet rakennukset ja puutarha muodostavat kauniin ja ehjän kokonaisuuden.

Toimenpidesuosituks

Vanhat rakennukset tulisi edelleen säilyttää ja huoltaa perinteisin materiaalein. Mahdollinen uudisrakentaminen tulee tehdä alisteisesti vanhoihin rakennuksiin ja maisemaan.

Kuvat: 8.10. 2009
Outi Palttala
Teksti 30.12. 2009

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Eräjärvi	Kiinteistö id	15
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	881: 1
Osoite	Eräjärventie	Alue	42
Aluetyyppi	kirkonkylä	Peruskartta	2142 10
Kohdetyyppi	kirkollinen	Itäkoord	2530153
Hist. tilatyyppi	kirkko	Pohjoiskoord	6830100
Nykyinen tilatyyppi	kirkko	Rak lkm	4
		Inventoitu	

Kuvaus

Kirkkomaa erottuu omaksi itsenäiseksi osakseen avoimien peltojen ja tien ansiosta. Ainoastaan pohjoispuolella asutus ja puusto on kirkkomaan lähellä. Hautausmaalta avautuu kaunis näkymä Eräjärven vesistöön. Puusto on runsasta ja osaltaan peittää kirkon näkymistä ympäristöön. Hautausmaa on laajentunut selkeästi kahteen suuntaan, ensimmäinen laajennus on kirkon itäpuolella ja toinen laajennus on kirkon eteläpuolella. Kirkkomaata rajaavat etelän puolella leikattu kuusiaita, idässä kivimuuri ja puurivi, pohjoisessa kirkon rakennukset ja vesakoitunut rinne sekä lännessä koivurivi ja maantie. Eräjärventien ja kirkon väliin jää autojen parkkeerausalue ja vanha osa Eräjärventiestä, joka on hyvä muistuma kylän vanhasta rakenteesta. Hautausmaan muurin ja vanhan Eräjärventien välissä on puinen vaivaisukko katoksessaan. Hautausmaa jakautuu selkeästi kolmeen em. osaan ja jokaisella osalla on oma luonteensa. Vanhin osa on kirkon eteläpuolella ja siellä hautakivet ovat korkeampia, monimuotoisempia ja yleensä reunakivellisiä. Toiseksi vanhin osa on hautakivien muotojen osalta suorakulmaisempaa ja matalampaa. Edellisten osien yhteisenä piirteenä on hautakiven kaareva yläosa ja maanpinnan korkeudella oleva reunakiveys. Uusimman osan hautakivet ovat yhdenmukaisempia ja suorakaiteen muotoisia. Uusimman osan hautakivien koko vaihtelee vähän ja suurin vaihtelu on kiven hionnassa. Kirkon eteläpuolella on sankarivainajien haudat ja -muistomerkki. Kirkon itäpuolella ovat punaisten hautamuistomerkki ja kirkosta eronneiden haudat. Kivimuseon itäpuolella on pieni noin 10 hautaa sisältävä alue, jossa on rautaristit. Rakennukset ja nurmikot istutuksineen ovat hyvässä kunnossa.

1. Ristikirkko on rakennettu vuonna 1821 ja se on hirsirakenteinen. Malliltaan kirkko on länsitornillinen, tasavartinen ristikirkko, jonka sisäkulmat on viistetty. Jyrkän aumakaton kate on paanua, keskellä on matala kattoratsastaja. Kaarikattoinen kellotorni on länsisakarassa sisäänkäynnin yläpuolella. Kirkon julkisivut ovat vaakalautoitettuja. Ikkunoiden ja kellotornin luukkujen karmit ovat ylhäältä puolikaaren muotoiset. Perustukset ovat lohkokiveä.

2. Kivimuseo on ollut alkujaan lainajyvämakasiini ja on rakennettu vuonna 1864. Rakennus on hirsirakenteinen ylös asti ja nurkkasalvokset ovat lyhyet. Räystäsrakenne on koteloitu ja päädyssä on kuusiruutuinen ikkuna, jonka päällä on kaari-ikkuna koristeaiheinen. Oven molemmin puolin on pilasterit. Perustus on luonnonkiveä ja porras on liuskekiveä.

3. Huoltorakennus on lautarakenteinen ja siinä on vaakalomalautoitus. Kate on betonitiiltä ja perustus betonia. Rakennuksessa on työntekijöiden sosiaalitulat ja varastot. Rakennus on rakennettu luultavasti 1990 -luvulla.

4. Ruumishuone on pystyrimavuorattu ja siinä on vanhat ikkunat. Perustus on betonia ja kate betonitiiltä (pienessä osassa varttikate). Ennen sisäänkäynti oli itäpuolen pienemmässä osassa

R6.1 Eräjärven kirkko ja

Oriveden rakennusinventointi 2003

mutta nyt rakennuksen pohjoissivulla.
Rakennus on 1940-50 -luvulta.

Historia

Ensimmäinen saarnahuone Eräjärvelle rakennettiin vuonna 1687 ja säännöllisiä jumalanpalveluksia voitiin järjestää vasta vuonna 1742, jolloin Oriveden pitäjänapulainen määrättiin asumaan Eräjärvelle. Vuonna 1746 päätettiin rakentaa ränsistyneen saarnahuoneen tilalle uusi kappelikirkko ja kirkko valmistuikin vielä samana vuonna. Kappeliseurakunnan oikeudet ja oman kappalaisen Eräjärvi sai vuonna 1785. 1700-luvun lopulla seurakunta kasvoi niin että tarvittiin uusi isompi kirkko ja monien vastustusten jälkeen uusi, Eräjärven kolmas kirkko valmistui vuonna 1821. Kirkon suunnittelija oli kuuluisa eräjärveläinen kirkonrakentaja Matti Åkerblom eli Matti Pärnä ja rakennustöiden johtajana toimi hänen sisarenpoikansa rakennusmestari Matti Raukola-Åkergren Ruovedeltä. Kirkkoa on korjattu useita kertoja vuosien varrella. Tärkeimmät ovat suoritettu vuonna 1916, jolloin kirkkoon asennettiin kaminalämmitys ja Kangasalan urkutehtaan tekemät urut. Vuonna 1960 lämmitys muutettiin kuumailmalämmitykseksi, sisäseinien laudoitus uusittiin ja asennettiin sähkövalo. Nykyisin kirkossa on sähkölämmitys. Kellotapulissa on kaksi kelloa vuosilta 1756 ja 1794, jotka olivat jo edellisessä kirkossa. Alttaritaulu on vuodelta 1851 ja sen on maalannut kuopiolainen "kirkkomaalari" Kaarle Fredrik Blom.

Ympäristö

Kirkko ja kirkkomaa sijaitsevat pienellä kummulla Eräjärven kylätaajaman kaakkoisreunalla. Eräjärven vesistö on noin 200 m:n päässä koillisessa. Kirkkoalueen ympärillä on avointa peltomaisemaa itä- ja eteläpuolella. Maasto viettää itään päin. Vierestä kulkee Eräjärventie ja tien toisella puolella ovat kylän kaupat, baari ja pankki sekä vanhin osa kylätaajaman asutuksesta .

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Kirjalliset lähteet Eräjärven kunnan vaiheita 1870 - 1972 /Eräjärvi seura ry.
Oriveden seurakunta 450 vuotta, Juhlakirja 1990.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Seppo Grönqvist

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	kirkkohistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Eräjärven kirkko on valmistunut vuonna 1821 ja on ajalleen tyypillinen, edustava ja hyvin säilynyt, kuuluisan kirkonrakentajasuvun Åkerblom-Åkergrenin suunnittelema ja rakentama ristikirkko. Kirkko on entisen itsenäisen kunnan symboli maisemallisesti hallitsevalla paikalla. Ruumishuone ja kivimuseo, joka on ollut aikoinaan lainajyvämakasiini kuuluvat kiinteästi kirkon historiaan ja ovat näin ollen säilyttämisen arvoisia. Hautausmaalla on kolmen eri vaiheen kerrostumia, jotka kertovat historia eri vaiheista ja myös niiden tulisi säilyä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Kirkkoa tulee korjata entistään ja korjauksissa tulee aina käyttää kirkkojen korjaukseen tai perinnerakentamiseen erikoistunutta asiantuntijaa suunnitteluun, työn johtoon ja korjaamiseen. Hautausmaan eri vaiheiden piirteet tulee säilyä, esimerkiksi hautojen reunakivet. Hautausmaasta tulee näkyä selkeästi historian kolme eri vaihetta. Kirkkomaan maisemallinen merkitys tulee huomioida puuston istutuksessa ja leikkuussa.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 440_ Keskusta_Kirkko	
Inventoija	Arto Mattila	10.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	22.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kuivanen	Kiinteistö id	14
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	1: 141
Osoite	Vetterkulla 116	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2142 07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2528262
Hist. tilatyyppi	rustholli	Pohjoiskoord	6834423
Nykyinen tilatyyppi	kartano	Rak lkm	19
		Inventoitu	

Kuvaus

Kartanoalue, jossa on kartanomainen pihapiiri, jossa ovat hyvin säilyneet rakennukset. Pihasta erillään olevat talousrakennukset ovat myös säilyneet hyvin. Pihassa on vanhoja puita ja kierrettävä sorapintainen pihatie. Päärakennukselta on puistoakseli Koljonselän lahteen. Tilan kaikki rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.

1. Päärakennus on hirsirakenteinen ja rakennettu 1830-luvun alussa. Rakennusta uusittiin vuonna 1889 arkkitehti Lagerströmin johdolla ajanmukaiseen uusrenessanssityyliin.

Koillispäätyyn tuli poikkipääty ja nikkarityylinen näkötorni. Rakennusta uudistettiin rekonstruotimalla se alkuperäiseen empire -tyyliin 1950-luvulla, jolloin myös näkötorni ja poikkipääty poistettiin sekä muut myöhemmät koristukset. Rakennuksessa on konesaumattu peltinen aumakatto ja vaaka että pystyvuorattu julkisivu. Ikkunat ovat T-malliset ja vanhat. Perustus on lohkokiveä.

2. Pirttirakennus on tilan vanhin rakennus ja se on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Rakennus on rakennettu 1700-luvun lopulla ja siinä on empire-tyyliset ikkunat sekä kuisti. Taloon on tehty kuntoarvio ja kunnostussuositus (Kristiina Kokko vuonna 2000).

Kate on savitiiltä ja julkisivut ovat alaosaltaan vaakapaneelia, keskiosaltaan pystyrimalaudoitusta ja yläosaltaan vaakalaudoitusta. Perustus on lohko- ja luonnonkiveä ja ikkunat ovat vanhat.

3. Sivurakennus (Dorf) on hirsirakenteinen ja rakennettu vuonna 1918. Rakennusta on muutettu 1930-luvulla, jolloin se sai klassisia piirteitä kun terassiin lisättiin puiset pylväät. Katteena on betonitiilikatto ja perustus on lohkokiveä. Julkisivut ovat paneloitu alhaalta pystypaneelilla ja yläosaltaan vaakapaneelilla.

4. Asuinrakennus on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat pystyrimalaudoitetut ja ikkunat ovat vanhat. Päädyissä on kissanpenkit ja kate on tiilikuviopeltiä. Rakennuksessa on ollut kaksi asuntoa.

5. Navetta on lohkokivirakenteinen tiiliholvi-ikkunoineen. Yläosassa on pystyrimoitettu puurakenteinen parviosuus. Navetta on rakennettu 1900-luvun vaihteessa. Lounaispäädyssä on sementtitiilirakenteinen lisäosa. Kate on aaltopeltiä. Karjaa ei enää ole ja navetta toimii maatalouskoneiden suojana.

6. Verstas oli ennen sikalana. Päädyssä on sivuasunto. Rakennus on lohkokivirakenteinen ja siinä on pystyrimoitettu päätykolmio. Kate on betonitiiltä.

7. Alavaja on lautarakenteinen ja siinä on betonitiilikate.

8. Rantasauna on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja siinä on betonitiilikate. Perustus on betonia.

9. Viljamakasiini on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Makasiini on 1800-luvulta. Kate on

- betonitiiltä ja perustus on kiveä. Päätykolmiossa on pystyrimalaudoitus.
10. Viljamakasiini on tiilirakenteinen ja nykyään puuverstaana. Kate on betonitiiltä ja päädyissä on kissanpenkit.
 11. Riihi on nyt konesuojana ja se on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on aaltopeltiä ja rakennuksessa on kylkiäinen.
 12. Aitta (Teräksen vanha aitta) on hirsirakenteinen sulkanurkin. Ei kuvaa.
 13. Saha on lautarakenteinen ja varastokäytössä. Kate on aaltopeltiä ja kunto on kohtalainen.
 14. Riihi-Kuivuri on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on betonitiiltä. Rakennus on kuivurikäytössä. Kunto on hyvä.
 15. Varasto, joka oli alkujaan puimalato, sitten lampaiden suoja. Lautarakenteinen ja aaltopeltikattoinen.
 16. Suola-aitta, jossa oli myös joulupossu. Hirsirakenteinen ja aaltopeltikattoinen.
 17. Suola-aitta on hirsirakenteinen pitkin koteloitudin nurkin. Kate on betonitiiltä.
 18. Sola-aitta on hirsirakenteinen ja pitkin nurkin. Kate on savitiiltä. Aitta on siirretty tähän paikkaan 12 hevosen tallin paikalle. Kunto on kohtalainen.
 19. Rantasauna huutonokassa, jota ei ole inventoitu.

Historia

Ensimmäinen maininta tämän alueen talosta on vuodelta 1558, jolloin sitä asui Frans-niminen mies (1558-1564). Seuraava oli Markku Fransinpoika Kullanpää (1575-1579). 1500-luvun lopusta 1600-luvun puoleenväliin oli rusthollin omistajina ratsumies Juhani Maununpoika (1586-1645). Seuraavana hänen poikansa ratsumies Jaakko Juhaninpoika (1646-1682) ja edelleen hänen poika Juhani Jaakonpoika (1684-1698). Moninaisten tapahtumien jälkeen omistajaksi tuli Nils Gabriel Wetterberg (1712-1747) mutta hän asui edelleen Pälkäneellä Kuulialassa. Pysyvästi säätyläisten omistuksessa tila on ollut 1720-luvulta, jolloin siitä tuli kartano. Ilmeisesti hänestä Wetterkulla sai nimensä. Vuonna 1752 Eräjärven kirjoihin ilmestyi sotaherra kapteeni Jacob Boisman ja puoliso Margareta Elisabeth Wetterberg, joiden asunnosta käytettiin ensi kerran nimeä Vetterkullan kartano. Nykyinen Saxénien suku tuli kartanoon vuonna 1919 Kuivasten kautta. Kartanossa on toiminut myös Suomen lääketieteen historiaan liittyvä Wetterkulla Medical Center. Seuran toiminta ajoittui ajalle 1961-1985.

Ympäristö

Vanha Eräjärvelle vievä tie kulkee alueen halki edelleen ja jatkuu rannassa olevaan Huutonokkaan, jossa on ollut ennen lossi. Vetterkullan alue on niemeä, jonka kärjessä on Kullanpään rauhoitusalue. Alue on tasaista, jossa ainoastaan metsäsaarekkeet muodostavat vaihtelua pinnan muodoissa. Kartano erottuu hyvin ympärillä olevasta avoimesta peltomaisemasta pihapiiriin rakennusten ja puuston ansiosta. Kartanon lounaispuolella oleva koivukuja on maisemallinen elementti, joka antaa viitteen kartanomiljööstä. Eräjärveltä saavuttaessa uusi tie erkanelee vanhasta tiestä, jossa on kiviportti merkinä kartanoalueesta.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty Pirkanmaan 3. seutukaavassa MTY alueeksi.

Kirjalliset lähteet Sinisalo, Hannu: Orivesi. Maalaispitäjistä kehittyväksi kaupungiksi. 1990.
Oriveden sanomat 30.5.1995,
Oriveden sanomat 19xx,
Wetterkullan kartanon historia /Erkki Saxén 1995
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Erkki Saxén, Tuovi Saxén

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	monipuolinen
Rakennushist.	monipuolinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Hyvin säilynyt, kerroksinen ja pitkän historian omaava kartano, joka edustaa kulttuurihistoriallisesti alueen huippua. Kartanoalueen kaikissa rakennuksissa on historiallisia arvoja ja useissa myös monipuolisesti. Päärakennus 1830-luvun alusta on rakennustaiteellisesti, maisemallisesti ja historiallisesti arvokas ja navetta 1900-luvun alusta on rakennusteknisesti arvokas. Useat piharakennukset ja talousrakennukset ovat perinteisesti arvokkaita. Kartanon pihapiiriin liittyvät ja kaikki sen lähiympäristön rakennukset ovat säilyttämisen arvoisia.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Kartanon kaikkia rakennuksia tulisi edelleen korjata ja huoltaa perinteitä kunnioittavalla ja säilyttävällä periaatteella.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 447_Vetterkulla	
Inventoija	Arto Mattila	8.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	22.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kauppila	Kiinteistö id	16
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	5: 0
Osoite	Mattilantie 21	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2142 07
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2529280
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	6831428
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	Rak lkm	8
		Inventoitu	

Kuvaus

Rakennukset sijaitsevat väljästi eivätkä ne muodosta selkeää pihapiiriä. Piha on avoin ja näkymiä on itäpuolella olevalle pellolle ja länsipuolelle pienemmälle pellolle. Pohjoispuolella on tiheää metsää. Rakennukset ovat kohtalaisen hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.

1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1908 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat pystyrimoitettu. Ikkunat ovat vanhat 6-, 9- ja 12 -osaiset ja kate on profiilipeltiä. Aumakattoinen kuisti on tehty vuonna 1958 ja se kuvastaa tuon ajan tyyliä.
2. Aitta on siirretty tähän ja se on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Aitta on neliovinen ja kate on aaltopeltiä.
3. Puuvaja on rakennettu 1950-luvulla ja se on lautarakenteinen sekä pystyrimoitettu. Kate on aaltopeltiä.
4. Navetta on rakennettu vuonna 1947. Alaosa on lohkokiveä ja parviosuus on lautarakenteinen sekä pystyrimoitettu. Kate on aaltopeltiä.
5. Sauna on hirsi- ja lautarakenteinen lyhyin nurkin. Kate on aaltopeltiä.
6. Kuivaaja-varasto on lautarakenteinen ja rakennettu vuonna 1956. Rakennuksessa on korkea poikkipääty ja kate on betonitiiltä.
7. Otsa-aitta on siirretty tähän ja päädyssä on vuosiluku 1781. Kate on aaltopeltiä.
8. Riihi on siirretty tähän ja on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kylkiäiskatos, joka on konesuojana.

Historia

Tila on siirretty vanhasta ryhmäkylästä, joka sijaitsi Eräjärven toisella puolella Heikkilän ja Anttilan paikkeilla. Kustaa Mattila rakennutti nykyisen päärakennuksen vuonna 1908 ja taloon käytettiin ryhmäkylästä tuotuja vanhoja hirsii. Pihapiirissä on ollut vanhempikin, nykyistä pienempi navatta vuodelta 1908, joka on purettu ja sijaitsi lähempänä päärakennusta ja samassa asennossa kuin nykyinen navetta.

Ympäristö

Eräjärventie ja Järvenpään kylään johtavan tien risteys on noin 100 m:n päässä idän puolella. Eräjärven kyläkeskusta on noin 1,5 km:n päässä. Idässä avautuu peltomaisema ja tilan länsi ja eteläpuolella ovat pienet pellot, joiden takana on metsää.

Kaava

pvm

Suojelu

Kohde mainitaan seutukaavassa kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi.

Kirjalliset lähteet

Suulliset lähteet Aulikki ja Esko Mattila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Tyypillinen 1900-luvun alusta oleva pitkän omainen päärakennus, joka on myös maisemassa arvokas. Kantatilan päärakennus on siirretty ryhmäkylästä. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä. Tilalla on 1700-luvulta oleva tyypillinen otsa-aitta. Säilyttämisen arvoisia päärakennuksen lisäksi ovat aitat, riihi ja navetta.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Korjauksissa tulisi edelleen kunnioittaa perinteitä ja säilyttävää periaatetta. Päärakennuksen ja tien välinen pelto tulisi pitää edelleen avoimena ja mielellään viljeltyä.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 445_Mattila	
Inventoija	Arto Mattila	8.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	24.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kuivanen	Kiinteistö id	18
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	1: 21
Osoite	Eräjärventie 1039	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2142 07
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	2527148
Hist. tilatyyppi	koulu	Pohjoiskoord	6833624
Nykyinen tilatyyppi	tila	Rak lkm	3
		Inventoitu	

Kuvaus

Tyypillinen kyläkoulu, johon kuuluu koulurakennuksen lisäksi kaksi piharakennusta. Pihassa on lipputanko ja omenapuutarha. Piha ei enää muistuta koulun pihalta heinikon villiintymisen takia. Koululle tyypillisiä kenttiä ja leikkitelineitä ei ole havaittavissa. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä.

1. Koulu on rakennettu vuonna 1936 ja laajennettu vuonna 1948. Sisääntulokatokset ovat hengeltään 20-luvun klassismia. Koulu on hirsirakenteinen ja pystyrimalaudoitettu. Itäpuolen julkisivussa on kaksi sisääntuloa. Kate on savitiiltä, jonka alla on päre. Savupiippuja on kuusi kappaletta. Julkisivuissa on pystyrimalaudoitus ja ikkunat ovat vanhat. Sokkeli on betonia. Entisestä keittäjän asunnosta voi tulla tulevaisuudessa sivuasunto. Kunto on hyvä (sisällä on remontti meneillään).

2. Liiteri on rakennettu vuonna 1948 ja on lautarakenteinen ja pystyrimalaudoitettu. Perustuksena on nurkassa olevat betonitolpat. Kate on aaltopeltiä. Kunto on kohtalaisen hyvä.

3. Sauna-huussirakennus on rakennettu vuonna 1936 ja on saunan osalta hirttä ja muulta osin lautarakenteinen sekä pystyrimalaudoitettu. Sokkeli on betonia. Liiterissä on ollut pieni navetta kahdelle lehmälle (molemmille opettajille omat). Kunto on huono mutta korjattavissa.

Historia

Vuonna 1934 kouluhallitus hyväksyi lopullisen piiriäön ja oppivelvollisuuslain täytäntöönpanosuunnitelman. Sen mukaan uusia kouluja oli rakennettava seuraavasti: Koppala (Hirtolahti) 1936 Haavisto 1937 ja Leväslahti 1940... ja Koppalan ja Haaviston koulut valmistuivat suunnitelman mukaisesti peräkkäisinä vuosina 1936 ja 1937. Molemmat koulu toimivat aluksi supistettuina yksiopettajaisina kouluina oppilaiden vähyden vuoksi. .. Kun koulut oli saatu valmiiksi, alkoivat niiden laajennustyöt. Koppalan koulua laajennettiin 1940 -luvun lopulla. .. Eräjärven kunnan viidestä kansakoulusta jouduttiin lakkauttamaan vuonna 1968 Koppalan, Leväslahden ja Vihasjärven koulut oppilaiden vähyden vuoksi. Koulu toimi kaupungin vuokra-asuntolina 1970 -luvulta lähtien ja siirtyi yksityiselle omistajalle vuonna 1994 ja nykyiselle omistajalle (Veikko Raikari) keväällä 1998. (lähde 1.)

Ympäristö

Koulu sijaitsee noin 1,5 km:n päässä Vetterkullan kartanosta länteen ja noin 6 km:n päässä Eräjärven kyläkeskustasta. Koulun piha-alue on pellon ja metsän rajalla ja koululta avautuu lounaan suuntaan peltomaisema. Eräjärventie on koulun pohjoispuolella noin 100 m:n päässä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

R6.5 Koppalan koulu (ent.)

Oriveden rakennusinventointi 2003

Suojelu	Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.
Kirjalliset lähteet	Lähde 1. Koppalan koulu / Kristiina Kokko 1998-2003 Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.
Suulliset lähteet	Kristiina Kokko

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	sivistyshistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Hyvin säilynyt ja tyypillinen pitkän mallinen koulurakennus vuodelta 1936, jossa on 20-luvun klassismin piirteitä. Koulun käyttötarkoitus on muuttunut asuinkäyttöön mutta se ei ole muuttanut koulun ilmettä. Piharakennukset liittyvät kiinteästi koulun historiaan. Koulurakennus ja sauna ovat säilyttämisen arvoisia.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukseen ollaan tekemässä sisäpuolelle korjauksia, joissa on pyritty säilyttämään historiallisia arvoja. Korjaukset tulisi myös tulevaisuudessa tehdä perinteitä kunnioittaen ja säilyttävällä periaatteella. Ulkoisesti entisen koulun ilme tulisi säilyä ja sisällä tiloja ei tulisi liikaa muuttaa. Piharakennukset tulisi korjata.

Liitteet	1. Asemapiirros 2. Pohja- ja julkisivupiirustukset
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 447_Koppalan koulu
Inventoija	Arto Mattila 8.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila 24.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Kauppila	Kiinteistö id	19
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	1: 53
Osoite	Vedentaustantie 101	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2142 10
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2530587
Hist. tilatyyppi	lohkotila	Pohjoiskoord	6831507
Nykyinen tilatyyppi	lohkotila	Rak lkm	6
		Inventoitu	

Kuvaus

Kauniisti maisemassa loivalla kumulla sijaitseva maatilana pihapiiri, josta avautuu avoimet pelto ja järvimaisemat. Tila sijaitsee noin 200 m:n päässä Eräjärven rannasta Kauppilanselän pohjoisrannalla. Pihapiiri on tiivis ja sitä ympäröivät päärakennus, navetta, aittarakennus sekä eteläpuolelta kolmen puun rivi. Rakennukset ovat ulkoisesti hyvin säilyneitä, tästä ainoa poikkeus on päärakennukseen 1950-luvulla vaihdetut suuret ikkunat. Rakennusten kunto on hyvä.

1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1901. Hirsirakennuksessa on pitkät koteloidut nurkat. Rakennukseen on tehty vuonna 1960 kattava remontti, jossa sisätilat, kuisti, julkisivut, ikkunat ja katto uusittiin. Julkisivut ovat vaakapaneelia ja kate on varttilevyä. Kuistissa on 12 -osaiset yksinkertaiset ikkunat. Perustus on lohkokiveä.
2. Navetta on rakennettu vuonna 1912 ja se on hirsirakenteinen pitkin nurkin, seinät ovat matalat sekä katto korkea. Kate on aaltopeltiä. Lehmiä navetassa on ollut 10 - 20 kpl. Lehmien pito lopetettiin vuonna 2000 ja nykyään navetta on varastokäytössä. Kunto on kohtalaisen hyvä.
3. Sauna on hirsi- ja lautarakenteinen. Hirsiosa on kovalevyllä vuorattu ja lautaosa pystyrimalauoitettu. Kunto on kohtalaisen hyvä.
4. Aittarakennus on hirsi- ja lautarakenteinen. Länsipäädyn aittaosa on hirttä ja konesuojan osa lautarakenteinen. Julkisivut ovat pystyrimalauoitusta. Kunto on hyvä.
5. Jyvämakasiini on hirsirakenteinen pitkin nurkin ja päätykolmio on pystylautaa.
6. Lato, ei kuvaa.

Historia

Tila on lohkaistu Ylä-Jussilan tilasta ja nykyinen suku on ollut tilalla vuodesta 1895. Tilalla on pidetty kärejä ja vieläkin joitain huoneita nimetään noiden aikojen mukaan. Pienissä huoneissa yöpyi lautamiehiä, joten huoneet ovat vieläkin lautakamareita. Tilan päärakennukseen on tehty 1960-luvulla mittava korjausremontti, jolloin talo muuttui jonkin verran. Tila on ollut vuodesta 1996 Maila Jussilan omistuksessa.

Ympäristö

Kauppilanselkä avautuu kauniisti avoimen pellon takaa. Lounais-, pohjois- sekä itäpuolella ovat avoimet peltomaisemat. Vedentaustantie on talon pohjoispuolella noin puolen kilometrin päässä. Karkaajankallio on tilan itäpuolella.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.2003

Suojelu	Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.
Kirjalliset lähteet	Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.
Suulliset lähteet	Maila ja Elsa Jussila (Mailan äiti)

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Tyypillinen ja hyvin säilynyt maatilan 1900-luvun alusta oleva rakennuskokonaisuus, joka on ajallisesti ehjä kokonaisuus. Tyypillinen pitkän omainen päärakennus, jossa on pidetty käräjiä, matalaseinäinen hirsinavetta ja aitta muodostavat ehjän kokonaisuuden, joka on myös säilyttämisen arvoinen. Tila on myös maisemallisesti arvokas.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Talousrakennukset ovat jääneet vähälle käytölle ja uhkaavat rapistua. Kaikkiin rakennuksiin tulevat korjaukset tulisi tehdä perinteitä kunnioittaen ja säilyttävällä periaatteella. Tästä poikkeuksena ovat ikkunat. Jos päärakennukseen tulee ikkunaremontti ja ikkunat päätetään vaihtaa, ikkunamallin voisi vaihtaa alkuperäisen mukaiseksi. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä, eikä päärakennuksen näkyvyyttä Vedentaustantielle tulisi estää.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 445_Ala-Jussila	
Inventoija	Arto Mattila	15.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	24.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Uihlerla	Kiinteistö id	21
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	6: 124
Osoite	Eräpyhäntie 899	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2141 09
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	2529246
Hist. tilatyyppi	koulu	Pohjoiskoord	6829078
Nykyinen tilatyyppi	tila	Rak lkm	6+1
		Inventoitu	

Kuvaus

Kyläkoulu, jossa on säilynyt koulumainen piha. Pihassa on koulu, opettajien asuntola ja neljä talousrakennusta. Tonttia kiertää kyläkouluille tyypillinen koivurivi. Koulun itäpuolella on urheilukenttä ja funkkistyylinen pukutila. Rakennusten kunto on kohtalaisen hyvä.

1. Opettajien asuntola on rakennettu vuonna 1927 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin sekä edustaa 20-luvun klassismia. Mansardikatto on varustettu korvaikkunoin ja katteena on konesaumapelti. Nurkat on korostettu levein laudoituksin. Sisäänkäynnin katoksessa on päätykolmio ja muotoillut pilarit. Ikkunat ovat vanhat 16 -osaiset. Perustus on lohkokiveä. Hyvin säilynyt rakennus.

2. Koulurakennus on samalta ajalta ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin, rakennus on muuttunut alkuperäisyydeltään. Ikkunat on vaihdettu. Perustus on betonia ja julkisivut ovat pystyrimalaudoitusta. Kate on konesaumattua peltiä. Kunto on hyvä.

3. Sauna on hirsirakenteinen. Perustus on betonia ja kate betonitiiltä. Edelleen käytössä. Kunto on hyvä.

4. Maakellari on betoni- ja lautarakenteinen, kate on aaltopeltiä.

5. Liiteri on lautarakenteinen ja siinä on aaltopeltikatto.

6. Urheilukentän pukutila-varasto on tyyliltään funkkista. Etukulmat ovat kaarevat.

Julkisivumateriaali on kapeaa pystyrimaa. Perustus on betonia ja kate aaltopeltiä (rakennus ei kuulu tähän kiinteistöön).

7. Vuohen mökki.

Historia

Kansakouluun pyrkivien määrä oli kasvanut 1910-luvulla jo niin suureksi, että vuonna 1918 suunniteltiin kunnan jakamista kolmeen koulupiiriin. Piiriasta eivät kunnanisät kuitenkaan päässeet yksimielisyyteen ennen oppivelvollisuussäädösten tuloa. Kuntien oli täytettävä sen vaatimukset vuoden 1937 loppuun mennessä. Laki määräsi oppivelvollisuuteen 7 -14 -vuotiaat lapset. Vasta viidennen piirijakokomitean ehdotus hyväksyttiin kouluhallituksessa muutosten jälkeen vuonna 1926. Kiistaa aiheutti se että osa halusi säilyttää koulun kirkonkylässä ja toiset siirtää se Uihlerlaan. Uihlerlan koulu valmistui syksyllä vuonna 1927. Koululle tuli oma opettajien asuntola, jossa oli asunnot kolmelle opettajalle. Asuntolan ja Eräpyhäntien välistä on hävinnyt piharakennus, jossa oli huussit ja pieni navetta opettajien lehmille. Kouluun rakennettiin 1980-luvun alussa wc- ja pesutilat sisälle yhteen luokkaan ja puuttuva luokkatila rakennettiin opettajan asunnon tilalle. Nykyiset omistajat ostivat koulun vuonna 2000.

Ympäristö

Avointa peltomaisemaa. Eräpyhäntie on tontin vieressä pohjoispuolella. Noin 200 m:n päässä itäpuolella sijaitsee seuratalo ja noin 700 m:n päässä Eräjärventie.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi. Alueeseen liittyy erityisiä kulttuuri ja/tai maisema-arvoja.

Kirjalliset lähteet Eräjärven kunnan vaiheita 1870-1972 / Eräjärvi-seura ry. 1977
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Seppo Grönqvist

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen sivistyshistoria

Rakennushist. arkkitehtoninen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Hyvin säilynyt 20-luvun klassismia edustava mansardikattoinen opettajien asuntolarakennus ja satulakattoinen koulu vuodelta 1927, jotka ovat Eräjärvellä ensimmäisiä. Edellisten lisäksi säilyttämisen arvoisia ovat sauna ja urheilukentän funkkis-tyylinen pukukoppi. Rakennukset ovat myös maisemallisesti arvokkaita.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Koulun ja opettajien asuntolan remontoinneissa tulisi erityisesti ottaa huomioon rakennusten historia ja tyyli. Korjauksissa ja suunnittelussa tulisi käyttää historiallisiin rakennuksiin perehtyneitä asiantuntijoita. Alkuperäinen ilme tulisi säilyttää eikä sisätiloja tulisi liikaa muuttaa.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 449_Uihherlan koulu

Inventoija Arto Mattila 8.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 24.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Uihlerla	Kiinteistö id	22
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	
Osoite	Eräpyhäntie	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2141 09
Kohdetyyppi	liikenne	Itäkoord	2528857
Hist. tilatyyppi	silta	Pohjoiskoord	6828924
Nykyinen tilatyyppi	silta	Rak lkm	1
		Inventoitu	

Kuvaus

Lohkokivinen silta, jossa on 3 kivistä kaidetolppaa molemmin puolin. Toisen puolen yksi tolppa on hävinnyt. Kaitteita on uudistettu metallisella profiilikaiteella. Eräpyhäntien pinta on sora. Sillan kivet ovat pahasti liikkuneet.

Historia

Ympäristö

Avointa peltomaisemaa. Kurki-Heikkilän tila on sillan itäpuolella noin 100 m:n päässä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	liikennehistoria
Rakennushist.	rakennustekninen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Perinteinen kivipalkkisilta, joka on hyvin pienaukkoisen. Kiven käyttö rakenteissa oli Eräjärvellä tyyppillistä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Sillan irtoavat kivet tulisi tukea ja kiinnittää paikoilleen ennen kuin silta pääsee liian huonoon kuntoon.

Liitteet	1. Asemapiirros
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 449_Uihlerlan kivisilta
Inventoija	Arto Mattila 8.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila 24.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Uiherla	Kiinteistö id	23
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	6: 53
Osoite	Eräpyhäntie 937	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2141 09
Kohdetyyppi	vapaa-aika	Itäkoord	2529535
Hist. tilatyyppe	seuratalo	Pohjoiskoord	6829148
Nykyinen tilatyyppe	seuratalo	Rak lkm	2
		Inventoitu	

Kuvaus

Funkkistyylinen puusta tehty seuratalo, joka on muodoltaan erikoinen. Talo sijaitsee noin puolen kilometrin päässä Eräjärventien risteyksestä. Rakennus on pienellä tontilla metsän ympäröimänä, ainoastaan talon edessä itäpuolella on avointa pihatilaa.

1. Seuratalo on lautarakenteinen ja vaakaan lomalaudoitettu. Räystäät ovat lyhyet. Ikkunat ovat "nauhaikkunoita", jotka ovat joko pysty- tai vaakasuuntaisia. Rakennus on massaltaan symmetrinen. Sisääntuloporras on juhlavasti päätymassan keskellä ja oven molemmin puolin on lipputankotelineet.

Perustus on betonia ja kate peltiä.

2. Huussi on lautarakenteinen ja pysty-laudoitettu. Kate on kolmiorimahuopaa.

Historia

Vanha työväentalo sijaitsi Eräjärventien Uiherlanjoen sillan eteläpuolella. Kansalaissodan aikana työväentalo toimi paikallisen punakaartin esikuntana ja harjoituspaikkana.

Suojeluskunta osti tai pakkolunasti vanhan työväentalon vuonna 1930. Uusi seuratalo perustettiin osakeyhtiöksi ja sen suunnittelivat Kalle Siren ja Arvo Grönqvist, jotka olivat omasta kylästä. Taloa alettiin rakentamaan vuonna 1939, mutta työt keskeytyi sodan takia. Rakennustöitä päästiin jatkamaan sodan jälkeen ja talo saatiin nykyiseen hahmoonsa 1940-luvun lopulla. Taloon saatiin lämmitys 1950-luvulla veikkausvaroilla ja 1970-luvulla taloa taas viimeisteltiin.

Ympäristö

Rakennukset ovat metsän sisässä Eräpyhäntien lähellä. Eteläpuolella on Uiherlanjoenlaakso, jonne ei voi tontilta nähdä metsikön takia. Uiherlan koulu on noin 300 m:n päässä länsipuolella.

Kaava Kaavoittamaton **pvm**

Suojelu

Kirjalliset lähteet

Suulliset lähteet Seppo Grönqvist

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen sosiaalihistoria

R6.10 Eräjärven seuratalo

Oriveden rakennusinventointi 2003

Rakennushist.	arkkitehtoninen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Hyvin säilynyt seuratalo, jota on rakennettu pitkään ja on valmistunut nykyiseen asuunsa 1940-luvun lopulla. Talo edustaa ns. puufunkkista hyvin omaleimaisella tavalla.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennus vaikuttaa olevan vähällä käytöllä ja tämän takia se on herkästi vaurioille alttiina. Rakennus on vielä kohtalaisessa kunnossa, muutama ikkuna puuttuu ja eteläpuolen julkisivulaudoitus on paikoin lahonnut. Betonisokkeli on paikoin murtunut.

Liitteet	1. Asemapiirros
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 449_Eräjärven seuratalo
Inventoija	Arto Mattila 8.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila 25.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Hietalahti	Kiinteistö id	24
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	5: 0
Osoite	Kempintie 165	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2141 12
Kohdetyyppi	kirkollinen	Itäkoord	2531211
Hist. tilatyyppi	pappila	Pohjoiskoord	6828761
Nykyinen tilatyyppi	leiripappila	Rak lkm	4
		Inventoitu	

Kuvaus

Rakennukset muodostavat pihapiirin, jota rajaavat tiheä metsä ja rakennukset. Pihan keskellä on iso vaahtera. Rakennuksista kaksi on uusia ja kaksi vanhaa. Rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja vanhat rakennukset ovat hyvin säilyneitä.

1. Pappilan päärakennus on rakennettu vuonna 1861 ja on hirsirunkoinen lyhyin nurkin. Rakennus on L:n muotoinen ja länsipäädystä on jatko-osa. Julkisivut ovat paneeloitu. Alaosa on pystypaneeloitu (helmipontti) ja muualla on vaakapaneelia. Ikkunat ovat vanhat 6-osaiset. Kuistissa on 9-osaiset vanhat ikkunat. Räystäät ovat koteloidut. Kate on tiilikuviopeltiä.
2. Aitta, joka on läpikuljettava ja hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Aitta liittyy talliin ja välissä on läpikulkuaukko. Aitan tolmissa on koristukset. Perustus on lohkokiveä ja kate kolmiorimahuopaa.
3. Rivitalo on lautarakenteinen ja kohtalaisen uusi. Julkisivut ovat pystyrimavuoratut ja sokkeli on betonia. Kate on tiilikuviopeltiä. Rakennus on tyypillinen rivitalo, eikä liity luontevasti pihapiirin muihin rakennuksiin. Rakennus on vieras tässä ympäristössä.
4. Piharakennus on uusi ja hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on tiilikuviopeltiä ja rakennus on nurkissa olevien kevytsoraharkkojen varassa.

Historia

Pappila rakennettiin Jullisen tilan Koivuniemen torpan maille Hietalahden kylään vuonna 1861. Pappila toimi Eräjärven seurakunnan kirkkoherran pappilana vuodesta 1910 vuoteen 1966, jolloin pappila siirtyi Suomen valtiolle ja se oli lasten kesäsiirtolana. Eräjärven kunta liittyi Oriveteen vuonna 1973 ja vuonna 1976 Oriveden seurakunta teki valtion kanssa tilusvaihdon, jossa pappila tuli seurakunnan omistukseen. Pappilaa on 1980-luvun alusta käytetty seurakunnan leirikeskuksena.

Ympäristö

Leiripappila sijaitsee noin 1,5 km:n päässä Eräjärventiestä pohjoiseen ja noin 200 m:n päässä Eräjärven rannasta. Kempintie on tontin pohjoisreunalla. Kultavuori on noin puolen kilometrin päässä länsipuolella. Rakennusryhmä on metsän sisässä eikä näkymiä järvelle tai muuallekaan ole.

Kaava Kaavoittamaton **pvm**

Suojelu Seutukaavassa kohde on merkitty maakunnallisesti arvokkaaksi.

Kirjalliset lähteet Längelmäveden seudun historia II 1954.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

R6.11 Eräjärven leiripappila

Oriveden rakennusinventointi 2003

Suulliset lähteet Matti Nylander

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	kirkkohistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Hyvin säilyneet pappilarakennus vuodelta 1861 ja samalta ajalta oleva aittarakennus, jotka ovat edelleen kirkollisessa käytössä leiripappilana ja säilyttämisen arvoisia. Uudet lisämajoitustilat on järjestetty erilliseen piharakennukseen, joka on pelastanut pappilarakennuksen liialliselta muuttamiselta.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Rakennukset ovat hyvässä kunnossa eikä uhkaa säilymiselle ole, mikäli käyttö pysyy samana. Tulevat korjaukset tulisi tehdä säilyttävässä hengessä ja rakennusten ilme tulisi pitää alkuperäisenä. Pihasta voisi avata näkymäakselin, josta näkisi järvelle.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 442_Leiripappila	
Inventoija	Arto Mattila	8.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	25.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Leväslahti	Kiinteistö id	25
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	2: 81
Osoite	Mikkolanjärvi 18	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2142 10
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2531387
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	6834223
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	Rak lkm	14
		Inventoitu	

Kuvaus

Mikkolanjärven törmällä olevalla maatilalla on pihapiiri, jonka rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja kunnoltaan kohtalaisia. Pihalta avautuu pelto- ja järvimaisemat. Pihapiiristä on palanut osa navettaa vuonna 1959. Pihapiirin ulkopuolella, lounaan suunnassa sijaitsee aitta-alue. Alueella on 8 kpl vanhoja rakennuksia, jotka on siirretty kyseiseen paikkaan.

1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1906 ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Rakennuksen keskellä on frontoni ja alkuperäisiä lasikuisteja on kaksi symmetrisesti sijoitettuna. Perustus on lohkokiveä ja eteläpäädyssä on betonitolpat. Julkisivut ovat vaakapaneelia. Ikkunat ovat vanhat 6-, 8- ja 9-osaiset. Kate on konesaumapeltiä. Talo on säilynyt myös sisältä melkein alkuperäisenä. Kunto on hyvä paitsi pohjoispuolen kuistin perustus on painunut.
2. Navetta on keskiosaltaan ja perustuksista lohkokiveä ja muuten lautarakenteinen. Navetta on ollut L:n muotoinen ennen paloa. Kate on kolmiorimahuopaa. Kunto on hyvä.
3. Aitta on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on aaltopeltiä. Pienikokoinen ja länsisivultaan päreillä vuorattu aitta, joka on hyväkuntoinen.
4. Sauna on rakennettu vuonna 1946 ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Pärekatto ja betoniperustus. Ikkunat ovat vanhat ja 6-osaiset.
5. Uusi päärakennus on 1960-luvulta ja on lautarakenteinen. Kunto on hyvä.
6. Riihi-puimala on lautarakenteinen ja siinä on sementtitiilinen osa. Kate on aaltopeltiä. Kunto on kohtalainen.
7. Aitta-alueella on 8 vanhaa hirsistä rakennusta aitoista pieneen asuinrakennukseen. Viehättävä kokonaisuus. Joidenkin rakennusten katot ovat huonossa kunnossa.

Historia

Talalla on asuttu jo 1700-luvulla. Kustaa Mikkola rakennutti nykyisen päärakennuksen vuonna 1906 ja entinen pienempi päärakennus purettiin nykyisen päärakennuksen eteläpuolelta. Vanha päärakennus sijaitsi nykyiseen päärakennukseen nähden 90 asteen kulmassa. Uotilan tila naapurissa halottiin Mikkolasta 1800-luvun lopulla. Navetta paloi salaman sytyttämänä vuonna 1959 ja se rakennettiin uudelleen mutta hivenen pienempänä. Vuonna 1974 tilalta lopetettiin lypsykarjan pito ja vuonna 1982 lopetettiin Hereford -lihakarjan pito. Hereford -karja oli pitänyt ympäristön hyvässä kunnossa.

Ympäristö

Mikkola sijaitsee Mikkolanjärven ja Leväslahdentien välissä pienellä kummulla. Eteläpuolella on avointa peltomaisemaa ja pohjoispuolella naapurissa on Uotilan tilakeskus.

Mikkolanjärvi on itäpuolella. Tilan lounaispuolella on Kuuselanmäki, jossa on aitta-alue.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suomen sukutilat.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Jaakko Mikkola

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Hyvin säilynyt maatilan pihapiiri, jota navetta, aitta ja tyypillinen 1900-luvun alun pitkä kaksikuistinen päärakennus muodostavat. Paikalla on asuttu jo 1700-luvulla. Tilan vieressä olevalle mäelle on siirretty vanhoja rakennuksia ja alue on viehättävä aittojen ja pienten talojen alue. Vanhan päärakennuksen lisäksi säilyttämisen arvoisia rakennuksia ovat pihan aitta, pärekattoinen rantasauna ja Kuuselanmäen rakennukset.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Pohjoispuolen kuistin perustukset ovat vajonneet ja ne tulisi korjata. Mäellä olevien aittojen ja pienten talojen katot tulisi laittaa kuntoon, ettei rakennukset pääsisi huonompaan kuntoon.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 448_Mikkola

Inventoija Arto Mattila 15.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 25.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Leväslahti	Kiinteistö id	26
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	3: 10
Osoite	Leväslahdentie 387	Alue	42
Aluetyyppi	kyläkeskusta	Peruskartta	2142 10
Kohdetyyppi	kokoontuminen	Itäkoord	2531675
Hist. tilatyyppi	koulu	Pohjoiskoord	6834847
Nykyinen tilatyyppi	tila	Rak lkm	3
		Inventoitu	

Kuvaus

Loivan rinteen kupeella oleva koulun piha. Etelään avautuu kaunis peltomaisema kouluille tyypillisen koivurivin lomasta. Piha on säilyttänyt koulumaisen ilmeensä. Pohjois- ja itäsuunnalta metsä rajaa piha-aluetta. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyväkuntoisia.

1. Koulu on valmistunut vuonna 1942 ja edustaa 20-luvun klassismia. Rakennus on hirsirakenteinen lyhyin nurkin ja on tyypillinen kyläkoulu. Sisääntulokatoksia on kolme ja niissä on pyöreät pylväät, jotka on paneeloitu kapealla paneelilla. Katoksissa on päätykolmiot. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja perustus on betonia. Kate on betonitiiltä. Koulussa on meneillään remontti, jonka suunnittelijana on rakennusinsinööri Vesa Solala.
2. Piharakennus, jossa on liiteri, sauna, huussit ja varasto on hirsi- ja lautarakenteinen. Sokkeli on betonia ja kate betonitiiltä.
3. Liiterirakennus on lautarakenteinen. Julkisivut ovat pystyrimaa ja katteena on kolmiorimahuopa.

Historia

Vuonna 1934 kouluhallitus hyväksyi lopullisen piirijaon ja oppivelvollisuuslain täytäntöönpanosuunnitelman. Sen mukaan uusia kouluja oli rakennettava seuraavasti: Koppala 1936, Haavisto 1937 ja Leväslahti 1940. Leväslahden kansakoulun rakentamiselle kunta haki lykkäystä sota-ajan vuoksi. Koulu toimi Arne Syväseltä vuokratuissa tiloissa (nykyään Mettäs), kunnes koulutalo valmistui vuonna 1942. Nyt koulurakennus on Leväslahden pienviljelijä yhdistyksen omaisuutta. Entiseen kouluun ollaan juuri tekemässä remonttia, joka vaikuttaa myös rakennuksen ulkonäköön. Suunnitelmassa rakennukseen joudutaan lisäämään wc-tiloja, jotka sijoitetaan uuteen julkisivusta ulkonevaan osaan.

Ympäristö

Talo sijaitsee Mikkolanjärven ja Leväslahdentien välissä noin 100 m:n päässä tiestä. Alue on Leväslahden kyläkeskustaa. Talon eteläpuolella on järven lisäksi peltoaukeaa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Eräjärven kunnan vaiheita 1870-1972 / Eräjärvi-seura ry. 1977
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Päivi Vitikainen (talonmies)

R6.13 PVY:n talo (Leväslahden

Oriveden rakennusinventointi 2003

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	sivistyshistoria
Rakennushist.	arkkitehtoninen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Tyypillinen vuonna 1942 valmistunut hirsirakenteinen koulu, jossa on kolme 20-luvun klassismia edustavaa pylväskuistia. Piharakennus on tärkeä osa koulun pihapiiriä ja on myös säilyttämisen arvoinen. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Remontoinneissa tulisi erityisesti ottaa huomioon koulun historia ja tyyli. Korjauksissa ja suunnittelussa tulisi käyttää historiallisiin rakennuksiin perehtyneitä asiantuntijoita. Alkuperäinen ilme tulisi säilyttää eikä sisätiloja tulisi liikaa muuttaa. Korjaukset tulisi tehdä säilyttävällä periaatteella ja niin että koulun 20-luvun klassismin tyylipiirteet ja ilme säilyisivät. Nurkkia korostavat laudat, otsalaudat ja julkisivun vaakarimat tulisi maalata valkoisiksi.

Liitteet	1. Asemapiirros 2. Pohjapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 448_PVY:n talo	
Inventoija	Arto Mattila	15.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	25.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Leväslahti	Kiinteistö id	27
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	1: 69
Osoite	Leväslahdentie 512	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2142 10
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	2532516
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	6835761
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	Rak lkm	4
		Inventoitu	

Kuvaus

Pihassa on omenapuita ja pensaita. Piha avautuu kaakkoon Leväslahdentielle päin. Talon ja tien välissä on nurmikkoalue, jossa on hevosaitaus. Piha sulkeutuu muihin suuntiin tiheällä metsiköllä. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja hyvässä kunnossa.

1. Päärakennus on siirretty nykyiselle paikalle 1900-luvun alussa ja se on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Julkisivut ovat pystyrimalaudoitetut. Perustuksena on nurkkiin ladotut luonnonkivet ja väleihin on valettu betonisokkeli. Katteena on profiloitu pelti. Ikkunat ovat vanhat 6-osaiset. Rakennuksen pohjoispuolelle on rakennettu avokuisti, jossa ei ole kattoa. Talo on hyvin säilynyt myös sisältä.
2. Otsa-aitta on rakennettu vuonna 1803 ja se on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Perustuksena on nurkkakivet, joiden päällä on alushirret. Koillisjulkisivun alaosa on päreillä vuorattu.
3. Sauna on hirsirakenteinen lyhyin nurkin (lohenpystönurkat) ja siinä on laudasta rakennettu päätyosa. Kate on aaltopeltiä.
4. Talli on ollut hevostallina ja se on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Päädyssä on ollut lato, joka on purettu. Kate on aaltopeltiä ja perustus on lohkokiveä.

Historia

Leväslahden kantatila, joka on ilmeisesti toinen puolikas Mustasuun 1775 jaetusta tilasta. Tila on siirretty vanhasta kylästä nykyiselle paikalle todennäköisesti 1800-luvun alkupuolella. Nykyinen päärakennus on siirretty noin viiden metrin päästä kalliolta nykyiseen kohtaan 1900-luvun alkupuolella ja siihen on käytetty vanhoja 1800-luvun alun hirsiiä. Vanhoista hirsistä on löytynyt vuosiluku 1836 ja hirret ovat olleet nokisia, eli talo on voinut olla savupirtti. Tila on kuulunut Vanhatalon suvulle keskiajalta vuoteen 1997 asti, jolloin tilan omisti Leo ja Liisa Vanhatalo ja vuodesta 1997 eteenpäin nykyinen omistaja Elina Pellinen.

Ympäristö

Tila sijaitsee Leväslahden kyläkeskustasta noin 1 km:n päässä koillisessa Leväslahdentien pohjoispuolella. Längelmäveteen on noin 500 m. Itäpuolella on Jussilan tila. Tilan ympärillä on peltoja, joissa on metsäsaarekkeita.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Jukka Pellinen

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Hyvin sisältä ja ulkoa säilynyt kantatilan tyyppillinen 1800-luvun pienehkö päärakennus, joka on siirretty kokonaan tai osittain vanhalta kylänmäeltä. Pihassa on tyyppillinen otsa-aitta vuodelta 1803, joka on päärakennuksen lisäksi säilyttämisen arvoinen.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa tulisi erityistä huomiota kiinnittää rakentamistapoihin ja materiaaleihin. Korjaukset tulisi tehdä säilyttävässä hengessä ja niin että alkuperäinen ilme säilyisi.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 448_Vanhatalo	
Inventoija	Arto Mattila	15.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	25.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Leväslahti	Kiinteistö id	28
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	1:75
Osoite	Leväslahdentie	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2142 10
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2532644
Hist. tilatyyppi	lohkotila	Pohjoiskoord	6835806
Nykyinen tilatyyppi	lohkotila	Rak lkm	7
		Inventoitu	

Kuvaus

Pienellä kummulla kallion kupeessa oleva maatalon päärakennus. Pihan itäpuolella olevat talousrakennukset ovat myöhemmältä ajalta. Rakennukset ovat ulkoisesti hyvin säilyneitä.

1. Päärakennus on hirsirakenteinen pitkin koteloituihin nurkin. Julkisivuissa on pystyrimalaudoitus. Perustuksena on nurkissa olevat luonnonkivet. Ikkunat ovat vanhat 6-osaiset ja kate on kolmiorimahuopaa. Kuistissa on aumakatto, joka on samalla korkeudella muun katon kanssa. Talon pohjoispuolella on pieni laajennus, jossa on kosteat tilat. Laajennus sopii hyvin rakennuksen tyyliin. Ulko-ovessa on pitkät taotut saranat, jotka muistuttavat esimerkiksi liiterin oven saranoita. Talo on muuttunut sisältä aika paljon.
2. Liiteri on lautarakenteinen ja siinä on pystyrauditus. Kate on aaltopeltiä.
3. Navetta on rakennettu vuonna 1955 ja on sementtitiilirakenteinen sekä siinä on lautarakenteinen konesuojaosuus. Navetta toimii tällä hetkellä konesuojana ja varastona. Parvikerros on lautarakenteinen ja siinä on pystyrauditus.
4. Autotalli on lautarakenteinen ja pystyrimalaudoitettu. Pulpettikaton kate on aaltopeltiä.
5. Konesuoja on lautarakenteinen. Pystylautajulkisivut ja aaltopeltikate.
6. Uusi omakotitalo, josta ei ole kuvaa eikä sitä ole inventoitu.
7. Edelliseen kuuluva. Ei kuvaa.

Historia

Tila on lohkaistu Vanhatalosta, joka on kantatila. Jussilan talousrakennukset on rakennettu 1950-luvulla ja talon nykyinen omistaja on Jukka Vanhatalo, joka jatkaa tilan viljelyä.

Ympäristö

Tila sijaitsee Leväslahden kyläkeskustasta noin 1 km:n päässä koillisessa Leväslahdentien pohjoispuolella. Längelmäveteen on noin 500 m. Länsipuolella on Vanhatalon tila. Tilan ympärillä on peltoja, joissa on metsäsaarekkeita.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	-
Perustelu	Ulkoisesti hyvin säilynyt tila, joka on lohkaistu Vanhatalosta. Tilan päärakennus on tyypillinen 1800-luvun pientilan päärakennus, joka on selkeän mallinen, pieni ja siinä on pitkät hirsinurkat. Talousrakennukset muodostavat pihapiiriä ja ovat sotien jälkeistä rakennuskantaa.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Tila on edelleen toimiva viljelystila, joka auttaa tilan säilymistä. Rakennuksia tulisi edelleen korjata ja pitää kunnossa perinteitä kunnioittavassa hengessä. Rakennusten alkuperäinen ilme tulisi säilyttää.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 448_Jussila	
Inventoija	Arto Mattila	15.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	25.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Leväslahti	Kiinteistö id	29
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	4: 18
Osoite	Eräjärventie	Alue	42
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2142 10
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2532653
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	6835406
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	Rak lkm	10
		Inventoitu	

Kuvaus

Maatilan pihapiiri, jossa on hyvin säilyneet rakennukset. Piha on tiivis ja sulkeutunut. Pihaa rajaavat rakennukset joka puolelta paitsi lounaan puolella on koivurivi ja pohjoisen puolella pihapiirin ulkopuolella on tiheä kuusirivi. Maasto on tasaista. Tila on metsäsaarekkeessa peltojen keskellä.

1. Päärakennus on rakennettu todennäköisesti 1800-luvun alkupuolella ja on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja ikkunat ovat vanhat 6- ja 9-osaiset. Kate on aaltopeltiä. Perustus on lohkokiveä. Avokuistit on rakennettu uudelleen 1960-luvulla tehdyn remontin yhteydessä. Aiemmin oli vasemmalla puolella pieni avokuisti ja oikealla oli lasikuisti. Vasenta kuistia käytti koululaiset.

2. Aitta on kolmihuoneinen ja hirsirakenteinen pitkin nurkin.

Perustuksena on nurkissa olevat betonitolpat. Kate on aaltopeltiä. Vasemmalla oli vaateaitta, keskellä keskiaitta ja oikealla ruoka-aitta. Kesäisin vasen oli likkojen puoli ja oikean puoli poikien.

3. Talli on hirsi- ja lautarakenteinen. Tallissa on varasto ja heinäpuoli. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja kate on aaltopeltiä.

4. Huussi on hirsi- ja lautarakenteinen sekä kate aaltopeltiä. Kunto on huono.

5. Navetta on hirttä, joka on rapattu. Parviosuus on pystyrimalautaa. Kate on aaltopeltiä.

6. Aitta on 3 huoneinen ja hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on aaltopeltiä.

7. Viljamakasiini on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat pystyrimalautoitettuja.

Perustus on betonia ja kate kolmiorimahuopaa. Makasiinia on korjattu vuonna 1949.

8. Sauna on hirsirakenteinen ja on 1950 -luvulta. Sauna on koottu tähän uudelleen samoista hirsistä. Perustus on betonia. Päätyosa on lautarakenteinen ja siinä on pystyrimavuoraus. Kate on aaltopeltiä. Saunan kaakkoispuolella on ollut paja, josta on enää raunio jäljellä.

9. Puimala-riihi on lautarakenteinen ja siinä on aaltopeltikatto.

10. Lato on lautarakenteinen ja siinä on parvi, johon on betoninen ramppi. Kate on aaltopeltiä.

Historia

Leväslahden Mikkolan tilasta 1621 halottu kantatila, jolla on mielenkiintoinen ja vaiherikas historia. Tila on yksi vanhan kylänmään kantatiloista (Mettäs, Vanhatalo ja Uusitalo). Vanha kylä sijaitsi nykyisen Mettäksen ja Uusitalon välissä Leväslahdentien luoteispuolella. Paikalla on ollut kuulemma sen jälkeen meijerikin. Tilan päärakennus on siirretty ja rakennettu tähän 1800-luvun alkupuolella. Vintillä on seinään maalattu punamullalla vuosiluku 1860, joten taloa on ehostettu maalaamalla. Vuodesta 1918 talossa toimi orpokoti, jossa oli mm. punaisten orvoksi jääneitä lapsia. Vuonna 1925 talossa aloitti kansakoulu toimintansa. Koulu

oli vuokrannut tilat. Vuonna 1926 Syväset tulivat taloon. Koulu toimi tässä talossa siihen asti kunnes uusi Leväslahden koulu valmistui vuonna 1942. Perheen lapset kävivät tässä koulua. 1960-luvulla taloon tehtiin laaja remontti, jolloin talo vuorattiin, maalattiin, katettiin ja rakennettiin uudet kuistit. Talo oli sitä ennen hirsipinnoilla.

Ympäristö

Tila sijaitsee noin 1 km:n päässä Leväslahden kyläkeskustasta koilliseen ja noin 250 m:n päässä Leväslahden tiestä. Ympäriällä on peltoa ja eteläpuolelle avautuu suurempi peltoaukio. Raukoselän kosteikko ja lampi on tilan itäpuolella noin 300 m:n päässä. Maasto on lounaaseen päin alavaa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Saara ja Elma Syvänen

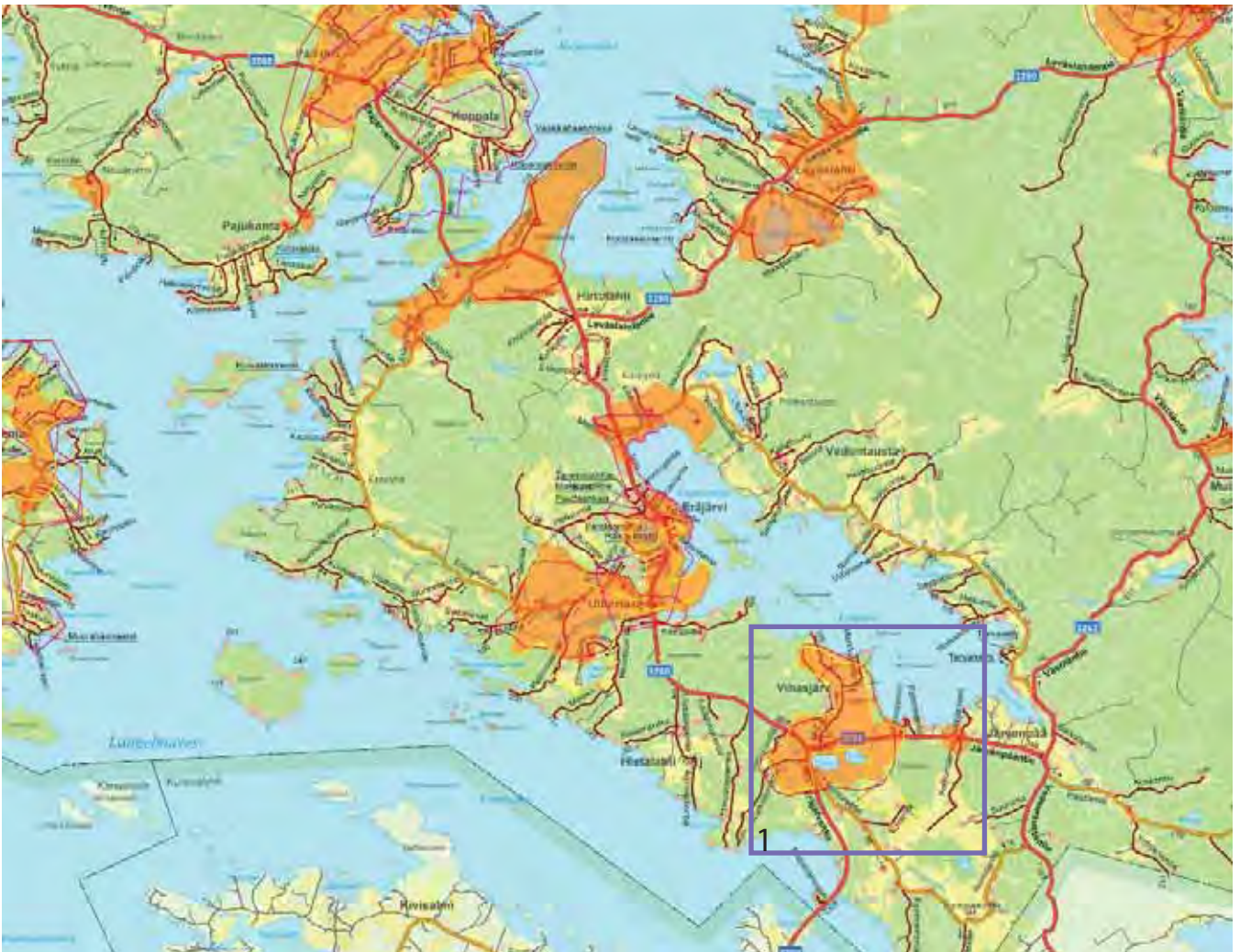
Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	monipuolinen
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Pitkän, merkittävän ja monipuolisen historian omaava tila, joka on hyvin säilynyt. Kantatilan pitkä päärakennus 1800-luvun alkupuolelta, jossa on toiminut kansallissodan jälkeen lasten orpokoti ja myöhemmin koulu. Pihapiiriä muodostavat rakennukset ja kaikki aitat ovat säilyttämisen arvoisia niiden iän, historian ja säilyneisyyden ansiosta.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tilan talousrakennuksista osa on jäänyt tarpeettomaksi ja tämä uhkaa niiden säilymistä. Rakennuksia tulisi korjata ja pitää kunnossa perinteitä kunnioittavassa hengessä. Rakennusten katot ja perustukset tulisi pitää kunnossa.

Liitteet	1. asemapiirros
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Pohjois-Eräjärvi / 448_Mettäs
Inventoija	Arto Mattila 15.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila 25.7.2003

Kartalla 1:100 000, on esitetty seuraavilla sivuilla olevien karttaotteen, 1:20 000, sijainti Vanhan Oriveden eteläosassa.

7 Etelä-Eräjärvi ROYK-alueen kohteet: Vihasjärvi

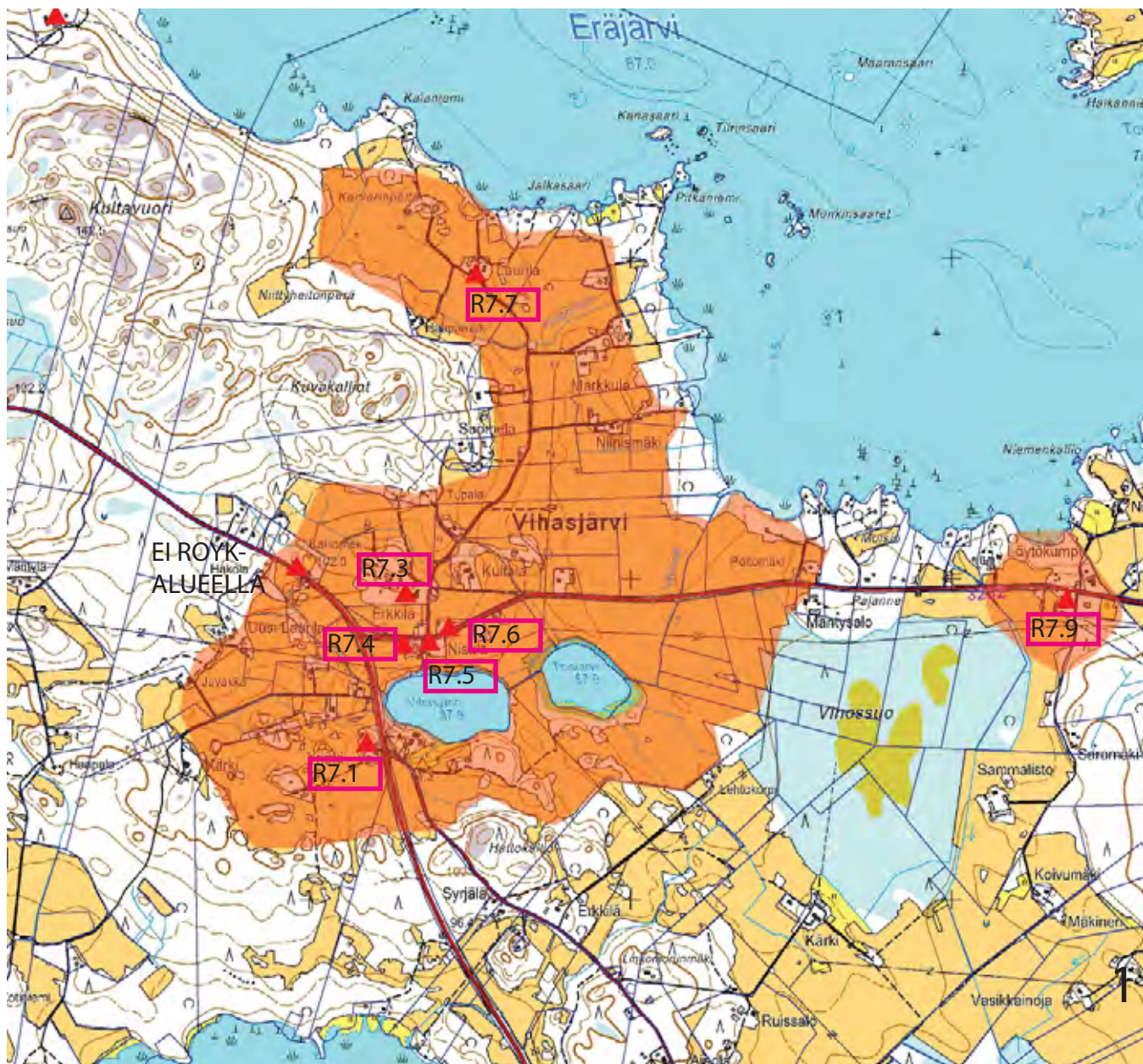
Vihasjärven viljellyillä alueilla maasto on vain lievästi kumpuilevaa, osin tasaista kuivattua suota. Vanhin asutus viljelymaineen on Vihasjärven ympärillä. Kylän pohjoispuolella on Eräjärvi ja itäpuolella luonnonsuojelualue Vihassuo. Vihasjärven luoteispuolella on Järvenpään- ja Eräjärventeiden risteys. Vanha tieyhteys Kuhmalahdelle (Laukaantie) on kulkenut Järvenpään kylän kautta.

Lähde:
Kumpuja ja kiviavettoja
Oriveden kulttuuriympäristö-
ohjelma, Eija Teivas, 2003

Ilmakuva Vihasjärven
pohjoisosasta Eräjärven
rannasta. Laurilan rakennus-
ryhmä peltoaukealla olevalla
saarekkeella.
Ilmakuva Hannu Vallas,
2007, (07098_1824)

VIHASJÄRVI

Alueen inventoidut kohteet

- 7. Etelä-Eräjärvi
- R7.1 Yrjölä
- R7.3 Erkkilä
- R7.4 Nisu-Laurila
- R7.5 Nisula
- R7.6 Talouskauppa
- R7.7 Laurila
- R7.9 Vihajärven koulu

Rx.xx Inventointiaineisto 2010/ Arkinor Oy

Rx.xx Inventointiaineisto 2003/ Kulttuuriympäristöohjelma

Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

K7.1 Vihajärven kulttuurimaisema

Kuvaus

Kulttuurimaisema on Vihajärven rannalle syntyneen kylän viljelymaita. Pohjoispuolella alue kaartuu Kuvakallioiden ympärille. Eräjärveltä Kuhmalahdelle johtava tie kulkee Vihajärven länsipuolelta ja pohjoispuolelta haarautuu Järvenpääntie. Vanhojen kantatilojen tilakeskukset sijoittuvat pienillä, lehtipuuvaltaisilla metsäsaarekkeillaan väljästi järven ympärille. Loivasti kumpuilevat savi- ja hiesupellot viettävät järveen,

LAINAUS:

Oriveden kulttuuriympäristöohjelma-aineisto, 2003

Lähde:

Kumpuja ja kivinavettoja
Oriveden kulttuuriympäristöohjelma, Eija Teivas, 2003

jonka rannat ovat vesakoituneet. Vihossuohon rajoittuva alueen itäpuoli on jokseenkin rakentamatonta ja aivan tasaista, Orivedelle epätyypillistä viljelymaisemaa. Metsäiset mäet rajaavat maisematilaa hyvin. Alueen poikki kulkee tie Eräjärven keskustasta Kuhmalahdelle ja haarautuu järven luoteispuolella Järvenpään. Kaakkoispuolelta haarautuva, todennäköisesti vanhempi tie Järvenpään kiertää Paimennuskorven kautta. Perinteistä, hyvin säilynyttä talonpoikaisrakentamista komeine päärakennuksineen edustavat pihapiirit Yrjölässä, Laurilassa, Nisulassa, Nisu-Laurilassa, Erkkilässä, Arokärjessä ja entisen talouskaupan tontilla.

Historia

Vihajärven kylästä on löytynyt kivilautainen esine, mutta metallikausilta ei jälkiä ole. Kylä on Uihelan ohella Eräjärven vanhimpia kyliä, ja sen tiedetään olleen olemassa jo keskiajalla. Nisulan, Nisu-Laurilan ja entisen talouskaupan kohdalla ollut ryhmäkylä on iso- ja uusjakojen jälkeen hajaantunut, mutta lähes kaikki kantatilat ovat kuitenkin edelleen pienen Vihajärven tuntumassa. Ennen Eräjärven veden laskua Vihajärvi ja Toisjärvi olivat yksi järvi, eikä Järvenpään päässyt nykyistä tietä kesäaikaan lainkaan. Kulkuyhteydet paranivat huomattavasti 1964, kun läheiseen Maljastensalmeen tehtiin silta ja kunnollinen tie Kuhmalahdelle. Vihajärveltä Eräjärven kirkonkylän suuntaan kulkeva tie päällystettiin 1967.

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen arvo asutushistoria
Rakennushistoriallinen rakennusperinteinen
Ympäristöarvo maisemakokonaisuus

Arvojen perustelu

Vihajärven kulttuurimaisemassa on keskiaikaisen ryhmäkylän jäänteitä sekä hajaantunutta kylärakennetta pienen järven ympärillä. Kylän lähimpiä peltoja on viljelty tai laidunnettu jo ainakin 1630-luvulta asti. Useilla kantatiloilla on edustavaa, etenkin 1900-luvun vaihteen tyyppillistä rakennuskantaa perinteisissä, suorakaiteen muotoisissa pihapiireissä.

Säilymisedellytykset

Olemassa olevia rakennusryhmiä saa mieluusti täydentää, varsinkin ryhmäkylään jääneitä tiloja, joilla on enää vähän rakennuksia. Uudet pihapiirit sopivat parhaiten metsänreunoihin. Vihajärven rantavesakoita tulisi karsia niin, että järvi näkyy teille. Näkymiä voisi avata myös Eräjärvelle.

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Vahasjärvi	Kiinteistö id	30
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	3: 42
Osoite	Eräjärventie 2099	Alue	43
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2141 12
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2532180
Hist. tilatyyppe	kantatalo	Pohjoiskoord	6826492
Nykyinen tilatyyppe	kantatalo	Rak lkm	9
		Inventoitu	

Kuvaus

Maatilamainen selkeä pihapiiri, jossa on hyvin säilyneet rakennukset. Päärakennus on pienellä mäen kumpareelle Eräjärventien varressa. Pihasta avautuu peltomaisemat etelään ja länteen.

1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1911 ja se on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Rakennuksen keskellä on molemmilla puolilla frontonit. Kuisteja on kaksi symmetrisesti julkisivuun sijoitettuna. Julkisivut ovat paneloitu. Alaosa on pystypaneelia (helmipontti) ja yläosa on vaakapaneelia. Taloon on tehty peruskorjaus vuonna 2002. Ikkunat ovat uudet, vanhan tyylliset 3-kertaiset ja 3-, 6-, ja 9-osaiset. Kate on uutta betonitiiltä. Päätykolmiossa on helmiponttipaneeli pystyssä. Perustus on lohkokiveä. Kunto on hyvä ja rakennus on säilynyt kohtalaisen hyvin.
2. Talli on keskeltä hirsirakenteinen ja päädyistään lautarakenteinen. Vasemmalla puolella on lato ja oikealla liiteri. Molemmissa päissä on poikkipäädyt. Kate on kolmiorimahuopaa ja katolla on vellikello. Kunto on kohtalaisen hyvä.
3. Navetta on hirttä ja se on vuorattu punatiilellä 1940-50-luvulla. Kate on savitiiltä. Perustus on betonia. Kunto on kohtalaisen hyvä.
4. Aitta on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Kate on betonitiiltä. Perustuksena on nurkkakivet, jotka on pahoin painuneet.
5. Autotalli on lautarakenteinen ja rakennettu vuonna 1958. Kate on kolmiorimahuopaa. Kunto on kohtalainen.
6. Liiteri on lautarakenteinen ja siinä on kolmiorimahuopakate.
7. Savusauna on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Sauna on kaksihuoneinen ja päädyssä on lautarakenteinen lisäosa. Perustus on lohkokiveä ja kate peltiä. Ei enää saunakäytössä. Kunto kohtalainen (perustukset ovat painuneet).
8. Otsa-aitta on hirsirakenteinen pitkin rakin ja siinä on vuoliaiskatto. Siirretty uuden tien kohdalta tähän.
9. Otsa-aitta on hirsirakenteinen pitkin sulkanurkin ja vuoliaiskatolla. (sama historia)

Historia

Tila on siirretty isojaon yhteydessä pienen matkan päähän ryhmäkylästä. Tila on ollut Yrjölän suvulla vuodesta 1874 asti. Tilan aikaisempi päärakennus oli rakennettu vuonna 1898 ja vuonna 1911 rakennettiin uusi päärakennus vanhan tilalle, joka sijaitsi samassa asennossa kuin nykyinen mutta noin 10 m etelämpänä. Aitta on rakennettu vuonna 1910 ja navetta vuonna 1932. Savusauna on vanhemman päärakennuksen ajoilta.

Ympäristö

Tila sijaitsee Vihasjärven länsipuolella Eräjärventien vieressä. Tila on yksi Vihasjärven kylän kyläkeskuksen tiloista. Tilan etelä ja länsipuolella on metsäsaarekkeisia peltoja.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Suomen sukutilat.
Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Heikki Yrjölä

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Tila on siirretty isojaon yhteydessä pienen matkan päähän ryhmäkylästä. Hyvin säilynyt maatilan rakennuskokonaisuus 1900-luvun alusta, joka liittyy kiinteästi Vihasjärven kylään ja kulttuurimaisemaan. Talousrakennukset ovat arvokkaita osia neljältä sivulta rajautuvan pihapiirin muodostajina. Tyypillisen 1900-luvun alun pitkän ja kaksikuistisen päärakennuksen pohjoispuolella on kaksi vanhaa ja tyypillistä otsa-aittaa. Päärakennuksen lisäksi säilyttämisen arvoisia rakennuksia ovat kaikki aitat, sauna ja navetta, joka on myös maisemassa arvokas.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Päärakennus on hyvässä kunnossa mutta jotkut piharakennukset kaipaavat kunnostusta mm. aitan perustukset tulisi kunnostaa. Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 4/4 / Etelä-Eräjärvi / 450_Yrjölä

Inventoija Arto Mattila 8.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 28.7.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Vahasjärvi	Kiinteistö id	32
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	5: 81
Osoite	Laurilantie 14	Alue	43
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2141 12
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2532299
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	6826957
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	Rak lkm	10
		Inventoitu	

Kuvaus

Maatilan tilakeskus, jossa rakennukset sijaitsevat hajanaisesti. Maasto on etelään päin viettävää. Vanha pihapiiri on muuttunut omakotitalomaiseksi hävinneen navetan, uuden päärakennuksen ja nurmikentän takia.

Vanhat rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja kaikki rakennukset ovat hyväkuntoisia.

1. Vanhan päärakennuksen on rakennuttanut Tuomas Erkkilä vuonna 1907. Rakennus on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Julkisivut ovat hirrellä ja ikkunat ovat vanhat. Perustus on lohkokiveä ja kate on betonitiiltä. Rakennus on sisältä lähes alkuperäinen eikä ole enää asuinkäytössä.

2. Uusi päärakennus on L:n mallinen ja tiilivuorattu. Aumakatossa on mineriitti -levy.

3. Aitta on 1920-30-luvulta ja on hirsirakenteinen lyhyin nurkin. Kate on betonitiiltä ja perustuksena on kivitolpat. Rakennus on vanhan navetan paikalla.

4. Kellarirakennus on vuodelta 1975 ja on tiilirakenteinen. Toimii edelleen kellarina.

5. Puuvaja-autotalli on 1950-lukua ja on lautarakenteinen sekä pystylaudoitettu.

6. Navetta on vuodelta 1903 ja on hirsirakenteinen pitkin nurkin. Päätykolmio on pystylautaa. Ikkunat ovat 4-osaiset. Kate on aaltopeltiä ja perustus lohkokiveä. Karjanpito on lopetettu 1960-luvun puolessavälissä.

7. Konesuoja on uudistettu vuonna 1996 ja 97. Rakennus on lautarakenteinen ja aaltopeltikattoinen. Sisällä on vanha riihi.

8. Vanha sauna. Ei kuvaa.

9. Otsa-aitta on pitkänurkkainen ja on toiminut vilja-aittana. Ei vuosilukua.

10. Kuivuri on 1975 vuodelta ja on lautarakenteinen. Kate on aaltopeltiä.

Historia

Tila on yksi Vahasjärven kantatiloista, jonka omistajia tunnetaan 1540-luvulta asti. Tila on ollut samalla suvulla vuodesta 1790 asti. Tilalla on ollut 1800-luvun keskivaiheilla rakennettu päärakennus, joka on purettu. Nykyisistä päärakennuksista vanhempi on rakennettu Tuomas Erkkilän ollessa isäntä vuonna 1907 uusista hirsistä. Päärakennukseen tehtiin remontti 1950-luvulla, jolloin siihen vaihdettiin ikkunat ja asennettiin uusi betonitiilikatto. Uusin päärakennus rakennettiin vuonna 1970, jolloin vanha päärakennus jäi tyhjilleen. Navetta on rakennettu vuonna 1903, eli aikaan, jolloin vanhempi purettu päärakennus oli asuttuna.

Ympäristö

Tila sijaitsee Vahasjärven kylässä lähellä Nisulaa ja Nisu-Laurilaa (tilat ovat samalta ajalta)

pienen kummun reunalla. Vihasjärvi (järvi) on tilan eteläpuolella noin 200 m:n päässä. Tila on metsäsaarekkeessa, jota pellot ympäröivät. Etelä- ja itäpuolella avautuu peltomaisemat.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Eino Erkkilä

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen asutushistoria

Rakennushist. rakennusperinteinen

Ympäristöarvo maisemallisesti keskeinen sijainti

Perustelu Tila on yksi Vihasjärven kantatiloista, jonka omistajia tunnetaan 1540-luvulta asti. Hyvin säilyneet ja tyypilliset hirsipintaiset päärakennus ja navetta 1900-luvun alusta, jotka ovat aittojen lisäksi säilyttämisen arvoisia. Tilaan liittyy vanha otsa-aitta ja piha-aitta. Tila on yksi alueen kantatiloista ja liittyy alueen arvokkaaseen kulttuurimaisemaan.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Vanhan päärakennuksen ja navetan kuntoa tulisi tarkkailla ja hoitaa vuosittain. Päärakennus on tällä hetkellä asumaton mutta hyvässä kunnossa. Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet 1. Asemapiirros

Valokuvat CD: CD 4/4 / Etelä-Eräjärvi / 450_Erkkilä

Inventoija Arto Mattila 9.7.2003

Tallentaja Arto Mattila 5.8.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Vihasjärvi	Kiinteistö id	33
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	4:52
Osoite	Järvenpääntie 17	Alue	43
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2141 12
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2532292
Hist. tilatyyppi	tila	Pohjoiskoord	6826799
Nykyinen tilatyyppi	tila	Rak lkm	7
		Inventoitu	

Kuvaus

Maatilamainen pihapiiri, joka rajautuu pohjoisesta Järvenpääntiehen ja näköalat avautuvat Vihasjärveen päin. Maasto on voimakkaasti etelään päin viettävää. Rakennukset ovat hyvin säilyneitä ja kohtalaisen hyvässä kunnossa.

1. Päärakennus on 1800-luvulta ja on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Julkisivujen alaosissa on rintapaneeli ja muu osa on vaakapaneelia. Päätykolmiossa on pystyrimalautoitus ja ikkunat ovat vanhat 6-osaiset sekä esimerkillisesti korjattu. Perustus on luonnonkiveä ja monenkirjava, mikä antaa rakennukselle alkuperäisen luonteen. Kate on kolmiorimahuopaa. Rakennus kertoo erinomaisella tavalla omasta ajastaan.
2. Navetta on 1950-luvulta ja on lautarakenteinen. Pystyrimalautoitus ja aaltopeltikatto.
3. Sauna on hirsi- ja lautarakenteinen. Hirsiosa on pitkänurkkainen ja lautaosan julkisivut ovat pystyrimalautaa. Kate on profiilipeltiä.
4. Puuliiteri on lautarakenteinen (pystylauta). Kate on aaltopeltiä.
5. Huvimaja on lautarakenteinen ja rakennustavasta päätellen aika uusi. Kate on läpinäkyvää muoviprofiilia.
6. Konehalli on peltirakenteinen ja aika uusi.
7. Konesuoja on peltiä ja siinä on pulpettikatto.

Historia

Tilan nykyinen päärakennus on 1800-luvulta. Tilaa asui ennen nykyisiä omistajia Yrjö Nisula. Nykyiset omistajat ovat tulleet tilalle 1970-luvun alussa naapurista Nisulasta. Perimätiedon mukaan tila ei ole mitenkään historiallisesti liitoksissa naapurissa olevaan Nisulaan.

Ympäristö

Tila sijaitsee Vihasjärven kylässä Nisulan tilan naapurissa. Tila rajoittuu etelästä Vihasjärveen ja pohjoisesta Järvenpääntiehen. Tilalta avautuu avoimet pelto- ja järvimaisemat. Tila muodostaa yhdessä Nisulan ja Talouskaupan kanssa kylän tiiviin ytimen, joka on muistuma vanhasta ryhmäkylästä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Aini ja Aaro Nisula

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Maisemassa arvokas maatilan rakennusryhmä, jossa on hyvin säilynyt ja tyypillinen pitkänmallinen 1800-luvun päärakennus. Talousrakennukset ovat arvokas osa pihapiirin muodostumisen takia. Päärakennuksen lisäksi säilyttämisen arvoisia ovat pihapiirissä olevat navetta ja sauna. Tila on osa entistä ryhmäkylää.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Korjauksia tulee tehdä jatkossakin perinteitä kunnioittaen ja säilyttävällä periaatteella. Esimerkiksi ikkunat ja katto ovat korjattu esimerkillisesti.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Etelä-Eräjärvi / 450_Nisu-Laurila	
Inventoija	Arto Mattila	10.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	5.8.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Vihasjärvi	Kiinteistö id	34
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	1:116
Osoite	Järvenpääntie 25	Alue	43
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2141 12
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	2532375
Hist. tilatyyppi	kantatalo	Pohjoiskoord	6826807
Nykyinen tilatyyppi	kantatalo	Rak lkm	2
		Inventoitu	

Kuvaus

Tila on kiinni pitkältä sivultaan Järvenpääntiessä. Tilalla ei ole enää talousrakennuksia, vain yksi pieni aitta. Piha viettää voimakkaasti etelään päin. Vihasjärven rantaan on matkaa noin 100 m.

1. Päärakennus on rakennettu vuonna 1903 ja on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Julkisivujen alaosissa on rintapaneeli ja muualla on vaakapaneelia. Ikkunat ovat vanhat 6-osaiset ja päätykolmiossa on pystypaneeli. Länsipuolen kuistin katto oli aikaisemmin samanlainen kuin itäkuistin aumakatto. Perustus on lohkokiveä ja kate on mineriittilevyä (salmiakkikuvio). Rakennus on hyvin säilynyt ja ilmentää hyvin omaa aikaansa.
2. Aitta on hirsirakenteinen ja nurkat ovat pitkät ja todennäköisesti lyhennetyt. Aitta on pienikokoinen eikä tyyppillinen tälle alueelle. Kate on aaltopeltiä. Hyväkuntoinen ja säilynyt.
3. Maakellari on lohkokiveä ja pahasti sortunut.
4. Raunio

Historia

Tila on ollut samalla suvulla vuodesta 1540 lähtien ja sen ympärillä on sijainnut vanha kylä. Kylässä oli ainakin Oksala, Nisula ja Mäntysalo, kylä hajotettiin isojaossa. Nisulan tilasta on lohkottu aikoinaan viisi tilaa. Nykyisen päärakennuksen on rakennuttanut vuonna 1903 Juho Kustaa Nisula. Päärakennuksessa oli kansalaissodan aikana valkoisten esikunta.

Rakennuksessa oli paljon sotilaita ja väkeä. Perimätieto kertoo että vanhan muurin (on vielä tallella) päällä nukkui 12 valkoisten sotilasta.

Tilalta on purettu yli 10 talousrakennusta. Navetta oli kellarista järvelle päin noin 15 m ja pitkä aitta vastakkaisella puolella.

Tilalla on jalostettu Sariola -omena. Pakkanen on vienyt alkuperäiset omenapuut. Tila on tällä hetkellä tyhjillään ja myytävänä.

Ympäristö

Tila sijaitsee Vihasjärven kylässä Nisu-Laurilan tilan naapurissa. Tila rajoittuu etelästä Vihasjärveen ja pohjoisesta Järvenpääntiehen. Tilalta avautuu avoimet pelto- ja järvimaisemat. Tila muodostaa yhdessä Talouskaupan ja Nisu-Laurilan kanssa kylän tiiviin "ytimen", joka on muistuma vanhasta ryhmäkylästä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Mikko ja Aaro Nisula

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Nisula on yksi Vihasjärven kylän kantatiloista, jonka omistajia tunnetaan 1540-luvulta lähtien. Hyvin säilynyt, tyypillinen ja pitkänomainen päärakennus 1900-luvun alusta, joka on arvokas osa vanhaa ryhmäkylää ja maisemaa. Päärakennukseen liittyy myös kansallissodan historiaa. Kantatila on ollut entisen ryhmäkylän ytimessä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tulevissa korjauksissa ja muutoksissa tulisi noudattaa säilyttävää periaatetta ja perinteistä rakentamistapaa. Perustukset tulisi korjata siten että vanhat kivet tuetaan takaisin alkuperäisille paikoilleen uusien maanalaisiin kivi- tai Betonirakentein. Sisätiloissa ja ulkoasussa tulisi säilyttää alkuperäinen ilme. Pihaan voi rakentaa talousrakennuksia, siten että pihasta tulisi rakennusten muodostama selkeä pihapiiri perinteiseen tapaan.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Etelä-Eräjärvi / 450_Nisula	
Inventoija	Arto Mattila	9.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	5.8.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Vahasjärvi	Kiinteistö id	35
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	1: 21
Osoite	Järvenpääntie 30	Alue	43
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2141 12
Kohdetyyppi	asuinkiinteistö	Itäkoord	2532435
Hist. tilatyyppi	kauppa	Pohjoiskoord	6826851
Nykyinen tilatyyppi	tila	Rak lkm	5
		Inventoitu	

Kuvaus

Tiivis pihapiiri Järvenpääntien vieressä vanhan ryhmäkylän yhteydessä. Rakennus on nimensä mukaan ollut talouskauppa 1800-luvun lopulta vuoteen 1926 asti.

1. Päärakennus on paritupa-tyyppinen ja siinä on pitkät hirsinurkat. Julkisivuissa on vaakanelointi ja nurkat ovat etelän puolelta koteloimattomat. Taloon on tehty suurempi lämmin kuisti pienemmän kylmän kuistin tilalle pari vuotta sitten. Päätykolmiossa on pystyrima. Kate kolmiorimahuopaa ja kuistin kate on palahuopaa. Perustuksista on poistettu nurkkakivet ja tilalla on betonivalettua sokkelia ja kevytsoraharkkoja.

Rakennus on muutoksen alla ja kunnoltaan vaihteleva. Ulkoisesti talo on säilynyt kohtalaisesti.

2. Vierasmökki on jalas-rakenteinen ja laudoista tehty. Kate on palahuopaa.

3. Varasto-liiteri-kuivakäymälä on vuodelta 1994. Lautarakenteinen (pystyrima) ja kate on palahuopaa.

4. Sauna on rakennettu vuonna 1965 ja on lautarakenteinen (pystyrima). Kate on poikittaista huopakaistaa. Kunto on hyvä.

5. Maakellari on betonia ja sisältä kiveä ja on vanha. Ehkä tilan alkuajoilta.

Historia

Vanha entisen ryhmäkylän viereen siirretty paritupa, joka toimi jo 1890 -luvulla Liljestadin talouskauppana. On olemassa jossain valokuva, jossa tämä talo sijaitsee toisessa paikassa mäen päällä. Talon iästä ei ole tarkempaa tietoa. Talosta on valmistunut kylän 1. ylioppilas vuonna 1915. Kauppa lopetti toiminnan vuonna 1926. Tilaan kuului navetta, joka sijaitsi tien toisella puolella.

Ympäristö

Tila sijaitsee Vihasjärven kylässä Nisulan tilan naapurissa. Tila rajoittuu etelästä Järvenpääntiehen. Tilalta avautuu avoimet peltomaisemat. Tila muodostaa yhdessä Nisulan ja Nisu-Laurilan kanssa kylän tiiviin ytimen, joka on muistuma vanhasta ryhmäkylästä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Raija Vuoren puoliso

R7.6 Talouskauppa

Oriveden rakennusinventointi 2003

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Perustelu	Tyypillinen paritupa, joka on säilyttänyt hyvin ulkoisen muodon ja se sijaitsee entisen ryhmäkylän yhteydessä. Talo on ollut alkujaan asuintalo ja 1800-luvun lopulla siirretty tähän talouskaupaksi. Rakennukset muodostavat perinteistä ja pientä pihapiiriä, jonka muodon tulisi säilyä. Pihapiirin rakennukset ovat tärkeitä Vihasjärven kylän keskustan hahmottumisen kannalta.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää periaatetta, siten että alkuperäinen ilme säilyisi mahdollisimman hyvin. Sisäpuolella parituvan huonejärjestys tulisi säilyttää.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Etelä-Eräjärvi / 450_Talouskauppa	
Inventoija	Arto Mattila	9.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	5.8.2003

KIINTEISTÖLOMAKE

Kylä	Vahasjärvi	Kiinteistö id	36
Kunta	Orivesi	Kiinteistötunnus	4: 60
Osoite	Laurilantie 129	Alue	43
Aluetyyppi	haja-asutusalue	Peruskartta	2141 12
Kohdetyyppi	maatalous	Itäkoord	2532518
Hist. tilatyyppi	tila	Pohjoiskoord	6827955
Nykyinen tilatyyppi	tila	Rak lkm	6
		Inventoitu	

Kuvaus

Maatilan tiivis pihapiiri, jossa on vanha pitkänomainen ja kapearunkoinen päärakennus. Talo sijaitsee komeasti pienen kalliokumpareen päällä.

1. Vanha päärakennus on hirsirakenteinen pitkin koteloiduin nurkin. Malliltaan kapearunkoinen ja pitkä. Kate on betonitiiltä ja perustus lohkokiveä. Julkisivut ovat pystyrimalautaa ja ikkunat vanhat 6-osaiset. Hyvin säilynyt ja kohtalaisen hyvässä kunnossa.
2. Uusi päärakennus on rakennettu 1990-luvulla ja on lautarakenteinen. Rakennus täydentää pihapiiriä eheyttävästi. Julkisivut ovat lomitettua pystylautaa. Kate on betonitiiltä. Kunto on hyvä.
3. Aitta on kolmiovinen pitkin nurkin. Päädyt ovat ylös asti hirttä. Kate on kolmiorimahuopaa. Perustus on toisesta päästä pahasti painunut, kunto on muuten hyvä.
4. Sauna on hirsi- ja lautarakenteinen pitkin nurkin. Lautarakenteinen osa on pystylautaa. Kate on betonitiiltä. Kunto on kohtalainen.
5. Uusi tallirakennus on tekeillä. Lautarakenteinen talli on kahdelle autolle. Sokkeli on betonia. Talli muodostaa kauniisti pihapiiriä.
6. Navetta on hirsirakenteinen ja siinä on todennäköisesti lyhyeksi sahatut nurkat. Lohkokiviperustukset ja kolmiorimahuopakatto. Katossa on keskellä frontoni. Parvelle vievä ramppi on puuta. Ikkunat ovat pieniruutuiset ja 6-osaiset. Kunto on huono.

Historia

Laurilan omistajia tunnetaan vuodesta 1558 saakka. Vanha päärakennus on siirretty Nisulan läheltä vanhasta ryhmäkylästä tälle paikalle vuonna 1898. Julkisivut olivat vielä 1920-30 -luvulla hirsipinnoilla. Ikkunat saattavat olla 1900 -luvun alusta. Kuistit on muutettu 1960 -luvulla ja väliin on lisätty kuisteja yhdistävä osa. Kuistit olivat ennen mutterin mallisia. Uusi päärakennus rakennettiin 1990 -luvulla, jolloin vanha päärakennus jäi tyhjilleen.

Ympäristö

Tila sijaitsee reilun kilometrin päässä vanhasta kylästä (Nisula) pohjoiseen. Tilakeskus on tasaisten ja avoimien peltojen ympäröimä. Eräjärven rantaan on matkaa noin 150 m. Tilan lounaispuolella sijaitsee Kuvakalliot noin puolen kilometrin päässä.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Seutukaavassa alue on merkitty MTY-alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Heikki Laurila

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	asutushistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Tilan omistajia tunnetaan vuodesta 1558 saakka. Maatilan pihapiirissä on tyypillinen pitkä, kapearunkoinen ja hyvin säilynyt 1800-luvun päärakennus, joka on myös maisemassa arvokas. Pihassa olevat vanhat aitta ja sauna muodostavat pihapiiriä, jota uusi päärakennus ja autotalli täydentävät kauniisti.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Vanhan päärakennuksen katto ja ikkunat tullaan korjaamaan lähiaikoina. Korjauksissa tulisi huomioida talon historiallinen arvo siten, että korjaukset tehtäisiin säilyttävällä periaatteella ja perinteitä kunnioittaen. Aitan perustus tulisi myös korjata. Vanha päärakennus on tällä hetkellä tyhjillään, mikä voi olla vaaraksi säilymiselle. Talon kunnan vuosittainen tarkkailu on tärkeää. Jos navetta tullaan huonon kunnan takia purkamaan, samalle paikalle voisi rakentaa pihaa eheyttävän talousrakennuksen. Pellot tilan ympärillä tulisi pitää avoimina ja mielellään viljeltyinä.

Liitteet	1. Asemapiirros	
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Etelä-Eräjärvi / 450_Laurila	
Inventoija	Arto Mattila	9.7.2003
Tallentaja	Arto Mattila	5.8.2003

R7.9 Vihasjärven koulu

Oriveden rakennusinventointi 2003

eduskuntavaaleja järjestettiin koululla aina 80-luvulle asti. Kesäasukkaita on koululla ollut vuosikymmenten ajan. Ylä-Hämeen Taiteilijaseura ry. on pitänyt useita taidenäyttelyitä koululla 90-luvulla, sekä Eräjärvi-seuran kotiseutujuhla pidettiin siellä vuonna 1998. Nykyään koulun omistaa Tapani Virtanen.

Ympäristö

Järvenpääntie rajaa tonttia pohjoispuolelta ja lounaispuolella on laajat pellot. Kaakkois- ja itäpuolella on metsää. Eräjärven ranta on tilan pohjoispuolella 150 m:n päässä. Ristakallion kyläkeskus on noin kilometrin päässä idän suunnassa.

Kaava Seutu/maakuntakaava **pvm** 6.6.1997

Suojelu Alue on merkitty seutukaavassa MT alueeksi.

Kirjalliset lähteet Pirkanmaan 3. seutukaava 1997.

Suulliset lähteet Tapani Virtanen

Kulttuurihistoriallinen arvo

Historiallinen	sivistyshistoria
Rakennushist.	rakennusperinteinen
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Perustelu	Tyypillinen 1900-luvun alun kyläkoulu, joka on säilynyt ulkoisesti hyvin. Koulussa on jugendin tyylipiirteitä ikkunanpielilaudoissa ja ikkunoissa. Kyläkoululle tyypillinen piharakennus ulkovessoineen on myös säilyttämisen arvoinen. Koulutoiminta on loppunut ja rakennus on nykyään osittain asuinkäytössä.

Lisätietoja, toimenpidesuosituksia

Toimenpidesuosituksia: Tulevien korjausten ei tulisi muuttaa rakennusta liikaa. Sisätiloista tulisi edelleen nähdä vanha huonejärjestys. Ikkunat ovat kauniit ja ne tulisi korjata eikä vaihtaa. Tulevissa korjauksissa tulisi noudattaa säilyttävää ja perinteitä kunnioittavaa rakentamistapaa. Korjausten suunnitteluun ja toteutukseen tulisi käyttää historiallisesti arvokkaiden rakennusten korjaukseen perehtyneitä asiantuntijoita.

Liitteet	1. Asemapiirros
Valokuvat	CD: CD 4/4 / Etelä-Eräjärven alue / 450_Vihasjärven koulu
Inventoija	Arto Mattila 9.9.2003
Tallentaja	Arto Mattila 4.10.2003

Entisen Längelmäen alue

LAINAUS

LÄNGELMÄEN KUNTA
Längelmäen kulttuurimaisemaselvitys- aineisto, Arkkitehtitoimisto MARS, 2005

Rajaukset alkuperäiseen tekstiin tehty ROYK-alueen mukaan.

ASUTUS KESKIAJALLA JA 1500-LUVULLA

Längelmäen seutu oli pitkään keskiahmäläisten pitäjien eräaluetta. Längelmäveden seutu kuului Suur-Kangasalan nautinta- ja eränkäyntialueisiin, ja pirkkalaisetkin käyttivät Kuhmoisten ja Längelmäen rajametsiä. Längelmäki sai pysyvät asukkaansa todennäköisesti keskiajan kuluessa. Seutua asuttivat ensimmäisenä kangasalalaiset ja pälkäneläiset, joilla oli vanhastaan nautintaoikeuksia alueella.

Keskiaika oli seudulla voimakkaan kehityksen kautta. Jo silloin raivattiin laajoja peltoja Längelmäveden viljaville siltti- ja savirannoille. Ensimmäisten maakirjojen mukaan asutuksen painopiste oli Säkkiänselän rantamailla, jonne oli helppoa raivata peltoja. Oletettavasti näiden seutujen asutus on Längelmäen alueen vanhinta. (Anon.1949.)

Längelmäveden seudulla asutus on keskittynyt Längelmäveden rantojen savikoille. Rantojensavi- ja silttilaaksot on ollut helppo raivata pelloiksi. Näiden viljavien laaksojen ottamista viljelykäyttöön on helpottanut se, että Längelmäveden seudun savet ja siltit ovat kevyitä ja helposti muokattavia litorinakauden savia.

Längelmäen kylissä oli vuonna 1543 yhteensä 37 talossa peltoa tai niittyä. 1500-luvun lopulla oli 43 talossa peltoa yhteensä 88,5 tynnyrialaa (n. 43, 7 ha) ja niittyä yli 32 kuormanalaa (n. 16 ha). Leipäjauhon saannissa vähäistä peltopinta-alaa korvasi osaltaan runsaampi kaskien määrä. Taloissa oli lehmäitä oli tuolloin yhteensä 251, ja yli 10 lehmän taloja oli 8. Uuhiniemen navetassa oli lypsäviä peräti 22 ja Tunkelossa 17 lehmää. Lisäksi taloissa oli nuorta karjaa, vuohia, lampaita, sikoja ja hevosia. Maanomistajien lisäksi myös tilattomilla oli jonkin verran kotieläimiä. Rehua niiden tarpeisiin saatiin pääosin metsälaitumilta.

Jo 1500-luvun maakirjoissa useat Längelmäen kylät esiintyvät samoilla nimillä kuin nykyisin.

Ensimmäisten maakirjalähteiden mukaan Leväslahti on merkitty maakirjaan vuonna 1539. Kylässä oli tällöin 3 taloa. Attila on mainittu 1540-luvulla maakirjassa. Se on keskiaikainen kylä, jossa oli 3 taloa vuonna 1548. Rämässalo esiintyy maakirjassa vuonna 1507.

Uuhiniemi esiintyy maakirjassa vuonna 1539, jolloin kylässä oli 5 taloa. Eräslahti on ilmeisesti seudun vanhimpia kyliä. Vuonna 1539 kylässä oli 6 taloa. Talviaistaipale esiintyy maakirjassa vuonna 1539. Kylässä oli tällöin 3 taloa. Kylänoja esiintyy maakirjassa vuonna 1558. (Lähde: Längelmäveden seudun historia I, Längelmäen historia I.)

Tunkelo esiintyy maakirjassa vuonna 1539, jolloin kylässä oli 4 taloa. Säkkiänsalo esiintyy maakirjassa vuonna 1539. Kylässä oli tällöin 1 talo. Ristinoja esiintyy maakirjassa vuonna 1539, ja kylässä oli 3 taloa. Hiukkaa on keskiaikainen kylä. Vuonna 1539 kylässä oli 3 taloa. Myös Länkipohja on keskiaikainen kylä. Vuonna 1548 kylässä oli 5 taloa. Vilkkilä, Syväjärvi ja Pääskylä on merkitty maakirjaan vuonna 1546.

1600- LUKU JA 1700- LUKU

Längelmäellä ei ole ollut sen syrjäisestä sijainnista johtuen ainuttakaan aateliskartanoa. Aatelin maaomaisuutta pitäjässä oli 1600-luvulta 1700-luvun lopulle mm. Eräjärvellä, Koivistossa, lisäksi mm. Raidisto ja Talviaistaipaleen Tarkkala.

Längelmäellä oli ruotujakolaitoksen aikana kaksi ratsutilaa, Tunkelo ja Attilan Iso-Attila. Ratsutiloille oli määrätty augmenttitalot. Augmenttitalojen yhteenlasketun veromäärän tuli suunnilleen vastata sitä vajuusta, joka jäi ratsumiehen ylläpitokustannusten ja ratsutilan nauttiman verovapauden välille. Tunkelon yksinäistilan augmentteina oli Hakosalmen Poukka sekä kaksi taloa Keurun kylässä, joka kuului tuolloin Sääksmäkeen. Attilan Iso-Attilan augmentteja olivat Puharilan Puhari, Hiukkaan Jaakkola-Seppälä sekä Nikkilä. Toistakymmentä Längelmäen taloa oli puolestaan määrätty Hämeen rintapitäjien ratsutilojen augmentteiksi.

Sotilasvirkataloja oli 1600-luvun lopulla Eräslahden Knuutila, Solttilan yksinäistalo sekä Kirjasniemen yksinäistila. Vosisadan lopulla Solttilan sijasta määrättiin virkataloksi Puharilan Myllymäki ja Kirjasniemen tehtävät siirrettiin jämsäläiselle talolle. Muklkoilan kylään perustettu Läkäsen uudistila määrättiin vuonna 1800 nimismiehenpuustelliksi, ja siitä tuli pitäjän ainoa siviilivirkatalo.

Längelmäki oli ennen isojakoa harvaanasuttua. Talot olivat pääosin yksinäistaloja, ”hajallaan sijaitsevia, omia peltoaitauksiaan viljeleviä, jopa metsänsäkin puolesta toisistaan erotettuja taloja”. Isojaon vaikutus maisemaan ja omistussuhteisiin jäi tästä syystä huomattavasti vähäisemmäksi kuin pitäjän eteläpuoleisissa naapuripitäjissä, joissa viljelykset olivat vanhempia ja kylät isompia. Längelmäellä toimeenpantiin joitakin tontinsiirtoja. Suurempia muutoksia tilusrakenteeseen toi tilojen ns. liikamaiden erottaminen, joille oli tarkoitus perustaa kruunun uudistiloja. Längelmäen kylien laajoille takamaille syntyi kuitenkin vain 5 kruunun uudistilaa nimismiehen virkatalon lisäksi. Osittain tämä johtui talonpoikien käyttämästä optio-oikeudesta saada metsämaat haltuunsa maksettuaan niistä lisäveron, osittain heikompikasvuisten metsämaiden merkitsemisestä joutomaaksi ja niiden suurpiirteisestä jakamisesta taloille manttaalia kohti asetetusta ylärajasta huolimatta.

Vuoteen 1600 mennessä viljelyalaa omistavien talojen määrä oli lisääntynyt 58 taloon. Väestön kasvu oli hidasta 1600-luvulla.

1700-luku Uudenkaupungin rauhan jälkeen oli pitäjän alueella tuloksellisen uudisasutuksen ja viljelysten valtava laajenemisen vuosisata. Uusia tiloja syntyi kolmella tavalla: vanhoja, muta uudisraivauksen vaikutuksesta laajenevia viljelmiä halottiin perillisten kesken, kruunu perusti isojaossa haltuunsa saamilleen liikamaille uudistiloja ja yksityiset raivauttivat takamailleen vuokratiloja, torppia. Asutuksen laajeneminen tapahtui pääosin taloja halkomalla tai torppia perustamalla.

Vuonna 1723 viljeltyjen talojen määrä oli 62 taloa. 1720-luvulla kantataloista 17 eli puolet oli yksinäistaloja. Yksinäistalojen pellot saattoivat sijaita talon läheisyydessä, kun useamman talon ryhmissä sijaitsevien pellot olivat asumusten ympärillä ja niitä viljeltiin sarkajaon mukaan.

1800- LUKU

1800-luvulla väestö kasvoi hitaammin kuin edellisellä vuosisadalla johtuen mm. suurista nälkävuosista ja monista kulkutaudeista. Vuonna 1800 pitäjässä oli henkikirjojen mukaan 89 talonpoikaista maanomistajaa ja 3 säätyläismaanviljelijää sekä 3 lampuotia. Näillä tilallisilla oli yhteensä 57 torppaa. Talojen lukumäärä oli kaksinkertaistunut eräissä Längelmäveden itärannan kylissä, kuten Länkipohjassa, Västilässä, Hakosalmessa, Attilassa, Löytäneessä, Syväjärvellä ja Pääskylässä. Myös torppia syntyi tuolloin erityisesti Längelmäveden itärannan kyliin, joista useimmissa torppia oli saman verran tai enemmänkin kuin taloja.

Vuonna 1850 pitäjän maataomistavien talonpoikien määrä oli 107, minkä lisäksi säätyläismaanviljelijöitä oli 2 sekä 12 lampuotia. Päinvastoin kuin talonpaikkojen määrä, torppien lukumäärä oli kasvanut erittäin nopeasti, ja vuonna 1850 torppia oli jo 132. Enin osa torpista sijaitsi edelleen pitäjän länsiosissa. Torppia saivat viljeltäväkseen usein mm. talollisten nuoremmat pojat ja vävyt.

Koko peltoalan on arvioitu olleen 1820-luvulla noin 1150 tynnyrialaa (n. 568 ha). Hevosia pitäjässä oli tuolloin jo 320, lampaita yli 700, ja sikoja hiukan alle 700.

1900- LUKU JA 2000 - LUKU

1900-luvulle tultaessa alkoi voimallinen pellonraivaus. Maanviljelyssä siirryttiin vilja-
viljelystä lypsykarjavaltaiseen maatalouteen, ja pysyvää, tuottavaa peltoalaa tarvittiin runsaasti lisää. Sitä saatiinkin sekä niittyjen, erityisesti rantaniittyjen että kaskimaiden raivauksesta. Aktiivisinta maatalouden vaihetta elettiin pitäjässä toisen maailmansodan jälkeen. Kunnassa oli vuonna 1959 yli 1 hehtaarin maatiloja 606 kpl, ja niiden käytössä oli liki 4200 ha peltoa.

Kymmenen vuotta myöhemmin 1969 kaupungistuminen ja maatalouden ylituotannon ratkaisut olivat jo vaikuttaneet tilojen määrään, joka oli vähentynyt sadalla tilalla (507 tilaa) peltojen määrän säilyessä liki samana (4094 ha). Vuonna 1979 yli 1 ha suuruis-
ten tilojen ja niillä olevan pellon määrä oli edelleen laskenut (446 tilaa, 3653 ha). Pie-
nimpiä, syrjäisimpiä ja heikkokasvuisimpia peltoja metsitettiin, ja osa siirtyi asutuksen
ja muun maankäytön tarpeisiin. Tilakeskukset jäivät pääosin asumiskäyttöön.

Vuoteen 1990 tultaessa aktiivitulojen määrä oli 189 tilaa, joiden viljelyksessä oli mil-
tei 400 ha vähemmän peltoa kuin kymmenen vuotta aiemmin eli 3029 ha. Suomen
liittyessä Euroopan unioniin oli längelmäisten aktiivitulojen määrä pudonnut 50 tilalla
139 tilaan, mutta peltopinta-alan kokonaismäärä pysyi liki samana kuin viisi vuotta
aiemmin (2984 ha).

Tilojen lukumäärässä on tapahtunut 2000-luvulle tultaessa edelleen vähenemistä,
mutta tilakohtainen peltopinta-ala kasvaa. Vuonna 2000 oli 109 tilan viljelyksessä
2934 ha, ja vuonna 2005 102 tilaa viljeli 3041 hehtaaria, johon lukuun sisältyy myös
viljelty puutarha-ala. (tiedot maa- ja metsätalousministeriön maa- ja metsätalarekisteri,
maatilarekisteri, maatalouslaskenta)

ASUTUS JA VILJELY 1800-LUVULTA 2000-LUVULLE

Längelmäellä asutuksen ja viljelyn painopistealueet ovat säilyneet samoina 1800-lu-
vulta lähtien. Vanhimmat viljellyt savi- ja siiltilaaksot, jotka jo 1800-luvulla olivat peltoi-
na tai niittyinä, ovat edelleen viljelyssä. Vanhimmat tilakeskukset sijaitsevat 1800-lu-
vun aikaisilla paikoillaan. Tilakeskusten pihapiireissä on säilynyt runsaasti 1800-luvun
rakennuksia.

1930-luvun ja 2000-luvun välisenä aikana maankäytön muutokset ovat olleet pieniä.
1930-luvulla viljellyt pellot ovat pääosin edelleen viljelyssä. Nykyiset kylätietkin nou-
dattelevat usein 1800-luvun tielinjauksia. ---

Luonnonvaroista teollista toimintaa

Seudun kallioperän fyliitti on ollut hyvää kovasinmateriaalia. Kovasinhioimoita pe-
rustettiin pitäjän lukuisten virtavesistöjen yhteyteen. Längelmäisiä kovasimia vietiin
myös ulkomaille ja eri maanosiin. Laajamittaista kovasinteollisuutta on ollut erityisesti
Attilan, Vilkkilän, Vinkiän ja Västilän kylissä.

Samaa raaka-ainetta, mitä kovasinteollisuuskin on käyttänyt, ryhdyttiin käyttämään
1900-luvun alkuvuosikymmeninä laattakivien eli liuskekivien valmistukseen. Liuske-
kiviä louhittiin usein aiempien kovasinlouhosten alueilta. Liuskekivien louhiminen ja
myynti on nykyisin huomattavasti vähäisempää kuin vielä puoli vuosisataa sitten.

Längelmäen kuntaliitos Oriveteen

Längelmäen kunta liitettiin Jämsän ja Oriveden kuntiin vuoden 2007 alusta. Jakami-
nen tapahtui sen mukaan miten kunnan asiakkaat asioivat näissä kunnissa. Kunta-
keskus Länkipohja ja pääosa kunnan henkilöstöstä siirtyivät Jämsään.

Jämsään liitetyt kylät: Evjäjärvi, Hiukkaa, Kalkku, Kaukola, Korpi, Kuusjärvi, Länkipoh-
ja, Ouninpohja, Päijälä, Rasi, Syväjärvi ja Vilkkilä.

Oriveteen liitetyt kylät: Attila, Eräsjärvi, Eräslahti, Hakosalmi, Kirjasniemi, Koivisto,
Koljonkanta, Kylänoja, Leväslahti, Löytäne, Maunu, Mulkoila, Piittala, Puharila, Pääs-
kylä, Raidisto, Ristijärvi, Rämesalo, Saviniemi, Solttila, Talviaistaipale, Tiihalanniemi,
Tunkelo, Uuhiniemi, Vinkiä ja Västilä.

LÄNGELMÄEN KIRKONKYLÄ

1. Senaatinkartta 1864: Peltoja on erittäin vähän. Pellot sijaitsevat leveän Hakosalmen sekä Kirkonlahden rannoilla. Kartassa näkyy mm. Poukan talo sekä talon ympärillä olevat pellot ja niityt. Myös nykyisten Vanhatalon ja Aittolan seuduilla on yhtenäisiä peltoalueita. Alueelle ovat tyypillisiä kapeat niittykaistaleet rannoilla sekä sisämaan pienten laaksojen pohjilla.

2. Pitäjänkartta 1930: Peltopinta-ala on kasvanut huomattavasti. Lähes kaikki 1800-luvulla niittyinä olleet laaksonpohjat on otettu peltoviljelyyn. Pellot ovat laajentuneet myös laaksojen reunoille. Niittyjen määrä on vähentynyt. Jäljellä olevat niityt ovat nauhamaisen kapeita rantaniittyjä, jotka sijaitsevat nykyisten Pitkäveden, Junkinlahden ja Lepolahden rannoilla. Hakosalmi sekä Kuivassaaren ja Poukan välinen kapea salmi ovat kasvaneet lähes umpeen. Vuonna 1772 rakennettu Längelmäen nykyinen kirkko näkyy kartassa peltolaaksojen keskellä olevalla kumpareella.

3. Topografinen kartta 2000: Pellot ovat viljelyssä lähes samassa laajuudessaan kuin 1930-luvulla. Kyläkeskuksen alueelle ei ole tullut merkittävästi uutta rakennuskantaa. Kylätiet seurailevat 1800-luvun tielinjauksia. Niinpä kirkonseudun ja sen lähiympäristön maisemakuva on säilynyt pitkään lähes muuttumattomana. Kirkko on säilyttänyt maamerkinomaisen luonteensa avointen viljelylaaksojen keskellä. Suurimmat muutokset ovat tapahtuneet ranta-alueilla, missä rantaniityt on otettu peltoviljelyyn, tai rannoille on rakennettu loma-asuntoja. Myös joitakin pieniä saari- ja rantapelloja on poistunut viljelystä mm. Riihisaassa.

4. Längelmäen kirkko ja lainamakasiini: Längelmäki on perustettu Oriveden kappeliksi vuonna 1540. Se erotettiin omaksi seurakunnakseen 1640. Seurakunnan edellinen kirkko sijaitsi Kylänojan eli Karvian kylässä. Kirkko oli rakennettu vuonna 1641. Tätä ennen kirkko oli sijainnut Länkipohjan kylässä. Nykyinen puukirkko rakennettiin vuonna 1772 Antti Piimäsen johdolla. Kirkko on länsitornillinen pitkäkirkko, jonka runkokuoneeseen liittyvät kapeammat ja matalammat kylkiäiset. Tapulimainen länsitorni on kolminivelinen. Tornin päätteessä on sipuli. Kirkon ympärillä on kiviaidan rajaama hautausmaa. Kirkon vieressä sijaitsee Längelmäen pitäjän lainamakasiini. Se on rakennettu vuoden 1824 tienoilla. Makasiinissa on kaksinkertaiset hirsiseinät. Rakennus on vuorattu myöhemmin kapealla vaakalaudalla. Jyvästöä on käytetty vielä 1950-luvulla. (Anon. 1990.)

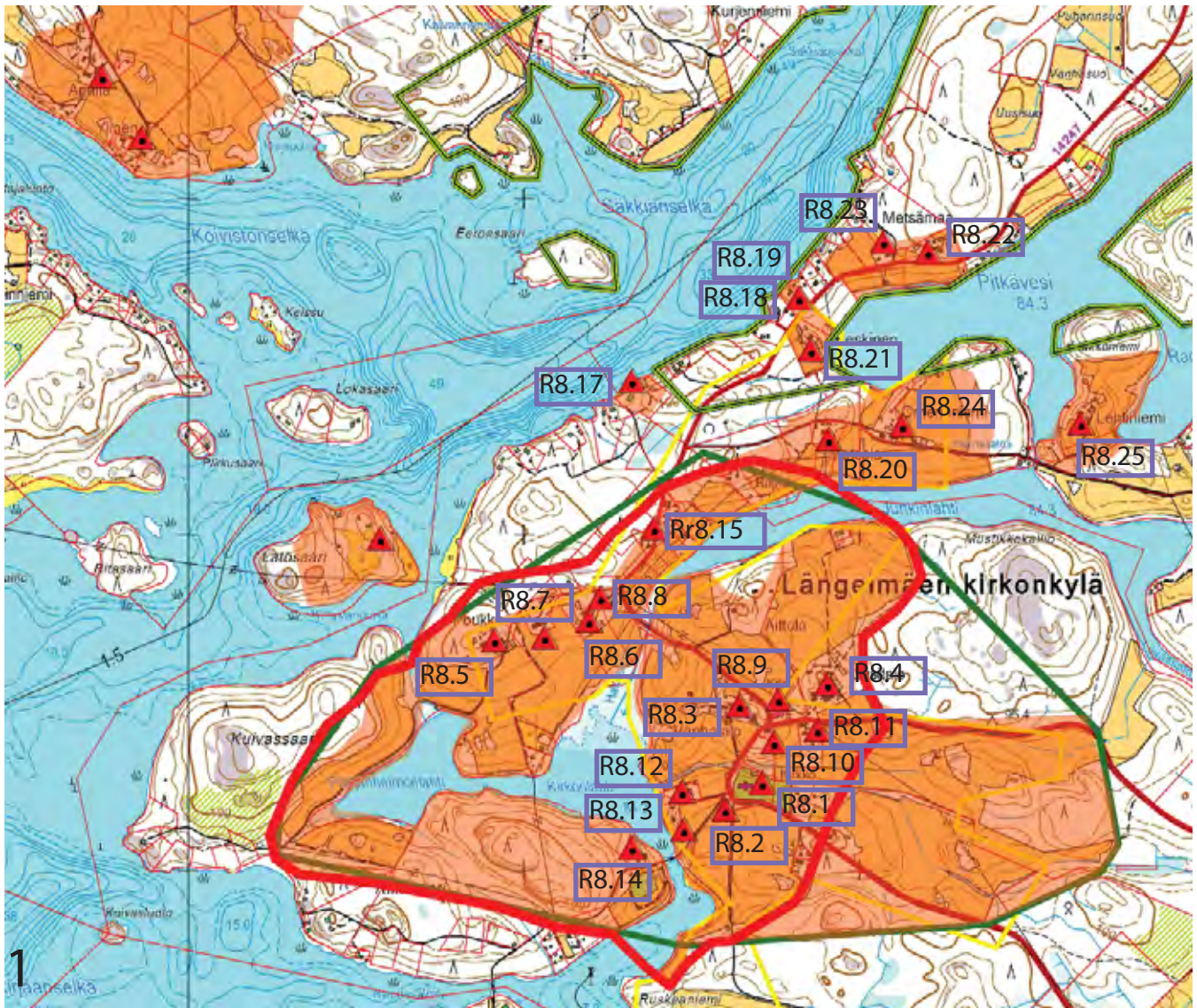
Kartalla 1:100 000, on esitetty seuraavilla sivuilla olevien karttaotteiden, 1:20 000, sijainnit entisen Längelmäen keskiosassa.

8 Längelmäen kirkonkylä-Tunkelo

Sekä Längelmäen kirkonkylä (Hakosalmi) että Tunkelon Isotalo ovat valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä RKY, vuoden 2009 luettelon mukaan.

Längelmäen kirkonkylä eli Hakosalmi sijaitsee Längelmäveden Koiviston selän ja Säckkilän selän eteläpuolella. Längelmäen hallinnolliset palvelut sijaitsivat itsenäisen kunnan aikana Länkipohjassa, joka kuntaa jaettassa vuonna 2007 liitettiin Jämsään.

LÄNGELMÄEN KIRKONKYLÄ

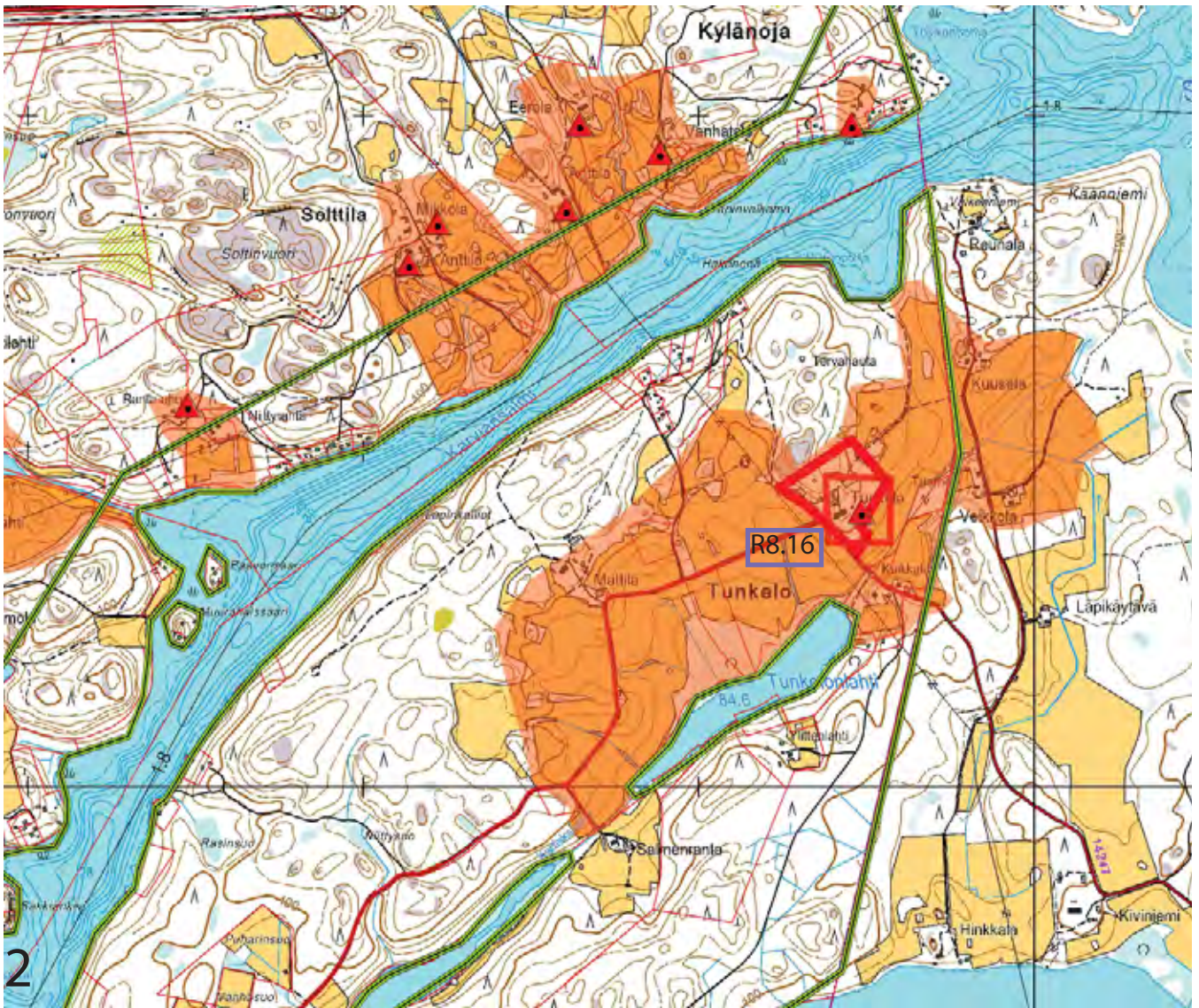
ROYK-alueen inventoidut kohteet:

HAKOSALMI ELI LÄNGELMÄEN KIRKONKYLÄ

- R8.1 Längelmäen kirkko
- R8.2 (Lainamakasiini)
- R8.3 Vanhatalo
- R8.4 Uusitalo
- R8.5 Poukka I
- R8.6 Poukka, Riihipiha, Navetta
- R8.7 Kotitanhua (kunnalliskoti)
- R8.8 Kirkonkylän koulu (Poukanportti)
- R8.9 Haavisto
- R8.10 Längelmäen Säästöpankki
- R8.11 Markkala
- R8.12 Päivölä
- R8.13 Kaislaranta (Päivölä1)
- R8.14 Väinölä
- Rr8.15 Junkinlahden rannan asutustihentymä Tunkelontien varrella

Längelmäen kirkko ja kirkonkylä on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö maisemakokonaisuus.

TUNKELO

ROYK-alueen inventoidut kohteet:

- TUNKELO**
- R8.16 Isotalo
 - R8.17 Parselli (meijeri)
 - R8.18 Tapiola,
 - R8.19 Wähätunkelo
 - R8.20 Metsola
 - R8.21 Keskinen
 - R8.22 Metsämaa
 - R8.23 Raivio
 - R8.24 Omenaniemi
 - R8.25 Lehtiniemi

Rx.xx Inventointiaineisto 2005/ Kristiina Kokko, tarkistukset 2010, Arkinor Oy

- Auerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö
- Valtakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön raja (2010)
- Maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön raja (2007)

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

- Arvokas maisema-alue
- Arvokas peltoalue

Tunkelon kulttuurimaisema on Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet-listalla maisemakokonaisuutena ja rakennushistoriallisin perustein. Tunkelon Iso-Talo on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristökohde

Ote pitäjänkartasta vuodelta 1933.

Längelmäen kirkonkylä

Kuvaus

Längelmäen kirkonkylä on poikkeuksellisen hyvin 1900-luvun alkupuolen asussa säilynyt pienen ja syrjäisen, mutta vauraan pitäjän keskus, missä 1770-luvun kirkon ympäristöön on rakennettu 1800-luvulta 1950-luvulle mennessä tyypilliset kunnalliset ja kaupalliset palvelut.

Längelmäen kirkonkylä on rakentunut rikkonaiseen, kapeiden lahtien ja laaksojen muodostamaan viljelymaisemaan, jossa pellot viettävät Kirkonlahteen, Junkilanlahteen ja osin Pitkäljärven rannoille. Kylän nykyinen rakennuskanta ulottuu 1700-luvulta 1950-luvulle. Kirkonkylä peltoaukeineen ja talonpoikaistaloineen on säilyttänyt hyvin 1900-luvun alun aikaisen luonteensa.

Maisemaa hallitsee rakennusmestari Antti Piimäsen johdolla 1772 rakennettu länsitornillinen pitkäkirkko. Kirkon lähellä on Längelmäen pitäjän lainamakasiini. Kirkonkylän keskustassa on kylän tärkein rajattu raittitala, jonka varrella on mm. entinen pankin rakennus. Kylän länsiosassa on kirkonkylän entinen kansakoulu ja kunnalliskoti. Kirkon ja hautausmaan välillä ovat Vanhatalon ja Uusitalon tilat. Poukan tila on Junkinlahdenlahden rannalla kirkonkylän keskustasta länteen.

Historia

Längelmäen seurakunta perustettiin 1640, jolloin myös Orivesi sai Längelmäen kappelikseen. Ensimmäinen kirkko rakennettiin 1641 Karvian kylään. Kirkko oli ahdas ja sen maapohja oli huono, joten uusi kirkko päätettiin rakentaa toisaalle. Sijainnista oli useita ehdotuksia, mutta lopulta kirkon paikaksi valittiin Hakosalmi aiempaa keskempää pitäjää. Kirkolle päätettiin samalla rakentaa uusi tie Hiukkaalta. Hakosalmen kylän vanhimpien talojen, 1797 halotun Talolan ja Poukan historia ulottui 1500-luvulle.

Mestari Antti Piimänen valittiin kirkon rakennusmestariksi 1767 ja paanukattoinen kirkko valmistui syksyllä 1772. Kirkon tornia korjasi mestari Matti Åkerblom-Pärnä 1794. Laudoituksen tekivät mestarit Matti Fri ja Elias Enqvist 1846-1848. Kirkko korjattiin 1896 arkkitehti J. Stenbäckin suunnitelmin. Pitäjän lainamakasiini rakennettiin mahdollisesti 1824.(1)

LAINAUS: Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, 2009

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=4473

Längelmäen Kirkonlahden ympäristö on kauniisti kumpuilevaa viljelysmaata, jota hallitsee mäen päällä sijaitseva kirkko. Kirkon ja lainamakasiinin ohella ovat yksittäisinä kohteina mainittava Poukan, Vanhatalon ja Uusitalon rakennusryhmät. Längelmäen kirkonseutu on valittu kohteeksi rakennushistoriallisin ja maisemallisin perustein.(2)

Pirkanmaan maakuntakaava 1:ssä Längelmäen kirkko ja kulttuurimaisema on merkitty valtakunnallisesti arvokaaksi kulttuuriympäristöksi. Aluetta koskee kaavamääräys: Alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on edistettävä kulttuuriympäristön arvojen säilymistä. Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa on otettava huomioon kulttuuriympäristön kokonaisuus ja ominaislaatu. Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kirkonkylää ilmakuvassa vuodelta 1990. Kirkko kuvassa vasemmassa yläkulmassa. Etualalla Junkinlahti, keskellä oikealla Kirkonlahti.
© Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Lähteet:
(1) Rakennettu kulttuuriympäristö. Museovirasto, www.rky.fi julkaisupäivämäärä 22.12.2009.
(2) Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet. Julkaisu B 174, 1990.

Näkymä pohjoisen suunnasta, Raidistosta Säkkiänselän yli Tunkelon ja kirkonkylän suuntaan. Etualalla Säkkiänselkä, sen takana vasemmalla Pitkävesi, ja Pitkäveden takana Junkinlahti. Kuvan keskivaiheilla Tunkelon huvilan kohtaa, kannaksella Säkkiänselän ja Pitkäveden välissä.
Ilmakuva vuodelta 1990 © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Tunkelo

Tunkelon kulttuurimaisema on Pirkanmaan maakuntakaavassa 1:ssä maakunnallisesti arvokas maisema-alue. Tunkelon kulttuurimaisema-alueeksi nimetyllä alueella on mukana Karviansalmen molemmat puolet (osa Solttila-Kylänojan kulttuurimaisema-alueita, Raidiston ja Koiviston kylää) sekä Säkkiänselän lahtien ympäristöä.

Tunkelon Isotalo

Kuvaus

Tunkelon Isotalon poikkeuksellisen suuri, hyvin säilynyt uusrenessanssipäärakennus on poikkeuksellinen esimerkki 1800-luvun lopun vauraasta talonpoikaisrakentamisesta ja talonpoikaissäädyn valtiopäivämiehen asumiskulttuurista.

Tunkelon kylän laaja viljelyaukea sijaitsee kapean Tunkelonlahden luoteisrannalla. Metsänrajassa on Tunkelon Isotalon ja Mattilan tilakeskukset.

Tunkelon Isotalon tilakokonaisuuden rakennuksista merkittävin on poikkeuksellinen, hirsirakenteinen päärakennus isoine pirtteineen. Kaksikerroksinen ulkomitoiltaan 10 metriä leveä ja 40 metriä pitkä päärakennus on yksi Suomen suurimmista 1800-luvun lopulla rakennetuista maatalon päärakennuksista. Se on vuorattu uusrenessanssityyliin ja korkean poikkiharjan päällä kohoaa ruokakello. Asuinkäytössä olevan rakennuksen ulkoasussa on valmistumisen jälkeen tehty vain vähäisiä muutoksia. Pihapiirissä on vanhoja hirsiaittoja sekä varhainen lohkokivinavetta.

Historia

Tunkelon kantatila oli Längelmäellä tavalliseen tapaan yksinäistalo. Tunkelo eli Isotalo on osa Tunkelon ratsutilaa. Ratsutila toimi 1600-luvulla nimismiehentalona. Tunkelon Isotalo syntyi kun kantatila lohkottiin 1739. Isotalon päärakennuksen rakennutti 1869-1873 talonpoikaissäädyn valtiopäivämies Elias August Ekman (valtiopäivävuodet 1880, 1904-1906). Isotalon päärakennuksen rakentamisesta vastasi pohjalainen rakennusmestari Holm. Koristeellinen ulkovuoraus tehtiin 1880-luvun alussa.

Maakuntakaavassa olevalla maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella alueen suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä tulee vaalia maisema-alueen kokonaisuuden, erityispiirteiden ja luonnon- ja kulttuuri-perinnön säilymistä. Alueiden käytön on sovellettava arvokkaiden maisema-alueiden historialliseen kerrokselliseen kehitykseen. (1)

Lähteet:

- (1) Pirkanmaan maakuntakaava 1, selostusosa
- (2) Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet. Julkaisu B 174, 1990.

LAINAUS: Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY, 2009

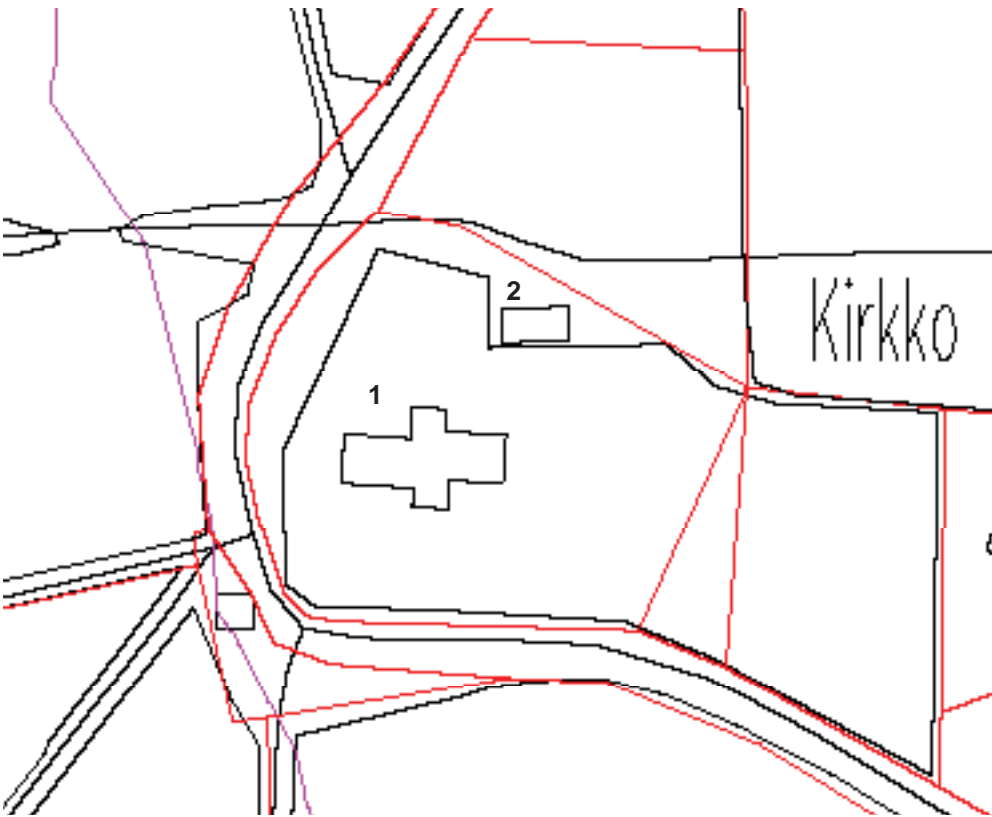
Ote pitäjänkartasta vuodelta 1933.

Tunkelon maisemia ilmakuvassa vuodelta 1990. Etualalla Tunkelonlahti, näkymä kaakon suunnasta, Längelmäen kirkonkylää kohti.
© Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

R8.1 Hakosalmi

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Längelmäen kirkko	562-	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Oriveden seurakunta		

kartaote 1:2 000

Längelmäen kirkko ja ympäröivä kulttuurimaisema on valtakunnallisesti arvokaiden kulttuuriympäristöjen listalla (Museovirasto 1993). Längelmäen kirkonkylä on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY, Museovirasto 2009). Längelmäen kirkko ja kulttuurimaisema on Pirkanmaan maakuntakaava 1:ssä valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö. Längelmäen kirkko ja hautausmaa ovat myös yhteinä kohteena Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteetluettelossa.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Längelmäen kirkko	1770-1772	kirkko
2	huoltorakennus, ruumishuone	1994	huoltotilat, vainajien säilytys

Längelmäen kirkko peltomaisemassa, näkymä lännestä.
Kuva lokakuu 2005.

Kirkko lounaasta joulukuussa 2009. >

Kuvaus

Längelmäen Kirkonlahden ympäristö on kauniisti kumpuilevaa viljelysmaata, jota hallitsee mäen päällä sijaitseva kirkko. (5)

Längelmäen kirkon on rakentanut längelmäkeläinen Turun tuomiokirkon rakentajan tittelin omannut Andreas Piimänen poikineen vuosina 1770-1772. Itäpään sakasti- ja museo-osa on rakennettu vuosina 1895-1896. (2)

Vuoden 1896 peruskorjauksen (J.Stenbäck) yhteydessä rakennettiin uusi sakaristo kirkon itäpäähän. Sakariston yläkerrassa on kirkkomuseo. Kirkkoa ympäröi vanha kiviaidan rajaama hautausmaa. Kirkon vieressä on pitäjän lainamakasiini, joka on rakennettu 1820-luvulla. (1)

Hautausmaalla, kirkon koillispuolella sijaitsee vuonna 1994 rakennettu huoltorakennus.

Lähteet:

- (1) Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museovirasto, ympäristöministeriö 1993.
- (2) Jouko Rätty: Teksti museo-oppaaseen nr 1. Lyhennetty versio.
- (3) www.rky.fi julkaisupäivämäärä 22.12.2009

Historia

Kirkollisesti järjestäytyneet seurakuntaelämä alkoi Längelmäellä varsinaisesti vuonna 1593, jolloin Längelmäestä muodostettiin yhdessä Kuoreveden kanssa Oriveden kappeliseurakunta. Itsenäiseksi seurakunnaksi Längelmäki tuli vuonna 1640. (2)

Ensimmäinen kirkko rakennettiin 1641 Karvian kylään. Kirkko oli ahdas ja sen maapohja oli huono, joten uusi kirkko päätettiin rakentaa toisaalle. Sijainnista oli useita ehdotuksia, mutta lopulta kirkon paikaksi valittiin Hakosalmi aiempaa keskempää pitäjää. Kirkolle päätettiin samalla rakentaa uusi tie Hiukkaalta. (3)

Mestari Antti Piimänen valittiin kirkon rakennusmestariksi 1767 ja paanukattainen kirkko valmistui syksyllä 1772. Kirkon tornia korjasi mestari Matti Åkerblom-Pärnä 1794. (3)

Ensimmäinen ulkomaalaus suoritettiin vuonna 1779, jolloin Oriveden lukkari Jaakko Rotqvist maalasi kirkon punamullalla. Seuraavan kerran punamultamaalaus tapahtui vuonna 1830. (4)

Vuonna 1837 kirkon ikkunat suurennettiin ja sisätilat koristettiin pyhimyskuvin (E. Lindström). Vaakalautavuorauksen kirkko sai 1840-luvulla. (1)

Laudoituksen tekivät mestarit Matti Fri ja Elias Enqvist 1846-1848. (3)

Ensimmäiset urut rakensi B. A. Thulén vuonna 1877. (4)

Kirkko korjattiin 1896 arkkitehti J. Stenbäckin suunnitelmin. (3)

Kirkkoon tehtiin perusteellinen korjaus vuonna 1896, jolloin itäpäättyyn rakennettiin uusi sakaristo ja sen yläpuolelle kirkkomuseo. Tällöin myös kirkon laitettiin lämmityslaitteet ja taiteilija Feliks Frangin maalaama uusi alttaritaulu. (4)

Kirkon ulkomaalaus uusittiin vuonna 1998. [muut korjausvaiheet selvittämättä]

Hautausmaat

Kirkon ympärillä on vanha kiviaidan rajaama hautausmaa. Kirkon yhteydessä olevalla hautausmaalla on sankarihauta, jossa lepäävät talvi- ja jatkosodassa kaatuneet sankarivainajat. Sankarihauta-alueen suunnitteli arkkitehti Einar Teräsvirta.

Uusi hautausmaa-alue ostettiin vuonna 1963 Riihisaaresta ja vihittiin käyttöön vuonna 1964. Tällöin rakennettiin uusi silta mantereeseen ja Riihisaaren väliseen salmeen. (4)

Kirkko ja hautausmaata kaakon suunnasta nähtynä. Kirkon itäpäässä vuonna 1896 rakennettu sakaristo. Kuva toukokuu 2006.

Portti hautausmaan kivi-aidassa, taustalla kirkon eteläpuoleisen sakaran sisäänkäynti. Kuva joulukuu 2009.

(4) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.
(5) Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet. Julkaisu B 174. Tampereen seutukaavaliitto 1990.

Kirkon länsipäättyyn on vuonna 1982 tehdyllä päätöksellä hankittu muistomerkkitaulu kirkonrakentaja Antti Piimäselle. Taulun on suunnitellut pastori Tapani Markkula. (4)

1 Längelmäen kirkko

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: paanu
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilauta, sakaroiden päädyissä paanu
- sokkelimateriaali: muurattu kivi

Malliltaan kirkko on länsitornillinen pitkäkirkko, jonka runkokuoneeseen liittyy tätä kapeammat ja matalammat kylkiäiset. Tapulimainen länsitorni on kolminivelinen ja sen päätteessä on sipuli.(1)

Kirkon pitkässä runkokuoneessa on jyrkkä paanukatteinen satulakatto. Kykiäisten katot liittyvät runkokuoneen kattoon samassa räystäslinjassa, mutta niiden harja on matalampana. Länsitorni kapenee pyramidikatteisen osan yläpuolella kahdeksankulmaiseksi kellotorniksi, jossa on yläreunastaan kaarevat pariovet ikkunaluukkuina. Kellotapulissa on kahdeksankulmainen lanterniini ja huippuna sipulikatto.

1840-luvun ulkolaudoituksessa ja julkisivuissa on empire-kauden tyyli-omaisuuksia, kuten leveä vaakalaudoitus ja sen keltainen pääväri sekä valkoiset, korostetun leveät laudoitukset nurkissa, pilastereissa ja profiloituissa umpiräystäissä. Uusklassismia ja empire-tyyliä on myös ikkunoissa, joissa 6-ruutuisten ikkunoiden päällä on puolipyöreä ikkuna. Nurkkien ja kaari-ikkunoiden kehysten leveällä ponttilaudoituksella saatiin aikaan mielikuva harkotetusta kivrakenteesta.

1890-luvun lopun muutoksissa, kuten ovikatosten sekä kylkiäisten ja sakastin päädyn ikkunoiden kehyskatosten puurakenteiden koristelussa on näkyvillä kertaustyylien vaikutteita. Puiset sorvatut ja veistetyt kannakepuut ja koristeaiheet henkivät uusrenessanssia ja nikkarityyliä.

Kirkon sisätilaan avaruutta tuovat tynnyriholvikatto ja vaaleaksi maalatut puupinnat.

Kirkon länsitorni, kellotapuli etelän suunnasta. Kuva lokakuu 2005.

Kirkkorakennuksen monet korjaukset ovat joissain määrin muuttaneet myös kirkkosali-interiööriä. Nykyisessä kirkkosalissa huomio kiintyy kauniiseen saarnastuoliin sekä Felix Frangin "Kristusta ristillä" kuvaavaan alttaritauluun, joka on vuodelta 1895. (2)

Vasemmalla pohjoispuolen kylkiäinen ja sivulehteri.

Urkulehteri ja sen alla kulku pääsisäänkäyntiin. Sisäkuvat helmikuu 2005.

Länsitornin hirsirakenteita kohdassa, mistä torni kapenee ylöspäin kellotapuliksi. Kuva toukokuu 2006.

Suurempi tapulin kelloista on valettu Turussa vuonna 1741 ja pienempi vuonna 1774. (2)

Vasemmalla suurempi kello. Kuvat toukokuu 2006.

2 Huoltorakennus, ruumishuone
- runkomateriaali:
- katemateriaali: muotoprofilipeltikate, tiilijäljitelmä, musta
- ulkoseinän pintamateriaali:
- sokkelimateriaali: betoni

Vainajien säilytystilat sekä huoltotilat rakennettiin rakennusmestari Martti Ahosen piirustusten mukaan vuonna 1994. (4)

Huoltorakennus kirkon suunnasta, lounaasta katsottuna. Kuva elokuu 2004.

Näkymä kellotapulista kaakkoon päin, etualalla kirkon eteläpuoleisen kylkiäisen kattoa. Kuva toukokuu 2006.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	kirkkohistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Längelmäen kirkko on kirkkolain suojaama kulttuurikohde.

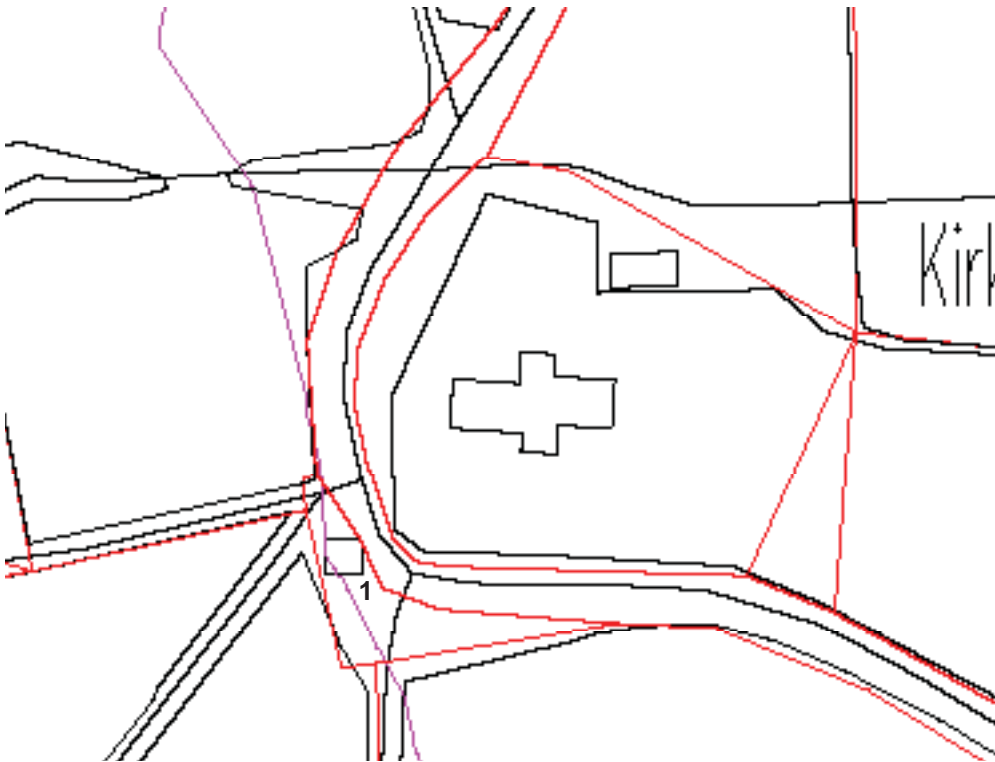
Längelmäen kirkko ja ympäröivä kulttuurimaisema on mukana valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen listalla. Längelmäen kirkko ja kulttuurimaisema on Pirkanmaan maakuntakaava 1:ssä valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö. Längelmäen kirkko ja hautausmaa ovat myös kohteena Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet-julkaisussa.

Toimenpidesuosituksukset

Längelmäen kirkkorakennus tulee säilyttää ja ylläpitää valtakunnallisesti arvokkaana rakennusmuistomerkinä.

Kuvat
2004, 2005, 2010 Kristiina
Kokko
Tekstit 20.1.2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
(Lainamakasiini)	562-	
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Oriveden seurakunta		

karttaote 1:2 000

Julkaisussa "Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet" (1990) on Längelmäen lainamakasiini.

"Kirkon vieressä sijaitsee Längelmäen pitäjän lainamakasiini, joka on rakennettu vuoden 1824 tienoilla. Siinä on kaksinkertaiset hirsiseinät. Rakennus on vuorattu myöhemmin kapealla vaakalaudalla. Jyvästöä on käytetty vielä 1950-luvulla."

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	lainamakasiini, pitäjänmakasiini	1820-luku	viljamakasiini, nyt museo

Kuvaus

Längelmäen pitäjänmakasiini, lainamakasiini sijaitsee Längelmäen kirkon lounaispuolella, Längelmäen kirkkotien ja Naurisaarentien risteyksessä.

Historia

Pitäjän lainamakasiini rakennettiin mahdollisesti 1824. (3)

[Historia???

Seurakunta osti makasiinin vuonna 1983 manttaalikuntasäätiöltä ja se palvelee nyt museona. Varsinainen kirkkomuseo kuitenkin toimii kirkon itäpäädyssä, sakastin yläpuolella. (4)

Lainamakasiini Riihisaarentieltä, lännen suunnasta nähtynä. Kuva lokakuu 2005.

1 Lainamakasiini, pitäjänmakasiini
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: sementtikattotiili, tiilin värinen
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilaudoitus
- sokkelimateriaali: kivi

Viljamakasiinin runko on hirttä, jossa salvosnurkat lyhyet. Myös päädyt ovat hirrestä, päätyjen varassa ovat pyöreät kattuoliaiset kannattamassa vesikattoa.

Sisäänkäyntiovi on yläreunastaan kaareva pienaovi, joka on päällystetty metallilevyllä. Yläkerran eteläpäädyssä päädyssä on ikkunaluukku ja pohjoispäädyssä kaksi pienempää luukua.

Sisätilassa ovat hirsistä salvotut korkeat viljalaarit, joissa on lohenpyrstösalmos ja piilutetut hirret. Laarit täytettiin yläkerran luukuista. Laareja on käytävän molemmin puolin kolme kappaletta.

Lähteet:
 (1) Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museovirasto, ympäristöministeriö 1993.
 (2)
 (3) www.rky.fi julkaisupäivämäärä 22.12.2009
 (4) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.
 (5) Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet. Julkaisu B 174. Tampereen seutukaavaliitto 1990..

Viljalaarien tyhjennysaukkoja.

Näkymä viljamakasiinin yläkerrasta, kuvassa eteläpääty. Sisäkuvat toukokuu 2006.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	taloushistoria, kirkkohistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Lainamakasiini on keskeisellä paikalla Längelmäen kirkonkylän kulttuurimaisemassa kirkon vieressä. Rakennuksella on kulttuurihistoriallista arvoa osana pitäjän ja seurakunnan historiaa.

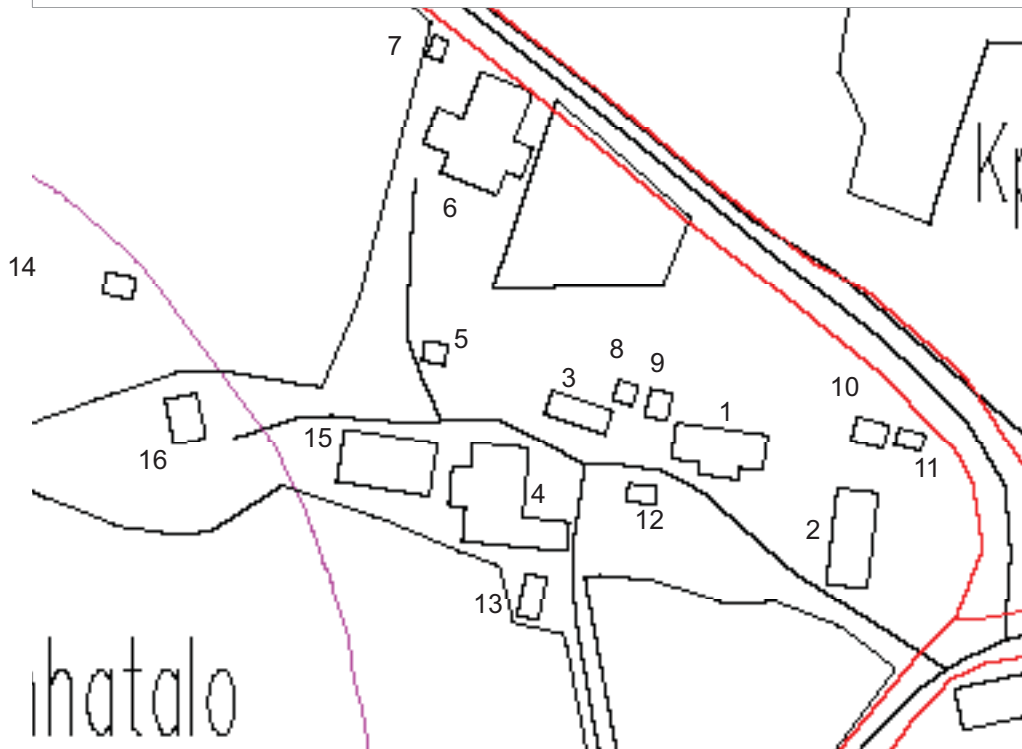
Toimenpidesuosituks

Längelmäen pitäjänmakasiini tulee säilyttää ja ylläpitää kulttuurihistoriallisesti arvokkaana rakennuksena.

Kuvat
 2004, 2005, 2010 Kristiina
 Kokko
 Tekstit 20.1.2010

R8.3 Hakosalmi

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Vanhatalo	562- 441-1-50	Längelmäen kirkkotie 841, 35480 Längelmäki
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Seppo Vanhatalo		

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet-julkaisussa (B 174, 1990) Längelmäen kirkonseudun kulttuurimaisema.

”Kirkon ja lainamakasiinin ohella ovat yksittäisinä kohteina mainittava Poukan, Vanhatalon ja Uusitalon rakennusryhmät. Vanhatalon päärakennus on vuodelta 1887. Pihapiirissä on vierasrakennus ja tiilinaivetta vuodelta 1916.”

Längelmäen kirkonseudun kulttuurimaisema on valittu kohteeksi rakennushistoriallisin ja maisemallisin perustein.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	päärakennus	1887	asuinrakennus, pankki, asuminen
2	sivurakennus, syytinkira	n. 1800-l alku	asuinrakennus, pankki, asuminen
3	luhtiaitta	n. 1800-l loppu	varastointi, kesämajoitus
4	navetta-talli	1916	karjasuoja, nyt varasto
5	jyvä-aitta, viljamakasiini	1927	viljavarasto, nyt puuvarasto
6	riihirakennus		viljan kuivaus, nyt varasto
7	vilja-aitta	1800-luvun alku	viljavarasto, nyt varasto
8	ulkokäymälä		käymälä
9	liha- ja jauhoaitta, kellari		varastointi, kylmäsäilytys
10	syytinkiaitta	1830	varastointi
11	liiteri-ulkokäymälä		polttopuun varastointi, käymälä
12	perunakellari		perunoiden kylmäsäilytys
13	liiteri		polttopuun varastointi
14	lato		heinäsuoja
15	konehalli	1994	maatalouskoneiden varastointi
16	viljakuivuri	1972	viljan kuivaus

Muita rakennuksia:

paja ja pyykkihuone sijaitsevat tilakeskuksen lounaispuolella, rannan tuntumassa.

Vanhatalon tilakeskus etelän suunnasta nähtynä.

Kuva
18.10.2005 K.Kokko

Kuvaus

Vanhatalon tila sijaitsee keskellä kirkonkylän avaraa peltomaisemaa, Längelmäveden lahden rannalla, kyläkeskustan tuntumassa. Tilan rakennukset näkyvät eri suunnista kirkonkylää lähestyttäessä. Tilakeskusta ympäröivät loivasti kumpuilevat pellot. Tilan pihapiirissä olevat rakennukset ovat tiiviissä muodostelmassa.

Tilakeskuksen jakaa osiin tilan hiekkatiet jotka kohtaavat luhtiaitan edessä navetan nurkalla. Itäpuoli on pääasiassa asumiseen liittyvien rakennusten aluetta ja länsipuoli on ollut karjanhoitoon ja viljankäsittelyyn liittyvää osaa. Päärakennus ja syytinkirakennus ovat kulmittain toisiinsa nähden ja niiden ympärillä on muita talousrakennuksia.

Syytinkirakennuksen pohjoispuolella on aitta vuodelta 1830 ja liiteri-käymälärakennus. Päärakennuksen luoteispuolella ovat liha- ja jauhoaitta-kellarirakennus, käymälä ja luhtiaitta sekä lounaispuolella perunakellari ja leikkimökki. Luhtiaitan luoteispuolella on rinteessä hirsisauna (n. 1800-1900-luvun vaihteesta), sen vieressä 1960-luvulla puretun saunan perustukset. Saunan vieressä on kaivo ja pumppukoppi.

Navetan eteläpuolella on hirsinen liiteri, länsipuolella konehalli vuodelta 1994, ja pohjoispuolella sementtitiilirakenteinen jyvääitta vuodelta 1927. Näiden länsipuolella, sivummalla mäellä on kuivurirakennus vuodelta 1972.

Riihirakennus on tilakeskuksen pohjoispuolella, Tunkelontien varrella.

Riihen pohjoispuolella, Tunkekontein lähellä, on hirsinen vilja-aitta n. 1800-luvun alusta.

Riihen eteläpuolella sijaitsee liuskekivistä rakennettu maakellari.

Tilakeskuksen länsipuoleisella pellolla, kuivurin pohjoispuolella on pyöröhirsilato. Kirkkolahden rannan tuntumassa on vanha hirsinen sepänpaja sekä rannalla lautarakenteinen pyykkihuone ja jäänteet verkkotalaksesta.

Historia

Edeltävä kantatila, Talola sijaitsi nykyisen pellon keskellä olevalla kumpareella. Talola jaettiin isojaon yhteydessä Vanhataloksi ja Uusitaloksi vuonna 1794. (3)

Omistaja vuodesta 1937 Esko Aukusti Vanhatalo s.1909, vaimo Aino Karoliina o.s. Joutsela s.1912. Tila on kantatila ja se on kuulunut isännän suvulle vuodesta 1872. Aikaisempia isäntiä Nikolai Vanhatalo vuoteen 1909 ja Johan Fredrik Vanhatalo 1909-1937. (2)

Längelmäen Säästöpankki avattiin asiakkaille marraskuussa 1905 Vanhatalon tilan sivurakennuksessa. Pankin konttori toimi päärakennuksessa vuoteen 1936 asti.(4)

Riviaitta, joka oli riihen itäpuolella Tunkelontein varrella, on siirretty 1980-luvulla Rekisaareen tai Lokasaareen. Tilalta on purettu 6 latoa nykyisen omistajan aikana. (A)

Lähteet:

- (1) Suomen maatilat II, Hämeen lääni, 1931.
 - (2) Suuri maatilakirja V, Hämeen lääni, 1964.
 - (3) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maakirjaluettelo.
 - (4) Matti Järvi: Längelmäen Säästöpankki 1905 – 2005. Pankki, jolla on historia. Orivesi, 2005
- Suulliset lähteet:
(A) Seppo Vanhatalo (s. 1953)

Tilan asuinrakennukset etelän suunnasta nähtynä. Päärakennus vasemmalla ja sivurakennus oikealla.

Tilan päärakennus kaakon suunnasta nähtynä, taustalla luhtiaitta.

1 Päärakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: konesaumapeltti
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneli, päätykolmioissa pystypaneli, maalattu, vaaleankelt.
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Päärakennus (8 huonetta) puusta vuodelta 1887, uusittu v. 1909. (1) Rakennuksen keskeltä ulkoneva leveä kuisti muodostaa poikipäädyn satulakattoon. Julkisivujen vaaka-panelointi on jaoteltu vaaka- ja pystyistoin kenttiin. Nurkkien hirsisalvokset on lautakoteloitu. Uusrenessanssin piirteitä ovat julkisivun jäsentely sekä listoituksen, ikkunoiden ja ovien vuorilaudoituksen seinäpintoja tummempi sävy. Rakennuksen on tehty sisäremontti 1950-luvulla ja v. 1985. Suurin osa ikkunoista on vaihdettu.

Päärakennus kaakosta kuvattuna.

2 Sivurakennus, syytinkirakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: tiiliprofiilipelttikate, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali: vaalaponttilaudoitus, maalattu vaalea
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Syytinkirakennus on 1800-luvun alusta. Toisessa asuinrakennuksessa on 6 huonetta. (2) Satulakattoisen sivurakennuksen pihasisivulla on monikulmainen lasikuisti pieniruutuisine ikkunoineen. Rakennuksen ulkoasussa on sekä uusrenessanssin että nikkarityylin piirteitä. T-ikkunoiden kehyslaudoituksen yläosassa on puuleikkauskoristeita. Seinien vaakasuuntainen leveä ponttilaudoitus on jaoteltu tummemmilla vaaka- ja pystylistoilla kenttiin. Päätykolmioiden osalla on pystylaudoitus. Räystäskannakeita on koristeltu veistämällä. Suurin osa ikkunoista on vaihdettu. Interiööri on säilynyt osittain alkuperäisessä asussa. Pohjoispäätyyn on rakennettu tiilinen laajennusosa 1960-luvun lopulla.

Sivurakennus länsisuunnasta nähtynä.

Syytinkirakennusta on kolme sukupolvea käyttänyt vaarinpirttinä. Rakennuksessa oli Längelmäen osuuskauppa ja Längelmäen Säästöpankki 1950- 1960-luvulla. (A)

3 Luhtiaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopeltti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, maalattu punamullan punainen
- sokkelimateriaali: betoniset nurkkakivet

Hlrsirakenteisessa luhtiaitassa on kolme aittaa alakerrassa ja samoin kolme aittaa yläkerrassa sekä länsipäädystä kalustusuoja. Väliseinien nurkkasalvokset lyhyet, päädyt hirttä, kattovuoliaiset päätyjen ja väliseinien varassa. Luhdin eduskäytävän kaiteet ja kannatinpilarit maalattu valkoisiksi, puisia koristeleikkauksia on liitetty kannatinpilareiden yläosiin.

Luhtiaitan yläkerran huoneet olivat piikojen kesämajoituspaikkoja, alakerassa varastotilaa, vaateaittoja ja kaluliiteri (reki ja hevuskärryt, myöhemmin 1970-luvulta auto- ja traktoritallina), kaluliiterin päällä oli mankelihuone. Aitan takana rinteessä oli aikoinaan jäävarasto. Aitan perustukset olivat painuneet, ne tehtiin betonista v. 1971, jolloin koko aittarakennus purettiin ja rakennettiin uudelleen.(A)

4 Navetta-tallirakennus

- runkomateriaali: navetassa tiili, tallissa
- katemateriaali: betonikattotiili, huopa, aaltopeltti
- ulkoseinän pintamateriaali: navetassa tiili, tallissa vaakaponttilauta, pun.
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Navetta-tallirakennus on L-muotoinen. Navetta on satulakatteinen (eteläpäädystä aumattu taitekatoksi), kivirakenteinen, alaosa lohkokiveä ja yläosa tiiltä. Tallisiipi on puurakenteinen ja mansardikatoinen.

Eteläpäätyä >

Luhtiaitta lounais-etelästä kuvattuna.

Navetta-tallirakennus koillisesta nähtynä. Kuva on yhdistetty kahdesta kuvasta.

Taitekaton etelälapeella ja ajosillan kohdalla on kattoikkunoita poikkipäätyinä.

"Karjasuoja rakennettu tiilistä v. 1916. Siinä on 22 lehmän navetta, 6 hevosen talli ja sikala. Vesijohto (tuulimoottori) ja navetassa automaattiset juottolaitteet". (1)

Navetan eteläpuolella on hirsirakenteinen liiteri /13/, jossa on koirankaula-salvokset.

5 Jyvääitta, viljamakasiini
- runkomateriaali: sementtitiili
- katemateriaali: pelti
- ulkoseinän pintamateriaali: sementtitiili
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Sementtitiilirakenteisen viljamakasiinin räystäiden ja päädyn muotokielessä on vaatimattomia viitteitä 1920-luvun klassismiin. Jyvääitan pienen oven peltisessä avainkilvessä on vuosiluku 1927 ja kirjaimet JFW leikkauksina.

Vilja kannettiin säkeissä parvikerrokseen portaita pitkin ja jyvät säilytettiin lankuista tehdyissä laareissa. (A)

6 Riihirakennus
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystypeiterimavuoraus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riihirakennus kaakosta päin nähtynä. Siipiosan päädyssä on lunetti-ikkuna, jossa on 8 säteittäistä sektoria ja kaareva välipuite (mahdollisesti vanha kirkon ikkuna).

Riihirakennus on monimuotoinen rakennus, jonka ytimen muodostaa kaksi hirsistä riihtä ja niiden välinen luha. Paririiheen on eri aikakausina lisätty siipiä ja katoksia. Hirsisiä riihiä ympäröivät ruumenkoppeli, pohjoispuolella olkikatot 1930-luvulta ja länsipuolella lautarakenteinen siipi. Eteläpuoleisessa riihessä on suuri kivinen riihenkiva, jossa on kaareva laki. Riihessä on kuivattu viljalyhteitä parsilla 1950-luvulle asti (A).

7 Vilja-aitta
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, jalkarakenne

Vilja-aitta on tietyvästi peräisin 1800-luvun alusta. Aitta on sivuposkellinen, otsallinen jalka-aitta. Siinä jalustaosassa on hirsivalvoskehä veistämättömästä puusta ja sen varassa ulkonevat hirret, joihin on lovettu järeät lattialankkujen haljaspuolikat. Hirsipäätyjen varaan on salvottu pyöreät kattovuoliaiset

Vilja-aitta lounaan suunnasta nähtynä.

Jyvääitta lounaasta kuvattuna.

8 Ulkokäymälä
- runkomateriaali: runkotolpat
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilaudoitus, punam.
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Ulkokäymälä on satulakatteinen rinteessä sijaitseva pieni rakennus, jossa on kaksi käymälätilaa, joihin omat ovensa. Ainoa ikkuna on päädyssä oleva lunetti-ikkuna, jossa on 7 säteittäistä sektoria ja kaareva välipuite. Käymläistuinaatitot leveätä lankkua, johon veistetty aukot (2 x 3).

Ulkokäymälä kaakon suunnasta nähtynä.

9 Liha- ja jauhoaitta, kellari
- runkomateriaali: hirsi?
- katemateriaali: betonikattotiili
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, kellarin ulkoseinä lohkokiveä

Maakellarin päällysrakennus on rinteessä sijaitseva harjakattoinen, vaakaponttilaudoitettu aittarakennus. Käynti kellariin on rinteeseen puolelta pohjoisesta. Aitan eduskäytävä on sisäänvedettynä pääkaton alla. Ainoa ikkuna on päätykolmiossa oleva 6-ruutuinen pieni ikkuna.

Liha- ja jauhoaitta-kellari rakennus kaakon suunnasta nähtynä.

10 Syytinkiaitta
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti, maalattu musta
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen, pääty pystyponttilaudoitettu, keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Hirsinen pariaitta on satulakatteinen. Aitan eduskäytävä on sisäänvedettynä pääkaton alla, räystästä kannattelevat pystypilarit. Ainoat ikkunat ovat päätykolmioissa olevat 6-ruutuiset pienet ikkunat.

Syytinkiaittarakennus kaakon suunnasta nähtynä. Vieressä sijaitsee lautarakenteinen liiteri /11/, jota näkyy hiukan kuvan oikeassa laidassa.

Näkymä tilalta länteen, Kirkkolahden suuntaan. Kuvasa näkyy viljakuivurirakennus /16/, joka on vuodelta 1972 ja sen oikealla puolella notkelmassa hirsinen lato /14/.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Vanhatalon tila on Hakosalmen kylän kantatiloja ja se sijaitsee Längelmäen kirkonkylän maisemassa keskeisellä paikalla. Tilalla on säilynyt paljon vanhaa rakennuskantaa, mm. aittoja 1800-luvun alusta. Talousrakennukset muodostavat yhdessä asuinrakennusten kanssa ehjän kokonaisuuden, perinteisen maatilan, jossa on rakennuskantaa usealta vuosisadalta.

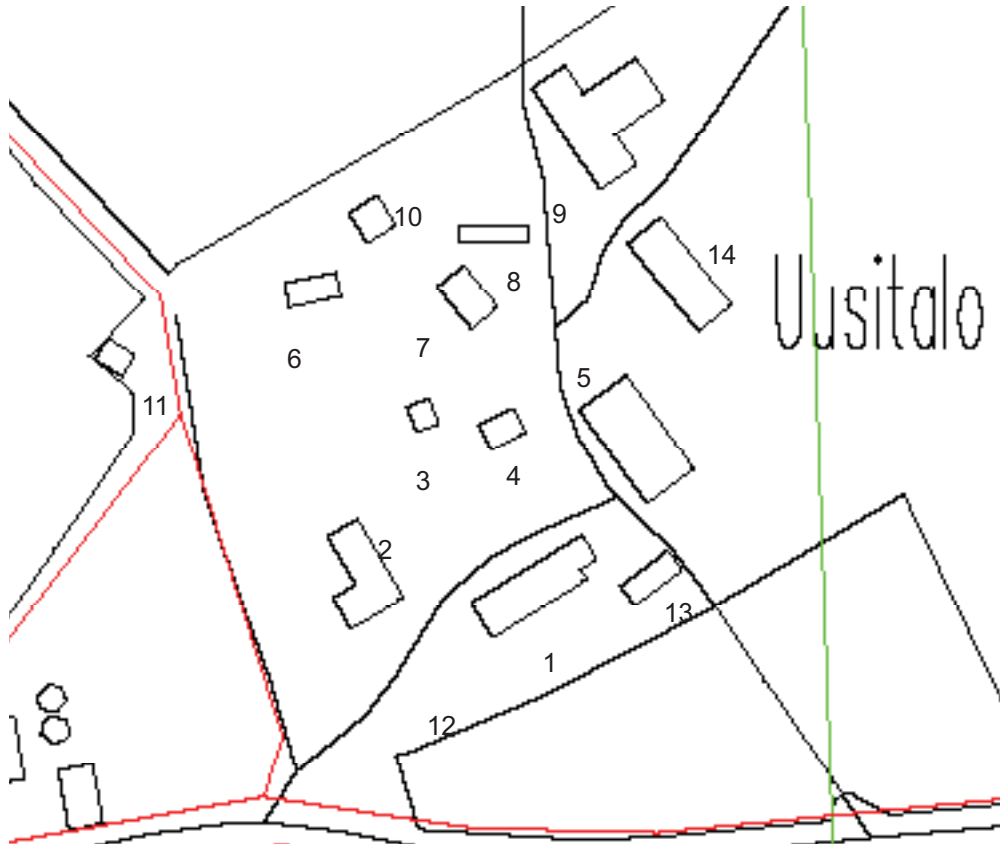
Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti kirkonkylän maisemassa.

Kuvat
2005, 2006 Kristiina Kokko
Tekstit
10.1.2010

R8.4 Hakosalmi

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Uusitalo	562-441-405-1-46	Längelmäen kirkkotie (813), 35480 Längelmäki
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Sami Joutsela		

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet-julkaisussa (B 174, 1990) Längelmäen kirkonseudun kulttuurimaisema.

”Kirkon ja lainamakasiinin ohella ovat yksittäisinä kohteina mainittava Poukan, Vanhatalon ja Uusitalon rakennusryhmät. Uusitalon päärakennus on vuodelta 1913 ja kivinavetta vuodelta 1898.”

Längelmäen kirkonseudun kulttuurimaisema on valittu kohteeksi rakennushistoriallisiin ja maisemallisiin perustein.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	päärakennus	1913	asuinrakennus, kauppa
2	sivurakennus	1919	asuminen, pankki, apteekki, lääkäri, asuin- ja aittarakennus, varastointi
3	vilja-aitta	noin 1900-l alku	viljavarasto, nyt varasto
4	luhtiaitta	noin 1900-l alku	jauho- ja liha-aitta, maituhuone, nyt varasto
5	navetta	1898- 1913	karjasuoja, nyt varasto
6	heinälato		heinäsuoja
7	liiteri		polttopuun varastointi
8	saha, sirkkelikatos	1949	puutavaran sahaus
9	riihi	1800-luku-1960-l	viljan kuivaus, nyt varasto ym
10	kuivirakennus	1996	viljan kuivaus
11	lato		heinäsuoja
12	maakellari	1913?	varastointi, kylmäsäilytys
13	kalustovaja	1930-luku	autotalli, varasto

Kuvaus

Uusitalon tilakeskus sijaitsee Längelmäen kirkonkylässä Kirkkotien lähellä mäenkumpareella. Tilakeskuksen etelä- ja pohjoispuolella avautuvat pellot. Tilan pitkä vaalea päärakennus näkyy kauas tie- ja peltomaisemassa.

Uusitalon tilan rakennukset ovat melko tiiviissä muodostelmassa mäen kumpareella, josta on näkymät peltoaukean yli kirkon suuntaan. Pihapiirin muodostavat kulmittain toisiinsa nähden olevat päärakennus ja sivurakennus, itäpuolella navetta sekä pihan pohjoispuolella olevat vilja-aitta ja luhtiaitta.

Tilakeskuksen pihapiirin eteläpuolella, tuloteiden varrella ovat päärakennuksen lähellä idässä kalustovaja ja lännessä maakellari.

Pihapiirin pohjoispuolella on muita talousrakennuksia, kuten liiteri, heinälato, saharakennus, riihi, kuivurirakennus ja konehalli. Tilalla on lisäksi latoja.

Historia

Talola on jaettu isojaon yhteydessä Vanhataloksi ja Uusitaloksi vuonna 1794. (1) Edellinen Uusitalon sijaintipaikka oli nykyisen Aittolan tilan kohdalla, josta riihi saattaa olla siirretty (A). Tila on kuulunut isännän suvulle 1900-luvun alusta lähtien. Juho Antti Joutsela siirtyi Talviaisista kirkonkylään pitämään kauppaa ja osti Uusitalon tilan Järviöltä vuonna 1906. Tilalla olivat navetan kivityöt valmiina jo vuonna 1899.

Ensimmäinen Längelmäen koulu on sijainnut tilalla. Längelmäen ensimmäisen kansakoulun paikka löytyi läheltä kirkkoa, kirkkoväärti Karl Henrik Uusitalon maalta Hakosalmosta. Ensimmäinen vuosikertomus 14.6.1879. Koulun toiminta päättyi omassa rakennuksessa 27.11.1889 sattuneeseen tulipaloon. Sen toimintaa jatkettiin kuitenkin 1.9.1890 saakka Hakosalmen Uudessatalossa ja sen jälkeen syksyyn 1892 Adolf Poukan rakennuksissa.

Kauppansa Joutsela muutti Hakosalmeen 1909 nykyiseen Joutselan talon päärakennukseen, ja piti sitä kuolemaansa saakka. [1927] Kauppatoimintaa jatkoi kuitenkin hänen vaimonsa Aina Joutsela aina vuoteen 1931 saakka. Suomen Maatalous-Osake-Pankkin sivukonttori toimi sivurakennuksessa kesäkuusta 1919 aina 1920-luvun lopulle. Sivurakennuksessa toimi myös Längelmäen Apteekki 1930-luvun alussa, ja siinä otti vastaan potilaitaan Längelmäen ensimmäinen kunnanlääkäri. (3).

Tilalta poistunutta rakennuskantaa: Kalustovajan vieressä oli hirsinen puuliiteri, josta omistajalla on valokuva. Konehallin paikalla oli lato, jossa oli vuosiluku 1818. Ladossa oli kaksi pientä latoa vastakkain ja välikkö, toinen ladoista oli pahnalato. Metsässä oli paja vielä 1960-luvulla. Navetan lähellä, n. 50 m metsän puolella oli sisäänlämpiävä sauna, purettu 1960 - 1970-luvulla. Navetan takana oli lautarakenteinen ulkokäymälä, jossa oli 12 reikää. (A)

Kirjalliset lähteet

(1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maankirjaluettelo.

(2) Suomen maatilat II, Hämeen lääni, 1931

(3) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996

Suulliset lähteet: Olli-Pekka Joutsela, Sami Joutsela

Uusitalon tilakeskus tulotieltä, kaakon suunnasta nähtynä.

1 Päärakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: sementtitiili, kuisteissa konesaumapelti
- ulkoseinän pintamateriaali: paneli, maalattu vaalea
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Uusitalon pitkä päärakennus on valmistunut vuonna 1912 - 1913. Pihan puoleisella julkisivulla on kaksi satulakattoista lasikuistia ja niiden välissä pitkä lasiveranta sekä lisäksi pieni avokuisti. Hirsinen rakennuksen itäpäätyyn on rakennettu laajennusosa 1960-luvun lopulla.

Satulakatossa on pihan puoleisella lappeella kaksi kattoikkunaa ja niissä pulpettikatto.

Rakennus on vuorattu paneeloinnilla, joka on jaoteltu vaakalistoituksella: ala- ja yläosassa pystysuuntainen, keskellä ikkunoiden kohdalla vaakasuuntainen.

Ikkunoiden kehyslistoitukset ovat jugend-tyyliset. Julkisivun jäsentelyssä sekä ikkunoiden ruutujaotuksessa on jugendin piirteitä.

Joutselan kauppa sijaitsi rakennuksen keskivaiheilla 1910 – 1920-luvuilla. (3)

Päärakennus pihan puolelta, lännestä nähtynä.

Oikealla osa lounaan puoleista päätyä.

2 Sivurakennus
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti, kuisteissa kolmiorimahuopakate
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, yläosassa pystyponttilautaa
- sokkelimateriaali: kiviharkot, nurkkakivet

Sivurakennus on noin vuodelta 1919. Rakennus on alaosaan hirsipintainen, punamullan punaiseksi maalattu, ullakon osalla pystyponttilaudoitus (maalattu, keltamullan keltainen). Kaksi aumakatteista ikkunallista umpikuistia. Valkoiset nurkka-, pysty- ja vaakalistat, kehyslistat sekä ikkunoiden yläkehyslistojen koristeleikkaukset aikaansaavat koristeellisen ja monimuotoisen vaikutelman. L-muotoisen rakennuksen siipiosan ulkoasu on luh-tiittamainen, siinä on sisäänvedetty eduskäytävä, jonka parvea ja räystästä kannattelevat pystypilarit.

Rakennuksen siipiosissa on nk. tupa, välissä vaateaitta ja lisäksi liha- ja jauhoaitta. Seinistä näkyy, että rakentamiseen on käytetty vanhoja, eri mittaisia hirsisiä.

Näkymä sivurakennukseen päärakennuksen päädyn kohdalta, idän suunnasta.

Sivurakennuksen siiven pääty, näkymä lounaasta.

Sivurakennuksen lounaispääty metsän rinteessä.

3 Vilja-aitta
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: sementtitiili
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, yläosassa pystyponttilaudaa
- sokkelimateriaali: kiviharkot

Hirsisessä vilja-aittassa on satulakatto, lyhyet nurkkasalvokset. Hirsipintainen, punamullan punaiseksi maalattu, ullakon osalla ponttilaudoitus (maalattu, keltamullan keltainen). Sisäänkäyntipäädyssä 6-ruutuinen ikkuna, jonka ylimmät ruudut kapeneviksi viistetyt.

Vilja-makasiiniin ajettiin hevosella jyvät, jotka kannettiin ylös ja kaadettiin laareihin. Viljaa varastoitiin makasiinissa 1960-luvun lopulle saakka.

Vilja-aitan eteläpääty pihan puolella.

4 Luhtiaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, yläkerran osalla vaakaponttilaudoitus, päädyissä pysty-laudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, betonipilarit

Luhtiaitta on satulakattoinen pitkänurkkainen hirsirakennus, jossa on sekä ala- että yläkerrassa kolme aittaa. Luhdin eduskäytävän kannatinpilareita on pitkällä sivulla neljä, maalattu valkoisiksi.

Kaksikerroksisessa aitassa oli jauhoaitta ja maituhuone, maituhuoneessa oli pystyuuni. Liha-aitta oli maituhuoneen takana, keskimäinen oli jauhoaitta.

Luhtiaitan itä-kollispääty ja pihasivu kaakkoon.

5 Navetta

- runkomateriaali: graniittiharkko
- katemateriaali: poimulevykate, punainen
- ulkoseinän pintamateriaali: kiviharkko, laastisaumattu, säilörehutorni sementtitiiltä
- sokkelimateriaali: kivi

Kivinavetan yläosa on rakennettu 1900-luvun alussa. Alaosan kivityöt olivat valmiina jo vuonna 1899. "Karjasuoja rakennettu kivistä v. 1900, uusittu v. 1913; siinä on 24 lehmän navetta, 8 hevosen talli ja sikala. Vesijohto ja navetassa automaattiset juomakupit. 40 kanan kanala ja sauna ovat samassa rakennuksessa" (2).

Kiviseinän yläosassa, räystäään alla kiertää parin hirren korkuinen hirsisalvoskehä.

Pohjoispäädyssä on ajosilta navetan ylisille. Sementtitiilinen säilörehutorni on vuodelta 1951.

Navetan luoteispääty ja pihasivu lounaaseen.

	6 Heinälato	7 Liiteri	8 Saharakennus
- runkomateriaali:	hirsi alaosassa, runkotolpat yläosassa	runkotolpat	hirsi
- katemateriaali:	aaltopelti, vihertävä	aaltopelti, vihreä	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, pysty-laudoitus	harva pysty-laudoitus, punamullan pun.	pysty-laudoitus, punamullan pun.
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet	nurkkakivet	betonipilarit
	Rinteessä olevaa hirsistä heinälatoa on jatkettu ja korotettu lautarakenteisella kerroksella. Yläosan lautavuoraus harmaantunutta puuta. Hirsistä heinälatoa oli korotettu, jotta hevostenkuormalla saatiin vietyä heiniä paremmin.	Liiteri on lautarakenteinen, aumakattoinen rakennus sahan eteläpuolella.	Saharakennus, sirkkelikatko on n. vuodelta 1949, pulpettikatteinen ja lautavuorattu. Sähkömoottorikäyttöistä sahaa siirrettiinkin, voitiin käyttää myös traktorilla.

Heinälato koillisen suunnasta.

Liiteri länsi-luoteen suunnasta nähtynä.

Saharakennus idän suunnasta nähtynä, taustalla kuivurirakennus.

	9 Riihi	12 Maakellari	13 Kalustovaja
- runkomateriaali:	hirsi alaosassa, runkotolpat siipiosissa	graniittiharkko sisäänkäyntipäädyssä	rankorakenne
- katemateriaali:	aaltopelti	aaltopelti, vihreä	kolmiorimahuopakate
- ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, pystyauoitus	pääty pystyauoitus, keltamullan keltainen.	vaakalauoitus, punamullan pun.
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet	kivet	
	Hirsisessä paririihessä on kaksi kuivausriihtä, molemmissa riihissä on kivistä muuratut uunit. Riihien välissä leveä tila ja siihen kulmittain oleva lautarakenteinen kylkiäsrakenne. Höyrykoneen katos oli riihen sivussa (sahaan päin). Riihessä oleva viljakuivuri on vuodelta 1967.	Maakellari on holvattu kivistä, joka on samaa kiveä kuin navetta.	Kalustovaja on 1930-luvulta, lautarakenteinen. Pitkällä julkisivulla on kaksi pariovea ja kaksi ovea, vastakkaisella julkisivulla kolme ikkunaa ja yksi päädyssä. Kalustovajassa oli mm. autotalli.

Riihi etelän suunnasta.

Maakellari lännen suunnasta nähtynä.

Kalustovaja lounaispäädyn suunnasta.

Uusitalon tilakeskus nähtynä Längelmäen kirkkotien varrelta, 0,6 km päästä.

Uusitalon riihi, kuivuri ja lato nähtynä Tunkelon tien suunnalta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria,
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Uusitalon tila sijaitsee Hakosalmen kirkonkylän maisemassa keskeisellä paikalla. Tilalla on säilynyt vanhaa rakennuskantaa, joista osa on siirretty vanhalta paikalta. Tilan pää- ja sivurakennuksessa on toiminut kauppa, pankki, apteekki ja lääkäri 1900-luvun alkukymmeninä. Talousrakennukset muodostavat yhdessä pää- ja sivurakennuksen kanssa ehjän pihapiirikonaisuuden.

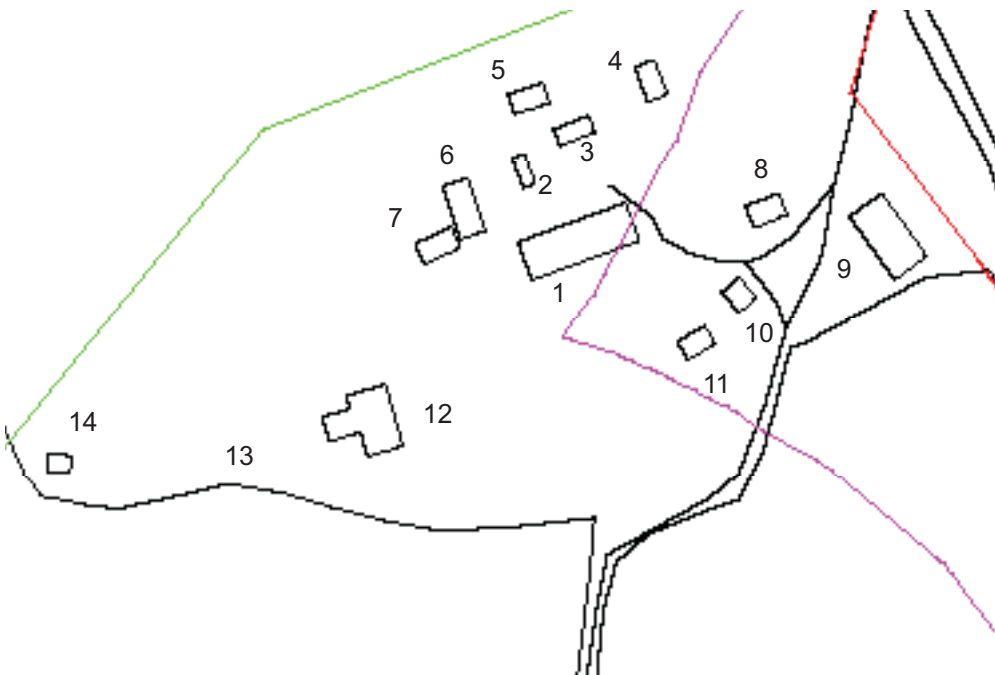
Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Kuvat
2005 Kristiina Kokko
Tekstit
11.1.2010

R8.5 Hakosalmi

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Poukka I	562- 441-405-2-88	Poukantie 47, 35480 Längelmäki
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Toivo Hyvärinen		

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet-julkaisussa (B 174, 1990) Längelmäen kirkonseudun kulttuurimaisema.

"Kirkon ja lainamakasiinin ohella ovat yksittäisinä kohteina mainittava Poukan, Vanhatalon ja Uusitalon rakennusryhmät. Poukan tilan päärakennus on 1800-luvulta. Rakennusryhmään kuuluu vanha luhti ja aittoja." [Poukka I]

Längelmäen kirkonseudun kulttuurimaisema on valittu kohteeksi rakennushistoriallisiin ja maisemallisiin perustein.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	päärakennus	1860-luku	asuinrakennus
2	maitokamari	1900-luvun alku	lypsymaidon käsittely, nyt varasto
3	vaateaitta		
4	aittarivi	osa 1800-luvulta	piian ja rengin kesämajoitus
5	sauna	noin 1950-l jälk.	
6	ns. mankeliliiteri		
7	aittarivi	1800-luvun loppu	jauho- ja kala-aitta
8	kalustovaja	1920-1940	
9	kuivurirakennus	1900-alkupuoli	
10	viljamakasiini	1900-alkupuoli	viljavarasto, nyt varasto
11	varasto, pihavaja		
12	navetta	1910	karjasuoja, nyt varasto
13	maakellarit		varastointi, kylmäsäilytys
14	lato		heinäsuoja

Poukka I tilan rakennuksia lounaan suunnasta maaliskuussa 2010.

Kuvaus

Poukka 1:n tila sijaitsee Kirkkolahteen laskevien peltorinteiden ja metsäselustan rajakohdassa. Poukan tilan rakennukset ovat tiiviissä muodostelmassa. Sisäpiha aittoineen on päärakennuksen pohjoispuolella, metsän reunan tuntumassa. Eteläsuuntaan avautuvat peltojen yli laajat

näkymät Längelmävedelle ja kirkolle.

Pihamaalla kasvaa yli 100-vuotiaita tammia.

Päärakennus on 1860-luvulla rakennettu kookas talonpoikaistalo. Sen pohjoispuolella on talous- ja aittarakennuksia vapaassa muodostelmassa. Maitokamari sijaitsee päärakennuksen pohjoispuoleisella pihalla sen edessä poikittain. Vaateaitta on maitokammarin vieressä sen itäpuolella ja päärakennusta vastapäätä. Vanha piian ja rengin aitta sijaitsee vaateaitasta itään päin puuston keskellä. Saunarakennus, 1950-luvun puolivälin tienoilta, on vaateaitan takana pihan pohjoislaidassa. Mankeliliiteri-rakennus on päärakennukseen nähden poikittain sen länsipuolella. Kala- ja jauhoaittarakennus on mankeliliiterin vieressä.

Päärakennuksen koillispuolella ovat kalustovaja, kuivurirakennus, viljamakasiini ja varasto. Kalustovaja sijaitsee Poukantien ja pihatien vieressä päärakennuksesta itään päin. Kuivurirakennus sijaitsee Poukantien toisella puolella. Viljamakasiini on pihatien vieressä. Varastorakennus on viljamakasiinin vieressä päärakennuksen eteläpuolella.

Navetta sijaitsee päärakennuksesta lounaaseen n. 50 m päässä. Pellon laidassa navetan takana on kellarirakennuksia. Hirsinen lato on kauempana pihapiiristä, pellonreunassa lännen puolella, toinen rannan suunnassa.

Historia

Hakosalmen kylän perintötalo no 2, Poukka halottiin isojaon yhteydessä vuonna 1794 kahteen osaan, 2:1 (A) ja 2:2 (B) maarekisterin mukaan (1). Längelmäen seudun historia II:n mukaan Poukan talo halottiin vuonna 1787 kahteen osaan.

Päärakennuksen eteläpuolella sijaitti aikoinaan asuinrakennus, joka on siirretty kirkonkylälle, ns. hautausmaaston rakennus.

Pihassa navetan itäpuolella on ollut myös talli, jonka ajosillan kivet ja sikalan perustukset ovat edelleen näkyvissä. Kanala, lammasnavetta ja rekiliiteri ovat sijainneet jauho- ja kala-aitan pohjoispuolella.

Paja on ollut kalliolla, mäen päällä, ladon pohjoispuolella. Tilalla on ollut latoja enemmän.

Päärakennuksen ulkoasu vuonna 2004, pohjoisjulkisivu oli uusittu höyläämättömillä pystypaneelimaludoilla.

Päärakennuksen ulkovoiraus on uusittu ja rakennus maalattu kesällä 2009. Kuva etelän suunnasta maaliskuussa 2010.

Kirjalliset lähteet
(1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maankirjaluettelo.
Suulliset lähteet: Toivo Hyvärinen.

1 Päärakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: saumapelti
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilauta, ala- ja yläosassa pystypaneeli
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Päärakennus on 1860-luvulla rakennettu kookas talonpoikaistalo (8,5 m x 28 m). Satulakatteinen hirsirakennus oli vuorattu vaaka- ja pystypaneeloinnilla. Päätyräystäään reuna oli koristeltu puuleikkaushammastuksilla. Ikkunoiden kehyslistoituksessa oli jugendin vaikutteita. Kaksi pulpettikattoista lasikuistia on etelän puoleisella julkisivulla.

Rakennusta on peruskorjattu 1900-luvun alussa ja 1980-luvulla. Peltikatto tehty 1960-luvun lopulla. Ikkunat vaihdettu 1980-luvulla. Sisäpihan puoli julkisivusta uusittu ja veranta purettu sekä uusi kuisti rakennettu tilalle 2000-luvun alkupuolella.

	2 Maitokamari	3 Vaateaitta	3 Aittarivi, piian aitta
- runkomateriaali:	hirsi	hirsi	hirsi
- katemateriaali:	huopa, kolmiorimahuopa	huopa, kolmiorimahuopa	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	pystypeiterimalaudoitus	hirsi, punamullan pun.	hirsi, punamullan pun.
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet?	nurkkakivet	nurkkakivet, hirsikehä
	Maitokamari on pitkänurkkainen hirsirakennus 1900-alkupuolelta. Päätyeteinen lautarakenteinen. Ulkovooraus punamullan punaiseksi maalattu.	Vaateaitta on kaksiosainen pitkänurkkainen hirsirakennus. Päätykolmio laudoitettu, ulkoseinät punamullan punaisiksi maalattu.	Ns. piian ja rengin aitta on kolmiosainen pitkänurkkainen hirsirakennus, joka on yhdistetty useammasta yksinäisistä. Päätykolmio hirttä, ulkoseinät punamullan punaisiksi maalattu.

Maitokamari koillisen suunnasta, takana liiterirakennus.

Vaateaitta lounaan suunnasta nähtynä.

Ns. piian ja rengin aitta etelän suunnasta nähtynä.

	7 Aittarivi, jauho- ja kala-aitta	8 Kalustovaja	9 Kuivurirakennus
- runkomateriaali:	hirsi	rankorakenne	rankorakenne
- katemateriaali:	huopa, kolmiorimahuopa	aaltopelti	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, punamullan pun.	punamullan pun.	punamullan pun.
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet	nurkkakivet	
	Aittarivissä on kolme aittaa, päätyaitat omilla pitkänurkkaisilla hirsikehillä, joiden väliin tekty keskimäinen aitta. Eduskäytävä satulakatten alla, neljän pilarin tukemana. Hirsiseinät ja päätyvuoraus punamullan punaiseksi maalattu. Tiettävästi 1800-luvun loppupuolelta.	Kalustovaja sijaitsee Poukantie ja pihatie vieressä päärakennuksesta itään päin. Päätykolmio laudoitettu, ulkoseinät punamullan punaisiksi maalattu.	Rankorakentien puimala- tai kuivurirakennus on 1900-alkukymmeniltä. Pystylaudoitus punamullan punaisiksi maalattu.

Jauho- ja kala-aitta lounaan suunnasta.

Kalustovaja idän suunnasta nähtynä.

Puimala tulotieltä, luoteen suunnasta nähtynä.

Liiterirakennuksen /6/ takana näkyy jauho- ja kala-aitta. Näkymä itä-koillisesta.

Viljamakasiini luoteen suunnasta nähtynä. Yläkuvassa parvea.

10 Viljamakasiini

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakapaneli, maalattu vaalea
- sokkelimateriaali: nurkkakivet (painuneet)

Kaksikerroksinen, satulakatteinen viljamakasiini on lyhytnurkainen hirsirakennus. Ulkovuoraus on vaakapanelia, päädyissä pystypaneli. Sisäänkäynti vilja-varastoon on eduskuistilta ja parvelta, kattopäädyn puolelta. Päätyä ja palkkia kannattelemassa on neljä pyöreää pilaria. Pilareiden väleissä ovat palkkihirsitä kannattelevat koristeleikatut kolmiot, kaiteissa koristeleikatut laudat. Räystäään kannakepuut koristeveistetyt. Rakennuksessa on jugendin ja nikkaritylin vaikutteita, peräisin 1800-1900-vaihteen paikkeilta.

Navetta koillisen suunnasta nähtynä.

12 Navetta

- runkomateriaali: lohkokivi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: saumattu lohkokivi
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Navettarakennuksen kivirakenteinen osa on suorakaiteen mallinen. Länsipuolella on lautarakenteinen siipiosa. Satulakatto on päädyistä aumattu ja harjapäädyyissä ovat kolmiomalliset pienet ikkunat. Päädyissä ja itäisivulla olevat ikkunat ovat moniruutuisia, yläosastaan pieniruutuisemmat. Kiviseinän yläosassa, räystään alla kiertää hirsikehä, joka on ollut punamultamaalilla maalattu. Räsyttä- ja otsalaudat sekä ikkunanpuiteet keltamullan värisiksi maalatut. Nykyisen katteen alla on punainen kolmiorimahuopakate. Vuosiluku 1910 on hakattu itäjulkisivun seinäkiveen. Navettarakennuksessa on jugendin (kansallisromantiikan) tyyliä vaikutteita.

Luoteispäätyä.

Näkymä Poukanlahdelle tilakeskuksen eteläpuolelta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

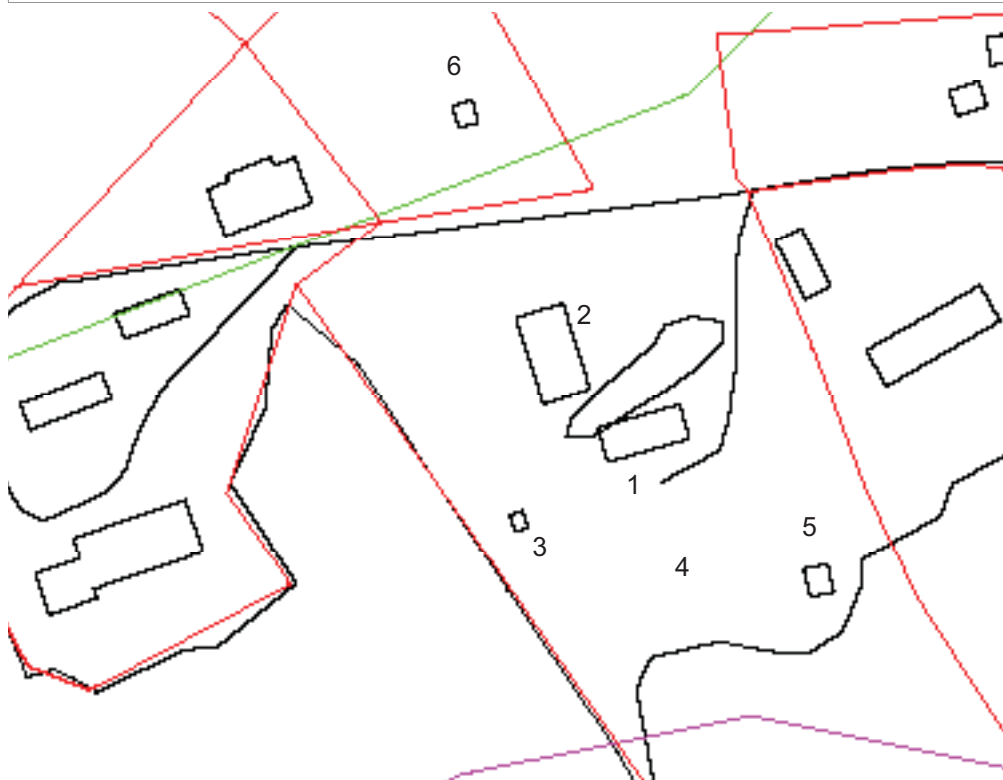
Poukan tila sijaitsee maisemassa keskeisellä paikalla. Tilalla on säilynyt vanhaa rakennuskantaa kuten päärakennus 1860-luvulta, talous- ja aittarakennuksia (maitokamari, vaateaitta, pariaitta, mankelliliiteri-rakennus, kala- ja jauhoaitta, kalustovaja), kuivurirakennus, nikkarityylinen viljamakasiini ja jugedvaikutteinen navetta sekä latoja.

Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Kuvat
2004, 2010 Kristiina Kokko
Tekstit
alkuvuosi 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Poukka, Riihipiha	562-441-2-80, 2-70	Poukantie 4, 35480 Längelmäki
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Jaana Reinola, Taina Majuri, Hanna Reinola		

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet-julkaisussa (B 174, 1990)
Längelmäen kirkonseudun kulttuurimaisema.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	päärakennus	1800-luvulla	asuinrakennus
2	talousrakennus	1951 - 1952	autotalli, aitta, varasto
3	leikkimökki	n. 2000	
4	maakellari	1951-1952	säilytyskellarit, nyt vapaa-aika
5	sauna	1999	savusauna
6	viljamakasiini	1950-luku	viljan varastointi, nyt varasto

Poukan päärakennus lounaan suunnasta (syyskuu 2010).

Kuvaus

Poukan päärakennus sijaitsee kallioisen mäen laella, josta avautuvat näkymät kirkonkylän suuntaan, yli Hakosalmen ja peltojen.

Poukantien puoleista pihaa rajaa kookas talousrakennus, joka on poikittaissuuntainen päärakennukseen nähden. Vastakkaisella puolella Poukantieä, mäen rinteessä sijaitsee viljamakasiini. Päärakennuksen eteläpuolella rinne laskee Hakosamen joen rantaan, jonne tila ulottuu. Rinteessä sijaitsee suuri maakellari, leikkimökki ja savusauna.

Historia

Hakosalmen kylän perintötalo no 2, Poukka halottiin isojaon yhteydessä vuonna 1794 kahteen osaan, 2:1 (A) ja 2:2 (B). (1) Poukan talon halkomiskartta on vuodelta 1786.

Längelmäen kunta osti Poukan talon vuonna 1911 Otto ja Eeva Poukalta. Poukan talosta tuli kunnallisten toimintojen keskuspaikka yli viideksi vuosikymmeneksi. Paitsi kunnallisia toimintoja, toimi Poukalla aikoinaan myös posti ja apteekki. Kirjuri siirtyi kunnantoiimistoon v. 1935. Kunnantoiimisto siirrettiin vuonna 1964 Länkipohjaan. (3)

Poukan päärakennus toimi kunnantoiimistona 1935 -1964.

"Poukka om Längelmäen kunta. Tila sijaitsee Hakosalmen kylässä, ja sen kokonaispinta-ala on 41,64 ha, josta metsää 26,13 ha ja peltoa 15,51 ha. Tila on annettu vuokralle." (2)

Viljamakasiinin lähellä sijaitsi puimala. (Tilalla oli todennäköisesti nykyistä enemmän rakennuk-

Kirjalliset lähteet

(1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maankirjaluettelo.

(2) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, (Kustannustuote Oy), 1964

(3) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996

Längelmäen kunnan piirustuskarto.

sia. Kirkonkylän rakennustoimikunta oli valtuutettu käyttämään kunnantalon Poukan huoneista erinäisiä rakennuksia ja hankkimaan tarvittavat lisäpuut metsästä, viereistä koulua varten, joka valmistui vuonna 1915.)

Suulliset lähteet:
(A) Reinola, Jarmo (s. 19xx)

Tilalla oli maatalousnäyttely 1952 ja sitä varten rakennettiin uusi talousrakennus. (A)

Kiinteistö on yksityisomistuksessa ja remontoitu 1990-luvulla asuinkäyttöön.

Nykyisen omistajan aikana (1998-) remonttia on jatkettu sekä rakennettu savusauna ja leikkimökki entisen riihen hirsistä. Puutarhasuunnitelman laati Reijo Uppunen, Tampereen kaupungin entinen hortonomi. (A)

Poukan päärakennus ja talousrakennus pohjoisen suunnasta, Poukantien puolelta nähtynä (syyskuu 2010).

Ote vanhasta valokuvasta, jossa näkyy että rakennus on ollut tuolloin vuoraamaton, hirsipintainen. Kulmassa näkyy hirsisalvosten nurkkapäät. Katolla on ruokakellotorni. Alakerrassa 8-ruutuiset ikkunat, yläkerran päädyssä ja poikkipäädyssä 6-ruutuiset. Etelä(kaakkois)-julkisivun keskellä mutterin muotoinen lasikuisti, jossa koristeelliset pieniruutuiset ikkunat ja pariovi.

Valokuva on skannattu valokuvasuurenoksesta, jossa ei ole vuosilukua eikä kuvaajaa. Kuva on noin 1930-luvulta, kuvattu Hakosalmen suunnasta, kaakosta. (Valokuva kirkonkylän koululla kehystettynä)

Poukan päärakennus Poukantien puolelta, pohjoisesta nähtynä (vuonna 2005).

Poukan päärakennus peltorinteen puolelta, lounaan suunnasta nähtynä (syyskuu 2010)..

1 Päärakennus, asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: muotoprofiilipeltikate, tiilijäljitelmä, musta
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimavuoraus, maalattu vaaleanpunainen
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Satulakatteisen päärakennuksen keskellä on kahden kerroksen korkuinen osa, joka muodostaa poikkipäädyn molemmille julkisivuille, näiden kohdalla leveät lasikuistit. Rakennuksen yleihahmo on korkeahko, pohjalaismallinen, yläkerran ikkunat ovat julkisivujen puolella matalat. Poikkipäätyjen päätykolmioissa on lunetti-ikkuna.

Viimeisimmän remontin yhteydessä, 1990-luvun alkupuolella rakennuksen ulkoasu on muuttunut kuistien, ikkunoiden, listoituksen ja ulkovuorauksen osalta.

Kunnantoimiston aikaan muutos- ja korjaustöiden suunnitelmat ovat vuodelta 1935 ja niiden laatijana oli rakennusmestari Arvid Männistö.

2 Talousrakennus

- runkomateriaali: rankarakenne
- katemateriaali: muotoprofiilipeltikate, tiilijäljitelmä, musta
- ulkoseinän pintamateriaali: pystylaudoitus
- sokkelimateriaali: betonipilarit

Leveärunkoinen, satulakattoinen piharakennus on osin kaksi-kerroksinen. Eteläpäädyssä on aittoja.

Poukan ulkoaluerakennuksen piirustukset ovat vuodelta 1945 ja niiden laatijana oli rakennusmestari Arvid Männistö.

Talousrakennus lounaan suunnasta (syyskuu 2010).

Maakellari /4/ on muutettu oleskelutaloksi. Kuva lounaasta (syyskuu 2010).

Savusauna /5/ lounaan suunnasta (syyskuu 2010).

Leikkimökki /3/ kaakon suunnasta (syyskuu 2010).

6 Viljamakasiini

- runkomateriaali: betonitiili /sementtitiili
- katemateriaali: betonikattotiili, punainen
- ulkoseinän pintamateriaali: betonitiili /sementtitiili
- sokkelimateriaali:

Sementtitiilisen viljamakasiinin ja maakellarin suunniteli Leo Vuorinen Längelmäeltä vuonna 1950. Viljamakasiini rakennettiin tilan puimalan viereen.

Viljamakasiini (tilalla Rihipiha) itä-kaakon suunnasta (2005).

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria, kunnallishistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Poukan tila on Hakosalmen kylän kantatiloja ja se sijaitsee Längelmäen kirkonkylän kulttuuri- maisemassa keskeisellä paikalla. Tilalla on säilynyt jonkin verran perinteistä rakennuskantaa, kuten päärakennus, joka on toiminut myös kunnantöimistönä. Talousrakennus on käytössä vuoden 1952 maatalousnäyttelyssä.

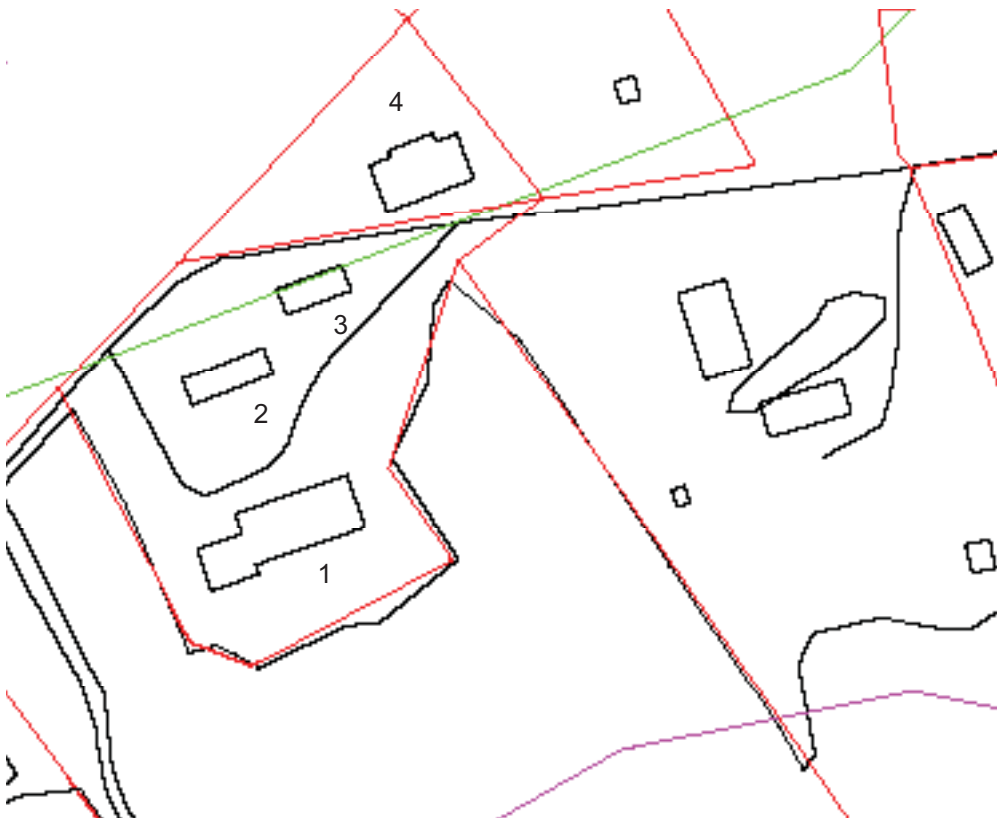
Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti kirkonkylän maisemassa.

Kuvat
2005, 2010 Kristiina Kokko
Tekstit
tammikuu - joulukuu 2010

R8.7 Hakosalmi

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Kotitanhua (kunnalliskoti) (Navetta)	562-441-2-82 562-441-2-81	Poukantie 20
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Bankowski,		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	kunnalliskoti, vanhainkoti	1935	kunnalliskoti, vanhainkoti, nyt asuinrakennus
2	sauna-talusrakennus	1950-luku?	sauna, pesula
3	talusrakennus, liiteri	n. 1934	liiteri, ulkokuone, sauna?, varasto
(4)	entinen navetta	n. 1920-luku-	navetta, nyt rakennustyöversta

Rakennus 4 kuuluu nykyisin eri tilaan kuin entinen kunnalliskoti.

Kuvaus

Kunnalliskoti sijaitsee Poukan tilan vieressä, pellon laidalla, melko tasaisella paikalla Poukantien varrella. Kunnalliskodin eteläpuolelta avautuvat näkymät kirkonkylän suuntaan, peltojen yli. Kunnalliskotirakennuksen vastapäätä pihan toisella puolella on talous-ulkohuonerakennus, joka on saman suuntainen kuin kunnalliskoti. Samansuuntainen on myös sauna-talusrakennus piharakennuksen vieressä, tulotien varrella.

Historia

Vanhainkoti rakennettiin v. 1933 Poukan tilalle, lähelle kunnantointimistoa. Ajatuksena oli tällöin, että sellaiset hoidokit, jotka vielä pystyivät työtehtäviin, voisivat osallistua kunnan omistaman Poukan tilan maataloustöihin. Ensimmäinen vanhainkoti paloi rakennustyön loppuvaiheessa, mutta v. 1936 rakennettiin uusi.(1)

Valtuusto hyväksyi joulukuussa 1929 rakennuslautakunnan ehdottaman paikan, Poukan maalla lähellä talon riidirakennusta, tavoitteena kunnalliskodin valmistuminen vuonna 1933. Rakennusmestari R. Järvenpään piirustusluonnokset ja kustannusarvio hyväksyttiin valtuustossa tammikuussa 1932 ja määrättiin rakennuslautakunta hankkimaan rakennushirret Poukan metsästä. Syyskuussa 1932 rakennuslautakunta sai R. Järvenpäältä Juupajoelta tarkemmat suunnitelmat, jotka Sosiaaliministeriön köyhäinlaitos palautti vahvistamattomina helmikuussa 1933. Uudet piirustukset tilattiin rakennusteknikko Veikko Kalliolta Tampereelta. Valtuusto hyväksyi suunnitelmat toukokuussa ja Sosiaaliministeriö heinäkuussa. Syyskuussa urakkatarjoushuutokaupassa kunnalliskodin rakentaminen annettiin T. A. Järvenpäälle ja vesi-

Kirjalliset lähteet

- (1) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996
- (2) Janne Salo: Kertomus Längelmäen kunnalliskodin rakentamisvaiheista (1929 – 1936). Längelmäen kunnan arkisto.

Längelmäen kunnan piirustusarkisto.

ja lämpöjohtotyöt Huber Oy:lle. Marraskuussa 1933 tilattiin sauna- ja ulkojuonerakennusten piirustukset V. Kalliolta. Helmikuussa 1934 sauna- ja ulkojuonerakennuksen urakka annettiin rakennusurakoitsija Lauri Toivoselle. Rakennustyöt etenivät keuhällä ja kesällä 1935, mutta elokuussa myönnettiin urakoitsijoille rakennusajan pidennystä syyskuun loppuun. Rakenteilla oleva kunnalliskoti paloi perustuksiaan myöten syyskuun alussa tuntemattomasta syystä. Rakennusurakoitsija Järvenpää sai aiemmin tehdyn urakkasopimuksen perusteella ryhtyä rakentamaan uudestaan kunnalliskotia, jonka valmistumisaikaa pidennettiin elokuuhun 1935. Lopputarkastus oli lokakuussa ja luovutustarkastus marraskuussa 1935. (2)
Kunnalliskoti toimi vanhainkotina vuoteen 1985 asti, kunnes Längelmäki valmistui Länkipohjaan. Viimeisenä kunnan laitoksena vanhainkoti siirtyi Länkipohjaan.

Mikä rakennus??: Poukan sivurakennuksessa toimi myöskin sota-ajasta lähtien vuoteen 1949 kulkutautisairaala. Myöhemmin näissä tiloissa toimi kirkonkylän neuvola. (1)

Rakennus on nykyisin yksityisomistuksessa ja asuinkäytössä. 2000-luvun alussa siinä toimi

Kunnalliskoti lännen suunnasta syyskuussa 2004.

1 Kunnalliskoti, vanhainkoti

- runkomateriaali: hirsi

- katemateriaali: saunapelti

- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus höylätty, maalattu vaalea laajennusosassa tiili, keltainen

- sokkelimateriaali: lohkokivi, laajennusosassa betoni

Längelmäen kunnalliskoti valmistui vuonna 1935 rakennusteknikko Veikko Kallion suunnitelman pohjalta.

Leveärunkoisen hirsrakenteisen satulakatteisen rakennuksen molemmilla lappeilla on viisi kattoikkunaa ulokkeina, joissa on satulakatto. Ikkunat kuusiruutuiset, yläkerran ikkunat päädissä kaarevia yläosastaan. Pihavivun kahdessa avokuistissa on pilareiden kannattelema satulakatto.

Rakennuksessa on klassistisia tyyli- ja piirteitä, mm. avokuistien korostetut päätykolmiot, pilasterien, ikkunankehyslistojen yläosien ja räystäiden listoitukset.

Kunnalliskotia suunniteltiin jatkettavaksi sairausosastosiivellä 1950-luvun lopulla.

Tiilinen taloussiipi on 1970-luvulta, suunnitellut rakennusmestari Olavi Tuominen (s. 1926) Längelmäeltä.

Kunnalliskodin itä(-koillis)päättyä, jossa näkyy päätyräystäiden porrasmaista kotelointia muotohöylätyistä listoista.

> Sisäportaikossa kaidepuut klassistisvaikutteisia.

Kuvat helmikuu, 2009.

Sauna-taloussrakennus Poukantieltä, koillisen suunnasta nähtynä. Kuva syyskuu 2004.

2 Sauna-taloussrakennus

- runkomateriaali: tiili
- katemateriaali: betonikattotiili
- ulkoseinän pintamateriaali: rappaus, beige
- sokkelimateriaali: lohkokivi, betoni

Selkeälinjainen taloussrakennus on rapattu satulakatteinen tiilirakennus, jossa on pienehköt vaakasuuntaiset yksiruutuiset ikkunat. Päädyissä pienet neliosaiset lunetti-ikkunat.

Oletettavasti rakennuksen on suunnitellut rakennusmestari Leo Vuorinen, piirustukset vuodelta 1955.

Rakennuksessa on ollut sauna ja pesula.

Talouss-ulkohuonerakennus pihan puolelta, etelä-kaakosta nähtynä.

Piharakennuksen Koillispäätä. Kuvat helmikuu, 2009.

3 Taloussrakennus, liiteri

- runkomateriaali: rankorakenne
- katemateriaali: betonikattotiili
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimavuoraus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, betonipilarit

Pitkä taloussrakennus on satulakatteinen pystylautavuorattu taloussrakennus, jossa on ollut ulkokäymälät, liiteri ja muita varastotiloja.

Vaativattomia klassismin vaikutteita edustavat mm. päädyissä pienet neliosaiset lunetti-ikkunat. Oivissa vinolaudoitukset, keskeää kärjellään seisovan nelökuvion mukaan.

"Marraskuussa 1933 tilattiin sauna- ja ulkohuonerakennusten piirustukset V. Kalliolta. Helmikuussa 1934 sauna- ja ulkohuonerakennuksen urakka annettiin rakennusurakoitsija Lauri Toivoselle." (2)

Navettarakennus lännen suunnasta, Poukantieltä nähtynä (maaliskuu 2010).

4 Navetta

- runkomateriaali: tiili, betoni
- katemateriaali: poimulevykate, musta
- ulkoseinän pintamateriaali: tiili, pääty pystylaudoitus
- sokkelimateriaali: betoni

Poukan tilan / kunnalliskodin entinen navetta sijaitsee Poukantiens varrella. Tiilinen navettarakennus on satulakatteinen. Lounaispäädyssä oli betonirakenteinen ajosilta yläkertaan.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	sosiaalishistoria, kunnallishistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Kunnalliskoti edustaa Längelmäen kunnan julkista rakentamista. Hirsinen kunnalliskoti ilmentää 1930-luvun myöhäistä klassismia. Rakennuskokonaisuudella on sosiaalishistoriallista merkitystä kunnallisen sosiaalihuollon kehityksen kannalta. Kunnalliskoti sijaitsee kirkonkylän kulttuurimaisemassa näkyvällä paikalla.

Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti kirkonkylän kulttuurimaisemassa.

Kuvat
2004, 2009 Kristiina Kokko
Tekstit
tammikuu - joulukuu 2010

R8.8 Hakosalmi

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Kirkonkylän koulu (Poukanportti)	562-441-2-91	Poukantie 2
omistaja/ omistajat	omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön	
Saastamoinen Yrjö, Saastamoinen Mauri		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	koulurakennus	1915, laajennus 1950-l	kansakoulu, asuntola, nyt asuinrakennus
2	talusrakennus	1950-l?	liiteri, aitta
3	maakellari	n. 1915	kylmäsäilytys

Kuvaus

Längelmäen kirkonkylän kansakoulu sijaitsee Hakosalmen lähellä, mäellä Tunkelontien ja Poukantien kulmauksessa. Koulurakennus on koillis-luoteissuuntainen, pääjulkisivu avautuu kirkonkylän ja Hakosalmen suuntaan, sisäänkäyntipuoli ja piha ovat pohjoisen puolella. Pihaa rajaa länsipuolella talusrakennus, joka on poikittain koulurakennukseen nähden. Etelärinteessä on maakellari.

Historia

Kuntakokous päätti vuonna 1914 että koulu avattaisiin Kirkonkylän koulupiirissä elokuussa

Kirkonkylän koulu Hakosalmen siltanokelmasta, Tunke lontieltä, kaakon suunnasta nähtynä.
Kuva lokakuu 2005.

Lähteitä:

Längelmäen kansakoululaitoksen 50-vuotishistoria. K. K. Kallio 1929.
Längelmäen kunnan arkisto, Piirustukset, khall II, 1b.
Uuhiniemen, Eräslahden, Talviaisten ja Ristijärven Kyläkirja. Talviaisten kylätöiminta 1893.
Eteläinen Längelmäki. Timo Jaakkola 1996.
Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maa-kirjaluettelo.

1916.

Kirkonkylän kansakoulun piirustusten laatijana oli rakennusmestari Heikki Tiitolan rakennustoimisto Tampereelta. Suunnitelmat hyväksyttiin Koulutoimen Ylihallituksessa maaliskuussa 1915 ja koulu vihittiin käyttöön jo syyskuussa 1915. Koulun rakentajana oli Emil Salonen. Koulun tontti lohkaistiin Poukan tilasta vasta vuonna 1921, molempien tilojen (2:9 Kirkonkylän koulu ja 2:10 Poukka) omistajana oli Längelmäen kunta.

Piirustukset saunarakennuksesta ja ulkoaluerakennuksesta ovat olemassa, rakennukset näkyvät vanhoissa kuvissa, mutta rakennukset purettiin.

Koulurakennusta jatkettiin koillispuolelta Leo Vuorisen suunnitelman mukaan 1950-luvun puolivälissä. Koulutoiminta päättyi syksyllä 1967. Kirkonkylän koulupiiri yhdistettiin Puharilan koulupiiriin lukuvuoden 1967 – 1968 alusta lähtien.

Koululuokat muutettiin kunnalliskodin henkilökunnan asunnoiksi (kunnanhallitus 1969).

Yksityisomistukseen koulu siirtyi 1990-luvun lopulla ja se on remontoitu 2000-luvun alussa asuinkäyttöön.

Ote vanhasta valokuvasta (ehkä 1930-luku). Kuvassa näkyy koulun vanha sauna Tunkelontien varrella, vasemmalla puolella Hakosalmen joen lähellä. Koulurakennus on ollut tuolloin pärekatteinen, vuoraamaton ja hirsipintainen. Alakerrassa 6-ruutuiset ikkunat. Koulun päädyn takaa (1950-luvun laajennuksen kohdan) takaa näkyy vanha ulkorakennus.

Valokuva on skannattu valokuvasuurenoksesta, jossa ei ole vuosilukua eikä kuvaajaa. Kuva on noin 1930-luvulta, kuvattu Hakosalmen suunnasta, kaakosta. (Valokuva on kirkonkylän koulula kehystettynä)

1 Koulurakennus

- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne laajennusosassa
- katemateriaali: konesaumapeltti, ruskea
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilaudoitus, maalattu kermanvaalea
- sokkelimateriaali: graniittiharkko, betoni laajennusosassa

1915 valmistuneessa hirsirakenteisessa koulurakennuksessa oli yksi luokka, veistosali, opettajanhuone ja opettajan asunto. 1950-luvun puolivälissä koulurakennusta jatkettiin koillispuolelta yhdellä luokkahuoneella. Yläkertaan tul vahvistamistarin asunto ja kellariin teknisiä tiloja. Tuolloin rakennus muutettiin keskuslämmitteiseksi ja uunit purettiin.

Pihajulkisivulla (luoteissivulla) on kaksi kuistia, toinen alkuperäisissä. vuoden 1914 piirustuksissa oleva leveä kuusikulmainen ikkunallinen umpikuisti, toinen 1950-luvun laajennuksessa lisätty pienempi umpikuisti. Molemmat kuistit ulkonevat suorakaiteen muotoisesta rakennushamosta ja niiden katto on taitteinen, räystäs räystäslinjassa. Lounaispuolella on peini umpikuisti, joka on johtanut opettajan asuntoon. Etelä(kaakkoinen)puolen katonlapeella kaksi satulakatteista ullakon ikkunaa.

Alkuperäisissä piirustuksissa on jonkin verran jugendin piirteitä.

Koulurakennuksen ulkoasu ja sisätilat ovat muuttuneet monen korjaus- ja muutostyön yhteydessä. Viimeisimmässä remontissa 2000-luvun alussa on vaihdettu ikkunat ja ovet sekä tehty uusi ulkokuori.

Kuvassa 1950-luvulla rakennettua laajennusosaa ja kuisti.
Kuva helmikuu 2009.

Koulurakennus luoteissivulta. Kuva tammikuu 2010.

Kirkonkylän koulu Tunke-
lontieltä, koillisen suunnasta
nähtynä.
Kuva toukokuu 2005.

	2 Talousrakennus	3 Maakellari
- runkomateriaali:	rankorakenne	graniittiharkko
- katemateriaali:	konesaumapelti	sementtitiili
- ulkoseinän pintamateriaali:	pystypeiterimavuoraus, punamullan pun.	sisäänkäyntipäädystä graniittiharkko
- sokkelimateriaali:	betoni	lohkokivi
	Satulakatteisessa rankarakenteisessa talousrakennuksessa on liiteri, autotalli ja kaksi aittaa kaakkoispäädystä.	Maakellarin sisäkatto on tehty kookkaista graniittiharkkoista, jotka tukeutuvat sivuseinien varaan.

Talousrakennus kaakon suunnasta nähtynä.
Kuva tammikuu 2010.

Maakellari kaakon suunnasta nähtynä.
Kuva lokakuu 2005.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	sivistyshistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Koulurakennuksella on kulttuurihistoriallista arvoa. Koulu on tärkeä osa paikallista sivistys- ja paikallishistoriaa. Koulun merkitys kylän toiminnan kehityksessä on monipuolinen. Koulujen rakentaminen eri koulupiireihin on ollut kunnalle suuri tehtävä. Kouluissa näkyvät rakentamisen ohjauksen keskusjohtoisuus, tyyppiirustukset ja normit sekä eri tyyliuuntauksset. Puurakenteiset koulut ovat nivoutuneet luontevasti kylien maaseutumaiseen rakennuskantaan. Koulurakennuksen ohella muut koulun rakennukset ovat osa koulukokonaisuutta. Längelmäen kirkonkylän koulu on näkyvällä paikalla kulttuuri

Toimenpidesuositukset

Koulun rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti kirkonkylän kulttuurimaisemassa.

Kuvat
2005, 2009, 2010 Kristiina
Kokko
Tekstit 14.1.2010.

R8.9 Hakosalmi

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Haavisto	562-441-1-4	Längelmäen kirkkotie
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Arvo K. Saarela avoin yhtiö		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Kaupparakennus	1952, siipi 1940-l	kauppa
2	sivurakennus	noin 1920-luku	navetta, nyt varasto

Saarelan kauppa Kirkkotieltä, lounaan suunnasta nähtynä (maaliskuu 2010).

Kuvaus

Arvo Saarelan kaupparakennus sijaitsee keskeisellä paikalla Längelmäen kirkonkylällä, Kirkkotien ja Tunkelontien risteyksessä. Kaupan kanssa kulmittain, Längelmäen kirkkotien toisella puolella sijaitsee Längelmäen Säästöpankin rakennus ja toisella puolella Tunkelontietä Vanhatalon tila. Rapatussa funktionalistisvaikutteisessa 1950-luvun alussa rakennetussa kaupparakennuksessa on matalampi tiilinen siipiosa ja siihen nähden poikittaissuuntainen sivurakennus. Takapihalla on viljakuivuri ja silloja.

Historia

Haaviston palstatila lohkottiin Uusitalon tilasta vuonna 1903.(1)

Maakauppias Ananias Alenius vuokrasi tonttialueen Uusitalon tilasta, johon rakensi liiketalon.

Alenius anoi maakauppoikeuksia joulukuussa 1893 ja teki tammikuussa 1894 ilmoituksen kaupan avaamisesta. Kauppias Aleniuksen kuoltua 1930 jatkoi hänen liiketoimintaansa hänen poikansa Arvo Kristian Saarela (-1981) samassa liiketalossa kuin isänsäkin, toimialanaan sekatavara-kauppa ja leipuriliike. Saarela avasi kahvilan omistamansa kaupan yhteyteen vuonna 1931 ja kahvilatoiminta jatkui aina 1970-luvulle. Saarelan liiketoiminnan kasvaessa tilat alkoivat käymään ahtaiksi ja vuonna 1952 hänelle valmistui nykyinen liiketalo entisen paikalle.(2) Vanha puurakentien kauppa oli lähempänä tietä, se toimi uuden kaupparakennuksen valmistumiseen asti. Uusi kaupparakennus rakennettiin paikalla oleen siipiosan kylkeen. Siivessä oli kaupan varastot ja lastauslaituri, rakennustarvikkeiden myynti. Kahvila oli erillinen tila, johon on sisäänkäynti Tunkelontien puolelta. Kahvilaa pidettiin lopettamisen jälkeenkin silloin tällöin. (A)

Viljakaupan laajetessa rakennutti Saarela liiketalonsa yhteyteen myös viljankuivurin ja lajittelijan 1950-luvulla. Viljakaupasta pääosin vastasi kauppiaan poika Mikko Saarela.

Kauppa on viime vuosina keskittyy pääasiassa päivittäistavara-kauppaan, ja kauppa on toiminut asiamiespostina vuodesta 1989 lähtien. (2)

Lähes 120 vuotta samalla toimipaikalla pidetty kauppa päättyi helmikuussa 2010.

Kirjalliset lähteet

(1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maakirjaluettelo.

(2) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.

Suulliset lähteet:

(A) Pirkko Saarela

1 Kaupparakennus

- runkomateriaali: tiili, betoni

- katemateriaali: betonikattotiili, siipiosassa konesaumapelti

- ulkoseinän pintamateriaali: rappaus, siipiosa tiilipintainen

- sokkelimateriaali: betoni, päällystetty liuskekivilaatoilla

Kauppa on lähes nelikulmainen rapattu rakennus, jossa on aumattu satulakatto sementtitiilestä. Alakerta on kauppatilaa, yläkerrassa on asuintiloja. Kauppaosan itäpuolella on matalampi tiilinen siipi, jossa on varastotiloja sekä ns. makasiini, jossa oli viljakauppaan tarvittavia tiloja.

Nykyisen kaupparakennuksen suunnitelmat ovat 1930-luvulta, mutta kauppa on rakennettu 1950-luvulla.

Kaupparakennuksen selkeä kokonaishahmo ja pelkistetyt linjat ovat funktionalistisvaikutteisia, mutta rakennuksessa on myös 1950-luvulle tyypillisiä yksityiskohtia kuten liuskekivilaattojen käyttäminen sokkelien pinnoitukseen.

Saarelan kauppa Tunkelontien puolelta, luoteen suunnasta nähtynä. Kuva lokakuu 2005.

Saarelan kaupan siipiosa idän suunnasta nähtynä. Kuva lokakuu 2005.

2 Sivurakennus

- runkomateriaali: tiili, keltainen

- katemateriaali: sementtikattotiili, punertava

- ulkoseinän pintamateriaali: tiili, keltainen

- sokkelimateriaali: betoni

Sivurakennus on ollut paikalla jo vahan puisen kaupan aikaan, siinä oli mm. navetta ja ulkokäymälät.

Tiilirakenteisessa satulakatteisessa sivurakennuksessa on sementtitiilikatto.

Saarelan kaupan sivurakennus lounaan suunnasta nähtynä. Kuva lokakuu 2005.

Sisänäkymä kaupasta tammikuussa 2010. Kaikki kiinteät kalusteet ovat alkuperäisiä 1950-luvulta.

Näkymä yläkerran asuntoon johtavasta porrashuoneesta.

Kaupan takapihalla olevat viljasiilot on rakennettu 1970-luvun alussa. Kuva idän suunnasta, lokakuu 2005.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen, arkkitehtoninen
Historiallinen	taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Kauppakiinteistö sijaitsee keskeisellä paikalla kirkonkylässä. Kaupparakennus yhdessä pankkirakennuksen ja Markkalan (hautausmaaston) kanssa muodostaa kirkon ohella kirkonkylän toiminnallisen keskustan. Kaupparakennus edustaa kirkonkylän kehityksen optimistista vaihetta. Kaupparakennus edustaa tyyllisesti myöhäistä funktionalismia ja 1950-luvun arkkitehtuuria. Sisätiloiltaan myymälä on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan.

Toimenpidesuosituks

Kaupan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen, huomioiden niiden kulttuurihistoriallinen arvo ja keskeinen sijainti kirkonkylän kulttuurimaisemassa.

Kuvat
2004, 2005, 2010 Kristiina
Kokko
Tekstit tammikuu - joulukuu
2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Längelmäen Säästöpankki	562-441-1-23	Längelmäen kirkkotie
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Pekka Landström kp		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	pankkirakennus	1936	pankki, nyt asuinkäyttö

Längelmäen Säästöpankin rakennus idän suunnasta Längelmäen kirkkoteiltä. Kuva elokuu 2004.

Pankkirakennus luoteen suunnasta. Kuva lokakuu 2005.

Kuvaus

Längelmäen Säästöpankin entinen toimirakennus sijaitsee keskeisellä paikalla Längelmäen kirkonkylällä, Längelmäen kirkkotien ja Tunkelontien risteyksessä. Pankkirakennuksen kanssa kulmittain on Saarelan kauppa.

Rapatussa klassistisvaikutteisessa pankkirakennuksessa on yläkerrassa asuintiloja.

Historia

Längelmäen Säästöpankin tila lohkottiin Uusitalon tilasta vuonna 1936 (1:23 Längelmäen Säästöpankki ja 1:24 Uusitalo). (1)

Längelmäen Säästöpankin toiminta alkoi vuonna 1905 Vanhatalon sivurakennuksessa. Oman toimitilan rakennushankkeeseen ryhdyttiin vuonna 1935.

Pankin eduksi tuli myös se, että Längelmäen postitoimisto oli tiloja vailla, ja se oli valmis vuokraamaan huoneiston rakennuksesta sen valmistuttua.

Kirkonkylän konttorin rakentaminen vaati suuren urakan Längelmäen miehiltä. Perustuksia olivat kaivamassa Anntto Lehtonen, Paavo Ahola ja Kalle Mäkinen. Pankin tontin halki kulkee hiekkasuoni, josta myös muuraukseen saatiin hietaa. Ilmari Kypärä löysi Sydänmaan pienviljelystilalta pulterin, josta rakennettiin pankille kivijalka. Rakennuksen urakoitsija oli Eino Järvinen ja työmiehiä Ranta-ahon veljekset Toivo ja Yrjö muurareina, Elias Tarhala Leväslahdelta ja Santeri Lehtinen kirkonkylästä. Tiilet tuotiin Leppäkosken tiilitehtaan proomulla Hepolahden pohjaan, josta ne sen jälkeen ajettiin hevosella. Rakennus oli ensimmäinen kivitalo pitäjässä ja Hakosalmen oinen keskukslämmitystalo heti vanhainkodin jälkeen. Kun talo oli valmis, tuotiin sinne kassakaappi Vanhatalolta lankkuja pitkin kierittämällä. (Kalevi Vuorisen haastattelu. Haastattelijana Eija Helpiölä.)

Vuonna 1957 Längelmäen Säästöpankin pääkonttori siirtyi kirkonkylästä Länkipohjaan. (2)

Kirkonkylän sivukonttoria hoiti vuoteen 1957 pankinjohtaja Kalle Saarela ... Liisa Sirkkala... hoitaa nykyisin neljänä päivänä viikossa Västilän konttoria sekä kahtena päivänä viikossa kirkonkylän konttoria ja Talviaisten konttoria. Kirkonkylän konttorin toimitalo myytiin vuonna 1989 autoilija Pekka Landströmille, mutta pankki toimii siinä edelleen vuokralaisena. (3)

Kirjalliset lähteet

(1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maankirjaluettelo.

(2) Matti Järvi: Längelmäen Säästöpankki 1905 – 2005. Pankki, jolla on historia. Orivesi, 2005

(3) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996

Längelmäen Säästöpankin sisäänkäynti idän suunnasta.

Kaiteissa on pankin tunnus, jonka suunnitteli Lauri Rantakallio.

Kuva elokuu 2004.

Näkymä Längelmäen kirkkotien varrelta etelän suunnasta. Vasemmassa laidassa pankkirakennus, keskellä Saarelan kauppa ja oikealla Markkala.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen, (arkkitehtoninen)
Historiallinen	taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Pankkirakennus sijaitsee keskeisellä paikalla kirkonkylässä ja sillä on historiallista merkitystä Längelmäen pankkitoiminnan kehitysvaiheiden ja kirkonkylän kehityksen kannalta. Pankkirakennus on kaupan ohella ainoa suurempi kivirakennus kirkonkylällä.

Toimenpidesuositukset

Pankkirakennusta tulee vaalia perinteitä kunnioittaen, huomioiden sen historiallinen arvo ja keskeinen sijainti kirkonkylän kulttuurimaisemassa.

Kuvat

2004, 2005 Kristiina Kokko
Tekstit 16.1.2010.

R8.11 Hakosalmi

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Markkala	562-441-1-21	Längelmäen kirkkotie 828
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Pohjanheimo, Kyllikki		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	asuin-liikerakennus	1920-luku	hautaustomisto, asuinrakennus, nyt asuinrakennus, varasto
2	talousrakennus	1900-luvun alku	pihasauna-liiteri
3	kellari-talousrakennus		
4	autotallikatos		

Markkalan liikerakennus tien päässä, näkymä Längelmäen kirkkotieltä idän suunnasta kirkonkylää lähestyttäessä.
Kuva toukokuu 2006.

Kuvaus

Hautaustomiston rakennus sijaitsee keskeisellä paikalla Längelmäen kirkonkylässä, Längelmäen irkkotien varrella. Puolen hetaarin kokoisella tilalla on asuin-liikerakennuksen lisäksi pieni saunarakennus. L-muotoisen asuin-liikerakennuksen toinen siipi on siirretty Poukka 1-tilalta 1920-luvulla.

Historia

Frdrik Pohjanheimo osti tontin suutari Oksaselta. Talo on siirretty paikalle osittain Poukan tilalta ja osittain rakennettu paikalle.(1)

Kun Suomen Maatalous-Osake-Pankin Längelmäen sivukonttorin pankinjohtaja F. H. Pohjanheimo rakennuttutti liiketalon 1920-luvun lopussa, niin talon valmistuttua pankin konttori muutti näihin uusiin iloihin Uusitalon sivurakennuksesta.(3)

Lähteet:

- (1) Kotiseutumme Aitolahdi-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.
- (2) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustomisto, maakirjaluettelo.
- (3) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996

Markkalan liiketalo lännen suunnasta nähtynä, tien puoleisessa päädyssä oli kaupan sisäänkäynti.

Markkala koillisen suunnasta. Kuvat toukokuu 2006.

Taloussarakennus pohjoisen suunnasta nähtynä. Taustalla naapuritilan asuinrakennus. Kuva lokakuu 2005.

Markkalan tila on lohkottu viereisestä Kauniston tilasta vuonna 1933, 1:21 Markkala (F. H. Pohjanheimo) ja 1:22 Kaunisto (Otto Oksanen ja lapset). (2)

Pankinjohtaja Pohjanheimon poika Weli avasi sekatavarakaupan vuonna 1930 Markkalassa, johon hän oli jo vähän aiemmin avannut kahvilan. Kauppa päättyi v. 1937. Rakennuksen itäsiivessä toimi Suomen Maatalous-Osake-Pankki, ja näiden kahden liikehuoneiston välissä oli Weli Pohjanheimon kahvila. Myöhemmin kaupan liiketiloissa oli Mikko Pohjanheimon kauppa ja sen jälkeen Längelmäen Osuuskaupan sivumyymälä sekä nykyisin Hakosalmen Hautaustoimisto. Kahvilan tiloissa toimi Hakosalmen Kukkakauppa 1957 lähtien ja pankkihuoneessa 1958 – 1968 Längelmäen Osuuskassa.

Längelmäen Osuuspankin kirkonkylän konttori perustettiin vuonna 1958 ja lopetettiin vuonna 1968. Se sijaitsi samoissa tiloissa kuin aikaisemmin oli ollut Maatalous-Osake-Pankki, eli Markkalan liiketalossa. (3)

Frdrik ja Venla Pohjanheimo perustivat vuonna 1957 Hakosalmen Hautaustoimiston, joka toimii edelleen Länkipohjassa.

1 Asuin-liikerakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: konesaumapelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimavuoraus, vaalea
- sokkelimateriaali: betonipilarit

L-muotoisen asuin-liiketalon pohjoissiivessä oli tien puoleisessa päädyssä isommat ikkunat, joiden jaotuksessa oli jugendin piirteitä. Ikkunat vaihdettu myöhemmässä remontissa. Peruskorjaus tehty vuonna 1998

2 Taloussarakennus, sauna-liiteri

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimavuoraus, keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet/ betonipilarit

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Markkalan asuin-liikerakennus sijaitsee keskeisellä paikalla kirkonkylässä ja sillä on historiallista merkitystä kirkonkylän liike- ja pankkitoiminnan kehitysvaiheiden kannalta.

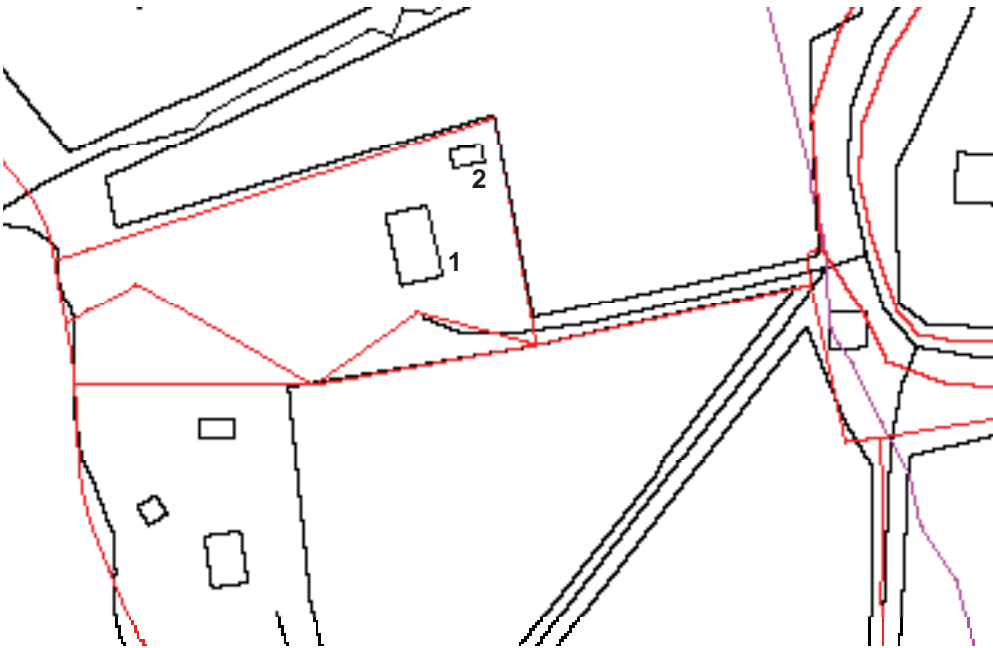
Toimenpidesuosituksukset

(Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti kirkonkylän kulttuurimaisemassa.)

Kuvat
2004, 2005 Kristiina Kokko
Tekstit 15.1.2010.

R8.12 Hakosalmi

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Päivölä	562-441-1-8	Längelmäen kirkkotie 864
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Oriveden seurakunta		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	Seurakuntakoti, seurakuntatalo	1929 - 1930	apteekki, apteekkarin asunto, nyt seurakuntatalo, yläkerrassa asuin-tilat
2	talousrakennus	noin 1950-luku	

Oikealla kuvassa oleva vaalea rakennus on seurakuntakoti. Näkymä kaakosta peltotieltä lokakuu 2005.

Kuvaus

Kirkonkylän seurakuntatalo Päivölä sijaitsee Längelmäen kirkonkylällä, n. 150 m kirkosta länteenpäin, Kirkonlahden rannan tuntumassa, peltojen reunalla. Seurakuntatalon koillispuolella on pieni talousrakennus noin 1960-luvulta. Tilalta avautuvat näkymät Kirkonlahdelle ja Riihisaareen, rantarinnettä on hoidettu puistomaisena nurmikenttänä.

Historia

Päivölän palstatila lohkottiin Uusitalosta vuonna 1917 (omistaja tuolloin Nestor Pajunen, vuonna 1936 Jenny Domander). Palstatila merkittiin itsenäiseksi tilaksi vuonna 1926. (1)

Seurakuntatalo Päivölä on vv. 1929 – 1930 rakennettu Längelmäen Apteekin toimitaloksi. Apteekki toimi Joutselan talon sivurakennuksessa aluksi, mutta kun Jenny Domader oli Päivölän palstatilan hankkinut omistukseensa ja rakennuttanut sinne apteekkitalon, muutti apteekki näihin uusiin tiloihin heti 1930-luvun alussa. Apteekki siirtyi Länkipohjaan vuonna 1951. Seurakunnalle Päivölä ostettiin vuonna 1956. (2)

Seurakuntakodin itäjulkisivu ja eteläpäätyä. Kuva elokuu 2004.

Kirjalliset lähteet

- (1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maakirjaluettelo.
- (2) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.
- (3) Seurakunnan(?) tietokortti, jossa yläreunassa teksti Kunta: Längelmäki, info 3740. (ennen vuotta 2002)

Rakennus tuli seurakunnan omistukseen 1960-luvun alussa, oltuaan sitä ennen apteekkina ja apteekkarin asuntona, silloin kunnostettiin n. 75 hengen seurakuntatilat sekä yläkerrassa olevat asuntotilat. (3)
Seurakuntatalolla järjestetään muisto- ym. seurakuntatilaisuuksia, lapsille leirejä ja vanhuksille virkistyspäiviä. (3)

Päivölä on toiminut myös kanttorin ja seurakuntasisaren asuintalona. Siellä toimi myös hautausmaatoimisto. (2)
Omistaja oli Längelmäen seurakunta vuoteen 2007 asti.

1 Seurakuntatalo
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: konesaumapeltti, maal. vaaleanruskea
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilaudoitus, yläosassa ja päädyissä pysty-laudoitus
- sokkelimateriaali: betoni

Seurakuntakodin järvenpuoleisella sivulla, länsijulkisivulla on katettu terassi ja sen päällä parveke, jota kannattelevat pyöreät valkoiseksi maalatut puupilarit ja ulkoseinällä pilasterit. Terassin ja parvekkeen kaiteissa on takorautaiset koristelut. Parvekkeen kohdalla on katon lappeella poikki-pääty ja siinä satulakatto. Myös itäjulkisivun sisääntulokatoksen päätykolmiota kannattelevat pyöreät valkoiseksi maalatut puupilarit. Katoksen kohdalla on kattolapella yläkerran ikkuna, jossa on kaareva katto.

Pilareiden ja päätykolmioiden muotokielessä on klassismin henkeä.

Sisätilat uudistettu 1960-luvun remontissa, samoin osa yläkerran ikkunoista vaihdettu.

Rakennuksen ulkomaalaus ja kuistin kannatinpilarien tolppien uusinta on tehty vuonna 2006.

Seurakuntakodin itäjulkisivu.

Seurakuntakodin itäjulkisivun sisääntulokatoksen.

Seurakuntakodin länsipuolen terassia. Kuva helmikuu 2005.

Seurakuntakodin länsipuolen terassi ja parveke. Kuva lokakuu 2005.

Seurakuntakodin länsijulkisivu.
Ylläolevat kuvat lokakuu 2005.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen, (arkkitehtoninen)
Historiallinen	asutus- ja taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

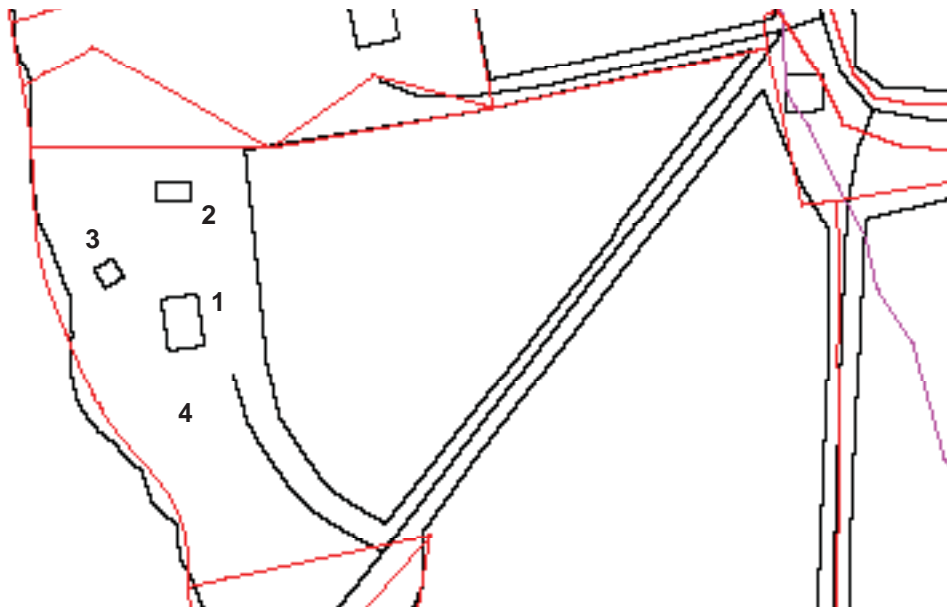
Päivölän päärakennus sijaitsee kirkonkylän kulttuurimaisemassa näkyvällä paikalla. Rakennus on alunperin rakennettu apteekin toimitilaksi ja se edustaa huvilamaista rakennustapaa, tyyllisesti klassismia. Seurakuntakoti liittyy kiinteästi Längelmäen kirkon toimintaan.

Toimenpidesuosittukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti kirkonkylän kulttuurimaisemassa.

Kuvat
2004, 2005 Kristiina Kokko
Tekstit 15.1.2010.

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Kaislaranta (Päivölä1)	562-441-1-30	Längelmäen kirkkotie
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Vanhatalo, Marja-Liisa		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	asuinrakennus	noin 1900-luvun alku	posti, asuinrakennus, nyt vapaa-ajan asunto
2	talousrakennus	1900-luvun alku	sauna, liiteri, ulkokäymälä
3	sauna	1980-luku?	sauna
4	leikkimökki	1950-luku?	leikkimökki

Vasemmalla kuvassa oleva taitekattoinen rakennus on Kaislarannan päärakennus. Näkymä kaakosta peltotieltä lokakuussa 2005.

Kuvaus

Kaislarannan tilan asuinrakennus, joka on toiminut kirkonkylän postina, sijaitsee Längelmäen kirkonkylällä, n. 200 m kirkosta lounaaseeen, Kirkonlahden rantarinteen päällä, peltojen reunalla. Tilalta avautuvat näkymät Kirkonlahdelle ja Riihisaareen.

Asuinrakennuksen pohjoispuolella on osittain hirsinen talousrakennus, luoteispuolella rannalla uudempi hirsisauna noin 1980-luvulta ja eteläpuolella pieni leikkimökki.

Historia

Tilaa on kutsuttu Rantamäeksi ja se on ollut osa Vanhatalon tilaa. Vanhatalo jaettiin palstoituksessa vuonna 1917 osiin 1:10 Päivölä I (Väinö Lehmusto, vuonna 1936 Jenny Domander) ja 1:11 Vanhatalo (J. F. Vanhatalo). Kaislarannan tila lohkottiin Vanhatalon tilasta vuonna 1953 (1:30 Laura Gunilla ja Jukka Kalevi Vanhatalo). (1).

Posti siirtyi 1910-luvun alussa uuteen Rantamäkeen. Postin tiedetään sijainneen myös Poukalla ja vanhassa Rantamäessä. Längelmäen postitoimituksen virkatalona Uusi Rantamäki oli vuoteen 1937, jolloin posti siirtyi Längelmäen Säästöpankin taloon. (2)

Kirjalliset lähteet
 (1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maakirjaluettelo.
 (2) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti, maalattu vaaleanruskea
- ulkoseinän pintamateriaali: vaaka- ja pystyponttilaudoitus
- sokkelimateriaali: graniittiharkko

Asuinrakennuksessa on mansardikatto, joka kaareutuu räystäiden kohdalla hiukan ylöspäin. Itäisivulla on leveä umpikuisti, jonka mansardikatto ulottuu itäisivun alemman lappeen puoliväliin asti.

Ulkovuoraus ponttilautaa, joka on jaoteltu vaakalistalla osiin, ikkunoiden alapuolinen osa pysty-laudoitettu, ikkunoiden kohdalla vaakalaudoitus ja päädyissä pystysuuntainen. Nurkissa hirsisalvokset lautakoteloitu.

Rakennuksen yksityiskohdissa on jugendin piirteitä. Ikkunat T-karmilliset, yläpuite jaettu pieniin ruutuihin, samoin alapuitteiden alaosat kahteen. Ikkunakehyslautojen yläosassa keskellä puolipyöreä ulkonema ylöspäin.

Kuistin päädyssä on vaakasuuntainen kolmiosainen ikkuna, jonka ruuduissa välipuitteet vinoneliön muodossa. Kehylistoineen se on lähes samanlainen kuin kirkonkylän koulun päätyikkuna (koulun suunnitellut Heikki Tiitola).

Kaislarannan päärakennus, kaakon suunnasta nähtynä.

Itäisivun sisäänkäyntikuisti.

< Asuinrakennus alarinteen, luoteen suunnasta.

	2 Talusrakennus	3 Sauna
- runkomateriaali:	hirsi, rankorakenne	höylähirsi
- katemateriaali:	kolmiorimahuopakate	profilipeltikate
- ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, harmaantunut, liiterissä ja käymälässä pysty-laudoitus	höylähirsi
- sokkelimateriaali:	graniittiharkko, nurkkakivet	betoni
	Satulakatteisessa talusrakennuksessa on liiteri, sauna ja ulkokäymälä.	.

Talusrakennus alarinteen, luoteen suunnasta.

Sauna ylärinteen, idän suunnasta.

Kaislaranta Riihisaaresta, lounaan suunnasta nähtynä. Taustalla kirkon torni.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen, (arkkitehtoninen)
Historiallinen	asutus- ja taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Kaislarannan asuinrakennus sijaitsee kirkonkylän kulttuurimaisemassa näkyvällä paikalla. Rakennus on toiminut postina 1910 - 1930-luvulla kun Längelmäen kuntakeskus sijaitsi kirkonkylällä. Rakennuksen ulkoasussa on jugendin piirteitä.

Toimenpidesuosituksien

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti kirkonkylän kulttuurimaisemassa.

Kuvat
Toukokuu 2005 Kristiina
Kokko
Tekstit 15.1.2010.

R8.14 Hakosalmi

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Väinölä	562-441-2-32	Naurissaarentie
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Hannukla		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	asuinrakennus, huvila	n. 1900-l alku	huvila, vapaa-ajan asuinrakennus
2	lato	1847 siirretty	talousrakennus
3	sauna		sauna

Kuvaus

Väinölään kaksikerroksinen puuhuvila sijaitsee mäntöyräällä Kirkkosalmen rannalla, Riihisaaren puolella.

Pihaan tultaessa, lähempänä tietä on talousrakennuksena vanha pieni lato, joka on ilmeisesti siirretty paikalle muualta. Rantarinteen alapuolella, huvilarakennuksen luoteispuolella, sijaitsee uudempi saunarakennus.

Historia

Vaatturi Ilmari Pihlman (s. 1893) palasi Suomeen vuonna 1923. Pihlman tuli Längelmäelle ja osti Väinölään. Väinölässä oli ilmeisesti jokin rakennus ennestään, jota Pihlman laajensi. Ilmari Pihlman yhdisti liiketoimintansa veljensä Uuno Pihlmanin kanssa ja siirtyi toimimaan Eräjärvelle.

Väinölä jäi kesäkäyttöön joskus 1920-luvun puolivälin tienoilla, viimeistään 1930-luvun alussa. Ilmari Pihlman myi Väinölään tyttärelleen Airille (toisesta avioliitosta) oletettavasti sota-aikana. Airi Hongisto myi Väinölään Mauri Hannulalle. (A)

Pihapiirissä oli sauna ja puuliiteri, jotka olivat tien vieressä. (A)

Väinölä lohkottiin Poukan tilasta (Längelmäen kunta) vuonna 1953 (Väinölään omistajat tuolloin Mauri ja Kerttu Hannula).(1)

Ladossa vuosiluku 1847. Siirretty paikalle.

Väinölään huvilarakennus alarinteen puolelta, koillisesta nähtynä.

Kirjalliset lähteet

(1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maankirjaluetelo.

Suulliset tiedot: (A) Kalervo Pihlman (s. 1929)

1 Asuinrakennus, huvila

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: vaaka- ja pystyponttilaudoitus
- sokkelimateriaali: lohkokivet

Rakennuksessa on korkeampi, kapeampi osa, johon liittyy leveärunkoinen, mutta lyhyt, hiukan matalampi siipi. Kaksikerroksinen lasikuisti ulkonee kapeammasta runko-osasta.

Ulkovuoraus ponttilautaa, joka on jaoteltu vaakalistalla osiin, ikkunoiden alapuolinen osa pystylaudoitettu, ikkunoiden kohdalla vaakalaudoitus ja päädyissä pystysuunatainen. Rakennuksen yksitisikohdissa on jugendin piirteitä. Ikkunoiden yläpuite jaettu pieniin ruutuihin. Ikkunakehyslautojen yläosaa ja räystäään kannakepuita koristeltu.

	2 Lato, talousrakennus	3 Sauna
- runkomateriaali:	hirsi	pyöröhirsi
- katemateriaali:	aaltopelti	profillipeltikate
- ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, harmaantunut	höylähirsi
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet	betoni

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Väinölän huvilarakennus sijaitsee kirkonkylän kulttuurimaisemassa näkyvällä paikalla. Rakennus edustaa Hakosalmen kylällä harvinaista 1900-luvun alun huvilarakentamista.

Toimenpidesuositukset

Huvilarakennusta tulee vaalia perinteitä kunnioittaen, huomioiden sen historiallinen arvo ja keskeinen sijainti kirkonkylän kulttuurimaisemassa.

Kuvat
2005 Kristiina Kokko
Tekstit tammikuu - joulukuu
2010

Junkinlahden rannan asutusta Tunkelontien varrella

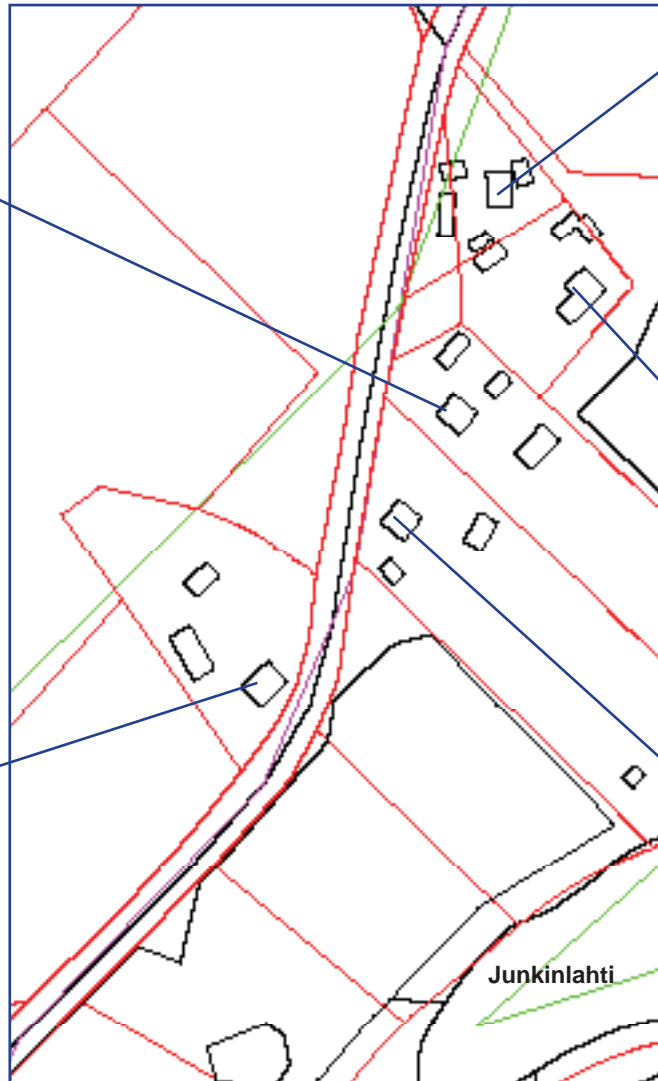
karttaote 1:2 000

Rinnemaa 2:27

Kunnas 2:83

Kulmala 2:16

Valkama 2:14

Koivumäki 2:29

Näkymä Kulmalan kohdalta, Tunkelontieltä lounaaseen päin. Kuva kesäkuu 2006.

Kuvaus

Junkinlahden Hakosalmeen laskevan lahden rannan tuntumaan, Tunkelontien varrelle syntynyt asutustihentymä edustaa vuokra-alueiden pienimuotoista rakentamista 1900-luvun alkupuolelta ja on yhtenäinen rakennettu aluekokonaisuus.

Historia

Walkama lohkottiin vuokra-alueiden erottamisessa vuonna 1925 Metsolasta (joka puolestaan oli lohkottu vuonna 1912 Poukan tilasta). Walkaman (2:14) omistivat Wille ja Anna Keskinen. Kulmala lohkottiin Metsolasta vuonna 1933 (Kulmala 2:16 Eino Laine). Poukan tilasta (Längelmäen kunta) lohkottiin vuonna 1953 Valkama (Hellä Keskinen). (1) 1930-luvun pitäjänkartassa näkyy rakennuksia Kunnaksen ja Valkaman tilan kohdalla.

Alueen vieressä, Kunnaksen viereisellä tilalla, länsipuolella sijaitsi Längelmäen Suojeluskuntatalo, joka purettiin 1970-luvulla.

Näkymä Junkinlahdelle Hakosalmen puoleisesta päästä, Tunkelontieltä koilliseen päin. Kuva kesäkuu 2006.

Kirjalliset lähteet
(1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustomisto, maakirjaluettelo.

Kulmala 2:16

Kulmalan tilalla on kapearunkoinen asuinrakennus, jota on laajennettu n. 1970-luvulla sekä muutamia talousrakennuksia. Kuva etelän suunnasta toukokuu 2006.

Valkama 2:14

Valkaman tilalla on asuinrakennus, jossa on siipiosa noin 1970-luvulta sekä muutamia talousrakennuksia ja hirsinen sauna. Kuva luoteen suunnasta toukokuu 2006.

Kunnas 2:83

Kunnaksen tilan asuinrakennus Tunkelontieltä, idän suunnasta katsottuna. Pihapirissä on asuinrakennuksen lisäksi kaksi talousrakennusta. Kuva idän suunnasta toukokuu 2006.

Rinnemaa 2:27

Rinnemaan tilalla on asuinrakennus ja muutamia talousrakennuksia, kuten hirsinen sauna. Kuva luoteen suunnasta toukokuu 2006.

Koivumäki 2:29

Koivumäen tilalla on asuinrakennus ja muutamia talousrakennuksia, kuten sauna. Kuva lounaan suunnasta toukokuu 2006.

Kuvat
2005 Kristiina Kokko
Tekstit tammikuu - joulukuu
2010

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Junkinlahden ranta-alueen tuntumassa Tunkelon tien varressa oleva ehjä vuokraviljelijöiden 1900-luvun rakentamista edustava aluekokonaisuus.

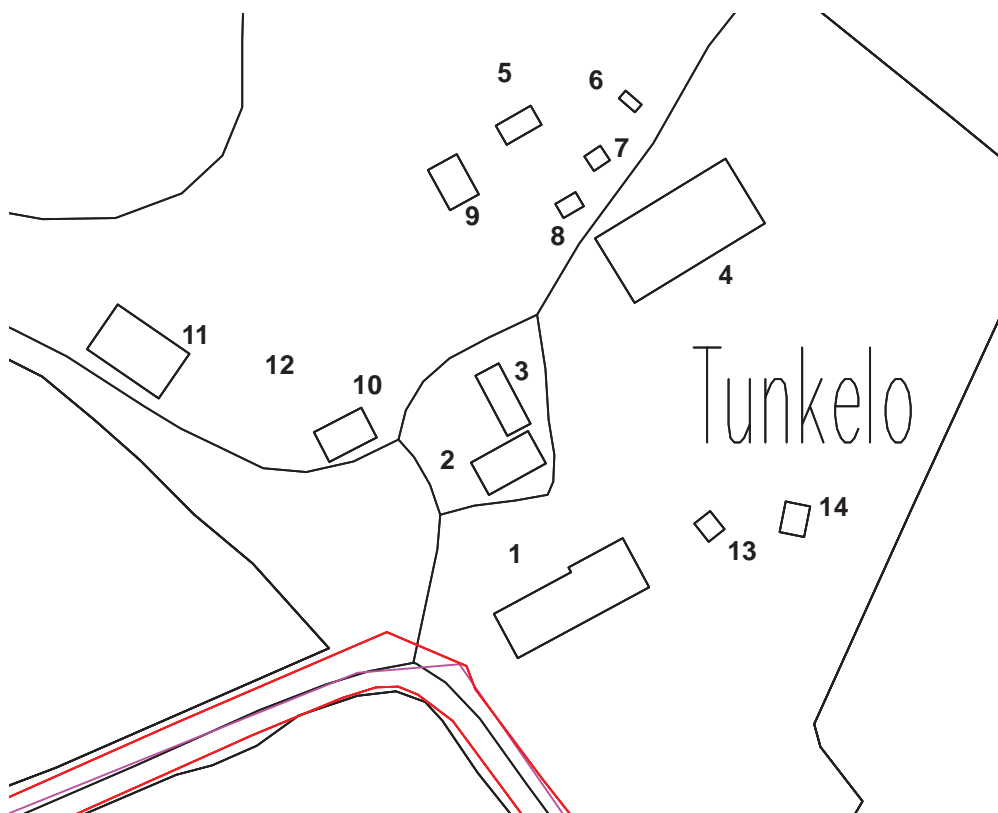
Toimenpidesuositukset

Asuinrakennukset tulisi edelleen säilyttää ja ylläpitää alueen kulttuurimaisemassa.

Arvotaulukko
Outi Palttala 2011

R8.16 Tunkelo

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Isotalo	562-478-0001-0198	Tunkelontie 540, 35480 Längelmäki
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Kirsti Kontio-Ollila		

karttaote 1:2 000

Tunkelon Isotalo on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY, Museovirasto 2009).

Tunkelon Isotalo on valtakunnallisesti arvokas kulttuurikohte Pirkanmaan maakuntakaavassa 1:ssä. Kohde on rakennushistoriallisesti merkittävä miljöökohte.

Tunkelon Isotalo on osa Tunkelon kulttuurimaisemaa, joka on "Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet" listalla maisemakokonaisuutena ja rakennushistoriallisiin perustein. Pirkanmaan maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokasta maisema-alueita.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	päärakennus	1870	asuinrakennus
2	aittarakennus	1870-l, korj. 1950-l	varastointi
3	aittarivi	1874	varastointi
4	navetta	1880-luku, korj. 1950-l, 1980-l	karjasuoja, nyt varasto
5	asuinrakennus	1900-luvun alku	karjakon asuinrakennus, nyt vapaa-ajan asunto
6	liiteri	1900-luvun alku	polttopuiden säilytys
7	sauna	1900-l	sauna
8	aitta	1900-l	varastointi
9	liiteri	1920-l	polttopuiden säilytys
10	jyvääitta	1870-l	varastointi
11	riihi	1800-luku	viljan kuivatus
12	paja	1800-luku	entinen sepän paja (lahonnut)
13	ulkokäymälä	1900-l puoliväli	ulkokäymälä
14	sauna	1900-l puoliväli	sauna

Kuvaus

Isotalon tilakeskus sijaitsee maisemassa keskeisellä paikalla, Tunkelonlahden ympärillä levittäytyvien peltojen koillisreunalla, Tunkelontien varrella. Tilan suuri päärakennus näkyy kauas lähestyttäessä Tunkelontietä pitkin lounaan suunnasta. Tie tekee talon päädyn kohdalla jyrkän mutkan. Päärakennuksesta avautuvat näkymät peltojen yli Tunkelonlahdelle.

Pihapiiri jakautuu kahteen osaan; asuinpihaksi sekä taluspihaksi, minkä lisäksi metsän reunassa, pihan pohjoispuolella on karjakon asuinpiha. Vanha muonamiehen torppa (15) sijaitsee kauempana, asuinpihan luoteispuolella, pellon reunalla ja kapean metsätien varressa.(1)

"Tunkelo I. Isotalo on osa Tunkelon ratsutilaa, joka 1600-luvulla oli nimismiehentalona. Tilan komea, osin jopa kolmikerroksinen hirsinen päärakennus on rakennettu viime vuosisadan [1800] lopulla. Rakennus on vuorattu uusrenessanssityyliin ja korkean poikkiharjan päällä kohoaa ruokakellotorni." (Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet)

Lähteet:

(1) Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikön inventointi elokuussa 2003, inventoija Hannele Kuitunen.

Pihan rakennukset ovat 1800-luvun lopusta. Näyttävä ja varsin kookas asuinrakennus muodostaa vastapäätä olevien aittojen kanssa väljän asuinpihan. Talousrakennukset; navetta, kolmas aitta, liiteri, paja ja riihi ovat hajallaan asuinpihan ympärillä. Karjakon 1900-luvun alusta oleva asuinrakennus uudempine piharakennuksineen muodostaa oman kokonaisuutensa. (1)

Historia

Längelmäen seudun historia II:n mukaan Tunkelon talo halottiin vuonna 1739 kahteen osaan, joista toinen Isotalo. Toinen osa halottu edelleen kahteen osaan vuonna 1788, Mikkola ja Mattila. Maarekisterin mukaan Tunkelon yksinäis No 1 Perintö-rustiila halottiin isojaon yhteydessä vuonna 1791 osiin 1:1 Jussila eli Isotalo, 1:2 Mikkola ja 1:3 Mattila.

Sahalahden Hampaalan toiseksi vanhin poika Juho Yrjönpoika osti vuonna 1697 Tunkelon yksinäistalon nimismies Matti Heikinpojalta, jonka esivanhemmat, mm. Lauri Heikinpoika olivat omistaneet talon ainakin vuodesta 1539 lähtien. Vuonna 1739 talo halottiin Juho Yrjönpojan poikien Mikon ja Eliaksen kesken, syntyi Mikkolan talo. Mikon osuus jaettiin vuonna 1788 poikiensa Mikon ja Matin kesken, jolloin syntyi Mattilan talo. (1)

Tunkelon rakennukset sijaitsivat aina 1800-luvun lopulle saakka Tunkelonlahden rannalla, maantien varressa, nykyisestä pihapiiristä lounaaseen olevan puustoisin saarekkeen ja rannan välisellä alueella. (1)

Elias Juhonpoika Ekman (myöh. Tunkelo) hallinnoi tilaa 1843-1853 ja hänen kuoltuaan tilanpitoa jatkoi leskiemäntä Maria Kristina. Leski avioitui 1854 talollisenpoika Elias August Eliaanpojan kanssa. Maria Kristinan ensimmäisestä avioliitosta syntynyt poika Elias August Ekman-Tunkelo sai talon isännöyden ollessaan vasta 21-vuotias. Uusi isäntä edusti talonpoikaissäätystä valtiopäivillä neljään otteeseen. Hän myös edisti määrätietoisesti talonsa viljelytoimintaa ja siirsi talouskeskuksen nykyiselle paikalleen. Osa rakennuksista siirrettiin, mm. aitat yhdistettiin saman katon alle, mutta suuri osa myös rakennettiin kokonaan uudelleen. (1)

Päärakennuksen rakentaminen aloitettiin 1868-69 katovuosien jälkeen. Rakennustöitä johti pohjalainen rakennusmestari Holm. (1)

Isännän kuoltua vuonna 1915 tila jäi leskelle (k.1934). Vuosina 1929-1939 tilaa piti perikunta tilanhoitajan avulla. Vuoden 1939 jälkeen Katri Viola (os. Tunkelo) ja Ilmari Parkkonen hallinnoivat tilaa vuoteen 1953 asti. Vuonna 1953 tila siirtyi Marja Putrolle (os. Parkkonen, s. 1919). Vuonna 1997 tila siirtyi Kirsti Kontio-Ollilalle.(1)

Tila on ollut saman suvun hallussa vuodesta 1697 ja sitä isännöi 10. sukupolvi vuodesta 1997 lähtien. Tunkelon Isotalo on edelleen aktiivinen ja toimiva viljanviljelytila. (3)

(2) Rakennettu kulttuuriympäristö. Museovirasto, www.rky.fi julkaisupäivämäärä 22.12.2009
(3) www.tunkelonisotalo.fi

Muut:

Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet. Julkaisu B 174. Tampereen seutukaavaliitto 1990.

Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maakirjaluettelo.

Tunkelon Isotalon poikkeuksellisen suuri, hyvin säilynyt uusrenessanssipäärakennus on poikkeuksellinen esimerkki 1800-luvun lopun vauraasta talonpoikaistrakentamisesta ja talonpoikaissäädyn valtiopäivämiehen asumiskulttuurista. (2)

Isotalon tilan päärakennuksen luoteisjulkisivu. Kuva lokakuu 2006.

1 Päärakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: mineritti, aaltoprofiloitu levy
- ulkoseinän pintamateriaali: ponttilaudoitus, maalattu vaalea
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Päähahmoltaan pitkän satulakattoisen rakennuksen keskellä on korkeampi, kolmikerroksinen poikittainen rakennusosa, joka muodostaa molemmille julkisivuille ristipäädyn. Ristipäädyn päällä on ruokakellotorni neljän pilarin varassa.

Rakennuksen koillispuolella on pirtti, lounaispuolella sali ja kamareita.

Sisäänkäynti rakennukseen on pihan puolelta, luoteisjulkisivulla olevan leveän, kuusikulmaisen lasikuistin kautta. Vastakkaisella julkisivulla on pilareiden varassa oleva katettu leveä avokuisti, veranta ja parveke.

Rakennuksen ulkoasussa on uusrenessanssin tyyli- ja koristeellisia piirteitä, kuten lautavuorauksen jakaminen kentiin ja listoitusten koristeellisuus (nikkarityyli). Ulkokuori on ponttilautaa, joka on jaettu vaakalistoilla kentiin. Seinien laudoitus on alaosassa vaakasuuntainen, ikkunoiden kohdalla pystysuuntainen, ikkunoiden yläpuolinen osa on kasetoitu. Päädyissä on pystysuuntainen laudoitus, jonka alapää on veistetty koristeelliseksi. Päädyistä on otsalaudat koristeellisesti puuleikkauksilla.

Ikkunoiden kehyslaidoituksen yläosassa on profiloitu listoitus ja leikkauskoristeet.

Historiaa

Isotalon päärakennuksen rakennutti 1869-1873 talonpoikaissäädyn valtiopäivämies Elias August Ekman (valtiopäivävuodet 1880, 1904-1906).⁽²⁾

Rakennustöitä johti pohjalainen rakennusmestari Holm. Puusepäntö, kuten ovet ja ikkunat teki Hammar-niminen puuseppä. Alkuun nurkkakivien varaan pystytetty rakennus katettiin päreillä. Myöhemmin nurkkakivet korvattiin kivijalalla. Kuistin teki 1870-luvulla Jussi Wilkman. Kuistia laajennettiin ja siihen tehtiin toinen ovi uuden emännän toiveiden mukaisesti vuonna 1883. Tekijänä toimi Johan Elias Niemi. ⁽¹⁾

Tukelon Isotalon päärakennus nähtynä pihan puolelta, koillispuolelta (pirttipäädy) ja luoteisjulkisivu.

Kuvassa lounaispuolelta ja osa kaakkoisjulkisivua. Rakennuksen lounaispuolelta oli Elias August Tunkelon käytössä 1929 asti. ⁽¹⁾

Kaakkoisjulkisivun ulkokuorista ja ikkunoiden kehyslaidoituksen koristeellisuudesta. Alla olevassa kuvassa kaakkoisjulkisivua. Kuvat lokakuu 2006.

2 Aittarakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: mineriittilevy
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päädyissä vaakaponttilauta
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Satulakattoinen riviaitta, joka oletettavasti on rakennettu päärakennuksen kanssa samoihin aikoihin, 1870-luvun lopussa. Rakennuksessa on lyhyet hakanurkat. Seinät ovat olleet maalatut punamullalla, nyt väri on melko haalistunut. Päätykolmio on laudoitettu leveällä vaakaponttilaudalla. Kuistin katoksi jatkuvaa vesikattoa kannattelevat pylväät on koristeltu puuleikkauksin. Päädyssä on kauniisti kehystetty vanhalla lasilla lasitettu ikkuna. Ovet on vuorattu vaakapaneelilla. (1)

Aitan eduskäytävän päällä on hirsistä salvottu uloke, kuten luhtiaitoissa, jota kannattaa neljä pystyhirttä.

Rakennuksessa on kolme huonetta, vasen on ollut rauta-aitana, keskimäinen jyvääittana ja oikean puoleinen liha-aitana. (1)

Aittarakennus idän suunnasta.

3 Riviaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: mineriittilevy
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päädyissä vaakaponttilauta
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Satulakattoinen, viisihuoneinen riviaitta, joka on rakennettu yhdistämällä vanhalta kylätontilta vuonna 1874 siirretyt kolme vaateaittaa kahteen uuteen aitaan ja varustamalla ne yhteisellä vesikatolla ja etukäytävällä "konkilla". Rakennuksessa on pitkänurkat. Seinät ovat olleet maalatut punamullalla, nyt väri on melko haalistunut. Päätykolmio on laudoitettu leveällä vaakaponttilaudalla. Kuistin kattoa kannattelevat pylväät. Rakennus on toiminut pääasiassa varastona, mutta yhdessä huoneessa on myös asuttu. Rakennuksen kate ja ruodelaudat on uusittu, todennäköisesti 1900-luvun puolivälissä. (1)

Aittarivi pohjoisen suunnasta nähtynä. Taustalla viereisen aittarakennuksen päätyä.

4 Navetta

- runkomateriaali: kivimuuraus
- katemateriaali: profiloitu pelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, yläkerran osalla vaakaponttilaudoitus, päädyissä pystylaudoitus
- sokkelimateriaali: kiviharkko

Harkkokiviseinäinen, oletettavasti 1880-luvun lopulla rakennettu karjasuoja, jonka puurakenteinen, alkuperäisestä korkeampi yläosa on valmistunut vuonna 1954. Rakennuksen lounaispäässä on ajosilta navetan ylisille. Koillispuolella on korkea tila, jonka toinen puoli on toiminut AIV-tornina, toinen puoli heinäladona. Heinäladosta siirrettiin heinät aikanaan kiskoja pitkin kelkalla navetan puolelle. Rakennuksessa on ollut navetta, talli, lypsyasema 2:lle lehmälle, karjakeittiö ja vaja. Lehmistä luovuttiin 1965, jonka jälkeen navettaa ei enää käytetty alkuperäiseen tarkoitukseen. Nykyisin rakennus toimii maataloustyökalujen, lautatavaran ja maataloustuotteiden varastona. (1)

Navetta kaakon suunnasta.

5 Asuinrakennus, karjalon talo
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Kyseessä on vanha Tunkelon tilan karjalon asuinrakennus.(1) Rakennus on vuorattu punaiseksi maalatulla pystyrimalaudoituksella. Ikkunat ovat eteistä lukuunottamatta kaksiosaiset ja kuusi-ruutuiset. (1)

Pieni asuinrakennus on varustettu avokuistilla, jossa portaat ovat vanhaan tapaan kuistin sisällä. (1)

Karjalon asuinrakennus etelän suunnasta.

Karjalon pihapiiri	6 Liiteri, talousrakennus	7 Sauna	8 Aitta
- runkomateriaali:	rankorakenne, runkotolpat	hirsi	hirsi
- katemateriaali:	palahuopakate, punertava	palahuopakate, punertava	palahuopakate, punertava
- ulkoseinän pintamateriaali:	pystylaudoitus, peiterima, punamullan pun.	hirsi, punamullan pun.	hirsi, punamullan pun.
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet	betoniharkko	nurkkakivet

Liiteri luoteen suunnasta. Rankorakenteinen ja harvalla pystylaudalla laudoitettu pää toimii puuliiterinä. Toisessa päässä on varasto.(1)

Sauna luoteen suunnasta. Lecaharkkojen päälle rakennettu saunarakennus. (1) Rakennukseen käytetty oletettavasti vanhoja hirsiiä.

Aitta koillisen suunnasta. Aittarakennukseen käytetty oletettavasti vanhoja hirsiiä tai se on siirretty paikalle.

Karjalon pihapiirissä oleva koirankoppi.

	9 Liiteri
- runkomateriaali:	hirsi
- katemateriaali:	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, pystylaudoitus päädyissä
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet

Pyöreistä, veistämättömistä hirsistä koirankaulalle salvottu, pitkänurkkainen ja suhteellisen loivakattoinen hirsirakennus, joka toimii puuliiterinä.

Rakennuksen päätykolmio on pystylautaa ja perustuksena ilmeisesti nurkkakivet. Pinta on harmaantunut luonnollisesti. Rakennus sijaitsee metsän siimeksessä, melko pusikoituneessa ympäristössä, asuinpihan ulkopuolella. (1)

Liiteri kaakon suunnasta nähtynä.

10 Jyväättä

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystylauta, peiterimalaudoitus, keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Vanha jyväättä, jossa on kolme huonetta. Rakennus on nurkkakiville pystytetty, hirsirunkoinen, pitkänurkkainen ja vuorattu kruusatuin rimoin varustetulla pystylaudoituksella. Rakennuksessa on avokuisti ja kuistin yläpuolinen vintin osa lepää pylväiden varassa. Vintin ja alakerran vuorauksia jakaa ylä- ja alareunastaan pyöristetty aaltonauhalista. (1)

1870-luvun vanha riviaitta, joka on varustettu hienoin puuleikkauksin (esim. ikkunoiden kehykset) (1)

Jyväättä koillisen suunnasta.

11 Riihi

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, osittain pystylaudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Nurkkakivien varaan rakennettu hirsirunkoinen, pitkänurkkainen riihi, jonka etuseinä on rankorakenteinen ja vuorattu pystylaudalla. Riihestä on jäljellä ainakin toinen kiuashuone. Sisätila on korkea, vesikattoon saakka suurelta osin auki oleva.

Kyseessä on ilmeisesti ns. kotorriihi, joka oli rakennettu uusista hirsistä 1870-luvun puolivälissä, ja joka malliltaan oli ns. paririihi.

Siirryttäessä konepuintiin rakennukseen tehtiin ns. hevosierto etusillan vierelle. Kiertokatoksen alaosa laudoitettiin umpeen sähköjen tehtyä hevostoiminnan käytön tarpeettomaksi. Paikalle tehtiin pahnakatoks. Rakennukseen sijoitettiin 1970-luvulla kylmäilmakuivuri. (1)

Riihirakennus lännen suunnasta, pellon laidalta nähtynä.

	13 Ulkokäymälä	14 sauna
- runkomateriaali:	rankorakenne	hirsi
- katemateriaali:	aaltopelti	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	pystylaudoitus, peiterima, punamullan pun.	hirsi, pystylaudoitus päädyissä, punamullan pun.
- sokkelimateriaali:	betoni, valettu	kiviharkko

1900-luvun puolivälissä rakennettu käymälärakennus, jossa on kolme huonetta. (1)

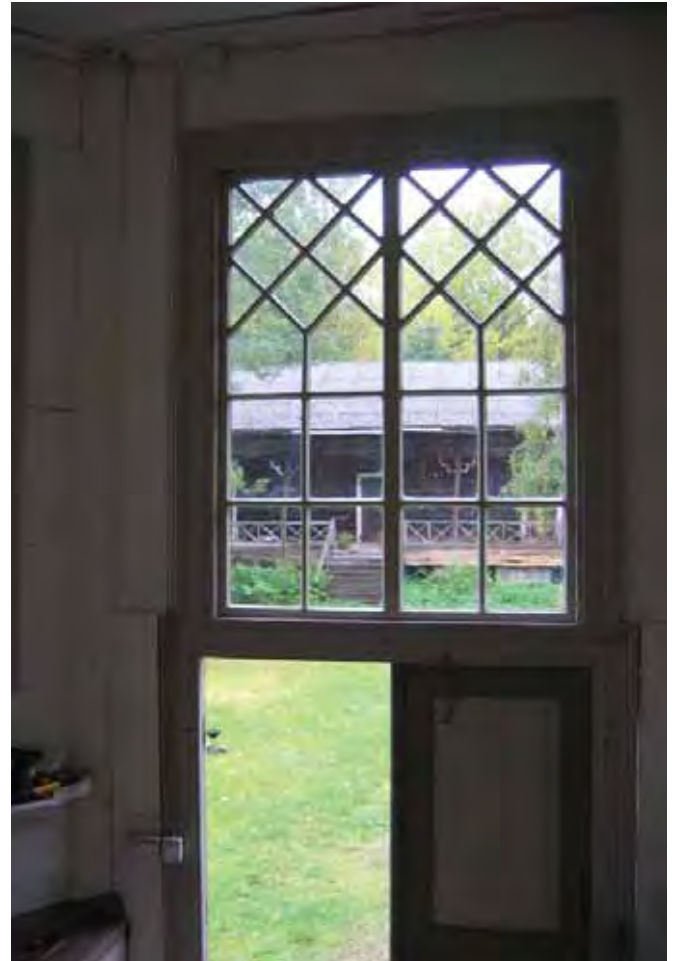
Käymälä etelän suunnasta.

Sauna etelä-lounaan suunnasta nähtynä. Rakennus on hirsirunkoinen, pitkänurkkainen ja maalattu punaiseksi. Ikkunat ovat kaksilehtiset ja neliruutuiset. Otsalauta lepää pienien konsolien varassa. Rakennuksessa on löylyhuoneen lisäksi pesutila, eteinen, pukuhuone ja varasto. (1)

Pihajulkisivun ristipäädyn kohdalta alhaalta ylöspäin katsottuna. Kuva lokakuu 2006.

Näkymä kuistilta aittarakennuksen suuntaan. Kuva syyskuu 2004.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen, arkkitehtoninen
Historiallinen	asutushistoria, henkilöhistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Rakennukset muodostavat ajallisesti ja rakennusperinteisesti rikkaan kokonaisuuden, joka muutoksista huolimatta havainnollistaa hyvin 1800-luvun lopun maanviljelytalouden rakennettua ympäristöä. Rakennukset ovat pääsääntöisesti säilyneet erittäin hyvin vanhassa asussaan. Kohde sijaitsee maisemallisesti merkittäväällä paikalla Tunkelon kylämaisemassa pellon reunalla. (1)

Arkkitehtonisesti vaikuttava, nikkarityylistä vaikutteita saanut talonpoikaistalo, joka on säilynyt hyvin vanhassa asussaan. Vanhan kantatalon päärakennus ja maisemallisesti keskeisellä paikalla kylämaisemassa ja erityisesti omassa pihapiirissään. (1)

Tunkelon Isotalon poikkeuksellisen suuri, hyvin säilynyt uusrenessanssipäärakennus on poikkeuksellinen esimerkki 1800-luvun lopun vauraasta talonpoikaisrakentamisesta ja talonpoikais-säädyn valtiopäivämiehen asumiskulttuurista. Kaksikerroksinen ulkomitoiltaan 10 metriä leveä ja 40 metriä pitkä päärakennus on yksi Suomen suurimmista 1800-luvun lopulla rakennetuista maatalon päärakennuksista. (2)

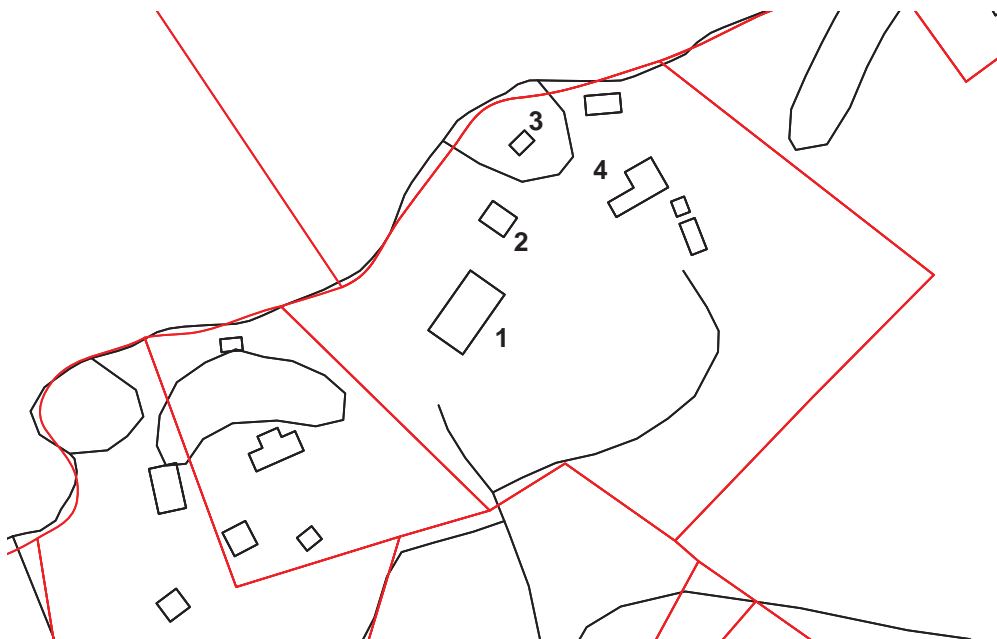
Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Pihapiirin vanha rakennuskanta tulisi säilyttää kokonaisuutena. Huonoon kuntoon päässeiden muonamiehen asumuksen ja pajan tarkempi dokumentointi olisi hyvä tehdä ennen kuin rakennukset hajoavat lopullisesti. Mikäli mahdollista, tulisi ko. rakennusten säilyttämismahdollisuudet vielä selvittää. Uudisrakentamista pihan ydinalueelle, asuinrakennuksen läheisyyteen tulisi välttää. Myös pihaa ympäröivän maiseman säilyminen avoimena on tärkeää. (1)

Kuvat
2004, 2006 Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Parselli (meijeri)	562-478-1-261	Meijerintie
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Nikula Jouni		

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan maakunta-
kaavassa maakunnallisesti
arvokasta maisema-aluetta.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	meijerirakennus	1907	maidon jalostus, tuotantotila, muu
2	talousrakennus, vaja	1900-l alku	viljankuivaushuone?
3	sauna	1980-luku	
4	loma-asunto	noin 1990-luku	

Meijerirakennus
lounaan suunnas-
ta.

Meijeri luoteen suunnasta järveltä.

Kuvaus

Kaksikerroksinen 1900-luvun alun meijerirakennus sijaitsee Längelmäveden Säkkiänselän rannalla, noin 20 m rantaviivasta. Meijerirakennuksen eteläpuolella nousee kalliorinne.

Meijerin koillispuolella on talousrakennus ja edustalla maakellari vuodelta 1955. Nykyinen omistaja on rakentanut meijerin puretun saunan paikalle savusaunan ja itäpuoleiselle kalliomäelle loma-asunnon.

Historia

Osuusmeijerin perustava kokous oli 25.1.1907. Osuuskunnassa oli 11 perustajajäsentä. Kaupparekisteriin se merkittiin nimellä Längelmäen Iso Osuusmeijeri. Meijerirakennusta varten ostettiin 50 aarin suuruinen tontti Keski-Keskiänselän tilasta. Rakennusmestari H. Martin laati piirustukset ja työselityksen meijerin rakennusta varten. Rakennustyöt aloitettiin helmikuussa 1907. Urakoitsijana oli rakennusmestari J. K. Toivonen. Maitoa otettiin vastaan ensimmäistä kertaa mei-

Lähteet

- (1) Kertomus Längelmäen Osuusmeijerin 30-vuotisesta toiminnasta 1.1.1908 - 31.12.1937 (Kangasala 1939).
- (2) Uuhiniemen, Eräslahden, Talviaisten ja Ristijärven kyläkirja. Talviaisten kylätöimikunta 1983.
- (3) Eteläinen Längelmäki. Timo Jaakkola, 1996.
- (4) Pirkanmaan-Satakunnan

jerissä 5.2.1908. Meijerissä valmistettiin voita.

Längelmäen Iso-Osuusmeijerin palstatila erotettiin Tunkelon Mikkolasta vuonna 1909. (4)

Nimi muutettiin vuonna 1934 Längelmäen Osuusmeijeriksi.

Maidon kuljetus koko meijerin toiminta-ajan tapahtui aina kesäisin osaksi veneillä. Toiminnan alkuaikoina sekä muulloinkin talvisin tuotiin maito usein myös hevosella.

Meijeri siirtyi Maito-Pirkalle vuonna 1958 ja meijeritoiminta loppui vuonna 1962. Maito-Pirkan aikana meijerillä tehtiin laitteistojen uusimisia.

Meijeritoiminnan jälkeen kiinteistö oli muutamia vuosia Hämeen Sähkön omistuksessa ja sen jälkeen Arttina tinapajalla. Nykyisellä omistajalla vuodesta 1982 lähtien.

Alakerrassa ollut tulipalo, joka on kaiketi polttanut puurakenteisen itäpäädyn (varastoja, jäähuone ym.) pois - perustukset, lohkokivet näkyvissä. Halkovarasto purettu Tinapajan aikana. (A)

maanmittaustoimisto, maakirjaluettelo.

Suulliset lähteet
(A) Jouni Nikula

1 Meijerirakennus

- runkomateriaali: tiilimuuraus, yläkerrassa hirsi
- katemateriaali: betonitiili, alla huopa
- ulkoseinän pintamateriaali: alakerrassa tiili, yläkerrassa vaakaponttilaudoitus, ullakkopäädyissä pystyponttilaudoitus
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Kaksikerroksinen meijerirakennus on suorakaiteen muotoinen pohjakaavaltaan ja siinä on satulakatto. Rakennukseen kaakkoissivulla on matalampi tiilinen kylkiäinen, johon liittyy yli 15 m korkea savupiippu. Alakerta on tiilirakenteinen. Meijerisalien tiiliholvauksia tai betonivälipohjia tukevat teräspalkit ja -pilarit. Hirsirakenteinen yläkerta ollut toimisto- ja asutilana.

Leimaa-antavia rakennuksen ulkoasulle ovat alakerran suuret moniruutuiset ikkuna-aukot, joiden kaarevia yläosia korostavat tiilisten kaariholveusten ulkonemat julkisivuissa.

Meijerin lounaispääty.

Yläkerran ikkunat vaihdettu 1980-luvulla, yksi ikkuna poistettu ennen 1980-lukua. yläkerran ulkovooraus (lisälämmöneristys/runko 50 x 50) uusittu ja tiilikatto uusittu 1990 - 2000-luvun vaihteessa. (A)

2 Talousrakennus, vaja

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: muotoprofilipeltti
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilaudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Hirsirakenteisessa talousrakennuksessa on nurkissa lohensyrstösalvokset.

Talousrakennus lounaan suunnasta.

Meijerin järvenpuoleista sivua ja taustalla talousrakennus.

Rannan puolella olevan 1950-luvulla rakennetun betonisen maakellarin oviseinää.

Meijerin viereisellä rannalla oleva saunarakennus /3/ on meijerin koillispuolella. [ei ole tarkempaa kuvaa]

Meijerin viereisellä mäellä oleva lomarakennus /4/ luoteen suunnasta.

Meijerirakennus koillisen suunnasta, rintein juurelta nähtynä.

Meijerin kivinen lastauslaituri lounaispäädyssä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	teollisuushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Kaksikerroksinen 1900-luvun alun meijerirakennus on säilynyt suhteellisen hyvin alkuperäisessä asussaan.

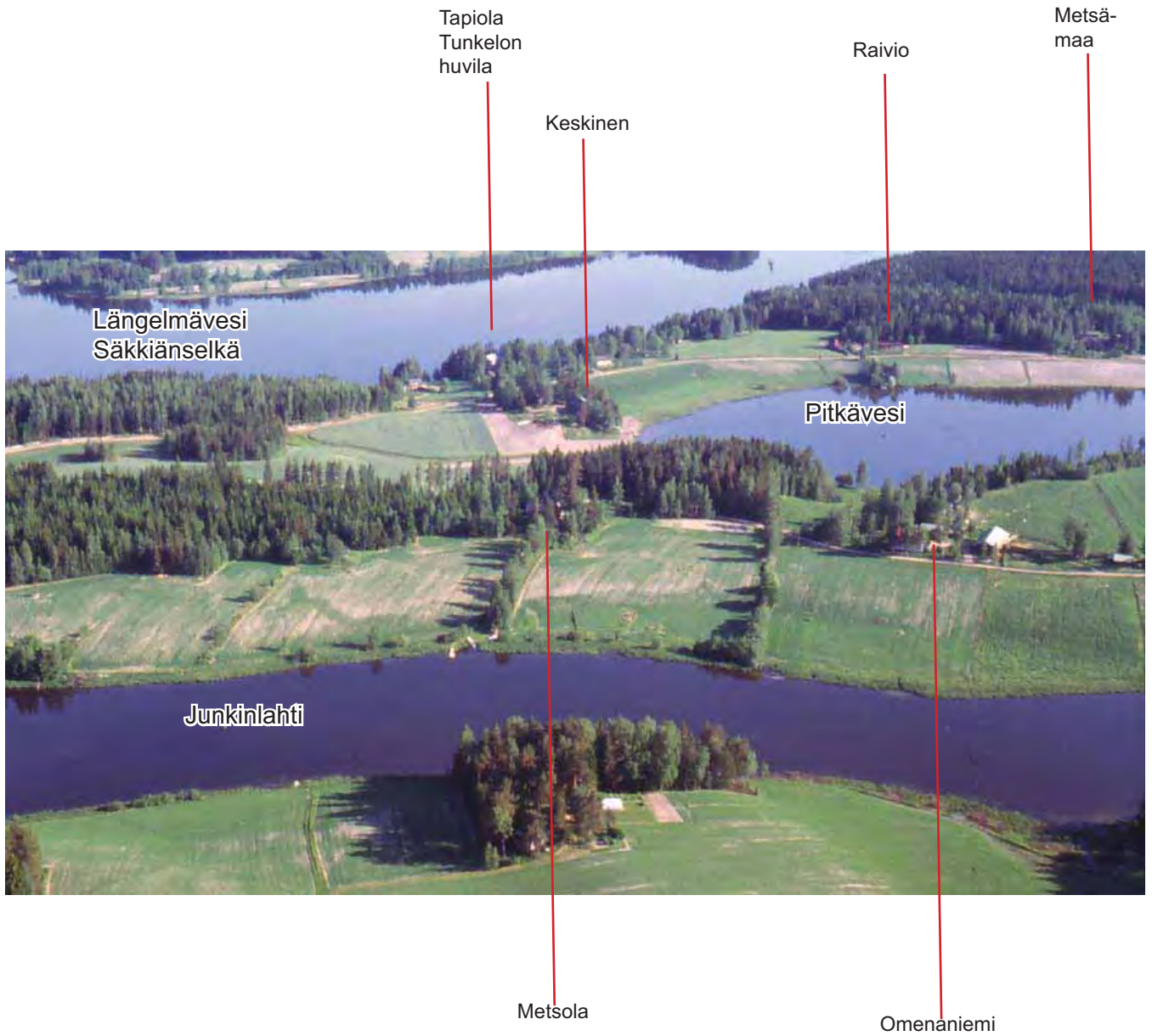
Meijeri on rakennettu aikansa tyyliä ja rakennustekniikkaa seuraten. Meijerirakennuksen kulttuurihistorialliset arvot ovat rakennushistoriallisia ja historiallisia. Rakennus edustaa meijerirakennusperinnettä ja sitä kautta teollisuushistoriaa. Meijerillä on myös keskeinen merkitys paikkakunnan maatalouden kehityksessä ja henkilöhistoriassa. Ympäristöarvo liittyy maisemallisesti keskeiseen sijaintiin, meijeri sijaitsee näkyvällä paikalla rantamaisemassa.

Toimenpidesuositukset

Meijerirakennusta tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden sen historiallinen arvo.

Kuvat
2004, 2010 Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

Säkkiänselän ja Pitkäveden kannaksen asutus sekä Pitkäveden ja Junkinlahden välissä oleva asutus

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Tapiola	562-478-1-184	Tunkelontie
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön

karttaote 1:2 000

"Tunkelon huvila Säkkiänselän rannalla sijaitseva Tunkelon kaksikerroksinen puuhuvila on rakennettu viime vuosisadan [1800] vaihteessa." (Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet)

Pirkanmaan maakunta-kaavassa maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	huvilarakennus	1899	huvila, kunnanlääkärin asunto, vapaa-ajan asunto
2	autotalli-talousrakennus	1900-luvun alku	

Tunkelon huvila Tunkelontien suunnasta, kaakosta nähtynä.

Kuvaus

Tapiolan tila sijaitsee Längelmäveden rannalla, Säkkiänselän ja Pitkäveden kannaksella, Tunkelontien varrella. Tilalla oleva huvilarakennus on tietojen mukaan rakennettu 1899. Rakennus on kaksikerroksinen, monimuotoinen puuhuvila, jossa on aikoinaan toiminut myös Längelmäen kunnanlääkäri. Huvilarakennuksen eteläpuolella on autotallirakennus noin 1900-luvun alkukymmeniltä.

Nykyisin Tapiolan tilaa ympäröi vapaa-ajan asutus.

Historia

Tunkelon huvila rakennettiin 1800-1900-lukujen vaihteessa. Rakennuttaja oli kotkalainen Oriveden asemapäällikkö. Kirvesmiehet olivat karjalaisia. Rakennuksessa on oletettavasti käytetty siirrettyjä hirsistä ehkä vanhasta käräjätuvasta, joka oli Västilästä. (A)

Tapiolan palstatila erotettiin Tunkelon Mikkolasta vuonna 1904 ja Tapiolan lisämaa vuonna 1909. (1)

Kunta omisti rakennuksen 1910-1940, jolloin se oli kunnanlääkärin asuntona. Rakennuksessa

Lähteet:

- (1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maakirjaluettelo.
- (2) Pentti Andsten: Längelmäen vanhasta rakennuskannasta, Kotiseutu-lehti n. v. 1971. (Hämäläis-Osakunnan kotiseuduntutkimusretkellä kesällä 1969).
- (3) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.

toimi vapaussodan jälkeen orpolasten asuntola. Rakennus kunnostettiin 1920-luvulla. Sitä ennen rakennusta ympäröi avokuisti. (A)

"...Tunkelon kylässä Tunkelon huvila, jonka rakennutti asemavirkamies Heinänen v. 1899. Sittemmine on rakennusta laajennettu pariin otteeseen niin, että se käsittää nykyisin kahdeksan huonetta ja keittiön, joista kolme huonetta sijaitsee yläkerrassa. Rakennustajansa asemamies Heinäsen jälkeen rakennus siirtyi kunnan haltuun, jolloin sitä käytettiin ensin lastenkotina, sittemmin kunnanlääkärin asuntona." (2)

Tässä virkatalossa otti vastaan potilaitaan kunnanlääkärit aina vuoteen 1947, jolloin viran toimuspaikka siirrettiin Länkipohjaan. (3)

Tunkelon huvila on Eino Tunkelon sisaren perikunnan hallussa. (A)

Suulliset lähteet:
(A) Eino Tunkelo 13.8.2004, puhelinhaastattelu.

1 Tunkelon huvila
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: pelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pysty- ja vaakaponttilaudoitus
- sokkelimateriaali: kiviharkko, nurkkakivet

Tunkelon huvila on pohjakaavaltaan L-muotoinen, rakennus-
hamoltaan monimuotoinen, osittain 2-kerroksinen rakennus. Siinä korkeampaan 2-kerroksiseen satulakattoiseen osaan liittyy kulmittain matalampi siipiosa, jonka päädyt ovat kaakkoon ja luoteeseen.

Pihan puolella, kaakkoisjulkisivulla on satulakattoinen lasikuis-
ti, koillisivulla pienempi umpikuisti ja järven puolella katettu veranta. Lounaispäädyn matalampi kapea osa on oletettavasti avoverantaa, joka muutettu umpinaiseksi 1920-luvulla.

Ikkunat ovat T-karmilliset, ikkunoiden kehyslaudoituksen ylä-
osan listoitus on korostetun raskas. Ulkovaalaus seinän alaosassa pystysuuntainen, ikkunoiden kohdalla vaakasuuntainen. Verannan pystypilarit veistetyt.

Rakennuksen tyylipteissä on sekä uusrenessanssia että hii-
kan jugendia.

Tunkelon huvila Tunkelontien suunnasta, kaakosta nähtynä.

Hirsinen
autotalli-talo-
usrakennus
/2/ pohjoisen
suunnasta.

Huvilan ve-
rantaa järven
suuntaan,
rakennuksen
luoteispuo-
lella.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	sosiaalishistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Tunkelon huvila sijaitsee Pirkanmaan maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella ja on yksi vanhimmista rannan tuntumassa olevista rakennuksista tällä järvien välisellä alueella. Huvilalla on kulttuurihistoriallista arvoa 1800- ja 1900-luvun vaihteen huvila-arkkitehtuurin edustajana ja mm. siksi, että rakennus oli Längelmäen kunnanlääkärin toimipaikkana 1910-luvulta vuoteen 1947 asti.

Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Kuvat
elokuu 2004, huhtikuu 2010
Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

R8.19 Tunkelo

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Wähätunkelo	562-478-1-184	Tunkelontie
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan maakunta-
kaavassa maakunnallisesti
arvokasta maisema-aluetta.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	aitta	1765, siirretty	
2	sauna	n. 1900-luvun alku	
3	talousrakennus	n. 1900-luvun alku	liiteri, ulkokäymälä

Sauna /2/ ja talousrakennus
/3/ etelän suunnasta.

Tunkelon huvilan vierisellä tontilla on, huvilan koillispuolella, kalliolla aitta /1/, jossa on vuosiluku 1765. Näkymä laiturilta lounaaseen.

Sauna ja talousrakennus kuuluneet Tunkelon huvilaan?

Rakennettu todennäköisesti samoihin aikoihin, 1900-luvun alkupuolella, kuin Tunkelon huvilan autotalli-talousrakennus.

Hirsinen aitta on sivuposkelinen, otsallinen jalka-aitta. Jalustan varassa ovat latti-alankkujen haljaspuolikkaat. Aitta on todennäköisesti siirretty.

Hirsirakenteisen lyhytnurkkaisen saunan hirsiosa on vuoraamaton, hirren päät on suojattu pystylaudoinnalla nurkissa ja väliseinän kohdalla. Satulakatossa aaltopeltikate.

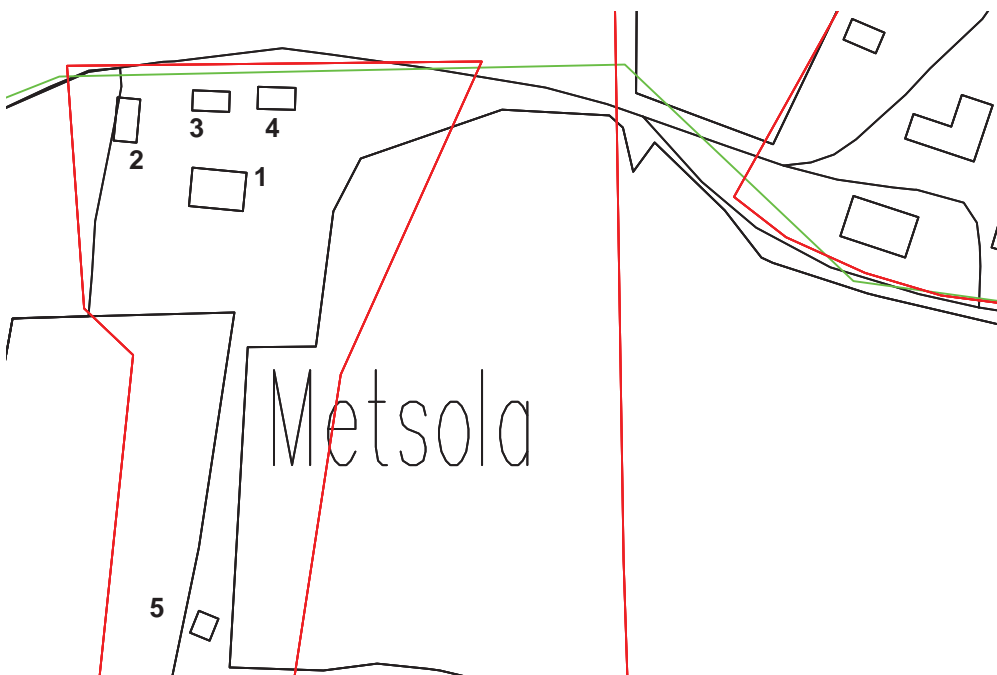
Kuvat
kevät 2010 Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

Kulttuurihistorialliset arvot

Kohde täydentää Tunkelon huvilan arvoja ja maisemakokonaisuutta ja on ilmeisesti ollut aiemmin osa Tunkelon huvilan pihapiiriä.

Arvotaulukko
Outi Palttala 2011

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Metsola	562-478-1-243	Hernesalmentie 45
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	asuinrakennus	1900-luvun alku	asuminen, vapaa-ajan asunto
2	riviaitta	1800-luvun loppu?	varastointi
3	autotalli	1900-l puoliväli	
4	talousrakennus	1900-luvun alku	varastointi
5	sauna		[?ei kuvaa]

Metsolan päärakennus luoteen suunnasta. Kuva syyskuu 2004.

Kuvaus

Metsolan tila sijaitsee Pitkäveden ja Junkinlahden välisellä kannaksella, puustoisella mäellä peltojen reunassa, Hernesalmentien varrella.

Metsolan huvilamaisen asuinrakennuksen pihapiirissä on aittarivi, talousrakennus ja autotalli. Lähempänä Junkinlahden rantaa, pihapiirin ulkopuolella on saunarakennus.

Historia

Metsola lohkottiin vuonna 1909 Tunkelon Mikkolasta halotusta tilasta, josta muodostuivat tilat Metsola ja Uusi-Mikkola. Vuonna 1926, kun Metsolasta lohkottiin vuokra-alueiden erottamisessa Rajalan tila, oli Metsolan omistajana Otto Poukka. (1)

Längelmäen seurakunnan kanttori Kaarlo Oskari Prihti otti vastaan Längelmäen Säästöpankin hallituksen sihteerin vaativan roolin [1905]. Myöhemmin hallituksen kirjuriin virka laajeni kamreeriksi ja sen jälkeen pankin toimitusjohtajaksi. Vuonna 1906 Oskari Prihti vaihtoi nimensä

Lähteet:

(1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maa-kirjaluettelo.

(2) Matti Järvi: Längelmäen Säästöpankki 1905 – 2005. Pankki, jolla on historia. Oriveden kirjapaino 2005.

suomalaisempaan Metsolaan. Metsola-nimi tuli luontaisesti hänelle myydyin maatilan mukaan. Noin 20 hehtaarin kokoinen Metsolan tila oli hankittu puoliksi Tunkelolta ja puoliksi Hakosalmelta. Oskari Metsola toimi pankin johdossa vuoden 1909 loppupuolelle saakka, jonka jälkeen hän muutti Keski-Pohjanmaalle Kalajoen kanttorin tehtäviin. Hänet muistetaan muun muassa Keski-Pohjanmaa-laulun säveltäjänä sekä useista kuorolauluistaan. (2)

Tapiolan asuinrakennus kaakon suunnasta nähtynä.

Länsipäädyn ikkuna.

1 Asuinrakennus
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: pelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmiossa pystyponttilaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: kiviharkko

Metsolan asuinrakennus on pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoinen hirsirakennus.

Pihan puolella, pohjoisjulkisivulla on pulpettikattoinen avokuisi- ti ja itäpäädyssä pulpettikattoinen, osittain hirsinen umpikuisti. Ikkunat ovat T-karmilliset, ikkunoiden kehyslaudoituksessa on jugendin tyylipiirteitä. Kehykset muotoileikattu ja viistetty, ylä- osassa on lovileikkauksia. Kuistin ja ullakon päätyikkunoiden puitejaotus monimuotoinen.

	2 Riviaitta	3 Autotalli	4 Talousrakennus
- runkomateriaali:	hirsi	rankorakenne	runkotolpat
- katemateriaali:	aaltopelti	muotoprofilipelti, tiilijäljitelmä, musta	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, pystylaudoitus, punamullan pun.	vaakalaudoitus, punamullan pun.	vaakaponttilauta, punamullan pun.
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet	betoniharkko	nurkkakivet

Aitta Hernesalmentieltä, luoteen suunnasta.

Autotallin itäpääty oikealla.

Talousrakennus lounaasta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria, (henkilöhistoria)
Ympäristöarvo	(maisemallisesti keskeinen sijainti)

Arvojen perustelu

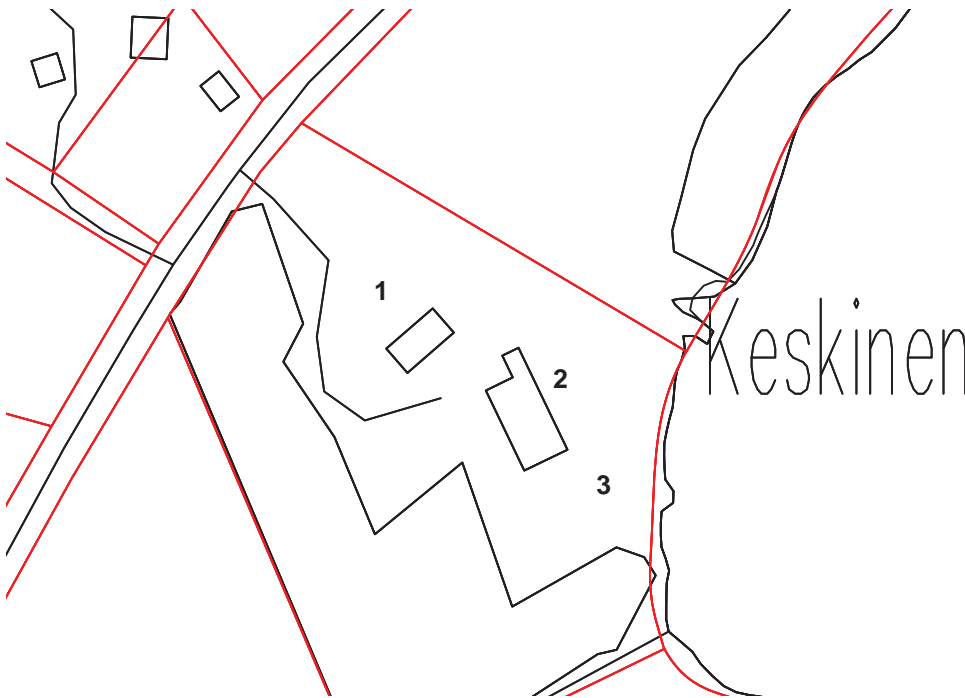
Metsolan 1900-luvun alun päärakennus edustaa aikansa rakennustapaa ja toimihenkilön rakennuttamaa asuinrakennusta maaseudulla.

Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo.

Kuvat
syyskuu 2004 Kristiina
Kokko
Tekstit
keväät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Keskinen	562-478-1-226	Tunkelontie
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan maakunta-
kaavassa maakunnallisesti
arvokasta maisema-aluetta.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	asuinrakennus	1905	
2	navetta-taloussrakennus	1952	
3	pumppukoppi tms		

Keskisen päärakennus Tunkelontien
suunnasta, luoteesta nähtynä.

Kuvaus

Keskisen tila sijaitsee Pitkäveden rannalla, Säkkiänselän ja Pitkäveden kannaksella, Tunkelontien varrella. Asuinrakennus on puustoisien mäen laella. Asuinrakennuksen kaakkoispuolella pihapiirissä on navetta-taloussrakennus ja rinne laskee Pitkäveden rantaan.

Historia

Keskinen lohkottiin vuonna 1909 Tunkelon Mikkolasta (muodostuivat tilat Keskinen ja Vanha-Mikkola). (1)

Suomisen perikunta (Suominen, Lauri kustaa. s. 1899) om. vuodesta 1964 Keskinen RN:o 1/17 nimisen tilan Tunkelon kylässä. Tilan pinta-alasta 16,12 ha on vilj. 7,31 ha ja metsää 7,23 ha. (2) [Pinta-ala: n. 1 ha peltoa, 2,5 ha metsää.

Lähteet:

- (1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maakirjaluettelo.
- (2) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, (Kustannustuote Oy), 1964.
- (3) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

Ent omistaja: Pekka Suominen.

Omistaja: Suominen, Matti s. 1936 eläk. ja Kyllikki o.s. Haajanen s. 1937 eläkel.

Muuta: Tämä tila on Matin syntymäkoti, joka on siirtynyt Matin ja Kyllikin omistukseen v. 1990.

Tila on Suomisen perheen vapaa-ajan käytössä. (3)]

	1 Asuinrakennus	2 Navetta-talousrakennus
- runkomateriaali:	hirsi	sementtitiili, rankorakenne
- katemateriaali:	aaltopelti/ muotoprofilipelti	aaltopelti, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali:	pystylaudoitus, pystypeiteri- ma, punamullan pun.	navettaosassa sementtitiili, pystylaudoitus, pystypeiteri- ma, punamullan pun.
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet	betoni
	Asuinrakennus on pitkänurk- kanen hirsirakennus. Rak.v.: 1905, peruskorj.v.: 1996. Runko: hirsi, ulkoseinä: puu. (3)	Osaksi tiilinen ja osaksi puinen karjarakennus on valmistu- nut vuonna 1952. (2)

Asuinrakennus etelän suunnasta.

Navetta-talousrakennus luoteen suunnasta.

Pumppukoppi navetan alarinteessä, rannan tuntumassa.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Keskisen tila sijaitsee maisemassa näkyvällä paikalla, Pirkanmaan maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.

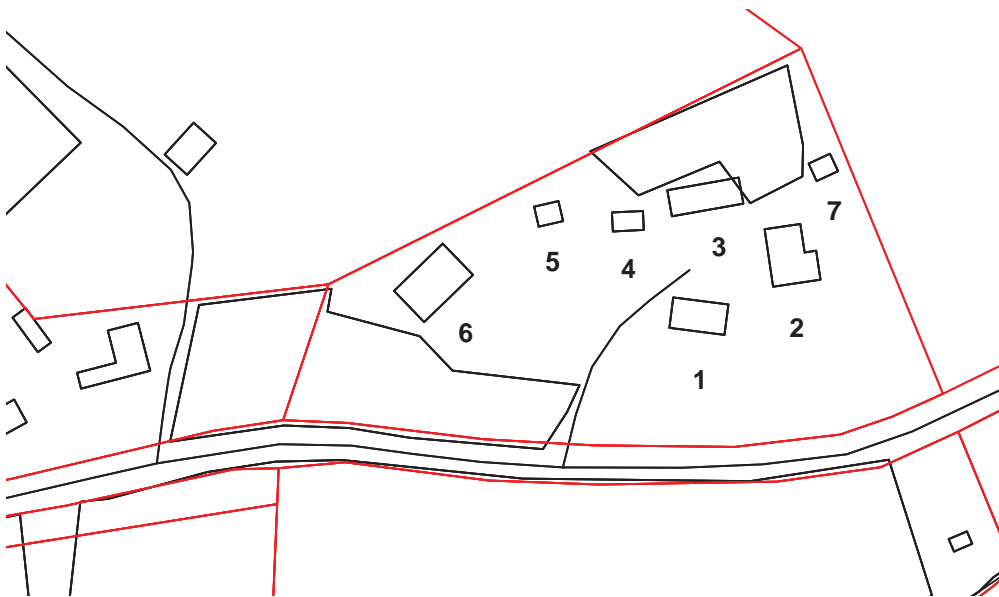
Tilan päärakennus on 1900-luvun alun hirsirakennus, joka on säilynyt suhteellisen hyvin.

Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo.

Kuvat
lokakuu 2006 Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Metsämaa	562-478-1-37	Tunkelontie
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan maakunta-
kaavassa maakunnallisesti
arvokasta maisema-alueita.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	asuinrakennus	1910	asuinrakennus
2	navetta	1931	karjasuoja
3	aitta- ja talousrakennus	1900-l alku	varastointi
4	kellari, kellarinpäällyys	noin 1960-luku	varastointi
5	vaja	noin 1950-l	
6	riihirakennus	1900-l alku, 1950-l	viljan kuivaus
7	aitta	2000-l alku	

Metsämaan tila Omenaniemestä, Pitkäveden takaa, etelän suunnasta nähtynä. Kuva kesäkuu 2006.

Kuvaus

Metsämaan tila sijaitsee Pitkäveden rannalla, Säkkiänselän ja Pitkäveden kannaksella, Tunkelontien varrella. Asuinrakennuksen pohjoispuolella on pihapiirissä navetta, aitta-talousrakennus ja kellari sekä riihirakennus länsipuolella hiukan kauempana pihapiiristä.

Historia

Metsämaan tila oli palstatila, joka erotettiin vuonna 1918 Vanha- Mikkolan tilasta. Metsämaan omisti tuolloin Kaarle Salo. (1)

Metsämaa om. vuodesta 1946 Eelis Ilmo Salo. Edellinen omistaja oli Kalle Salo vuosina 1910-46. Maatilan kok.pinta-ala on 17,88 ha, josta metsää 10,00 ha ja peltoa 6,08 ha. Talouskeskus sijaitsee Tunkelon kylässä, 50 m:n päässä Tunkelon paikallistiestä, pienellä mäen kumpareella, Pitkäveden rannalla, viljelysten laidalla. Kirkolle on matkaa 2 km. (2)

Lähteet:

- (1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maakirjaluettelo.
(2) Suomen pienviljelijät II Hämeen lääni. Turun kirjapaino 1967.

1 Asuinrakennus
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: pelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali:

Pihapiiri aitta-atalousrakennuksen takaa, koillisesta.

Metsämaan asuinrakennus on pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoinen hirsirakennus, jossa on satulakatto ja eteläjulkisivulla keskellä poikkipääty. Pihan puolella on korkeampi umpikuisti ulokkeena, joka muodostaa poikkipäädyn pohjoissivulle.

Päärakennus valmistui vuonna 1910 käsittäen kolme asuinhuonetta. Perusteellinen korjaus suoritettiin vuonna 1954. (2)

Asuinrakennus Tunkelontien suunnalta, etelästä nähtynä.

	2 Navetta	3 Aitta-talousrakennus	6 Riidirakennus
- runkomateriaali:	sementtitiili, rankorakenne	hirsi, rankorakenne	hirsi, runkotolpat
- katemateriaali:	aaltopelti/ muotoprofilipelti	aaltopelti/ muotoprofilipelti	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	sementtitiili, pystylaudoitus, punamullan pun.	hirsi, pystypeiterimalaudoitus, vihreänharmaa	hirsi, pystylaudoitus, harmaantunut puu
- sokkelimateriaali:		nurkkakivet	nurkkakivet
	Sementtitiili- ja lautarakenteinen karjarakennus on peräisin vuodelta 1931 ja siihen säilyvät navetta, talli, karjakeittiö, maituhuone, kanala ja rehuparvi.(2)	Luhtiaittatyyppinen hirsiaitta, jonka toinen pääty on rankorakenteinen ja siinä pohjoissivulla levennyksenä liiterikatos.	Hirsisen riiden molemmin puolin ovat rankorakenteiset kylkiäiset yhteisen loivan satulakaton alla, koillispäädystä pulpettikattoinen katos.

Navetarakennus lännen suunnasta, takana vasemmalla uusi aitta /7/.

Aitta-talousrakennus idän suunnasta.

Riidirakennus koillisen suunnasta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Metsämaan tila sijaitsee maisemassa näkyvällä paikalla, Pirkanmaan maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.

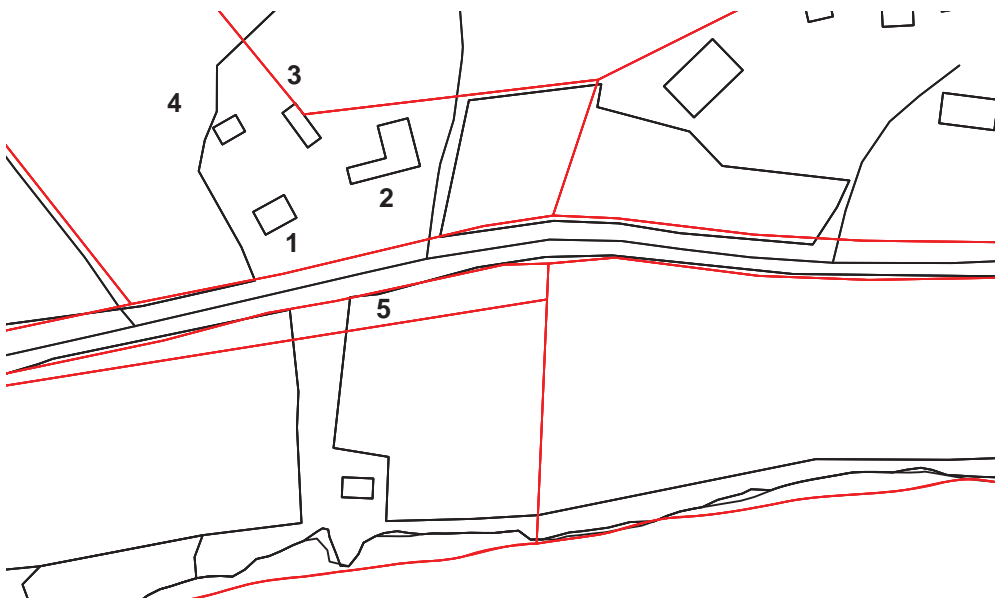
Tilan päärakennus muodostaa talousrakennusten kanssa pihapiirin, jossa on rakennuksia eri vuosikymmeniltä.

Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo.

Kuvat
kesäkuu 2006 Kristiina
Kokko
Tekstit kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Raivio	562-478-1-191, 1-	Tunkelontie
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan maakunta-
kaavassa maakunnallisesti
arvokasta maisema-aluetta.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	asuinrakennus		asuinrakennus
2	navetta-talouksrakennus		karjasuoja
3	talouksrakennus		
4	aitta		varastointi
5	maakellari		

Näkymä Tunkelontietä idän
suunnasta Raivion tilaa
lähestyttäessä. Kuva lokakuu
2006.

Kuvaus

Raivion tila sijaitsee Pitkäveden rannalla, Säkkiänselän ja Pitkäveden kannaksella, Tunkelontien varrella. Asuinrakennuksen pohjois- ja itäpuolella on pihapiirissä navetta, aitta ja talouksrakennus sekä Tunkelontien toisella puolella rantaan laskevan pellon rinteessä maakellari ja sauna.

Historia

Raivion tila oli palstatila, joka erotettiin vuonna 1918 Vanha- Mikkolan tilasta. Raivion omisti tuolloin Ilmari Kypärä. (1)

Ilmari Kypärä oli tunnettu kivityömies, joka on tehnyt monien rakennusten kivijalat.

Lähteet:
(1) Pirkanmaan-Satakunnan
maanmittaustoimisto, maa-
kirjaluettelo.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali:
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Raivion asuinrakennus on pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoinen hirsirakennus, jossa on satulakatto ja etelä-koillisjulkisivulla keskellä poikkipääty. Pihan puolella on korkeampi umpikuisti ulokkeena, joka muodostaa poikkipäädyn pohjoisluoteissivulle.

Asuinrakennus Tunkelontien suunnalta, etelästä nähtynä. taustalla aitta.

Raivion tila pellon reunassa, lännen suunnasta nähtynä.

Navetta-taloussrakennus /2/ Tunkelontien suunnalta, luoteesta nähtynä.

Viereisen tilan sauna ja Raivion tilan maakellari /5/ Tunkelontieltä, koillisesta nähtynä.

Maakellarin /5/ eteläsivu.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Raivion tila sijaitsee maisemassa näkyvällä paikalla, Pirkanmaan maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.

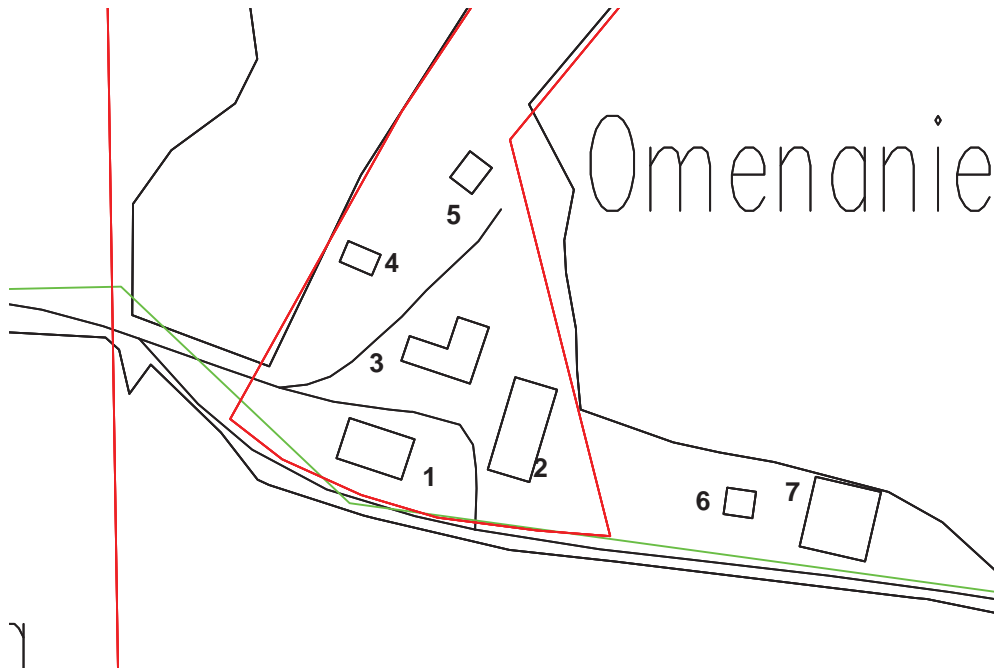
Asuinrakennus muodostaa taloussrakennusten kanssa eheän pihapiirin.

Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo sekä maisemallinen asema.

Kuvat
lokakuu 2006 Kristiina Kokko
Tekstit kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Omenaniemi	562-478-1-257	Hernesalmentie 56
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Oiva Syväniemi		

karttaote 1:2 000

Rakennukset 6 ja 7 ovat kuuluneet aiemmin Omenaniemen tilaan, nykyisin tilaan 1:259 Talvitiensuu, omistajana Hakosalmen Usitalon tila.

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	asuinrakennus	1900	
2	navetta	1959	
3	aitta-talousrakennus	1900-l alku	
4	autotalli-kalustovaja tms		
5	kuivuri		
6	lato		
7	riihi		

Kulku tie Omenaniemen tilalle Hernesalmentieltä, asuinrakennuksen lounaisnurkalta.

Kuvaus

Omenaniemen tila sijaitsee peltojen keskellä olevalla puustoisella saarekkeella, Pitkäveden ja Junkinlahden välisellä kannaksella, Hernesalmentien varrella. Tila ulottuu Pitkäveden rantaan, mutta tilalta avautuvat näkymät molemmille järville. Asuinrakennuksen pohjois- ja itäpuolella on pihapiirissä navetta, aitta ja talousrakennus. Aiemmin tilaan kuuluneet lato ja riihi sijaitsivat pihapiirin ulkopuolella itäpuolella.

Tila sijaitsee Tunkelon kylässä 2 km kirkolta. Koivikon suojaama talouskeskus on Junkinlahden rannalla omien viljelystensä keskellä, kylätielle on 700 m. (2)

Lähteet:

- (1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maa- kirjaluettelo.
- (2) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, (Kustannustuote Oy), 1964.

Historia

Omenaniemi lohkottiin Mattilan tilasta vuonna 1910. (1)

Omenaniemi om vsta 1945 Vilho K. Syväniemi s. 1907, vmo on Anna I. o.s. Korhola s. 1906. Poika: Oiva S. A. s 1946. Tila on erotettu Mattilan kantatilasta ja tuli suvulle 1945. Edellinen isäntä oli Ida Hakola. (2)

Perimätiedon mukaan Junkinnikkari-niminen isäntä perusti tilan 1900-luvun alussa. Paikka on lohkaistu Tunkelon talosta. Tila siirtyi Hakolan perheen haltuun ja v. 1945 Anna ja Kustaa Syväniemi hankkivat sen haltuunsa. Vuonna 1983 isännnyttä rupesi pitämään perheen poika Oiva. ... nyt tilan pellot ovat vuokralla ja viljelyskäytössä. (3)

(3) Kotiseutumme Aitolahdi-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

Omenaniemen päärakennuksen itä-kaakkoispäätä ja tien puoleista julkisivua.

Omenaniemen päärakennus pihan puolelta, idän suunnasta nähtynä.

Asuinrakennuksen siiven pohjois-koillispääty.

Ikkuna itä-kaakkoispäädystä.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali:
- ulkoseinän pintamateriaali: pysty- ja vaakaponttilaudoitus, kermanvaalea
- sokkelimateriaali: lohkokivet

Hirsinen päärakennus vuodelta 1900 korjattiin perusteellisesti 1963, siinä on 5 huonetta. (2)

Rak.v.: 1900-luvun alussa, peruskorj.v.: 1970, lisärak.v.: lisäsiipi, sauna ja pesuhuone. Runko: hirsi, ulkoseinä: puu. (3)

Vanhempi rakennusosa on pohjakaavaltaan L-muotoinen. Tien suuntaiseen leveämpirunkoiseen 1,5-kerroksiseen satulakattoiseen osaan liittyy länsipuolella siiveksi hiukan kapeampirunkoinen osa, jonka päädyt ovat tien ja pihan suuntaan. Laajennusosa on tehty L-muotoisen osan "syyliin" ja katettu jatkamalla leveämpirunkoisen osan pihan puoleista lapetta.

Rakennuksen ulkoasussa on uusrenessanssin ja nikkarityylin tyylipiirteitä. Ulko- vuorausta on jaoteltu vaakalistoilla erisuuntaisiin osiin. Ikkunoiden alapuolella oleva osa on pystyponttilaudoitettu, ikkunoiden kohta on vaakaponttilaudoitettu päätykolmioon asti, ullakakkopäädyt pystyponttilaudoitettu. Kapeammassa siipiosassa ullakon päädyn ja vaakasuuntaisen ikkunavyöhykkeen välissä on vielä vinolaudoitettu vyöhyke.

Asuinrakennuksen ikkunankehukset ja räystään päätykolmiot ovat koristeelliset.

Päätyräystäät on oletettavasti varustettu aikoinaan kattoratsastajilla (yläosa puutuu) ja räystään alapuolella on puuleikkauskoristeena vesirataskuvio.

Ikkunoiden kehyslaudoitukset ovat koristeveistetyt ja lovileikkauksia korostettu punaisella maalilla. Ikkunan kehysten koteloidun muotohöylätyn yläkonsolin päällä on monimuotoiset puuleikkauskoristeet.

	3 Aitta-talourakennus
- runkomateriaali:	hirsi, rankorakenne
- katemateriaali:	aaltopelti/ muotoprofilipelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, punamullan pun. ullakon päätykolmiossa pystylaudoitus, keltamullan kelt.
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet

Varsinainen aittarakennus on suorakaiteen muotoinen, moniosainen hirsiaitta, jossa on lautarakenteinen siipiosa koillisuuntaan. Rakennuksen pohjakaava on L-muotoinen. Pihan puolella, lounaisjulkisivulla keskivaiheilla on sisäänvedetty sisäänkäyntikäytävä ja sen kohdalla katossa poikkipääty. Poikkipäädyssä on moniruutuinen, yläosastaan viistetty ikkuna. Poikkipäädyn päällä katolla on ruokakellotorni neljän pilarin varassa. Päätyräystäis on varustettu kattoratsastajalla ja räystäään alapuolella on puuleikkauskoriste.

Aittarakennuksen luoteispääty ja pihasisiä lounaan suuntaan.

	2 Navetta	4 Autotalli-kalustovaja	5 Kuivuri
- runkomateriaali:	tiili, yläosa rankorakenne		
- katemateriaali:	aaltopelti/ muotoprofilipelti	aaltopelti	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	tiili, yläosassa pystylaudoitus, punamullan pun.	pystylaudoitus, punamullan pun.	poimulevy
- sokkelimateriaali:		nurkkakivet	betoniharkko
	Tiilisessä karjarakennuksessa vltta 1959 on kotieläintilat ja sauna. (2)		

Navetta koillisen suunnasta.

Autotalli-vaja kaakon suunnasta.

Riihen viereinen lato /6/ lounaan suunnasta.

Riihi /7/ itä-kaakon suunnasta katsottuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

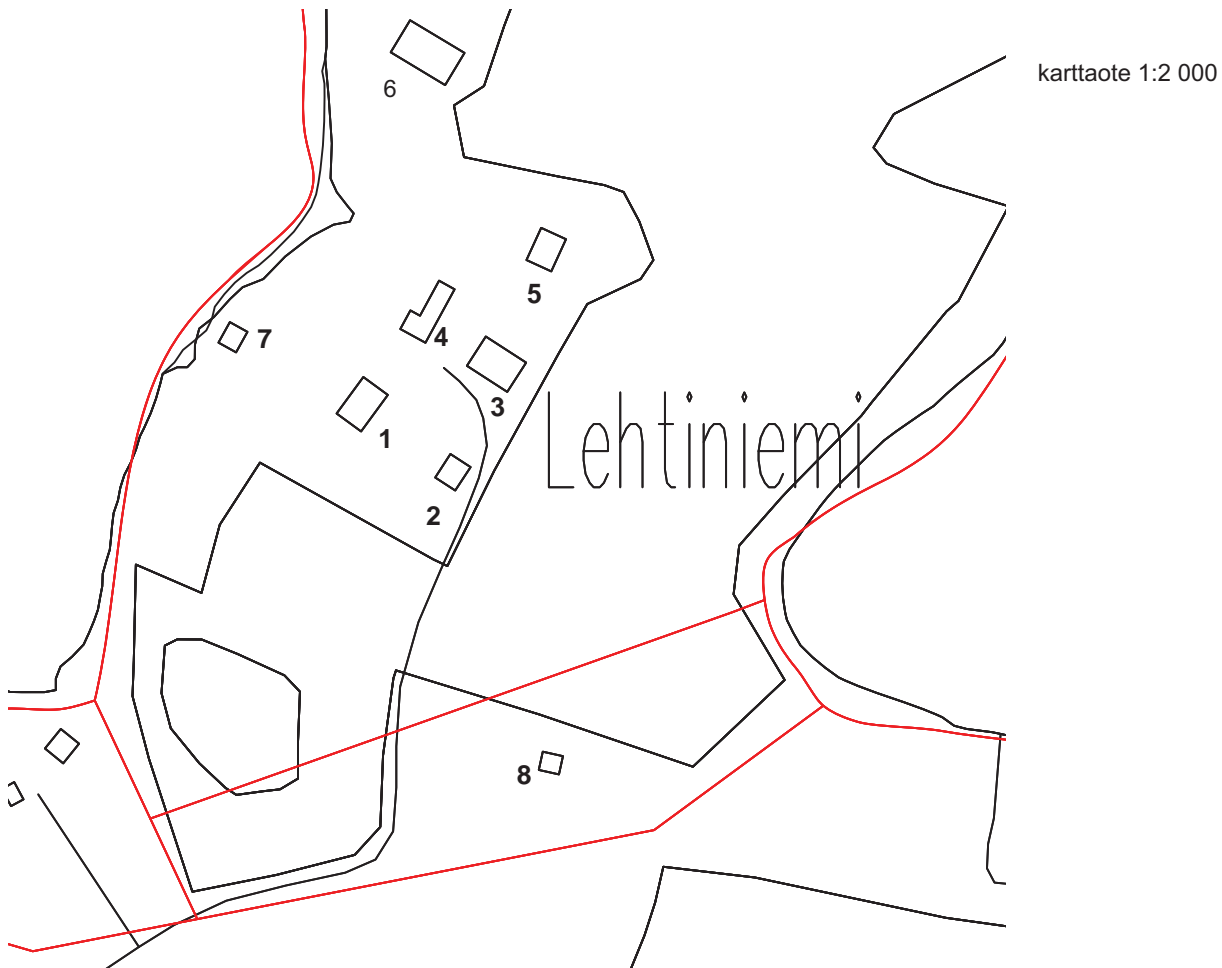
Omenaniemen tila sijaitsee maisemassa keskeisellä paikalla. Asuinrakennus muodostaa talourakennusten kanssa eheän pihapiirin.

Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo sekä maisemallinen asema.

Kuvat
syyskuu 2004 Kristiina
Kokko
Tekstit kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Lehtiniemi	562-478-1-245	Hernesalmentie 110
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Aarno Snellman		

	Rakennus	rakennusajankohta	käyttötarkoitukset ennen ja nyt
1	asuinrakennus	1909	
2	aitta	1900-l alkupuoli	
3	navetta	1928	
4	kellari-puuliiteri		
5	heinälato		
6	riihi		
7	sauna		
8	paja		

Kuvaus

Lehtiniemen tila sijaitsee Pitkäveden niemessä, Kaakkoniemen eteläosassa, Rankunlahden rannalla. Kulkutie tilalle johtaa Hernesalmentieltä. Tilan alueeseen kuuluu koko Kaakkoniemi.

Päärakennuksen pohjois- ja itäpuolella on pihapiirissä navetta, aitta ja talousrakennuksia. Sauna, riihi ja paja sijaitsevat pihapiirin ulkopuolella, sauna länsipuolella, riihi pohjoispuolella ja paja kaakkoispuolella.

Talouksen keskus sijaitsee Tunkelon kylässä, 1 km:n päässä Tunkelon paikallistiestä, pienellä mäen kumpareella, 100 m:n päässä Veräjälahden rannasta, viljelysten laidassa. Kirkolle on matkaa 2 km. (2)

Historia

Lehtiniemen tila lohkottiin Mattilasta vuonna 1912. (Mainitaan myös että Omenaniemestä ero-

Lähteet:

- (1) Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto, maakirjaluettelo.
 (2) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, (Kustannustuote Oy), 1964.

tettiin vuonna 1915 palstatila 1:28 Lehtiniemi.) (1) Tila on lohkaistu Mattilasta. (2) Emil ja Impi Salonen perustivat tilan v. 1911 Tunkelon Mattilasta lohkaistulle tontille. Impi oli Mattilan tytär. (3)

Emil Salonen oli tunnettu rakennusurakoitsija (pääurakoitsijana mm. Längelmäen kirkonkulän koululla vuonna 1915).

Ent omistaja: Emil ja Impi Salonen (rakentaneet v. 1911), edellisen omistajan tytär Saima ja Vilho Snellman vuodesta 1936. Vilho Snellmanin kuoltua v. 1968 tila ollut jakamaton kuolinpesä vuoteen 1995 eli Saima Snellmanin kuolemaan saakka. Tila on tällä hetkellä kolmannessa polvessa samalla suvulla. Nykyiselle isäntäparille tila tuli v. 1995. (3)

(3) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

Lehtiniemen tila Pitkävenden niemessä. Kuva etelän suunnasta. Ilmakuva vuodelta 1990 © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Asuinrakennus lounaan suunnasta, alarinteestä nähtynä.

1 Asuinrakennus
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: konesaumapelti
- ulkoseinän pintamateriaali: vaaka- ja pystyponttilaudoitus, punamullan pun.
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Kolme huonetta käsittävä päärakennus on peräisin vuodelta 1909.(2)

Rak.v.: 1911, peruskorj.v.: 1969. Runko: hirsi, ulkoseinä: puu. (3)

Asuinrakennus on pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoinen satulakattoinen rakennus, jossa on molemmilla katon lappeilla ristipäädyt, kaakkoisjulkisivulla kuistin kohdalla ristipääty. Rakennushahmosta ulkonevassa lasikuistissa on pulpettikatossa pieni ristipääty. Kuistin ikkunat ylä- ja alaosistaan pieniruutuiset.

Rakennuksen ulkoasussa on juugendin tyylipiirteitä. Ulkovuoraukselta on jaoteltu vaakalistoilla erisuuntaisiin osiin. Julkisivuissa on vaakaponttilaudoitusta ullakkoon ja päätykolmioon asti. Ullakkopäädyissä ja ristipäädyssä pystyponttilaudoitusta ja moniruutuiset ikkunat, jotka yläosastaan kaarevat.

Ikkunankehysten yläosat ovat koristeelliset.

Räystäskannakkeet ovat koristeveistetyt.

Asuinkerroksen ikkunat on vaihdettu yksiruutuisiksi.

Lehtiniemen päärakennus pihan suunnasta, itä-koillisesta.

Asuinrakennusta vastapäätä oleva aitta-talouksrakennus 1/2 pohjoisen suunnasta. Katteena saumapelti, runkotolpat, vaakaponttilaudoitusta, punamullan punaiseksi maalattu.

	3 Navetta	4 Kellari-puliiteri	5 Heinälato
- runkomateriaali:	hirsi	kivi, rankorakenne	
- katemateriaali:	aaltopelti/ muotoprofilipelti	aaltopelti	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	pystylaudoitus, punamullan pun.	kellarissa kivi, pystylaudoitus, punamullan pun.	poimulevy
- sokkelimateriaali:		nurkkakivet	nurkkakivet
	Hirsinen karjarakennus valmistui vuonna 1928 sisältäen navetan, tallin sekä kanalan. (2)		

Navetan luoteispääty.

Kellari alarinteestä, luoteesta.

Heinälato lounaan suunnasta.

	6 Riihi	7 Sauna	8 Paja
- runkomateriaali:	hirsi, rankorakenne		rankorakenne
- katemateriaali:	aaltopelti	aaltopelti	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	pystylaudoitus, pystypeiterimalaus, punamullan pun.	pystylaudoitus, punamullan pun.	pystypeiterimalaus
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet		nurkkakivet
	Riihirakennuksen keskellä on hirsinen riihi, jossa on jäljellä riihenkruusu.		Pajassa on jäljellä ahjo ja lietsa.

Riihi etelän suunnasta.

Rantasauna kaakosta nähtynä.

Paja lounaan suunnasta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Lehtiniemen tila sijaitsee maisemassa keskeisellä paikalla Pitkäveden rannalla. Tilan pihapiiri ympäröivine talousrakennuksineen muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden. Tilalla on säilynyt perinteistä hirsirakennuskantaa kuten riihi, paja ym.

Toimenpidesuosituksien

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo sekä maisemallinen asema.

Kuvat
kesäkuu 2006 Kristiina
Kokko
Tekstit kevät 2010

Kartalla 1:100 000, on esitetty seuraavilla sivuilla olevien karttaotteiden, 1:20 000, sijainnit Entisen Längelmäen eteläosassa.

Löytäneenlahti: Attila, Västilä, Puharila, Pääskylä

VÄSTILÄN, ATTILAN, PÄÄSKYLÄN JA PUHARILAN ASUTUS - JA VIILJELYMAISEMAN KEHITYSTÄ

”Västilän, Attilan, Pääskylän ja Puharilan kylät sijaitsevat Löytäneenlahtea ympäröivässä suuressa savi- ja siltilaaksossa. 1800-luvulla pellot ovat jo melko laajoja. Kunkin kylän peltoalueet ovat erillisiä ja itsenäisiä kokonaisuuksia, joita kylien väliset metsät erottavat toisistaan. Peltojen reunoja ympäröivät sekä rannoilla että jokivarsilla monin paikoin niityt.”

1930-luvun Pitäjänkartasta nähdään että ”peltopinta-ala on kasvanut huomattavasti. Erilliset kyläalueet ovat yhdistyneet yhdeksi kokonaisuudeksi, kun kylien väliset metsät on raivattu pelloiksi. Lähes kaikki entiset niityt on otettu peltoviljelyyn. Vain Löytäneenlahden rannoilla ja saarissa on kapeita niitykaistaleita. Jokaiseen kylään on tullut runsaasti uutta asutusta. Asutus on sijoittunut alueelle luonteenomaisesti metsäisiin saarekkeisiin peltojen keskelle ja reunoille.”

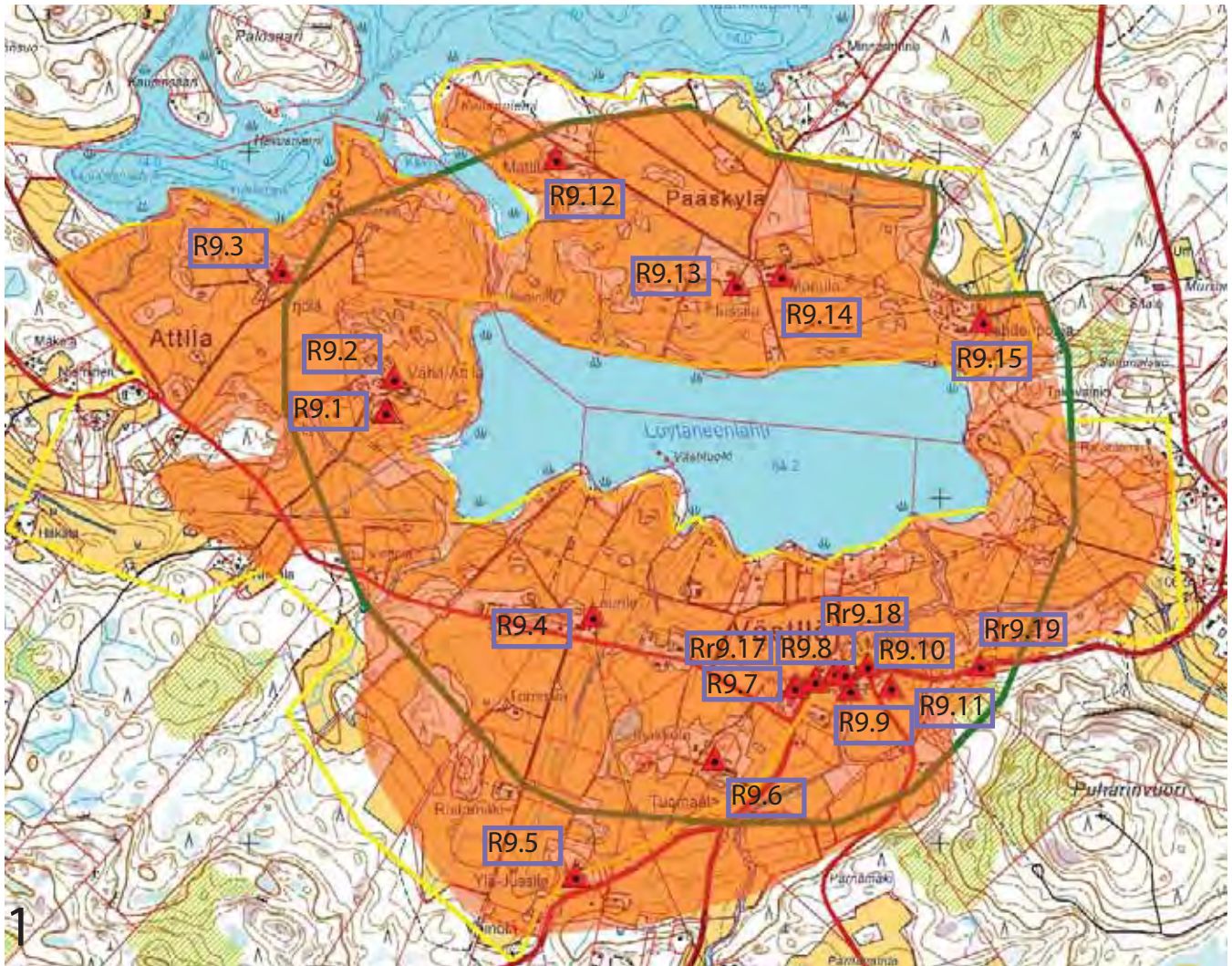
”Nykyisin Löytäneenlahtea ympäröivät pellot ovat viljelyssä samassa laajuudessaan kuin

1930-luvulla. Uudisrakentaminen on ollut lähinnä olevien tilakeskusten täydennysrakentamista. Kylätiet seurailevat suurelta osin 1800-luvun tielinjauksia. Löytäneenlahden avointen rantaniittyjen umpeutuminen ja rantarakentaminen on osittain sulkenut näkymiä kyläteiltä Löytäneenlahdelle. Muutoin alueen maisemakuva on pääpiirteisään pysynyt lähes muuttumattomana.”

LAINAUS
LÄNGELMÄEN KUNTA
Längelmäen kulttuurimaisemaselvitys-
aineisto, Arkkitehtitoimisto MARS, 2005

Rajaukset alkuperäiseen tekstiin tehty ROYK-alueen mukaan.

ATTILA, VÄSTILÄ, PUHARILA JA PÄÄSKYLÄ

ROYK-alueen inventoidut kohteet

Rx.xx Inventointiaineisto 2005/ Kristiina Kokko, tarkistukset 2010, Arkinor Oy

 Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

 Maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön raja (2007)

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

 Arvokas maisema-alue

 Arvokas peltoalue

ATTILA

- R9.1 Vähä-Attila
- R9.2 Vähä-Attila I
- R9.3 Yrjölä

VÄSTILÄ

- R9.4 Laurila
- L9.5 Ylä-Jussila
- R9.6 Tuomaala
- R9.7 Huvila (Saarelan kauppa)
- R9.8 Ruuhela
- R9.9 Jokimäki (kovasinhiomo)
- Rr9.17 Kaupan ympäristöä
- Rr9.18 Västilän sillan ympäristö

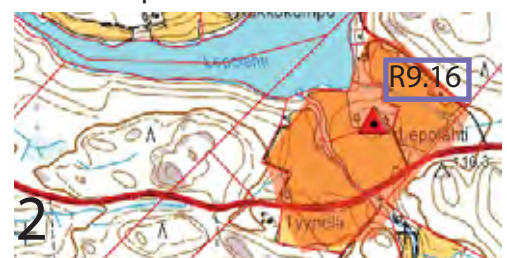
PUHARILA

- R9.10 Myllymäki
- R9.11 Riihimäki
- Rr9.19 Asutustiehentymä Vinkiäntien varrella (Hakala, Väinölä, Lehtola)

PÄÄSKYLÄ

- 9.12 Mattila
- 9.13 Jussila
- 9.14 Päivärinta (Manula)
- 9.15 Lahdenpohja

9.16 Lepolahti

Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa Pääskylän kylän kulttuurimaisema - kartalla koko Lötäneenlahden ympäristö eli Pääskylän, Attilan, Västilän ja Puharilan kylien ranta-alueet - on maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö. Luokitus: rakennushistoriallisesti merkittävä, maisemakokonaisuus.

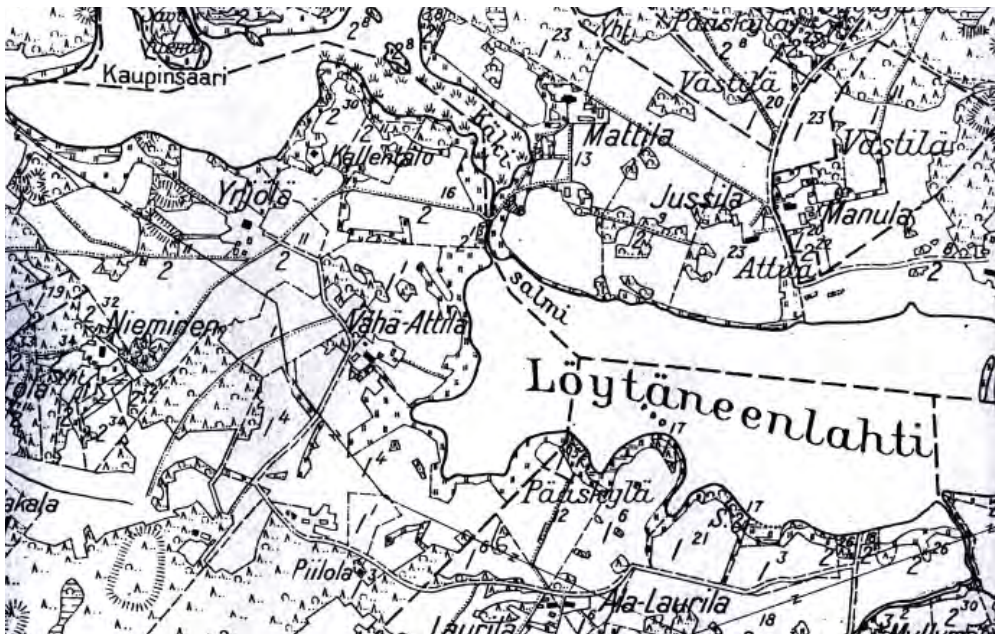
VÄSTILÄ, ATTILA, PÄÄSKYLÄ JA PUHARILA

1. Senaatinkartta 1864: Västilän, Attilan, Pääskylän ja Puharilan kylät sijaitsevat Löytäneenlahtea ympärivässä suuressa savi- ja silttilaaksossa. 1800-luvulla pellot ovat laajahkoja. Kunkin kylän peltoalueet ovat maisemakuvallisesti erillisiä ja itsenäisiä kokonaisuuksiaan, joita kylien väliset metsät erottavat toisistaan. Peltojen reuna-alueet sekä rannoilla että jokivarsissa ovat monin paikoin niittyinä.

2. Pitäjänkartta 1930: Peltopinta-ala on kasvanut huomattavasti. Erilliset kyläalueet ovat yhdistyneet visuaalisesti yhdeksi kokonaisuudeksi, kun kylien väliset metsät on raivattu pelloiksi. Lähes kaikki entiset niityt on otettu peltoviljelyyn. Ainoastaan Löytäneenlahden rannoilla ja saarissa on kapeita niitykaistaleita. Jokaiseen kylään on tullut runsaasti uutta asutusta. Asutus on sijoittunut alueelle luonteenomaisesti metsäisiin saarekeisiin peltojen keskelle ja reunoille.

3. Topografinen kartta 2000: Nykyisin Löytäneenlahtea ympäröivät pellot ovat viljelyssä samassa laajuudessaan kuin 1930-luvulla. Uudisrakentaminen on ollut lähinnä olevien tilakeskusten täydennysrakentamista. Kylätiet seurailivat suurelta osin 1800-luvun tie-linjauksia. Löytäneenlahden avointen rantaniittyjen umpeutumisen ja rantarakentamisen on osittain sulkenut näkymiä kyläteiltä Löytäneenlahdelle. Muutoin alueen maisemakuva on säilynyt pitkään lähes muuttumattomana.

Ote pitäjänkartasta vuodelta 1933.

Attila

Attilan kylän asutushistoria ulottuu keskiajalle. Iso-Attila ja Vähä-Attila olivat vielä 1500-luvun puolivälissä yhtenä talona. (1)

Attilan kylässä oli vuonna 1566 kaksi verotilaa. Maarekisterissä talonumerot ovat 1 Vähä-Attila ja 2 Iso-Attila. (2)

Teksti: Kristiina Kokko

Lähteet:

(1) Längelmäen seudun historia II

(2) Längelmäen maakirjalutelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.

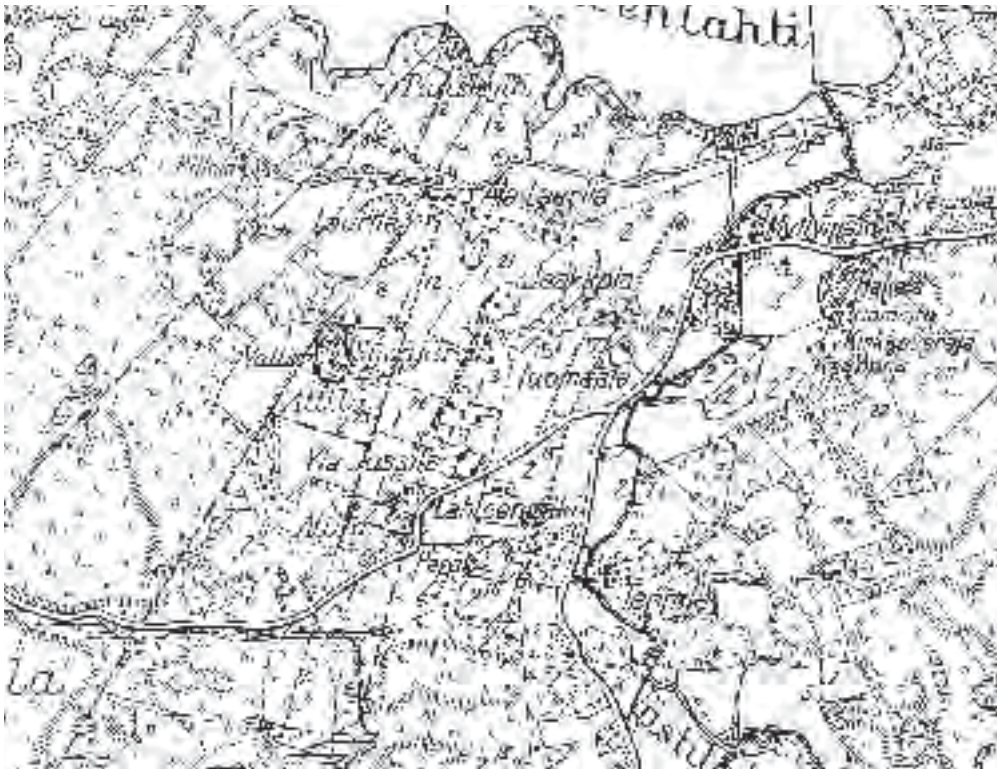
Vähä-Attilan päärakennuksen seinällä kehystettynä oleva ilmakuva 1950-luvulta (kuvan taustalla 152/14) - ei julkaisulupaa (Karhumäen veljekset?)

Vähä-Attilan tilakeskukset luoteen suunnasta. Vasemmalla Vähä-Attilal ja sen vieressä Vähä-Attila, oikeassa yläreunassa Västilan Laurila

Vähä-Attilan vanhassa talouskeskuksessa on kahden tilan pihapiirit.

Ilmakuva 2007, Hannu Vallas (0798_4662)

Ote pitäjänkartasta vuodelta 1933.

Västilän kylä

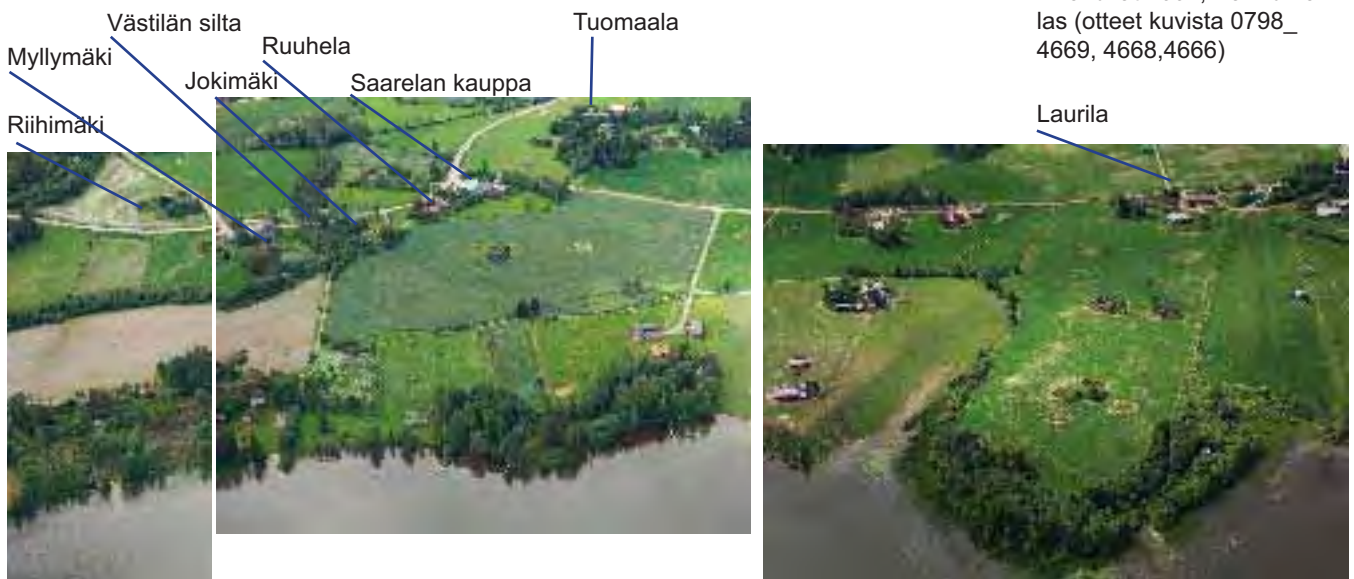
Västilän kylän alue rajautuu pohjoisessa Löytäneenlahteen, idässä Västilänjokeen ja Vähä-Löytäneen järveen. Västilän kylän talot ovat maarekisterissä numeroitu: 1 Laurila ja 2 Perttula.

Längelmäen seudun historia II:n mukaan Laurilan talo halottiin vuonna 1757 nimettömäksi ja Jussilaksi. (Maarekisterin mukaan Laurilan perintötalo halottiin isojaon yhteydessä, vuonna 1792 Laurilaksi ja Jussilaksi.) Nimetön halottiin vuonna 1805 Ylä- ja Ala-Laurilaksi sekä Jussila vuonna 1794 Ylä- ja Ala-Jussilaksi. (1) Ylä-Jussila halottiin vuonna 1939 (Vanhakylä, Ainola, Sotamies, Metsä-Alanen, Maunola, Vanhakylä I, Rauhala ja Jussila). (2)

Längelmäen seudun historia II:n mukaan Perttulan talo halottiin vuonna 1780 Ala-Perttulaksi ja Ylä-Perttulaksi. Maarekisterin mukaan Perttulan perintötalo no 2 halottiin isojaon yhteydessä (päättyi vuonna 1792) seuraavasti: Perttula eli Tuomaala ja Jaakkola. Jaakkolasta lohkottiin vuonna 1898 Niemelä, vuonna 1924 Lähteenmäki, Perälä ja Mäensyrjä sekä vuonna 1937 Koivulehto. Tuomaalasta murrettiin vuonna 1900 palstatila Huvila ja vuonna 1919 Luhdanniitty, vuonna 1922 Nurmisto, Kytölä, Ruokolahti, Rajala, Hannula ja Rappala sekä vuonna 1931 Taustia. (2)

Teksti:
Kristiina Kokko

Lähteet:
(1) Längelmäveden seudun historia II. Längelmäen historia II, 1954
(2) Längelmäen maakirjalluttelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.

Ilmakuvat 2007, Hannu Valjas (otteet kuvista 0798_4669, 4668, 4666)

Puharila

"23. Puharilan tienristeys.

Puharilan kylän Juuselan rakennusryhmä ja Puharilan vanha kansakoulurakennus muodostavat kiinnostavan kokonaisuuden tienristeyksessä."

Lainaus Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet B174 , s. 56

Puharilan kylän talo no 3, sotilasvirkatalo Myllymäki

Lähde:

Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet B174 , Tampereen seutukaavaliitto, 1990

Kuvan alareunassa Löytäneen lahden kaakkoispujukka. Tien varrella metsäsaarekkeessa Vinkiäntien asutustihentymä (Vainölä, Hakala)

Ilmakuva 2007, Hannu Vallas (0798_4671)

Ote pitäjänkartasta vuodelta 1933.

Pääskylä

"21. Pääskylän kylän kulttuurimaisema.

Löytäneen lahden pohjoisranta muodostaa kauniin viljelysmaiseman, jossa perinteistä rakennuskantaa edustavat Mattilan ja Jussilan rakennusryhmät. R, MK"

Lainaus Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet B174 , s. 56

Pääskylän kylän perintötalo no 1, Pääskylä lohkottiin isojaon yhteydessä vuonna 1788 osiin 1:1 Isotalo, 1:2 Maunula ja 1:3 Lahdenpohja. Isotalo halottiin vuonna 1796 osiin 1:4 Jussila ja 1:5 Mattila. (1)

Lähde:

Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet B174 , Tampereen seutukaavaliitto, 1990

Pääskylän kylän talot: vasemmassa reunassa Mattila keskellä Jussila, jonka oikealla puolella Manula

Ilmakuva 2007, Hannu Vallas (0798_4657)

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Vähä-Attila	562-454-1-22	Vähä-Attilantie 37, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Raili Mattila		Mattilantie 348, 36880 Vehkajärvi

karttaote 1:2 000

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet-julkaisussa (B 174, 1990) Vähä-Attila, Attila on Längelmäen kunnan lisäyskohde.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1902	asuminen	
2	vanha asuinrakennus - talli, yläpytinki	1852	asuminen, hevostalli	
3	aitta. liha-kala-aitta	1860-luku	varastointi	
4	navetta		karjasuoja	
5	ulkokäymälä	n. 1990-luku		
6	sauna	1950-luku		
7	riihi	1800-l loppupuoli	viljan kuivaus	
8	lato		heinäsuoja	
9	vilja-aitta, makasiini	1910	viljavarasto	

Kuvaus

Tila sijaitsee Attilan kylässä 8 km kirkolta Västilä-Attila kylätien varrella. Taluskeskus on mäellä viljelysmaiden laidassa. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Vähä-Attilan tila sijaitsee Löytäneenlahden rannan tuntumassa, Vähä-Attilantien päässä mäellä. Samalla mäellä, tilan vieressä, sijaitsee Vähä-Attilasta jaetun tilan, Vähä-Attilal:n pihapiiri. Tilakeskuksia ympäröivät Attilan kylän kumpuilevat pellot. Pihapiirin koillis- ja länsipuolella avautuvat laajat näkymät Löytäneenlahden suuntaan.

Vähä-Attilan tilan pihapiirissä on vanha "yläpytinki", susiportilla yhdistetty talli- ja asuinrakennus, jonka vieressä on poikittain päärakennus ja sen vastapäätä hirsirakenteinen navetta. Päärakennuksen vieressä rinteessä on vanha liha-kala-aitta. Navetan takana on sauna. Riihi, lato ja viljamakasiini ovat kauempana pihapiiristä, tien toisella puolella.

Näkymä tilalta Löytäneenlahden suuntaan.

Historia

Längelmäen seudun historia III:n mukaan Vähä-Attilan talo halottiin vuonna 1797. (1) Maa-rekisterissä Attilan kylän talo no 1, perintötalo on Vähä-Attila, jakotoimitus kahdeksi tilaksi on merkitty päättyneeksi vuonna 1810 isojaon yhteydessä. (2)

Omistanut vuodesta 1953 Eeva M. Myllymäki o.s. Koskinen s. 1906, pso Onni A. Myllymäki s. 1906... Aik omistajat Yrjö Koskinen vuoteen 1924 ja hänen perikuntansa 1924-53... (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Myllymäki, Eeva M. o.s. Koskinen s. 1906. Lapset: Raili M. Mattila o.s. Myllymäki. s 38... Mylly-mäet om. vuodesta 1941 Vähä-Attila RN:o 1/4 nimisen tilan Attilan kylässä. Tila on ollut suvun hallussa 1600-luvulta lähtien 10 sukupolven ajan.(3)

Nykyisen omistajan äidin mummo asui yläpytingissä. (A).

Tilalla on ollut pihapiirissä muita rakennuksia. Piha oli suljettu. Luhtirakennus (lutti) oli etelä-puolella, toisessa kerroksessa kaksi aittaa, alakerrassa kaksi tarvikeaittaa. Kaksi aittariviä oli nykyisen saunan paikalla (purettu 1950-luvulla). Tien varrella oli vaateaitta ja jauhoaitta (purettu sota-aikana). Liiteri sijaitsi päärakennuksen ja vanhan päärakennuksen päädyssä. Savusauna oli rinteessä Löytäneenlahden suunnalla. Sauna oli palvi- ja mallassauna, joka purettiin uuden saunan valmistumisen jälkeen. (A)

Lähteet

- (1) Längelmäen seudun historia II
 - (2) Längelmäen maakirjaluetelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
 - (3) Suomen maatalouden järjestöväkeä osa Häme, Forssan Kirjapaino 1973. Painamattomat lähteet:
 - (4) Längelmäen tutkimusretki 1969, Hämmäläis-Osakunnan tutkimuksia, Pirkko Puurusen laatimat piirustukset.
 - (5) Arvio maatilan rakennuksista 1.3.1988 Längelmäen kunnan rakennustarkastaja Olavi Tuominen
- Suulliset lähteet:
(A) Raili Mattila, s. 1938

Vähä-Attilan vanha asuinrakennus ja sen jatkeena talli. Välikkö suojattu aaltopellillä. Vasemmalla takana päärakennuksen päätyä. Näkymä luoteesta.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsii
- katemateriaali: pelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Vähä-Attilan päärakennus on satulakatteinen pystypeiterimavuorattu pitkänurkkainen hirsirakennus, jossa on loiva puoli-pyramidikattainen umpikuisti pihasivulla. Asuinrakennus on peräisin 1900-luvun alusta, kuisti on uudistettu vuonna 1952.

Hirsinen päärakennus vuodelta 1926 käsittää 4 huonetta. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Puurakent. päarak. on rakennettu v. 1902 ja uudistettu v. 1952. (3)

Rakennuksessa on pirtti, kaksi huonetta, keittiö, eteinen ja kuisti. Seinärakenne lautavuorattu hirsii, luonnonkiviperustukset, peltikate ja uunilämmitys. (5)

Ikkunat vaihdettu pirttiin ja kamareihin 1950-luvulla kun rakennus on vuorattu. Eteläpäädyn ikkunat on vaihdettu vuonna 2002.(A)

Asuinrakennuksen pihanpuoli etelästä nähtynä.

Pirtin kookas takkauuni (2,5 m x 2,5 m), joka on rakennettu liuskekivistä. Tulisijalla on hirsiperustus, hirsikanakkeet alapohjassa.

2 Vanha asuinrakennus-talli, yläpytinki

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: poimulevykate, pelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Toinen asuinrakennus on vuodelta 1852. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Vanha päärakennus, yläpytinki on pitkänurkkainen hirsipäätyinen satulakattoinen rakennus vuodelta 1852. Rakennuksen lounaispäädyssä on erillinen korkea hirsikehikko, talliosa, joka on yhdistetty vanhaan asuinrakennukseen. Talli on rakennettu oletettavasti samoihin aikoihin kuin yläpytinki. Välikössä on puinen susiportti.

Vanhan päärakennuksen ikkunat ovat kaksijakoiset, puitteessa neljä ruutua. Ikkunoista on osa vanhaa mallia, jossa lasi on upotettu puitteen uraan. Yläpytingin vinttikerroksessa on päädyssä pieni puolipyöreä lunetti-ikkuna ja sivuilla kolmi-ruutuiset haukkaikkunat (tai aukot). Tallin ikkunassa on kaksi kolmiruutuista ikkunanpuitetta, joissa lasiruudut ovat puitteen uraan upotettuja.

Rakennuksessa on pirtti ja kaksi kamaria sekä läpi rakennusrungon oleva porstua.

1950-luvulla tehtiin sisäpuolisia kunnostuksia. Vuonna 1964 tehty viimeisin pärekatto ja 1995 peltikate pärekaton päälle.

1990-luvulla salin vanha uuni ja hormi poistettiin, takakamarin (kyökin) hormi ja piippu purettiin. Pihakamarissa on rapattu pystyuuni. Vanhoilla tulisijoilla ei ollut kiviperustuksia vaan hirsikannakkeet (hirsiperustus) alapohjassa.

Yläpytinki-talli-rivi. Yläoven alapuolella on näkyvissä puretun ajosillan tukihirsien päät. Tallin välikatto on purettu. (4)

Kohteelle on myönnetty Pirkanmaan ympäristökeskuksen rakennusperinnönhoitoavustusta ja mm. kuisti on korjattu vuonna 2007.

3 Aitta, liha-kala-aitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, harmaantunut
- sokkelimateriaali: kiviharkot

Aitta sijaitsee päärakennuksen eteläpuolella. Aitta on pitkänurkkainen hirsirakennus, vanha liha-kala-aitta. Otsallinen aitta on peräisin noin 1860-luvulta. Hirsirunko levenee ylöspäin. Liha- ja kala-aitan väliseinä on leveää lankkua ja lovettu päätyseinään, yläosassa salvottu päätyihin.

Aitta on todennäköisesti siirretty toisesta paikasta, jalkarakenne on puutteellinen.

Seinästä seinään oleva lankku hyllynä liha-aitassa. (4)

Pirkanmaan ympäristökeskuksen rakennusperinnönhoi-

Yläpytingin pihan puoli, näkymä kaakon suunnasta. Vasemmalla talliosa.

Vanhan asuinrakennuksen eteläkulma.

Vuosiluku 1852 on veistetty yläpytingin tallin puoleisen päädyn alimpaan seinähirteen.

Aitan länsipääty. Liha- ja kala-aittojen ovien välissä varhopatasas.

4 Navetta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate, punertava
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, ullakkopäädyissä pysty-laudoitus
- sokkelimateriaali: betonisokkeli

Navetta on satulakatteinen lyhytnurkkainen hirsirakennus, jossa on luoteissivulla lautarakenteinen siipiosa. Hirsiseinissä on ulkopuolisia följareita, nurkat ja väliseinien salvospäät laudoitettu. Ikkuna-aukot ovat vaakasuuntaiset, niissä kaksi neliruutuista puitetta vierekkäin.

Hirsinen karjarakennus vlt 1926 sisältää navetan ja tallin. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Puurakent. karjarak. on valm. v. 1929 ja uudist. v. 1954. (3)

Karjarakennus rakennettu 1920-1925, seinärakenne hirsi, luonnonkiviperustus, huopakate. Rakennus on ollut kylmänä varastona, mistä johtuen betoniset lattiat rikkoutuneet. (5)

7 Riihi

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: poimulevykate, peltiä
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, ullakkopäädyissä ja kylkiäisissä pysty-laudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

1800-luvun lopulla rakennettuun hirsinen paririiheen on liitetty hirsi- ja lautarakenteisia levennysosia saman satulakaton alle. Kaakkoissivulla on korkeampi pariovellinen osa, joka muodostaa poikkipäädyn katon lappeeseen. Toisessa riihessä on jäljellä liuskekivinen riihen uuni.

Puimala rakennettu 1890-1900, hirsi- ja lautarakenteinen, huopakate. (5)

Vesikate on korjattu ja uusittu vuonna 2008.

Muotoveistetty hirrenpää toisen riihen yläosan hirsisalvoksessa.

9 Vilja-aitta, makasiini

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, ullakkopäädyissä pysty-laudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, betonipilarit

Viljamakasiini (jyvä-aitta) sijaitsee pellon keskellä. Aitta on satulakatteinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Ullakkopäädyssä on neliruutuinen ikkuna, pienaovi vaakalau-doitettu, keltamullan keltainen.

Vilja-aitta on rakennettu vuonna 1910. Hirsirakenteinen, luonnonkiviperustus, huopakate. (5)

Navetan luoteispääty ja pihasivua koilliseen.

Navetan kaakkoisnurkalla on uudempi ulkokäymälärakennus /5/.

Riihirakennus etelän suunnasta nähtynä.

Riihen koillispäätä ja luoteissivua.

Näkymä lännestä vilja-aitan suuntaan.

	6 Sauna	8 Lato
- runkomateriaali:	runkotolpat	hirsi, lauta
- katemateriaali:	kolmiorimahuopakate, punertava	huopa
- ulkoseinän pintamateriaali:	pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen	pystylaudoitus, punamullan pun.
- sokkelimateriaali:	betoni	
	Sauna on rakennettu vuonna 1959. Lautarakenteinen, betoniperustus, huopakate. (5)	Pitkänurkkainen hirsirunko ja toisen hirsirungon aihio sekä katos siipiosana. Lohva satulakatto.

Lato riihen suunnasta, idästä.

Saunarakennus pohjoisen suunnasta.

Ladon luoteispäätä.

Näkymä lounaasta Vähä-Attilan tieltä tilakeskusten suuntaan.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Attilan kylän kantatilan, Vähä-Attilan tilakeskus sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, Vähä-Attilantien päätteenä, peltoaukean keskellä. Tilan pihapiiri on yhtenäinen kokonaisuus. Tilalla on säilynyt perinteistä, antikvaarisesti suhteellisen hyvin säilynyttä hirsirakennuskantaa 1800-luvulta, kuten "yläpytinki", (susiportilla yhdistetty talli- ja asuinrakennus), liha-kala-aitta ja paririihi.

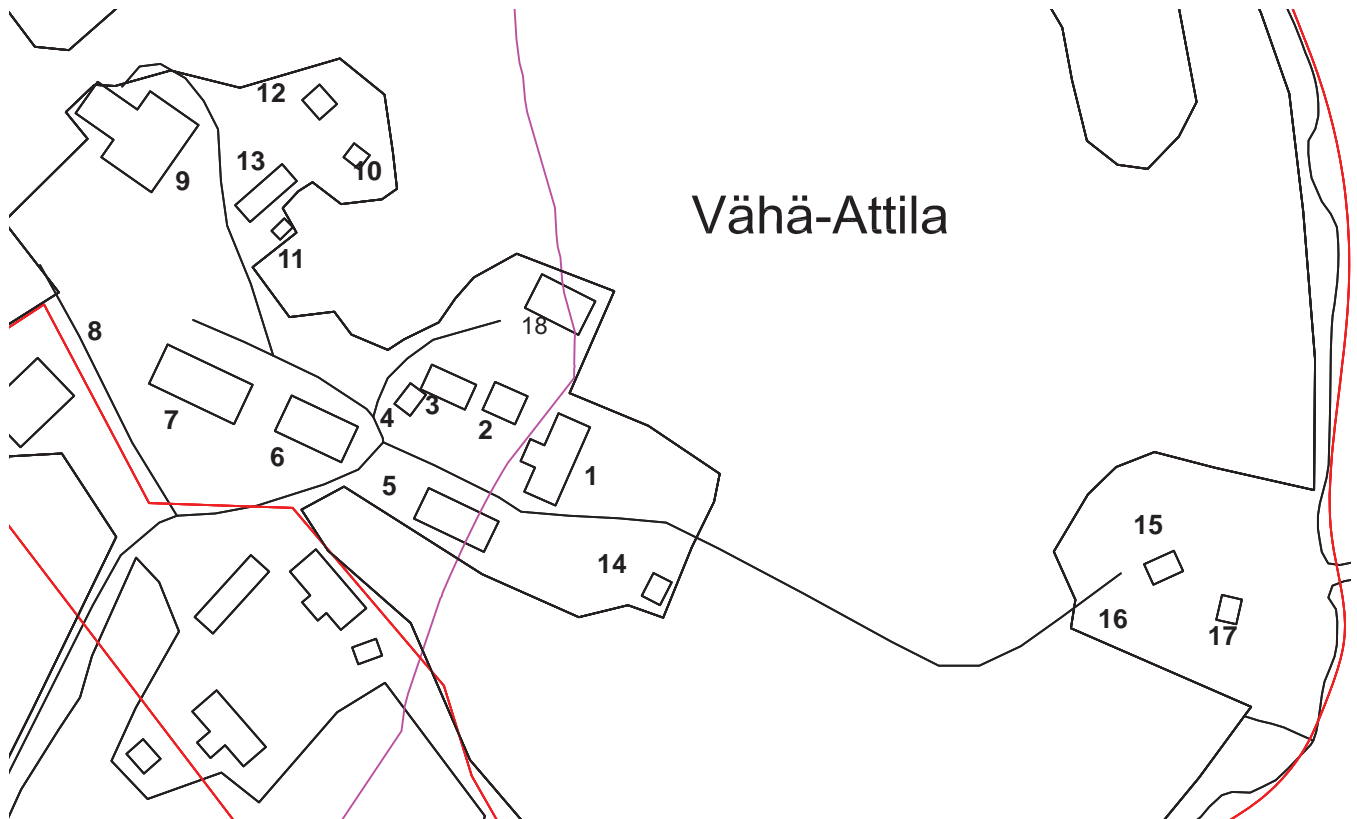
Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
Lokakuu 2004 - kesäkuu
2007, Kristiina Kokko
Tekstit
Kevät 2010.

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Vähä-Attila I	562- 454-1-	Vähä-Attilantie 53, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Uusitalo, Jari		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1800-l loppupuoli	asuminen	asuminen
2	vaarinpirtti	n 1900-luvun alku		
3	riviaitta	n 1800-l loppupuoli		
4	pariaitta	n 1800-l puoliväli		
5	talli-talousrakennus	n 1900-luvun alku	hevostalli, reki- vaja, puuliiteri	varastointi
6	navetta	1920-luku	karjasuoja, sika- la	
7	konehalli	1990-1991	maatalouskonei- den säilytys ym	
8	hirsikehikko	n 1800-l loppupuoli		
9	riihirakennus	n 1800-l loppupuoli		
10	vilja-aitta	n 1900-luvun alku		
11	vilja-aitta	n 1800-l loppupuoli		
12	lato	n 1900-luvun alku		
13	konesuoja	2007	maatalouskonei- den säilytys	
14	savusauna	n 1800-l loppu - 1900-l alku		
15	paja		sepänpaja	
16	maakellari			
17	sauna	1960-luku		
18	uusin asuinrakennus	2002	asuminen	

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

Kuvaus

Tila sijaitsee Attilan kylässä 8 km kirkolta Västilä-Attila kylätien varrella. Rakennukset ovat viljelysmaiden keskellä Löytäneen lahden rannalla. (3)

Vähä-Attila:n tilakeskus sijaitsee Vähä-Attilantien päätteenä, peltoaukean keskellä, toisen Vähä-Attilan tilan pihapiirin vieressä. Tilan pellot ulottuvat Löytäneenlahden rannalle. Tilan rakennukset sijaitsevat loivalla mäenkumpareella. Rakennukset muodostavat asuinpihan, jonka länsipuolella on talousrakennusten rivi sekä kauempana riihi sitä ympäröivine rakennuksineen. Asuinpihan pihapiirissä ovat asuinrakennus, sen kanssa kulmittain toinen pienempi asuinrakennus nk. vaarinpirtti, riviaitta ja vastapäätä asuinrakennusta pariaitta sekä vaarinpirtin vastapäätä talli-talousrakennus (vanha hevostalli-rekivaja-puuliiterirakennus). Asuinpihan länsipuolella on navetta ja sen luoteispuolella samassa rivissä konehalli ja vanhan rakennuksen hirsikehikko. Muiden rakennusten luoteispuolella on riihirakennus ja sen itäpuolella pellon reunassa kaksi vilja-aittaa, konesuoja ja lato. Uusi asuinrakennus on sijoitettu asuinpihan lähelle, sen koillis-pohjoispuolelle pellon reunaan. Tilakeskuksen itäpuolella, Löytäneenlahden rannan lähellä olevassa metsäsaarekkeessa sijaitsevat paja, maakellareita ja sauna.

Historia

Längelmäen seudun historia II:n mukaan Vähä-Attilan talo halottiin vuonna 1797. (1) Maa-rekisterissä Attilan kylän talo no 1, perintötalo on Vähä-Attila, jonka jakotoimitus on merkitty päättyneeksi vuonna 1810. (2)

Omistanut vuodesta 1958 Eero A. A. Uusitalo s 1926, vmo Paula A. o.s. Nisula s. 1929. (3) Vähä-Attila siirtyi Eeron omistukseen v. 1957. Paula emännöi tilaa vuoteen 1986. Omistaja: Uusitalo, Jari s. 1965 maanviljelijä ja Myllymäki, Pirjo. Jarin omistukseen Vähä-Attila siirtyi v. 1986. Vähä-Attila on vanha tila, josta on tallessa mm. tiluskartta vuodelta 1786. Nykyisellä suvulla tila on ollut usean sukupolven ajan 1800-luvulta lähtien. (4)

Lähteet

- (1) Längelmäen seudun historia II
 - (2) Längelmäen maakirjalutelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
 - (3) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
 - (4) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.
- Suulliset lähteet:
(A) Jari Uusitalo, s. 1965

Vähä-Attilan tilakeskus Löytäneenlahdelle laskevan pellon puolelta, kaakon suunnasta nähtynä. Oikealla tilan uusin asuinrakennus vuodelta 2002, keskellä puuston takana päärakennus ja vasemmalla entinen savusauna.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: muotoprofiilipelti, tiilijäljitelmä
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilaudoitus, punamullan punainen, ullakkopäädystä pystylaudoitus, vaaleankeltainen
- sokkelimateriaali: kiviharkot

Hirsinen päärakennus 1800-luvun loppupuolelta käsittää 6 huonetta. (3)

Rak.v.: 1800-luvun lopulla, peruskorj.v.: 1988, lisärak.v.: 1974.
Runko: hirsi, ulkoseinä: puu. (4)

Asuinrakennus on vaakalautavuorattu pitkänurkkainen hirsirakennus. Satulakaton alla on ruokakellokatos kahden pilarin varassa. Pihasisvulla, länsi-luoteen puolella oleva satulakattoinen kuisti on muutettu 1970-luvulla, ulkovooraus ja ikkunat uusittu peruskorjauksen yhteydessä. Ikkunat kuusiruutuiset.

Asuinrakennus lännen suunnasta.

2 Vaarinpirtti

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: poimulevykate, pelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, ullakkopäädystä pysty-laudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Pienempi asuinrakennus nk. vaarinpirtti on satulakattoinen vuoraamaton pitkänurkkainen hirsirakennus. Pihasivulla, lounaan puolella on satulakattoinen avokuisti. Ikkunat kuusi-ruutuiset.

Muistitiedon mukaan siirretty 1920-luvulla. (A)

Vaarinpirtti päärakennuksen suunnasta, kaakosta.

3 Riviaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, harmaantunut (puna-honka)
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riviaitta on neliosainen vuoraamaton hirsipäädylinen hirsiaitta. Lounaissivulla oleva yhtenäisen eduskäytävän ulokkeena olevat ylempät hirsikehät ovat kuuden pilarin tukemana katon lappeen alla.

Riviaitaan on yhdistetty ilmeisesti useampia aittoja ja lisätty eduskäytävä. Kaakkoispäädystä ovat kaksi aittaa ovat ehkä olleet pariaittana ja luoteispäädyn aitta yksinäisäittana. Hirsipäädystä on käytetty hirsyä, joissa loveukset ovat eri kohdissa kuin kattovuoliaiset.

Riviaitta taustapuolelta, etelän suunnasta.

4 Pariaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, harmaantunut (puna-honka)
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Pariaitta on hirsinen vuoraamaton jalasaitta. Ovien edustaa suojaa ulkoneva kolmen hirsikerran korkuinen otsa, joka on savettu päätyhirsien päiden muodostamiin sivuposkiin. Sivujen ylimmän tasakerran hirsisalvospäiden ulokkeet on veistetty kaareviksi ja lovettu. Hirsipäätyihin on salvottu kattovuoliaiset. Vesikattorakennetta on korotettu jälkikäteen.

Pariaitta etelän suunnasta.

Riviaitan eteläkulma. Luokinpaininpuu päädystä.

Pariaitan jalustaosassa on hirsisalvoskehä ja korotuspalkkien päällä ulkonevat halkaistut hirret (hiirilaudat), joihin on lovettu lattialankut.

5 Talli-talouksrakennus (hevostalli-rekivaja-puuliiteri)

- runkomateriaali: hirsi (talli), rankorakenne
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: lohkokiviharkot,

Asuinrakennuksen vieressä poikittain olevan satulakattoisen talouksrakennuksen hirsinen osa on ollut hevostalli, jota on jatkettu rekivajalla ja päädyssä olevalla puuliiterillä.

Rakennuksen takana oli lantala ja parvessa heinävarasto. Katto on yhtenäinen, kattokannakkeet pyöreästä puusta. Tallin päädyssä ja naapurisivulla olevat ikkunat, 9-ruutuiset puitteet, ovat päärakennuksen entisestä kuistista. (A)

Tallin lounaissivu. Lantalan luukun kohdalle lisätty päärakennuksen kuistin vanhoja ikkunoita.

Talli-talouksrakennus navetan takana, näkymä luoteesta.

6 Navetta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate, tumma
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: lohkokiviharkot

Hirsinen karjarakennus vlt 1928 sisältää navetan ja sikalan. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Navetta on satulakatteinen pitkänurkkainen pystylautavuorattu hirsirakennus. Nurkkapää ja osa ulkoseinillä olevista hirsiföljäreistä on koteloitu pystylaudoinilla.

Luoteispäädyssä ollut ajosilta navetan ylisille.

Navetta pihan puolelta, luoteispäätä.

Navetta tulotien suunnasta, etelästä nähtynä, kaakkoispäätä ja lounaissivu.

9 Riihirakennus

- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: aaltopelti/ poimulevykate
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, siivessä, kylkiäisissä ja päädyissä pystylaudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, betoni

Kahden pitkänurkkaisen hirsisen riihen välissä on hirsinen luuva. Hirsisten riihen molemmin puolin ovat lautarakenteiset kylkiäiset sekä luoteissivun keskellä poikittainen lautarakenteinen siipiosa, jonka satulakatto liittyy riihen katon lappeeseen.

Molemmissa riihissä on jäljellä kaarevalakinen kivistä muurattu riihenuuni.

Muita rakennuksia on talli, sauna, puimala ja viljankuivaamo. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Riihen lounaispäätä ja vasemmalla siipiosaa.

Riihen koillispäätä.

10 Vilja-aitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: poimulevykate, punainen
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: kivi

Vilja-aitta on satulakattoinen pitkänurkkainen hirsirakennus, jonka alustassa on lohenpyrstösälvoksiset hirsikehät. Aitta on vuoraamaton, mutta hirsien nurkkapää on lautakoteloitu. Oven yläpuolella on hirsipäädystä neliruutuinen ikkuna. Vastakkaisella puolella päädystä on pianaovi, jonka edustalla on ollut kulkusilta yläkertaan.

(Aitta saattaa olla siirretty, sijainnut oletettavasti rinteessä tai mäen vieressä, mistä on ollut kulku yläkertaan viljalaarien täyttämistä varten.)

Vilja-aitta etelän suunnasta.

11 Vilja-aitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmiossa pysty-laudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Toinen vilja-aitta on vanhempi sivuposkellinen, otsallinen pitkänurkkainen hirsiaitta. Otsauloke on pitkä, portaittisiin sivuseinien hirsien jatkeisiin salvottu, kolmen hirsikerran korkuinen.

Aitta on todennäköisesti siirretty. Runko on vanha, länsinurkalta alimmat salvokset lahoamassa. Aitan jalkarakenne puuttuu, aitta ns. hiirilankujen varassa nurkkakivillä. Aitan vesikattorakenne ei ole alkuperäinen, aitassa on ollut mitä ilmeisimmin hirsipäädystä ja niiden varassa loivempaa kattoa kannattelevat kattovuoliaiset, nyt kattokannakkeet ovat lappeen suuntaiset ja päätykolmio laudoitettu.

Toinen vilja-aitta länsi-lounaan suunnasta.

14 Savusauna

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, yläkerran osallapätykolmiossa pysty-laudoitus, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Savusauna on satulakattoinen pitkänurkkainen hirsirakennus, jonka lounaispäädystä on lautavuorattu eteistila saman katon alla.

Saunan etelänurkassa oleva liuske kivistä muurattu kiuas on pysynyt paikoillaan, mutta hirsikehä on liikkunut järven suuntaan alarinteeseen. (A)

Savusauna sijaitsee päärakennuksen kaakkoispuolella rinteessä pellon laidalla.

Saunan koillispäätty ja länsi-kaakon puoleista sivua.

	8 Hirsikehikko	12 Lato	16 Paja
- runkomateriaali:	hirsi	hirsi	hirsi
- katemateriaali:	aaltopelti, tilapäinen	aaltopelti	aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali:	hirsi, harmaantunut	hirsi, päädyssä pystylaudoi- tus, harmaantunut	hirsi, harmaantunut
- sokkelimateriaali:		nurkkakivet	nurkkakivet
	Hirsikehikko on ollut suurin piirtein nykyisellä paikallaan, siirretty konehallin tieltä muutamia metrejä. Alkuperäisestä käytöstä ei ole tietoa. Paikalla on ollut kaksi kehikkoa ja niiden välissä välikö, jossa on ollut rekiliiteri tai vastaava. (A) Koko rakennus näkyy 1950-luvun ilmakuvassa.	Riihen lähistöllä oleva lato on satulakattoinen pitkänurkkainen hirsirakennus (koirankaulasalvokset).	Rannan lähellä oleva sepänpaja on pitkänurkkainen hirsirakennus, jossa on loiva satulakatto. Ahjon paikka ja palkeiden jäänteet ovat vielä jäljellä. (A)

Hirsikehikko etelän suunnasta.

Lato lounaan suunnasta.

Pajarakennus idän (?) suunnasta.

Vähä-Attila:n asuinpihan rakennuksia vilja-aittojen suunnalta luoteesta nähtynä. Vasemmalta asuinrakennus, vaarinpirtti, riviaitta ja pariaitta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Vähä-Attila:n tilakeskus sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, Vähä-Attilantien päätteenä, peltoaukean keskellä, Vähä-Attilan tilakeskuksen vieressä. Tilan pihapiiri ympäröivine talusrakennuksineen on yhtenäinen kokonaisuus. Tilalla on säilynyt paljon perinteistä hirsirakennuskantaa kuten asuinrakennukset, riviaitta, pariaitta, paririihi, kaksi vilja-aittaa, lato, savusauna ja paja.

Toimenpidesuosituksukset

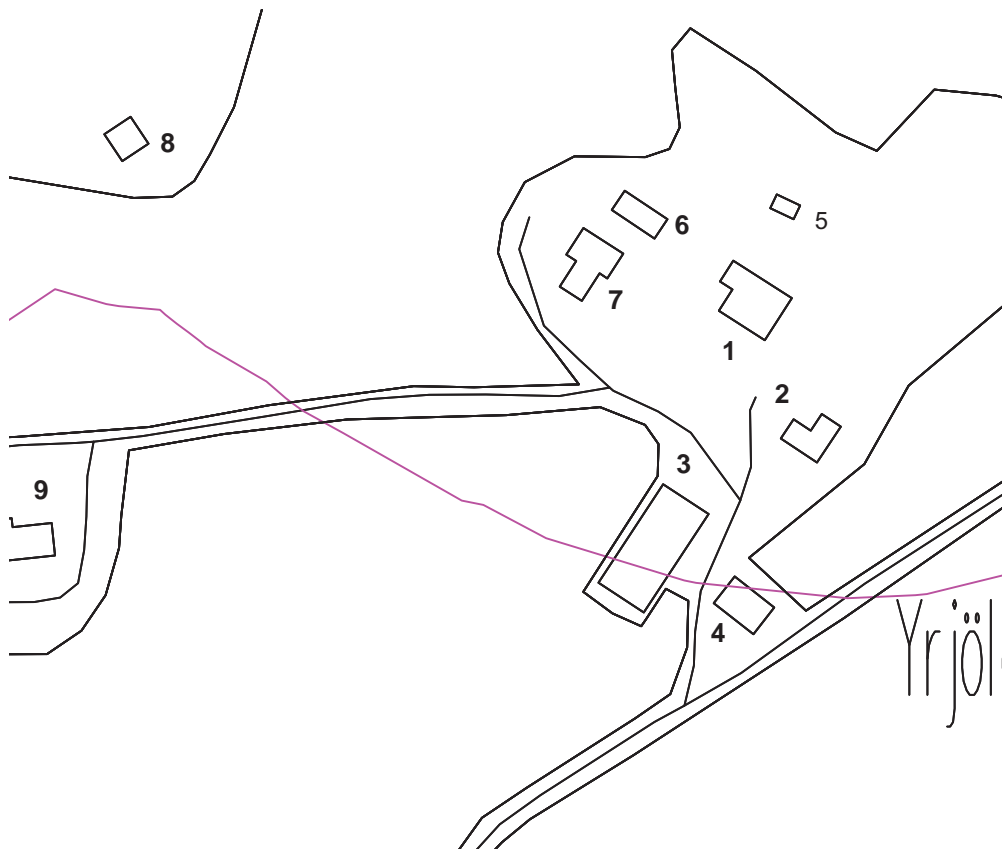
Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2004, 2007, 2010 Kristiina
Kokko
Tekstit
kevät 2010

R9.3 Attila

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Yrjölä	562-454-2-105	Iso-Attilantie 40, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Liisa Konttila		

karttaote 1:2 000

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1920	asuminen	asuminen
2	luhtiaitta-autotalli		varastointi	
3	navetta	1906	karjasuoja, talli	
4	konesuoja, viljasiilo		säilytys	
5	?			
6	liiteri, puuliiteri		polttopuiden säilytys	?
7	piharakennus			
8	vilja-aitta, makasiini	n. 1900-l alku	viljavarasto	
9	riihirakennus	n. 1800-l loppu	viljan kuivaus	

Yrjölä Vähä-Attilan suunnasta, kaakosta.

Kuvaus

1 km Pääskylän laituriilta. Rakennukset puusta, viljelysten reunassa, kylätien varrella, Längelmäveden rannalla. (Suomen maatilat II-osa Hämeen lääni, 1931.)

Tila on kantatila. Se sijaitsee Attilan kylässä 3 km kirkolta Västilä-Attila kylätien varrella. Talouskeskus on pienellä mäellä Yrjölänlahden rannalla. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Yrjölän tilakeskus sijaitsee Iso-Attilantien päätteellä, peltoaukean keskellä, Huhkaimenselän Taipaleenpohjan rannan tuntumassa.

Väljässä pihapiirissä ovat asuinrakennus, navetta, talousrakennus, luhtiaitta-autotalli, konesuoja-siilo ja puuliiteri. Pihapiirin länsipuolella pellolla sijaitsevat viljamakasiini ja riihi.

Historia

Längelmäen seudun historia III:n mukaan Iso-Attilan talo halottiin vuonna 1787 kahteen osaan, joista toinen Yrjölä ja toista ei nimetty. (1)

Maarekisterin mukaan Attilan kylän talo no 2, perintö-rustitila Iso-Attila, halottiin isojaon yhteydessä vuonna 1810 kahteen osaan. Vesijättöjaossa ja tilusvaihdossa 1887 sekä isojaon täydennyksessä 1888 osat yhdistettiin Yrjölän tilaksi. (2)

Omistajat vuodesta 1899 August Yrjölä ja puolisonsa Alma (o.s. Viljanen) vuodesta 1904. (3)

Omistajat vuodesta 1948 Martti V. I. Yrjölä s. 1909, vaimo Lyyli A. o.s. Oksanen s. 1923, emäntänä vuodesta 1960. Tytär: Liisa T. -61. Sukutila on ollut isännän suvulla vuodesta 1575. Aikaisempia isäntiä Kustaa Yrjölä vuoteen 1899 ja Aukusti Yrjölä 1899 -1948. (4)

Kun Attilan koulu oli palanut 28.6.1917, vuokrattiin Attilan Yrjölästä tilat koulua varten. Koulun huono tuuri jatkui, sillä kesäkuun 9. päivänä 1920 paloi Yrjölän päärakennus, jossa koulu sijaitsi.(5)

Lähteet

- (1) Längelmäen seudun historia II
- (2) Längelmäen maakirjalutetelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
- (3) Suomen maatilat II-osa Hämeen lääni, 1931.
- (4) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
- (5) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.
- (6) Suomen maatalouden järjestöväkeä osa Häme, Forssan Kirjapaino 1973.

Yrjölän eli entisen Iso-Attilan tilakeskus riiden suunnasta, lännestä. Oikealla navetta. Navetan ja asuinrakennuksen välissä luhtiaitta-autotallirakennus, asuinrakennuksen vasemmalla puolella talousrakennuksia.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: pelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, maalattu kermanvaalea
- sokkelimateriaali: betoni

Päärakennus (5 huonetta) vuodelta 1920. (3)

Hirsinen päärakennus vuodelta 1920 käsittää 6 huonetta. (4)

Puurakenteinen päärakennus on rakennettu v. 1920 ja uudistettu v. 1957.(6) Asuinrakennuksen mansardikatto muutettiin 1950-luvulla satulakatoksi.

Asuinrakennus on leveärunkoinen 1½-kerroksinen hirsirakennus, missä luoteissivulla on myöhemmin rakennettu ulkokeskiipi pääkaton lappeen jatkeen alla. Eteläkulmauksessa (lounaispäädyssä) on sisääntulokuisti ja sen päällä parveke. Alakerrassa kuusiruutuiset ikkunat, yläkerrassa yksiruutuiset puitteet.

Asuinrakennuksen lounaispäätyä.

2 Luhtiaitta-autotalli tms

- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: poimulevykate, peltiä
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: betoni

Luhtiaitta-autotallirakennuksen aittaosa on lyhtynurkkainen hirsikehikko, autotalli ja aitan yläosa pystypeiterimavuorattu.

Luhtikäytävä sisäänvedetty aumakaton alle.

Luhtiaittaosan koillispäätä.

3 Navetta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti/ poimulevykate
- ulkoseinän pintamateriaali: lohkokivi, pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: kiviharkot

Navettan alaosa on kiveä, yläosa hirttä, pystypeiterimavuorattu.

Karjasuoja, jossa on 30 lehmän navetta ja 8 hevosen talli, rakennettu v. 1906. (3)

Karjarakennus vuodelta 1906 on myös hirsinen ja sisältää navetan sekä tallin. (4)

Puurakent. karjarak., joka on vuorattu tiilillä, on valm. v. 1909.(6)

Navetan koillispäätä ja luoteissivu.

Navetan kaakkoispuolella sijaitsee konesusoja-viljasiilorakennus /4/ on läpiajettava, lautarakenteinen, sen satulakatossa on aumatut päädyt.

6 Liiteri, puuliiteri

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, seinän yläosat ja päädyt pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Puuliiteri on hirsinen, pitkänurkkainen kaksiosainen hirsikehikko, jonka kaakkoispäädyssä luokinpaininpuu.

Puuliiteri etelän suunnasta, taustalla näkyy Taipaleenpohjaa.

7 Piharakennus

- runkomateriaali:
- katemateriaali: poimulevykate, pelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali:

Piharakennuksessa on kaksi satulakattoista poikittain toisiinsa nähden olevaa osaa, luoteispuolella lisäksi matalampi siipiosa.

Liiterin vieressä sijaitseva piharakennus kaakon-etelän suunnasta.

Hirsinen vilja-aitta /8/ sijaitsee pellon reunalla, riihirakennuksen koillispuolella, noin sadan metsin päässä siitä.

9 Riihirakennus

Aaltopellillä katetun ja nurkkakiville perustetun paririihen riihet ovat pitkänurkkaisia erillisiä hirsikehikkoja. Riihien välissä on lautarakenteinen luuva saman satulakaton alle. Pohjoissivulla on rakennusrungosta levenevä osa ja lappeella kuivaustorni, eteläisivulla lappeen jatkeen alla avokatos.

Muut rakennukset: riihirakennus ja kuivaamo. (Suuri maatalokirja V Hämeen lääni, 1964.)

Riihen länsipääty ja pohjoissivua, kuva luoteen suunnasta.

Asuinrakennuksen kaakkoispääty ja koillissivua.

Vanha Asuinrakennus

Pienellä mäkipumppareella Iso-Attilantien ja Saviniementien risteuksen tuntumassa sijaitsee entinen mäkitupa tai työläisasumus.

Asuinrakennus on pitkänurkkainen hirsirakennus, eteistuparakennus, joka on pysty-pteerimavuorattu.

Asuinrakennuksen vieressä, luoteispuolella, on kulmittain pieni lautarakenteinen talousrakennus.

Asuinrakennuksen ympärillä on ollut muitakin rakennuksia 1950-luvun peruskartassa päätellen.

Näkymä Saviniementieltä Yrjölän suuntaan, vasemmalta vilja-aitta, oikealla riihi.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Yrjölän tilakeskus sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, Iso-Attilantien päätteellä, peltoaukean keskellä.

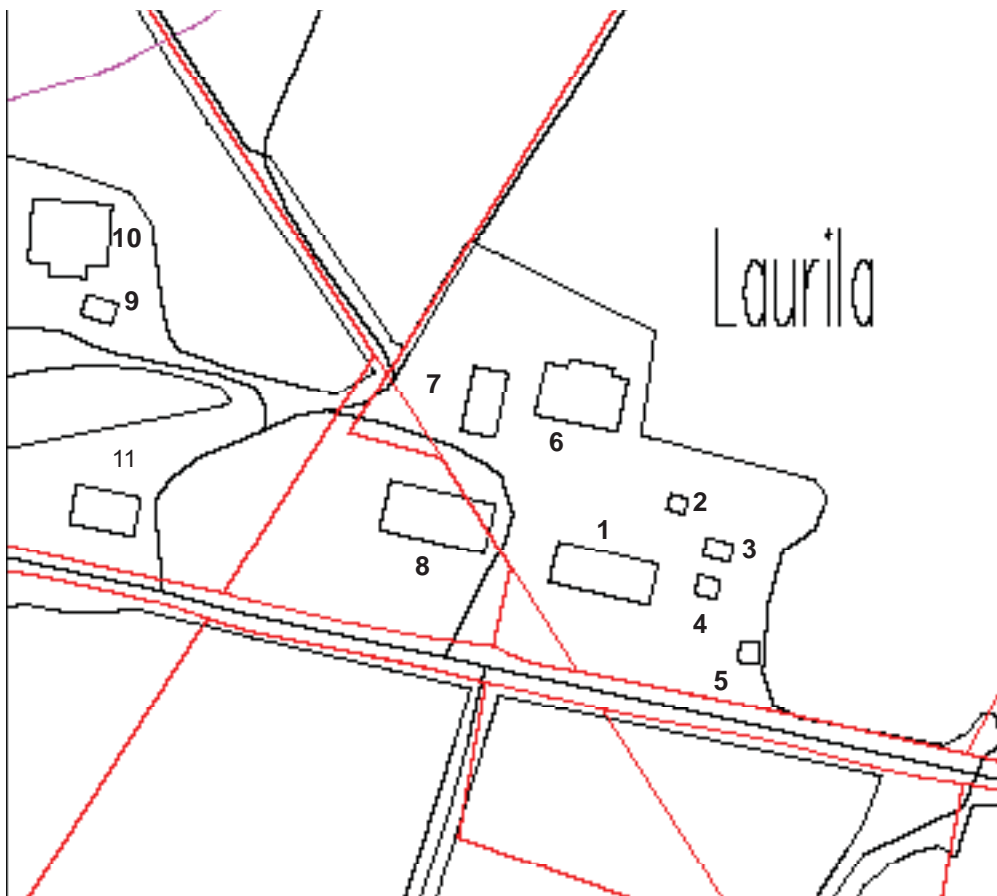
Tilan pihapiiri on yhtenäinen kokonaisuus. Tilalla on säilynyt perinteistä hirsirakennuskantaa, kuten viljamakasiini ja riihi, jotka näkyvät kauas Saviniementielle.

Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa. Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
Lokakuu 2005 Kristiina
Kokko
Tekstit kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Laurila	562-481-1-123	Attilantie 71, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Maija Unnaslahti		

karttaote 1:2 000

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1930	asuminen	asuminen
2	leikkimökki			
3	autotalli			
4	aitta (vilja-aitta)	1800-l loppupuoli		
5	sauna	n 1900-luvun alku		
6	navetta	1914	karjasuoja, sikala, talli	
7	traktoritalli-varasto-aitta-rakennus	1950-luku	säilytys	
8	konehalli	1998	maatalouskoneiden säilytys	
9	maakellari	n 1900-luvun alku		
10	riihirakennus	n 1800-l loppupuoli	viljan kuivatus	
11	saharakennus			
12	vilja-aitta	n 1900-luvun alku	viljan varastointi	
13	lato			
14	lato	n 1900-l alku		
(15)	kuivuri	1975	viljan kuivatus	

Kuvaus

Tila sijaitsee Västilän kylässä 8 km kirkolta, Västilä-Attila kylätien varrella. Talouskeskus on rinteellä Löytäneenlahden rannalla viljelysmaiden keskellä. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni,

Laurilan tilakeskus sijaitsee Löytäneenlahden rantapeltoaukean keskellä, Attilantien varrella. Tilan rakennukset ovat pitkänomaisessa muodostelmassa vanhan kylätien varrella ja muodostavat useampia ryhmiä. Asuinrakennuksen kanssa pihapiirissä ovat vastapäätä navetta ja itäpuolella muita talousrakennuksia. Pihapiiriä rajaavat länsipuolella 1950-luvun traktoritalli-aittarakennus ja konehalli 1990-luvun lopulta. Näiden länsipuolella ovat riihi, vilja-aitta, ladot sekä 1970-luvun kuivurirakennus

Historia

Laurila on Västilän kylän maarekisteritalo numero yksi.

Längelmäen seudun historia II:n mukaan Laurilan talo halottiin vuonna 1757 kahteen osaan, joista toinen oli Jussila. Laurila halottiin vuonna 1805 Ylä- ja Ala-Laurilaksi sekä Jussila vuonna 1794 Ylä- ja Ala-Jussilaksi. (1)

Maarekisterin mukaan Laurilan perintötalo halottiin vuonna 1792 päättyneessä isojaossa Laurilaksi ja Jussilaksi. Laurila (1:1) halottiin vuonna 1807 kahteen osaan (1:5 ja 1:6, joita ei nimetty). Jakokirja Laurilasta on vuodelta 1806. (2)

Ala-Jussila eli Laurila halottiin uusjaon yhteydessä vuonna 1923 osiin 1:19 – 1:27. Ala-Jussilasta lohkottiin vuokra-alueiden erottamisessa vuonna 1927 Jokimäki. (2)

Teodor Laurila (s. 1873, sai tilan isännyyden 1900-luvun alussa) rakennutti päärakennuksen, vilja-aitan ja navetan. Nykyisen päärakennuksen paikalla oli samansuuntainen rakennus hiukan pohjoisempana ja siihen nähden kulmittain pienempi asuinrakennus (vaarinpirtti, jonka kivijalkaa on vielä jäljellä). Rakennukset purettiin heti uuden valmistuttua. Vanhan päärakennuksen kuitia näkyy valokuvassa vuodelta 1915. (B)

Laurila om vsta 1953 Teemu T. Nikulainen s. 1914, vmo Eeva R. o.s. Laurila s 1916. Lapset: Maija I. – 54 ja Auli T. -56.. isäntä kuuluu kunnanvaltuustoon. Sukutila on ollut emännän suvulla vsta 1710. Aik isäntiä Juho Laurila 1870-1910 ja Theodor Laurila 1910-53. (3)

Nikulainen, Teemu T. s. 1914... Nikulaist om. vuodesta x Laurila RN:o 1/48 nimisen tilan Västilän kylässä. Tila on ollut emännän suvun hallussa vsta 1710 lähtien 8 sukupolven ajan. (4)

Maija ja Pentti edustavat 10. omistajasukupolvea. Tilan omistajat tunnetaan vuodesta 1575 alkaen. (5)

Ylä-Laurila siirtyi Pääskylän Mattilan omistukseen. Rakennukset ovat hävinneet. Ilmavalkokuvassa (Veljekset Karhumäki Oy, N:o MT6A ja B) näkyy entisen Ylä-Laurilan päärakennuksen pirtinpääty ja sen länsipuolella aittoja. Ala-Laurilan aitta oli navetan länsipuolella, siinä oli kolme aittaa, konki ja päädyssä kaluvaja. Aitan länsipuolella oli liiteri ja navetan itäpuolella liha-aitta. Vanha sauna oli päärakennuksen kaakkoispuolella, puron varrella. Ylä-Laurilan riihi oli Tommilan kohdalla mäellä. (B)

Peltotien varressa, Tommilan kohdalla oli lato, joka on purettu. Toisessa päässä oli hirsinen riihi. Niemessä oli lato kallion lähellä, myös peltosaarekkeissa ollut hirsilatoja. (A)

Lähteet:

- (1) Längelmäveden seudun historia II. Längelmäen historia II, 1954
- (2) Längelmäen maakirjalutetelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
- (3) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
- (4) Suomen maatalouden järjestöväkeä osa Häme, Forssan Kirjapaino 1973.
- (5) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

Suulliset lähteet:

- (A) Maija Unnaslahti
(B) Riitta Kirjasniemi (s. 1941), jonka äiti oli kotoisin Laurilasta.

Västilän kylän Laurilan tila Löytäneenlahden rannalla. Laurila kuvan keskellä, näkyvä pohjoisesta. Ilmakuva vuodelta 1990. © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

1 Asuinrakennus
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: muotoprofiilipelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: lohkokivi, saumattu, betoni

Satulakatteisen, pystypeiterimavuoratun asuinrakennuksen koillisivulla on kaksi satulakattoista umpikuistia. Ikkunat ovat T-karmilliset, uusitut. Ullakkopäädyissä ja toisessa kuistissa sivuilla on 9-ruutuiset ikkunat.

Rakennus oli alkuperäisessä asussaan klassistishenkinen.

Pihapuiden suojaama hirsinen päärakennus käsittää 8 huonetta. (3)

Puurakent. päärak. on rakennettu v. 1930 ja laajennettu v. 1969. (4)

Päärakennusta on laajennettu 1960-1970-lukujen vaihteessa länsipäättyyn matalalla lyhyellä saunaosalla. Rakennusta on uudistettu 1985 – 1990 (toinen kuisti lisätty pihan puolelle, ulkovooraus ja ikkunat vaihdettu) ja laajennusosaa korotettu. Alun perin länsipäädyssä oli kuisti. (A)

Asuinrakennuksen ja navetan välissä olevaa pihaa rajaavat itäpuolelta leikkimökki /2/ (noin 1940-1950-luvulta) ja autotalli /3/ (noin 1960-1970-luvulta) sekä siirretty aitta /4/.

6 Navetta
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, hirsi (lantalassa), punamullan punainen
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Navetta on lyhytnurkkainen pystylautavuorattu hirsirakennus, jossa on keskivaiheilla katonlapeella poikkipäädyt molemmin puolin. Satulakatto on päädyistä aumattu ja harjapäädyissä ovat pieniruutuiset kolmionmuotoiset ikkuna-aukot.

Pihasisvulla, etelä(-lounais)puolella on ajosilta navetan ylisille ja poikkipäädystä pariovi. Pohjoisivulla poikkipäädyn muodostaa hiukan rakennusrungosta ulkoneva lantalan siipi.

Laurilan päärakennus 1930-luvun valokuvassa.

Asuinrakennus Attilantieltä, länsi-lounaasta.

Asuinrakennus alarinteestä, koillisesta.

Navetta lounaan suunnasta.

1950-luvulla rakennettu rankorakenteinen traktoritali-varasto-aittarakennus /7/ sijaitsee navetan päädyn suuntaisena. Kuvassa oikealla konehalli /8/. Asuinrakennuksen pääty näkyy konehallin ja traktoritalin välistä. Vasemmalla navetta.

Pihapiirin laidalla on sauna /5/, joka on ilmeisesti siirretty paikalle Attilantien eteläpuolelta (näky 1950-luvun ilmakuvassa).

4 Aitta (vilja-aitta)

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: huopakate
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Aitta (vilja-aitta) on satulakattoinen, pitkänurkkainen, sivuposkellinen, otsallinen pitkänurkkainen hirsiaitta. Hirsipäätyjen varaan on salvottu pyöreät kattovuoliaiset, 4 kpl ja harjahirsi.

Aitta on vuoraamaton. Ovi on vuorattu vaakalaudoituksella.

Päärakennuksen itäpäädyssä oleva aitta on siirretty 1990-luvulla peltotien varresta, eteläpuolelta (Tommilan kohdalta). (A)

Aitta lounaan suunnasta.

10 Riihirakennus

- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmioissa ja kylkiäisissä pysty-laudoitus, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riihirakennuksessa on kaksi pitkänurkkaista hirsistä kuivausriihtä. Hirsisten riihien etelä- ja pohjoissivuilla on leveät kylkiäiset. Pohjoissivulla riiheen liittyy hirsinen kolmiosaainen kylkiäinen ja satulakaton keskivaiheilla on poikkipääty. Eteläisivulla lautarakenteinen kylkiäinen ulkonee rakennushahmosta ja sen katto jatkuu pääkaton lappeen jatkeena pulpettikattona.

Riihi on todennäköisesti 1800-luvun puolelta. Luuvassa oli pui-makone. Riihtä ei ole käytetty viljan kuivaukseen sen jälkeen kun kuivuri oli rakennettu 1960-luvulla tien toiselle puolelle. (A)

Riihirakennus pihapiirin suunnasta, kaakosta. Vasemmalta maakellari.

Riihen itäpääty ja eteläisivua.

Riihen lähellä, sen eteläpuolella on maakellari /11/, joka on holvattu kivistä.

Lännen puoleisessa riihessä on hirsissä siirtomerkit, hirsiväleissä tuohta, uunin perusta muurattu liuskekivistä.

12 Vilja-aitta	
- runkomateriaali:	hirsi
- katemateriaali:	kolmiorimahuopakate
- ulkoseinän pintamateriaali:	pystypeiterimalauδοitus, punamullan punainen, päätykolmiossa pystyponttilauδοitus keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali:	nurkkakivet

Vilja-aitta on satulakattoinen pitkänurkkainen hirsirakennus, joka on vuorattu pystypeiterimalauδοituksella ja hirsien nurkkapääät lautakoteloitu.

Oven yläpuolella on päätykolmiossa pieni ikkuna-aukko. Ovi on vuorattu vaakalauδοituksella, maalattu, keltamullan keltainen.

Vilja-aitta luoteen suunnasta.

Hirsinen parilato // sijaitsee Attilantien suuntaisena, saharakennusta vastapäätä. Vilja-aitta Inäkyä oikealla, ladon itäpuolella.

1970-luvun puolivälissä rakennettu kuivurirakennus // sijaitsee Attilantien vieressä, riihen eteläpuolella.

Näkymä Ylä-Jussilasta, etelän suunnasta Laurilaan.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

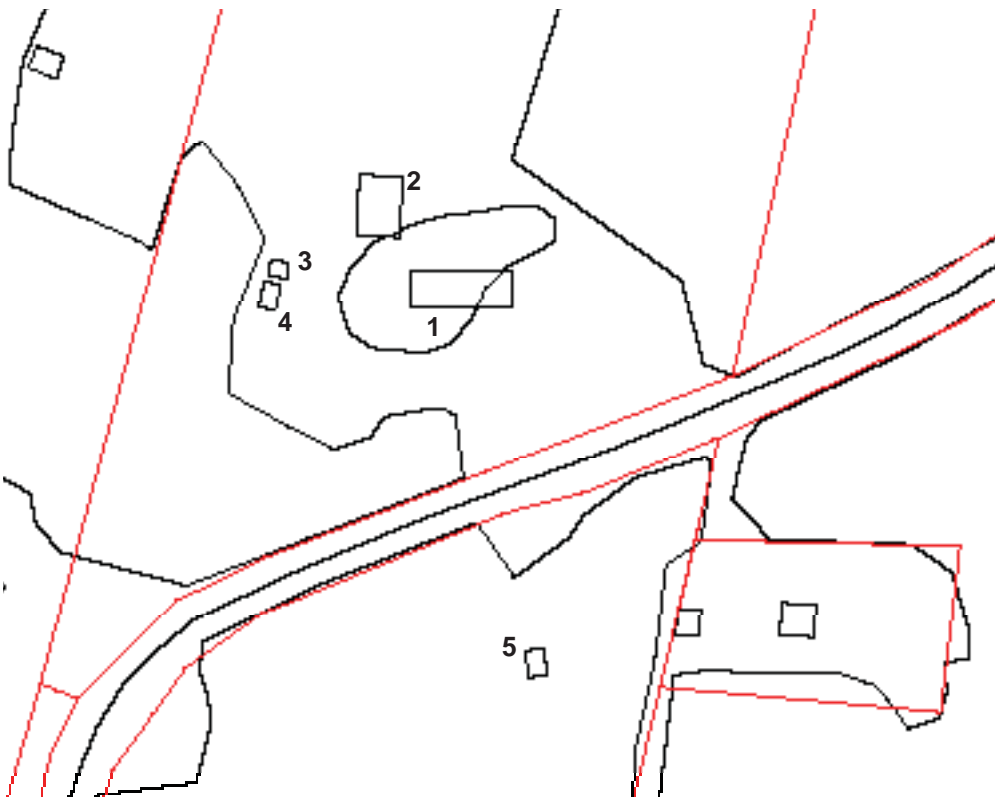
Västilän kylän kantatilan, Laurilan tilakeskus sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, Löytäneenlahden rantapeltoaukean keskellä, Attilantien varrella. Tilalla on säilynyt perinteistä hirsirakennuskantaa, kuten aitta ja paririhi. Talousrakennukset eri vuosikymmeniltä muodostavat yhdessä päärakennuksen kanssa yhtenäisen tilakokonaisuuden.

Toimenpidesuosituksat

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Kuvat
Huhti- ja kesäkuu 2006 Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Ylä-Jussila	562-481-1-132	Vinkiäntie, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Honkanen		

karttaote 1:2 000

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

Jussila, Västilä on Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet -julkaisussa (Tampereen seutukaavaliitto, 1990) Längelmäen kunnan lisäysehdotus.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1800-l loppupuoli	asuminen	vapaa-ajan asuminen
2	kalustovaja-puimala tms			
3	aitta	n 1800-l alkupuoli		
4	pariaitta	n 1800-l alkupuoli		
5	sauna	n 1900-luvun alku		

Ylä-Jussilan päärakennus Vinkiäntien suuntaan etelään.

Kuvaus

Ylä-Jussilan tila sijaitsee Västilän kylässä Vinkiäntien varrella, peltoaukean reunalla. Tilan pelolta avautuu laaja näkymä pohjoiseen, Laurilan suuntaan, Löytäneenlahdelle ulottuvien peltujen yli.

1800-luvulta peräisin olevan asuinrakennuksen länsipuolella sijaitsee kaksi vanhaa hirsiaittaa sekä luoteispuolella kalustovaja-puimala tms talousrakennus. Tilan sauna on Vinkiäntien eteläpuolella.

Historia

Längelmäen seudun historia II:n mukaan Laurilan talo halottiin vuonna 1757 nimettömäksi ja Jussilaksi. Nimetön halottu vuonna 1805 Ylä- ja Ala-Laurilaksi, Jussila vuonna 1794 Ylä- ja Ala-Jussilaksi. (1)

Maarekisterin mukaan Laurilan perintötalo halottiin vuonna 1792 päättyneessä isojaossa Laurilaksi ja Jussilaksi. Jussila halottiin vuonna 1795 Ylä-Jussilaksi ja Ala-Jussilaksi. (2)

Ylä-Jussilasta halottiin vuonna 1939 Vanhakylä (Teodor Laurila), Ainola, Sotamies, Metsä-Alanen, Maunola, Vanhakylä I, Rauhala ja Jussila. (2)

Ylä-Jussila om vsta 1957 Antti Honkasen perikunta, johon kuuluvat leskiemäntä Helmi Hedvig Honkanen o.s. Koskinen s. 1894 ja lapset: Taimi -17, Aili -19, Arvo -23 ja Antti -26. (3)

Omistaja: Honkanen, Antti s. 1961 tanssija. Tila on siirtynyt Antin omistukseen v 1989. (4)

Lähteet

(1) Längelmäveden seudun historia II. Längelmäen historia II, 1954

(2) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.

(3) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.

(4) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

1 Asuinrakennus
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: muotoprofiilipeltti, tiilijäljitelmä, musta
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilaudoitus, pystypeiterimalaudoitus, maalattu
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, betoni

Ylä-Jussilan päärakennus on kookas pitkänurkkainen hirsi-rakennus. Satulakattoisen asuinrakennuksen eteläsivulla on kaksi kuistia. Länsipuoleinen kuisti on satulakattoinen avokuisti, itäpuolinen kuisti on ns. mutterikuisti, kuusikulmainen lasikuisti, jonka katto on viisilapainen. Avokuistin päädyssä olevat pilarit ovat muotoveistetyt.

Pihasisivulla ulkovaalaus on jaoteltu vaakalistoilla kenttiin. Seinien alaosan ponttilaudoitus on vaakasuuntainen, ikkunoiden kohdalla pystypeiterimavaalaus, ikkunoiden yläpuolisessa osassa vaakasuuntainen ja ullakkopäädyissä on pystysuuntainen laudoitus. Muilla seinillä on vaakavaalaus. Hirsirungon pitkät nurkkasalvokset ja väliseinien salvospäät ovat lautakoteloit.

Ikkunat kuusiruutuiset, kaksilehtiset. Ikkunoiden kehyslaudoituksen yläosaa on korostettu levennetyllä koristeleikatulla listoituksella. Lasikuistissa on pieniruutuiset ikkunat sivuilla ja parioven yläpuolella on nauhaikkuna.

Rakennusta on peruskorjattu 1980-luvulla ja mm. ulkovaalaus on uusittu. Rakennuksen ulkoasuun on ulkovaorauksen uusimisessa jätetty uusrenessanssin tyyli-aihteita, kuten lautavaorauksen jakaminen pihasisivulla kenttiin ja ikkunoiden kehyslistoitusten koristeleikkaukset.

Rak.v.: 1800-luvun lopulla, peruskorj.v.: 1980-luvun alussa. Runko: hirsi, ulkoseinä: puu. (4)

Asuinrakennuksen länsipäädyn kohdalta näkymä pohjoiseen, taustalla puimarakennus /2/.

Ylä-Jussilan päärakennuksen itäpääty ja eteläsivua.

Kuinin pariovi.

Päärakennuksen itäpääty ja pohjoissivua.

3 Aitta, yksinäisaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: harmaantunut punertava hirsi
- sokkelimateriaali: nurkkakivet jalkarakenteen alla

Aitta on pitkänurkkainen hirsiaitta, joka on vuoraamaton, poskellinen ja otsallinen jalka-aitta.

Aitassa on oven yläpuolella ulkoneva hirsipääty ja sivuilla sivuseinien hirsien päiden muodostamat sivuposket. Päätyjen ylimmän tasakerran hirren päät ovat veistetyt ja lovetut. Hirsipäätyjen varaan on salvottu pyöreät kattovuoliaiset, 4 kpl ja harjahirsi (kaksi vuoliaista on alempana kattokannakkeiden tasosta, harjahirsi ilmeisesti lisätty myöhemmin vesikatetta uusittaessa).

Jalustaosassa on veistämättömien hirsien päällä korotetut, alaosaan kaareviksi veistetyt palkit ja niiden varassa puolikkaat hirret (ns. hiirilaudat), joihin on lovettu lattialankut.

Pienaovi on vuoraamaton, oven pielipuut lovettu hirsiiin, oviaukon ylälaita veistetty kaarevaksi.

(Alimmat kivien päällä olevat jalustahirret on lovettu alapuolelta, jalkarakennetta ehkä muutettu.)

4 Pariaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, harmaantunut (puna-honka)
- sokkelimateriaali: nurkkakivet jalkarakenteen alla

Pariaitta on pitkänurkkainen, vuoraamaton, poskellinen ja otsallinen jalka-aitta. Ovien edustaa suojaa ulkoneva kolmen hirsikerran korkuinen lyhyt otsa, joka on savettu päätyhirsien päiden muodostamiin sivuposkiin.

Pariaitan hirsinen väliseinä on salvottu pitkien seinien ulkopinnan tasoon. Päätyjen ja pitkien sivuseinien ylimmät tasakerran hirsipäät ovat ulokkeena nurkissa ja väliseinän kohdalla, alin ulokkeena olevista hirrenpäistä kaarevaksi veistetty ja lovettu. Myös otsauloketta kannattelevien väliseinähirsien ulkonevat päät ovat veistetyt. Hirsipäätyjen varaan on salvottu päistään veistetyt kattovuoliaiset, 2 kpl ja harjahirsi.

Jalustassa on veistettyihin hirsiiin salvottu alaosaan kaareviksi veistetyt palkit ja niiden varassa korotuspalkkien päällä aitan pitkittäissuuntaiset puolikkaat hirret (ns. hiirilaudat), joihin on lovettu lattialankut. Reunimmaisten pitempien lattialankujen varassa on eduskäytävän lankut.

Piena-ovet ovat vaakalautavuorattuja. Ovien kehyslaudat ovat muotohöylätyt, otsikot koristeelliset ja uusklassistishenkiset.

Aitta ja pariaitta vierekkäin kalliolla päärakennuksen länsipuolella. Asuinrakennuksen pääty näkyy aittojen välistä. Näkymä lännestä.

Yksinäisaitan itäpääty.

Aitan jalkarakenne. Näkymä koillisen suunnasta.

Pariaitta kaakon suunnasta. Aitan eteläpääty ja itäsivu.

Pariaitan jalkarakenne lounaisnurkalla.

Kalustovaja-puimala tms /2/ lännen suunnasta. Rakennus on pystylautavuorattu, punamullan punaiseksi maalattu satulakattoinen talousrakennus. Länsisivulla olevan korkeamman osan satulakatto muodostaa lappeelle poikkipäädyn. Eteläpäädyssä korkean parioven päällä on vaakaikkuna, jossa on kahdessa rivissä neljä vaakasuuntaista kolmiruutuista ikkunanpuitetta.

Ylä-Jussilan sauna /5/ sijaitsee Vinkiäntien toisella puolella. Pellon eteläreunassa kulkee Löytäneenlahteen laskeva pieni joki.

Jaakkolasta Vinkiäntien suuntaan, keskellä pellon laidassa Ylä-Jussilan rakennukset puuston takana.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Ylä-Jussilan tila sijaitsee Västilän kylässä maisemallisesti keskeisellä paikalla Vinkiäntien varrella, peltoaukean reunalla. Tilan pellolta avautuu laaja näkymä pohjoiseen, Laurilan suuntaan ja Koilliseen, Tuomaalan suuntaan Löytäneenlahdelle ulottuvien peltojen yli. Tilalla on säilynyt perinteistä hirsirakennuskantaa, kuten päärakennus, aitta ja pariaitta.

Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Kuvat
Huhtikuu 2005 Kristiina
Kokko
Tekstit
kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Tuomaala	562-481-2-190	Vinkiäntie 1447, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Pirkka Tuomaala		

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet-julkaisussa Längelmäen kohde 22. Tuomaala, Västilä.

”Tuomaalan tilalla on toiminut kestkievevari vielä tämän vuosisadan [1900-l] alkupuolella. Tilan päärakennuksen vanhin osa on vuodelta 1790. Rakennuksen nykyasu on viime vuosisadan [1800-luvun] jälkipuolelta sekä myöhemmistä korjauksista. Vilja-aitta on vuodelta 1824. Lisäksi rakennusryhmään kuuluu erikoinen kaksikerroksinen aitta, jossa on ollut muonamiesten huoneita. Aitan runko on 1700-luvulta, nykyasu vuodelta 1927.” (6) (rakennushistorialliset perusteet, merkittävä liikennehistorian kannalta, miljöökohde)

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1870-1890	asuminen, kestkievevari, posti	asuminen
2	aitta-sivurakennus	-1927	aitta, muonamiesten majoitus, varasto	varasto
3				
4	navetta	1927-1929	karjasuoja, talli, sikala, kanala	varasto
5				
6				
7				
8	vilja-aitta	1824	viljan varastointi	

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

Västilän kylää Löytäneenlahden rannalla. Näkymä pohjoisesta. Kuvan vasemmassa laidassa Västilän kaupan seutu Vinkiäntien varrella. Tuomaalan tila Vinkiäntien mutkassa, kuvan keksivaiheilla. Ilmakuva vuodelta 1990. © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Kuvaus

Tuomaalan tilakeskus sijaitsee lovalla mäellä peltoaukean keskellä, Vinkiäntien varrella. Asuinrakennuksen kanssa pihapiirissä ovat luoteispuolella kulmittain aitta-piharakennus ja vastapäätä navetta. Pihapiirin koillispuolella on muita talousrakennuksia sekä vilja-aitta 1800-luvulta.

3 km Pääskylän laiturilta. Rakennukset viljelysten keskellä, kylässä, Längelmäen-Eräjärven maantien varrella. Päärakennusta ympäröi puutarha, jossa kasvaa 30 omenapuuta ja 90 marjapensasta. (3)

Tila sijaitsee Västilän kylässä 7 km kirkolta. Talouskeskus on rinteellä vanhan Jyväskylän-Hämeenlinnan tien varrella. (4)

Historia

Västilän kylän maarekisteritalo numero kaksi oli Berttula eller Perttula.

Längelmäen seudun historia II:n mukaan Perttulan talo halottiin vuonna 1780 Ala-Perttulaksi ja Ylä-Perttulaksi. (1)

Maarekisterin mukaan Perttulan perintötalo no 2 halottiin vuonna 1792 päättyneessä isojaossa kahteen osaan: Perttula eli Tuomala ja Jaakkola. (2)

Tuomaala toimi kestikievarina ainakin vuosina 1878-1884, 1901-1905 ja 1916-1926.

Västilän majatalo mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran v. 1751, jolloin kerrottiin Kuhmalahden Vähäpennon majatalosta olevan Västilän majataloon 2 ¼ peninkulmaa. Västilän majatalo määrättiin kuitenkin kihlakunnanpostin kuljettajaksi, joten varsinaista kestikievaritoimintaa se ei tällöin harjoittanut. Västilä suostui yhdessä Riipilän ja Puharilan kanssa v. 1764 ylläpitämään kestikievaria kesäaikana. Västilän kestikievarin hollivuoroluettelo v. 1863: hollivuoroon tuli luettelossa mainittujen talojen lähettää mies ja hevonen Västilän Jaakkolaan viisi kertaa vuodessa. Vuonna 1883 hollikydyt lopetettiin, mutta kestikievarien toiminta kuitenkin jatkui. Västilän kestikievari oli toiminnassa vielä ainakin 1871. Puharilasta näyttää kestikievarioikeudet muutetun Västilän Tuomaalaan, sillä talon isäntä Kristian Tuomaala oli jo ainakin v. 1878 kestikievarin pitäjä. Hän näyttäisi hoitaneen tätä tehtävää ainakin vuoteen 1884. Vuosina 1901 – 1905 oli Västilässä kestikievaritaloja kaksi, sekä Tuomaala että Jaakkola. Seuraavan viisivuotisjakson aikana kestikievari oli August Jaakolalla Västissä, kuten myös vuosina 1911 – 1915. Seuraavaksi viisivuotiskaudeksi kestikievarioikeudet sai Västilän Tuomaalan isäntä Kustaa Tuomaala. Sopimusjaksoksi muutettiin vuonna 1920 kolme vuotta, eli vuosiksi 1920 – 1922 kievarin pito annettiin edelleen Tuomaalalle. Myös seuraavan kolmivuotiskauden Kustaa Tuomaala piti kievaria. Vuosiksi 1926 – 1928 kestikievari Västilästä siirrettiin Vinkiän Rajaniemelle. Västilän seudun kestikievaritaloa vv. 1932 – 1934 ei ole tiedossa. (5)

Tuomaalan omistajat vuodesta 1905 K. Tuomaala ja puolisonsa Hilma (o.s. Nuijanmaa) vuodesta 1909. Omistaja on Västilän postiaseman hoitaja. (3)

Om vsta 1945 Jaakko Kusti F. Tuomaala s. 1914, vmo Sirkka A-L. o.s. Anttila s 1914. Lapset: Marja K. – 39 ja Aulikki T. -56.. Pirkka A. I. -57.. Tila on kuulunut suvulle vsta 1871 ja on kanta-tila. Edellinen isäntä oli vsta 1906 Kustaa V. Tuomaala. Isäntä kuuluu kunnanvaltuustoon vsta 1947. Hän oli kunnanhallituksen jäsen 1948-60... (4)

Ent. omistaja: Jaakko ja Sirkka Tuomaala. Omistaja: Tuomaala, Pirkka s. 1957 maanviljelijä ja Mirja o.s. Tikkanen agronomi. Tuomaala on vanha tila, joka tuli nykyisen suvun omistukseen Pirkan isoisän isän Kristian Tuomaalan ostettua tilan v. 1871. Pirkan omistukseen Tuomaala siirtyi v. 1976. (7)

Lähteet:

- (1) Längelmäveden seudun historia II. Längelmäen historia II, 1954.
- (2) Längelmäen maakirjaluetelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
- (3) Suomen maatilat II-osa Hämeen lääni, 1931.
- (4) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
- (5) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.
- (6) Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet, Tampereen seutukaavaliitto, B 174, 1990.
- (7) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

Tuomaalan pihapiiri Vinkiäntieltä, kaakon suunnasta katsottuna.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali: vaaka- ja pystyponttilauta, punamullan punainen, päädyissä keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: kiviharkot

Asuinrakennus on pohjakaavaltaan suorakaiteen muotoinen kaksikerroksinen satulakattoinen rakennus, jossa on molemmilla katon lappeilla kaksi ristipäätä. Katon harjalla on ruokakellokatos kahden pilarin varassa. Pihasisvulla, lounaissivulla on kaksi satulakattoista umpikuistia.

Uusittua ulkovuorausta on jaoteltu vaakalistoilta erisuuntaisiin osiin, alaosassa pystylaudoitus, ikkunavyöhykkeellä vaaka-ponttilaudoitus sekä ullakkopäädyissä ja ristipäädyssä pystylaudoitus. Ikkunat ovat pääosin kuusiruutuiset ja kaksilehtiset, mutta osa ikkunoista on vaihdettu yksiruutuisiksi.

2-kerroksinen päärakennus (14 huonetta) puusta vuodelta 1890. (3)

Hirsinen päärakennus vltta 1870 korjattiin perusteellisesti 1936, siinä on 12 huonetta ja kaikki mukavuudet. (4)

Tilan päärakennuksen vanhin osa on vuodelta 1790. Rakennuksen nykyasu on viime vuosisadan [1800-luvun] jälkipuolelta sekä myöhemmistä korjauksista. (6)

Rak.v.: 1790, peruskorj.v.: 1994, lisärak.v.: 1870. (7)

2 Aitta-sivurakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: pelti, profiilipelti, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, poikkipäädyssä pystylaud
- sokkelimateriaali: kiviharkot

Rakennusryhmään kuuluu erikoinen kaksikerroksinen aitta, jossa on ollut muonamiesten huoneita. Aitan runko on 1700-luvulta, nykyasu vuodelta 1927. (6)

Aitta-sivurakennus on yleishahmoltaan suorakaiteen muotoinen hirsinen luhtiaitta-tyyppinen satulakattoinen rakennus. Katto on päädyistä aumattu ja pihan puolella on katossa poikkipääty. Pihan puolella kaakkoisjulkisivulla on keskivaiheilla sisäänvedetty eduskäytävä, josta johtaa portaat parvikäytävään. Poikkipäädyssä on vielä ullakkokerroksen parveke ja räystäään alla päätykoristelaudoitus. Aitan ikkunat ovat pihan puolella kuusiruutuiset ja kaksilehtiset, taustapuolella neliruutuiset.

Tuomaalan pihapiirin rakennus, alkujaan rakennettiin aitta- ja varastorakennukseksi. Talo on ollut asuntokäytössä sodan aikana ja vielä 1950-luvullakin. (7)

4 Navetta

- runkomateriaali: hirsi,
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate, pelti, punainen
- ulkoseinän pintamateriaali: pystylauta
- sokkelimateriaali:

Karjasuoja, jossa on 20 lehmän navetta, 10 hevosen talli, sikala, kanala, karjakeittiö ja maitohuone, rakennettu puusta ja osaksi betonista v. 1927. Siinä on vesijohto (sähköpumppu), navetassa ja tallissa myös automaattiset juottolaitteet. (Suomen maatilat II-osa Hämeen lääni, 1931.)

Hirsisessä karjarakennuksessa vltta 1929 on kotieläintilat ja sauna. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Tuomaalan päärakennus Vinkiäntieltä, kaakon suunnasta katsottuna.

Aitta-sivurakennus pihan suunnasta, kaakosta nähtynä.

Tuomaalan navettarakennus Vinkiäntieltä, etelän suunnasta katsottuna.

Tuomaala Vinkiäntieltä, itä-kaakon suunnasta katsottuna.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria, taloushistoria (liikennehistoria)
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Tuomaalan tilakeskus sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla peltoaukean keskellä, Vinkiäntien varrella. Tila on toinen Västilän kantatiloista, toiminut kestikievarina ja postina. Tilalla on säilynyt perinteistä hirsirakennuskantaa, kuten asuinrakennus, aitta-piharakennus sekä vilja-aitta.

Toimenpidesuosituks

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Kuvat
2005, 2006 Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Huvila (Saarelan kauppa)	562-481-2-5	Vinkiäntie 1419, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Arvo K Saarela kommandiittiyhtiö		

karttaote 1:2 000

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	liikerakennus	1973	sekatavaramyymälä, pankki, posti, asuminen	päivittäistavaramyymälä, asiamiesposti, asuminen
2	varastomakasiini	n 1900-luvun alku		
3	navetta	n 1900-luvun alku		
4	sauna	n 1900-luvun alku		
5	rakennus	n 1900-luvun alku	asuminen	varasto
6	riviaitta	n 1900-luvun alku		
7	maakellari	n1890-luku		
8	grillikota			

Näkymä Vinkiäntieltä pohjoisen suuntaan. Kuvan vasemmassa laidassa Saarelan kauppa.

Kuvaus

Saarelan kauppa, Huvila-niminen tila, sijaitsee Vinkiäntien ja Attilantien risteyksessä, keskeisellä paikalla Västilän kylässä. Tilalla on 1970-luvun alussa rakennetun liikerakennuksen länsipuolella vanhan kaupparakennuksen aikaisia talousrakennuksia ja Vinkiäntien puolella varastomakasiini.

Historia

Huvila-niminen palstatila lohkottiin Tuomaalaan tilasta vuonna 1900. (1) Maakauppias Gustaa Leijman vuokrasi tontin Tuomaan tilalta vuonna 1886 ja rakennutti kauppatalon vuonna 1886. G. W. Laine osti Leimanilta kauppaliikkeen vuonna 1893 ja tontin vuonna 1899 sekä jatkoi liikerakennusta. Leimanin jälkeen kauppiana toimi Lauri Wallenius 1930 lähtien. Kauppa myytiin

Lähteet:

- (1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
- (2) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.
- (3) Kotiseutumme Aitolahdi-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

vuonna 1933 Kalle Saarelalle, joka myi kaupan veljelleen Arvo K. Saarelalle vuonna 1946. Arvo K. Saarela rakennutti uuden liiketalon vuonna 1973. Puinen kaupparakennus purettiin vuonna 1980. (2)

Nykyisen kaupparakennuksen länsipäässä toimi Västilän posti vv. 1973-1991, keskiosassa Längelmäen Säästöpankin Västilän konttori ja itäpäässä Arvo K. Saarelan seuraajien omistama K-kauppa. (2)

Vuonna 1973 rakennettu liikerakennus /1/ kaakon suunnasta.

Liikesakennuksen koillispuolella oleva varastomakasiini /2/, pääty Vinkiäntielle kaakkoon. Varastomakasiinissa on kolmi-huoneinen pitkänurkkainen hirsiosa ja sen päädyssä ulkonevan laajennuksen kohdalla poikkipääty.

Aittarakennuksessa /6/ on kaksi hirsistä pitkänurkkaista aittaa ja niiden välissä kolmas aitta.

Navetta /3/ on osin hirsinen pitkänurkkainen rakennus, jossa on aumakatto.

Hirsinen sauna /4/ koillisen suunnasta.

Rakennuksen /5/ runko on osittain hirttä, laajennettu katoksella luoteispuolelle.

Maakellarin /7/ pääty on lounaan suuntaan, Attilantielle päin.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Saarelan kauppa, Huvila-niminen tila, sijaitsee Vinkiäntien ja Attilantien risteyksessä, keskeisellä paikalla Västilän kylässä. Tilalla on toiminut kauppa 1880-luvulta lähtien. 1970-luvun alussa rakennetun liikerakennuksen ympäristössä on säilynyt vanhan kaupan aikaisia talusrakennuksia ja varastomakasiini.

Toimenpidesuosituksukset

Tilalla olevaa vanhempaa rakennuskantaa olisi suotavaa ylläpitää ja vaalia perinteitä kunnioittaen sekä huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
Huhtikuu 2005 Kristiina
Kokko
Tekstit
kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Ruuhela	562-481-2-50	Vinkiäntie 1405, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Timo Jaakkola		

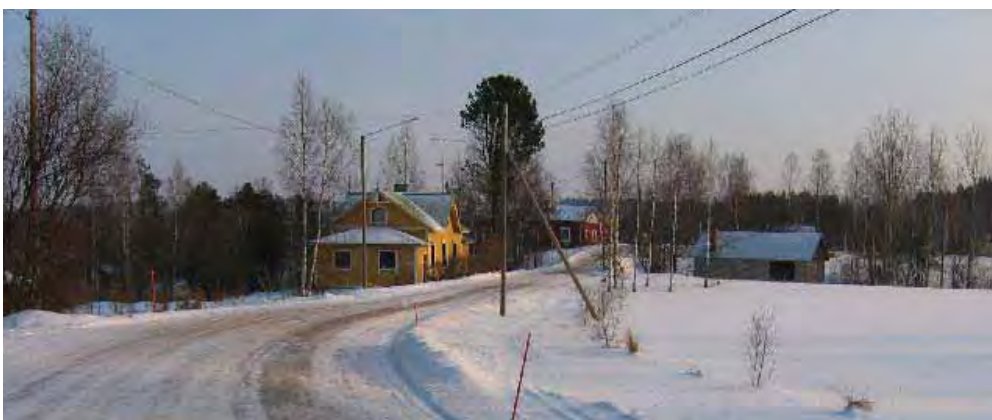

karttaote 1:2 000

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1909	asuminen, kaupparakennus	asuminen
2	talousrakennus			

Näkymä Vinkiäntieltä itä-koillisen suuntaan. Tien vasemmalla puolella Ruuhela, taustalla oleva punainen rakennus on Myllymäki Västijoen toisella puolella, oikealla Jokimäen tilalla oleva kovanhiomo.

Kuvaus

Ruuhela sijaitsee Västilänjoen varrella, vastapäätä Puharilan Myllymäkeä, Vinkiäntien varrella. Tilalla on 1900-luvun alussa rakennettu asuin- ja kaupparakennus ja sen takana pihalla talusrakennus.

Historia

Längelmäen Osuuskaupan myymälärakennus Västilään rakennettiin Tuomaalasta vuokratulle maalle vuonna 1909. Tontille rakennettiin myöhemmin makasiini, navetta ja sauna. Makasiini rakennettiin myös Löytäneenlahden rannalle.(2)

Kun osuuskauppa teki v. 1911 konkurssin, osti rakennuksen A. Keskinen, joka vuokrasi sen v. 1913 kauppias Heikki Karpelinille. Karpelin osti kiinteistön v. 1915 ja jatkoi kauppiasvuoteen 1922, jolloin myi sen Otto Haapaniemelle. Tämä puolestaan teki v. 1924 konkurssin

Lähteet

- (1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
- (2) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.
- (3) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

ja konkurssipesä myi kiinteistön Niilo Jaakkolalle. Rakennus toimi edelleen kauppana vuodesta 1924, jolloin sen vuokrasi Jaakkolalta Päijälän Osuskauppa r.l. Västilän sivumyymäläksi, jatkaen toimintaa aina vuoteen 1930. Pari vuotta myöhemmin Niilo Jaakkola avasi oman kauppansa omistamassaan rakennuksessa, jatkaen sen toimintaa kuusi vuotta. Tämän jälkeen rakennus muutettiin kokonaan asuinrakennukseksi ja laajennusosat siihen tehtiin vuosina 1954 ja 1983. (3)

1 Asuinrakennus
- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: aaltopelti, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilaudoitus, päädyissä pystyponttilaudoitus, keltainen
- sokkelimateriaali: lohkokivet, laajennusosissa betoni

Asuin-kaupparakennus on lautavuorattu hirsirakennus, jossa on satulakaton molemmilla lappeilla poikkipäädyt. Harjapäädyt ja poikkipäädyt on varustettu kattoratsastajilla ja päätykolmiot laudoituksilla.

Rakennuksen molemmissa päädyissä on matalammat rungon levyiset laajennusosat, joissa on nelilappeinen katto.

Alakerrassa on T-karmi-ikkunat, laajennuksissa kaksiruutuiset ikkunat. Yläkerran päätykolmioiden ikkunat ovat yläosastaan viistetyt. Ikkunoiden vuorilaudoissa on hiukan jugendin vaikutteita. Ikkunat ja ulkovuoraus ovat uusitut.

Näkymä alarinteestä, luoteesta, oikealla talousrakennuksen /2/ pääty.

1900-luvun alussa rakennettu asuin- ja kaupparakennus lounaan suunnasta Vinkiäntieltä.

Ruuhela oikealla, näkymä Vinkiänjoen sillalta lounaaseen, Saarelan kaupan suuntaan.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Ruuhela sijaitsee keskeisellä paikalla Västilän kylämaisemassa Västilänjoen sillan läheisyydessä, Vinkiäntien varrella. 1900-luvun alussa rakennettu asuin- ja kaupparakennus on olennainen osa kylän historiaa.

Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2005, 2006 Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Jokimäki (kovasinhiomo)	562-481-1-7	Vinkiäntie 1404, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Timo Jaakkola		Vinkiäntie 1405, 35270 Västilä

karttaote 1:2 000

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	kovasinhiomorakennus	1954	kovasinhiomo	

Näkymä Vinkiäntieltä itäkoilliseen suuntaan. Tien vasemmalla puolella Ruuhela, oikealla Jokimäen tilalla oleva kovasinhiomo.

Kuvaus

Jokimäki sijaitsee Västilänjoen varrella, Vinkiäntien eteläpuolella, Västilänjoen sillan vieressä. Västilänjoki laskee Vähä Löytäneestä Löytäneenlahden kautta Längelmäveden vesistöön. Joen rannalla on 1950-luvulla rakennettu harkkorakenteinen kovasinhiomo. Historia

Historia

Jokimäki (1:7) lohkottiin vuokra-alueiden erottamisessa Ala-Jussilasta eli Laurilasta vuonna 1927. (1)

Niilo Jaakkolan kovasinhiomo Västilässä Jokimäen tontilla. Rakennettu v. 1954, jolloin yritys rakensi uuden 4-liippisen sähkövoimalla käyvän hiomon. Hiomon omistaja oli vuoteen 1972 Niilo Jaakkola, hänen jälkeensä Timo Jaakkola. (2)

Jokimäen tontilla on ollut peni mökki aina vuoteen 1958 saakka, jolloin se purettiin. Rakennuksen omisti viimeksi Aili Jaakkola. Ennen häntä oli mökillä useita omistajia, joista tunnetuin

Lähteet:

- (1) Längelmäen maakirjaluttelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
- (2) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.
- (3) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

oli Gustaava Helander, joka on kertonut kirjailija Auni Nuolivaaralla kirjat "Pimen, piika ja emäntä", ... Vuonna 1954 Niilo Jaakkola rakensi samalle tontilla joen rantaan toistaiseksi viimeisen Längelmäellä olevan kovasinhiomon, jonka nykyisin omistaa Timo Jaakkola. (3)

Kovasinhiomo Västilänjoen rannalla. Näkymä sillalta etelään.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	(rakennusperinteinen)
Historiallinen	taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Jokimäen tilan ympäristö on keskeinen paikka Västilän ja Puharilan kylien historiassa. Västilän joen varrella, on toiminut mylly ja kovasinhiomo. Kovasinteollisuus oli merkittävää toimintaa Längelmäellä.

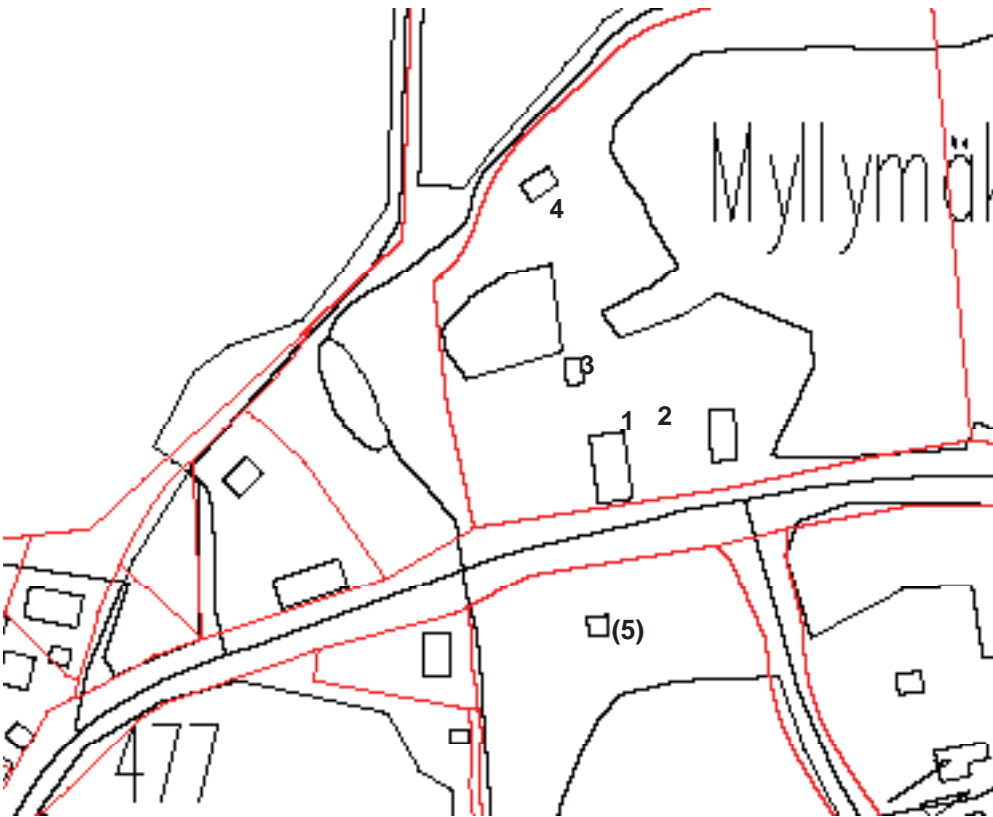
Toimenpidesuosituks

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2005, 2006 Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Myllymäki	562-481-5-23	Vinkiäntie 1395, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Myllymäki Leena		

karttaote 1:2 000

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1909	asuminen, kestkieväri	asuminen
2	riviaitta-taloussrakennus	n 1900-l alku		
4	sauna	n 1900-l alku		
(5)	kioski	1986		

Myllymäki Vinkiäntieltä lounaan suunnasta, Västilän puolelta.

Kuvaus

Myllymäen tila sijaitsee Västilänjoen tuntumassa, Vinkiäntien varrella. Tilalla on 1900-luvun alussa rakennettu asuinrakennus ja sen takana pihalla riviaitta-taloussrakennus sekä sauna pihapiirin pohjoispuolella, Västilänjoen mutkassa. Vinkiäntien eteläpuolella sijaitsee Västilän Voiman kesäkioski, joka on rakennettu Myllymäestä vuokratulle maalle vuonna 1986.

Tila sijaitsee Puharilan kylässä 6 km kirkolta. Talouskeskus on omien viljelystensä laidassa Orveden-Eräjärven-Länkipohjan tien varrella. Hirsinen päärakennus vuodelta 1908 käsittää 4

huonetta. Hirsisessä karjarakennuksessa vuodelta 1913 on navetta ja talli. Erillisenä on talous-
suojia. (3)

Historia

Puharilan Myllymäen joukkueenjohtajan puustellissa Längelmäellä oli vuonna 1725 asuinhuoneita katselmuspöytäkirjan mukaan paitsi kahta savupiirttiä, tuparakennus, joka käsitti ”tuvan sen takana olevine kamareineen ja porstuan vieressä”. (Längelmäveden seudun historia I. Längelmäen historia I, 1949.)

Puharilan kylän talo no 3, sotilasvirkatalo Myllymäki lohkottiin vuonna 1926 vuokra-alueiden erottamisessa kahteen osaan, 3:1 Tennilä, joka muodostettiin uudeksi perintöluontoiseksi talonumeroksi nro 4 ja 3:2 Myllymäki (Suomen Valtio). (1)

Myllymäki lohkottiin vuonna 1936 kahdeksi viljelystilaksi 3:3 Myllymäki (asutustila, Maria Alina Valenius, jm 5:1) ja 3:4 Salomäki (Lauri Armas Valenius, jm 5:2) sekä 3:5 Metsä-Myllymäki (valtio). (1)

Puharilan kylän perintötalo no 5, Myllymäki – talo syntyi Myllymäen sotilasvirkatalolla no 3 toimitetussa lohkomisessa jossa lohkottu osiin 5:1 Myllymäki ja 5:2 Salomäki. (1)

Kestiekievarilaitoksen viimeinen toimikausi eteläisellä Längelmäellä oli vv. 1935 – 1937, jolloin kestiekievari sijaitsi Puharilan Myllymäessä, vastuullisena kievarinpitäjänä Usko Wallenius. (2)

Omistaneet vuodesta 1956 Onni A. s. 1906 ja Usko J. s. 1908 Myllymäki. Usko Myllymäen vmo on Laila L. o.s. Kangasjärvi s.1909 ja heillä tytär: Marja-Terttu - 39... Tila on kantatila ja kuulunut isäntien suvulle kolmen polven ajan. Edellinen isäntä oli Kustaa Adolf Walleniuksen jälkeen Alisa Wallenius vsta 1928. (3)

Lähteet:

- (1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
- (2) Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.
- (3) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.

1 Asuinrakennus
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate, tumma
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, kuitissa vaakaponttilaudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, betoni

Asuinrakennus on satulakattoinen pystypeiterimavuorattu pitkänurkkainen hirsirakennus, jossa on pulpettikattoinen lasikuisti pihasivulla. Kuisti on vuorattu valkoiseksi maalatulla vaakaponttilaudoituksella.

Kuistin pulpettikaton pitkällä lappeella on kaksi pientä poikkipäätä ja niiden kohdilla pariovet. Lasikuistin ikkunat ovat pieniruutuiset ja viidessä rivissä, ovien yläpuolella kahdessa rivissä. Ulko-ovet peiliovia.

Pystypeiterimavuorattu osa on punamullan punainen, ullakoppäädyt valkoisiksi maalatut. Ikkunat ovat pääosin kuusiruutuiset ja kaksilehtiset. Ullakoppäädyissä on neliruutuiset ikkunat. Kehys-, kulma- ja räystäslaudat ovat valkoiseksi maalatut. Ikkunankehyslaudat on liitetty koristeleikatut osa ja otsikot kasetoitu.

Ulkovuoraus ja ikkunat vaihdettu 1980-luvun? remontissa, mutta ikkunoiden kehyslaudat lienevät vanhemmat.

Asuinrakennus on peräisin 1900-luvun alusta. Eteläpäädyn pirtissä on liuskekeivistä muurattu takkauuni.

Asuinrakennus idän suunnasta.

Myllymäen asuinrakennuksen kuisti kaakon suunnasta.

2 Riviaitta-piharakennus
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti, vihertävä
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen, päätykolmioissa pystyлаudoitus, keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: kiviharkot, nurkkakivet

Riviaitta-piharakennus on eduskäytävällinen kolmiosainen lyhytnurkkainen hirsinen riviaitta, jonka eduskäytävän päällä olevaa, viiden hirsikerran korkuista, otsauloketta kannattelemassa on neljä pilaria.

Rakennus on satulakattoinen, hirsiosa vuoraamaton, punamullan punainen, mutta ullakkopäätyjen pystyлаudoitus keltamullan keltainen. Ovet on vuorattu vaakapaneelilla ja maalattu keltamullan keltaisella, valkoisiksi maalatut kehysлаudoituksen päät ristikkäiset.

Pohjoispäädyssä on lautavuorattu, rankorakenteinen pulpettikattoinen autotalli.

Riviaitta-piharakennus lounaan suunnasta.

4 Sauna
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: kiviharkot

Sauna on satulakattoinen pitkänurkkainen hirsirakennus, jonka etelänurkassa on lautarakenteinen osa. Rakennus on pääosin vuoraamaton, ullakkopäädyssä ja eteistilassa on pystyлаudoitus, maalattu punamullan punaiseksi. Joen puolella, luoteissivulla on kuusiruutuiset kaksilehtiset ikkunat. Kehysлаudoituksen päät ristikkäiset. Hirsien salvospäät on suojattu lautakoteloilla

Sauna Västilänjoen pohjoispuolelta nähtynä, luoteen suunnasta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria, taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Myllymäki sijaitsee keskeisellä paikalla Puharilan-Västilän kylämaisemassa Västilänjoen sillan läheisyydessä, Vinkiantien varrella. Entinen sotilasvirkatalon paikka ja Myllymäen 1900-luvun alussa rakennettu asuinrakennus ja talousrakennus ovat olennainen osa kylän historiaa.

MYLLY???

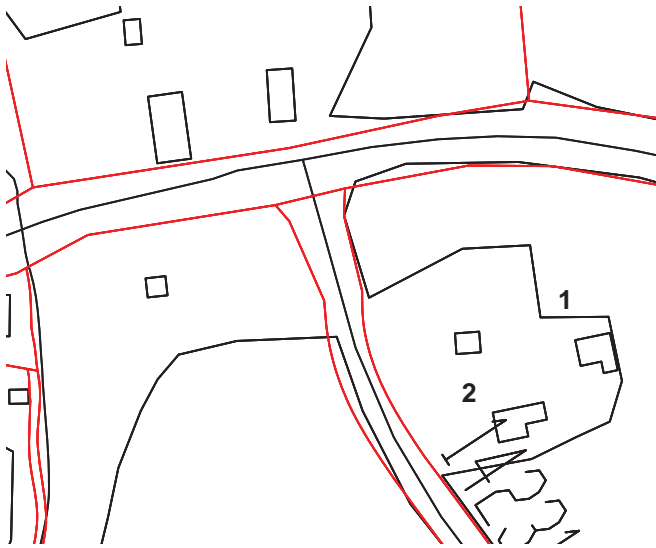
Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2005, 2006, 2010 Kristiina
Kokko
Tekstit
kevätkesä 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Riihimäki	562-468	Vinkiäntie , 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön

karttaote 1:2 000

Näkymä Löytäneentieltä Kohti Myllymäkeä pohjoiseen, Oikealla VPK:n talo.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus
1	VPK:n paloasema	1959	paloasema, letkunkuivaustorni
2	asuinrakennus		

1 Puharilan VPK:n talo
- runkomateriaali: rankorakenne, betoniharkko siipiosassa
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate, punainen
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: betoni

VPK:n talo koillisen suunnasta.

VPK:n talo lounaan suunnasta katsottuna.

Palokuntatoiminta aktivoitui heti sotien jälkeen, jolloin käynnistettiin myös kyläpalokunnat. Puharilan VPK perustettiin lokakuussa 1948. Oman paloaseman letkunkuivaustorneineen VPK teetti vuonna 1959. Rakentajina olivat Lasse Aaltonen ja Veikko Karppi. Paloasemaa varten vuokrattiin maa-alue Myllymäeltä 50 vuodeksi. Kun VPK:lla ei aluksi ollut omaa paloautoa, vuokrattiin aseman autotallitilat kylän autoilijoille. Puharilan VPK myi paloautonsa pois 1990-luvun alkupuolella. (Lähde: Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.)

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

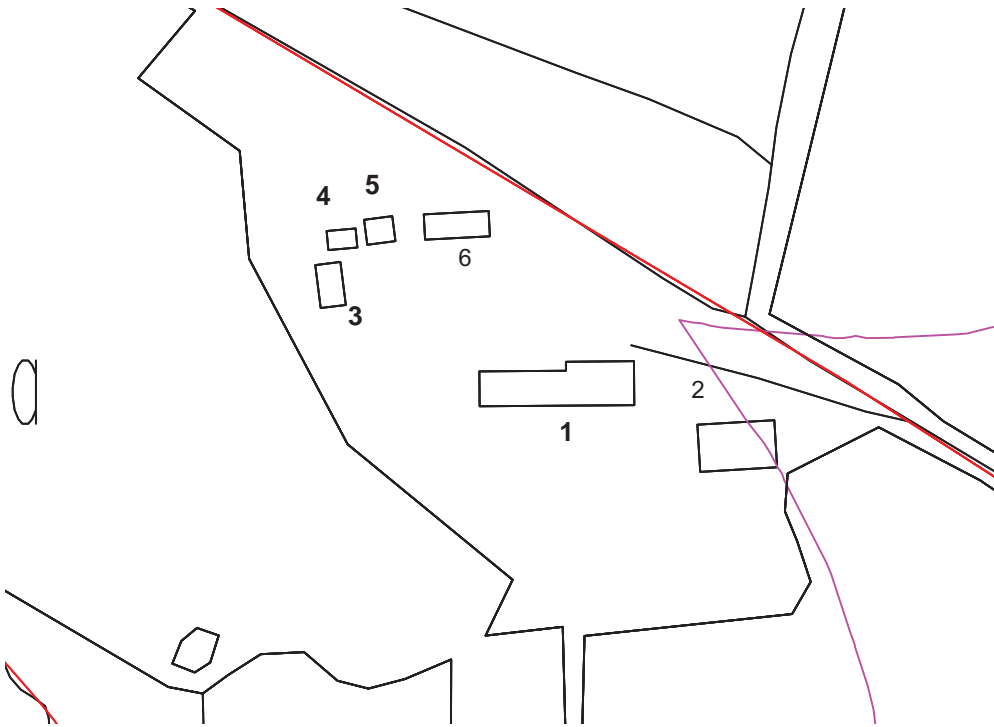
Puharilan VPK:n paloasema sijaitsee Puharilan kylämaisemassa keskeisellä paikalla, maamerkinä Vinkiäntien ja Löytäneentien risteuksen tuntumassa. Pystypeiterimavuorattu punamullan värinen ryhdikäs VPK:n talo on sopeutunut osaksi maaseutumaisemaa.

Toimenpidesuosituksukset

Paloasemaa tulee huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa. Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

R9.12 Pääskylä

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Mattila	562-469-1-13	Pääskyläntie , 35480 Längelmäki
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Virtanen Inkeri?		

karttaote 1:2 000

Sijaitsee n Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

Julkaisussa Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet (1990) on Pääskylän kylän kulttuurimaisema Längelmäen kohde no 21.

"Löytäneenlahden pohjoisranta muodostaa kauniin viljelysmaiseman, jossa perinteistä rakennuskantaa edustavat Mattilan ja Jussilan rakennusryhmät." (rakennushistorialliset perusteet, maisemakokonaisuus)

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1860-1870-luku	asuminen	
2	navetta	1912 (1890-luku)	karjasuoja, hevostalli	
3	riviaitta-piharakennus	n. 1900-l alku	varastointi	
4	aitta-liiteri tms			
5	aitta, vilja-aitta	n. 1900-l alku		
6	riviaitta	n. 1800-l loppupuoli		

Mattilan tila vasemmalla, näkymä koillisesta. Edustalla Huhkaimenselän Haarikkapohja, Mattilan tilaa rajaavat taustalla oleva joka on yhteydessä Löytäneenlahti, joka on yhteydessä Längelmäveteen Käkisalmen kautta. Eilma kuva vuodelta 1990. © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Kuvaus

Mattilan tila sijaitsee Löytäneenlahdesta Längelmäveden laskevan Käkisalmen rannalla. Päärakennuksesta avautuvat näkymät etelään ja länteen laskevien peltojen yli Attilan suuntaan.

Mattilan tilakeskuksen pihapiirissä on päärakennuksena kookas talonpoikaistalo ja sen luoteispuolella ryhmänä neljä hirsistä aittarakennusta sekä navetta asuinrakennuksen kaakkoispuolella. Muita tilan rakennuksia ei ole ilmeisesti säilynyt. 1950-luvun kartassa tilan eteläpuoleisen pellon saarekkeessa oli ryhmä rakennuksia, oletettavasti riihi ym.

0,3 km Pääskylän laiturilta. Rakennukset viljelysten keskellä, kylätien varrella, lähellä Längelmäveden rantaa. Ne ovat kaikki puusta. (2)

Tila on kantatila. Se sijaitsee Pääskylän kylässä 5,5 km kirkolta Pääskylän tien päässä. Talouskeskus on Löytäneen lahden rannalla viljelysmaiden laidassa. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Historia

Pääskylän kylän perintötalo no 1, Pääskylä lohkottiin isojaon yhteydessä vuonna 1788 osiin 1:1 Isotalo, 1:2 Maunula ja 1:3 Lahdenpohja. Isotalo halottiin vuonna 1796 osiin 1:4 Jussila ja 1:5 Mattila. (1)

Omistaja vuodesta 1926 agronomi G. A. Mattilan perikunta. Isäntävainajan suvulla se on ollut 70 v. ja tulee jaettavaksi lähiaikoina. Erotettu 26 ha:n suuruinen torppa. (2)

Mattilasta halottiin uusjaon yhteydessä vuonna 1932 Manula, Laurila, Ilomäki, Sillanpää, Heini-suo, Mäkelä, Kauko ja Perälä. Mattilan omistajaksi on merkitty tuolloin Edla Maria Mattila. (1)

Omistaja vuodesta 1934 Artturi Virtanen s. 1906. (3)

Mattilan isäntä Antti Juho Simonpoika (1822 – 1908) oli valtionpäivämies ja toimi talonpoikaissäädyn edustajana Jämsän tuomiokunnasta valtiopäivillä vv. 1877, 1885 ja 1888.

Mattilassa oli kauppapuoti, jonka pitoon Mattilan isäntä sai maaherran luvan vuonna 1860.

Mattilan päärakennus kaakon suunnasta, julkisivu etelään ja pääty itään.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakaponttilaudoitus, pystypeiterimavuoraus, maalattu keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Osittain 2-kerroksinen päärakennus (10 huonetta) vuodelta 1870. (2) Hirsinen päärakennus vltä 1866 käsittää 9 huonetta. (3)

Päähahmoltaan pitkän satulakattoisen rakennuksen keskellä on korkeampi, kaksikerroksinen poikittainen rakennusosa, joka muodostaa molemmille julkisivuille ristipäädyn. Itäosa rakennuksesta on leveämpirunkoinen kuin keskiosa ja länsipääty.

Länsipääty ja pihasivua.

Kirjalliset lähteet

- Lähteet
- (1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
 - (2) Suomen maatilat II-osa Hämeen lääni, 1931.
 - (3) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.

Sisäänkäynti rakennukseen on pihan puolelta, pohjoisjulkisivulla olevien kuusikulmaisten lasikuistien kautta. Kuisteissa katto on kolmilappeinen, länsipuolen kuistissa viisilappeinen. Kuistien välissä on rakennusrungosta kuistien viistekulmiin asti ulkoneva pulpettikattoinen pitkä lasikuisti.

Asuinrakennuksen itäpääty.

Asuinrakennuksen länsipääty.

Rakennuksen ulkoasussa on uusrenessanssin tyyli-irteitä, kuten lautavuorauksen jakaminen kenttiin ja listoitusten koristeellisuus. Ulkovuoraus on jaettu vaakalistoilla kenttiin. Seinien alaosan ponttilaudoitus on vaakasuuntainen, ikkunoiden kohdalla pystysuuntainen peiterimavuoraus, ikkunoiden yläpuolinen osa on vaakasuuntainen ja ullakkopäädyissä on pystysuuntainen laudoitus. Poikkipäädyissä on sama periaate vuorauksen kentissä. Ikkunakentän pystylaudoitus on peiterimoitettu, rimat päättyvät ylhäällä vaakalautaan, joka on koristeileikattu koveraksi rimojen väleistä, holvimainen.

Ikkunoiden kehyslaudoituksen yläosan keskellä kohoaa kolmiomuoto, jota on korostettu profiloitulla listoituksella kehyksen yläosassa. Ikkunat kuusiruutuiset, kaksilehtiset. Kuistien pieniruutuisen ikkunoiden yläosassa on vinoneliöriivistöt.

Mattilan päärakennus on edustava talonpoikaisrakennus, sen on rakennuttanut oletettavasti valtiomies, talollinen Antti Juho Simonpoika (1822 – 1908). Rakennus muistuttaa Tunkelon Isotaloa.

Lasikuistit pohjoissivulla, näkymä luoteesta.

2 Navetta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate, punertava
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, yläosassa pystylaudoitus
- sokkelimateriaali: kiviharkot, nurkkakivet

66 lehmän navetta rakennettu v. 1912. Siinä on vesijohto ja automaattiset juottolaitteet. (Suomen maatilat II-osa Hämeen lääni, 1931) Karjarakennus vuodelta 1881 on niinkään hirsinen, ja se sisältää navetan ja tallin. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Navetta on vuoraamaton satulakatteinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Ulkopuoliset följarit. Ullakkopäädyissä pystylautavuoraus. Ikkunat ovat kahdeksanruutuiset (kaksilehtiset neliruutuiset puitteet) profiloituine kehyslistoineen.

Navetta päärakennuksen suunnasta, länsiluoteesta.

3 Riviaitta-piharakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen, päätykolmioissa pystylaudoitus, keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riviaitta-piharakennus on eduskäytävällinen kolmiosainen pitkänurkkainen hirsiaitta, jonka eduskäytävän päällä olevaa hirsikehää kannattelee neljä pilaria. Pilarien nurkat on viistetty, yläosassa vinotuet. Pihasisun katonlapeen keskellä on poikkipääty, siinä kuusiruutuinen pieni ikkuna sekä päätykoristeena räystään alapuolella puuleikkauksia ja harjalla kattoratsastaja. Eduskäytävän kaiteen pystylaudat ovat koristeileikattuja, kaiteessa portinpielet keskellä rakennusta. Päätykolmioissa on kuusiruutuiset pienet ikkunat ja pystyponttilaudoitus keltamullan keltainen. Muuten rakennus on vuoraamaton, punamullan punainen. Pohjoispuoleisessa aitassa on päädyssä kaksiruutuinen ikkuna ja savupiippu.

Riviaitta-piharakennus kaakon suunnasta.

4 Aitta-liiteri tms.

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, yläkerran osalla vaaka-ponttillaudoitus, päädyissä pystyilaudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Rakennuksessa on pitkänurkkainen korkea kaksiosainen hirsirunko. Rakennus on vuoraamaton, ullakkopäädyissä on pystyilaudoitus ja 6-ruutuiset ikkunat. Hirsien salvospäät ovat lautakoteloit. Pienaovet vuorattu vaakalaudoituksella, toisessa ovesa on puulukko.

Länsipäädyssä avokatos.

Aitta-liiteriakennus kaakon suunnasta.

5 Aitta (vilja-aitta?)

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Aitta (vilja-aitta) on satulakattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus, jossa on hirsipäädyt.

Aitta on vuoraamaton, punamullan punainen, nurkissa kulma-laudat. Oven yläpuolella on hirsipäädyssä kuusiruutuinen ikkuna. Pariovi ei ole alkuperäinen.

Aitta kaakon suunnasta.

6 Riviaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate, punertava
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, ullakkopäädyssä pysty-peatrimalaudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Päärakennuksen vastapäätä oleva aitta on viisihuoneinen korkea riviaitta, vuoraamaton pitkänurkkainen hirsirakennus, jossa on eduskäytävä eteläsivulla. Oviseinän puolella on hirsikehässä lyhyt otsauloke.

Eduskäytävän pulpettikattoa tukevat pilarit, joiden nurkat on viistetty, yläosassa vinotukina koristeveistetyt laudat.

Ullakkopäädyissä on 4-ruutuiset pienet ikkunat, oviseinän yläosassa (eduskäytävän katon liitoskohdan yläpuolella) kussakin aitassa yksi kaksiruutuinen haukkaikkuna. Hirsien salvospäät ovat lautakoteloit. Rakennus on ollut punamullan punainen, ullakkopäätyjen pystyilaudoitus keltamullan värinen, pystypeatrimat valkoisiksi maalatut. Ovet on vuorattu vaakapaneelilla, kehyslaudoituksen päällä hammaskoristeinen lista.

(Eduskäytävän katto ja tukirakenteet olivat osittain lahonneet (vuonna 2006))

Riviaitta lounaan suunnasta katsottuna.

Riviaitan itäpääty.

Näkymä Mattilan tilalta Käkisalmen yli Attilan suuntaan, länsi-lounaaseen.

Mattilan tila Pääskylän tien päätteenä. Näkymä kaakosta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria, henkilöhistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Mattilan tilakeskus sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, Pääskyläntien päätteenä, peltoaukean keskellä, Löytäneenlahdesta Längelmäveten laskevan Käkisalmen rannalla. Tilan pihapiiri on yhtenäinen kokonaisuus. Tilalla on säilynyt perinteistä, suhteellisen hyvin säilynyttä rakennuskantaa 1800-luvun lopulta, kuten kookas asuinrakennus ja aittoja. Päärakennuksella on myös henkilöhistoriallista arvoa talonpoikaissäädyn valtiopäiväedustaja Antti Juho Simonpojan kotina.

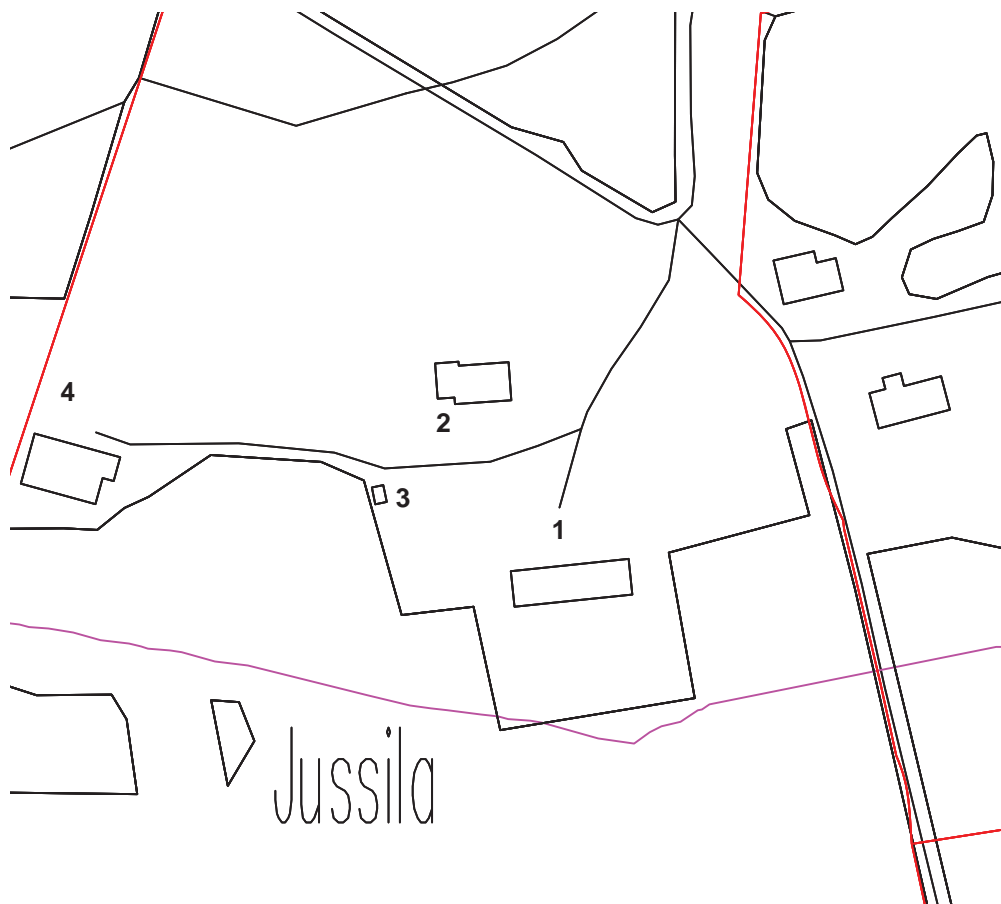
Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2006 Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Jussila	562-469-1-77)	Pääskyläntie 192, 35480 Längelmäki
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Simo Niskanen?		

karttaote 1:2 000

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

Julkaisussa Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet (1990) on Pääskylän kylän kulttuurimaisema Längelmäen kohde no 21.

”Löytäneenlahden pohjoisranta muodostaa kauniin viljelysmaiseman, jossa perinteistä rakennuskantaa edustavat Mattilan ja Jussilan rakennusryhmät.” (rakennushistorialliset perusteet, maisemakokonaisuus)

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	vanha asuinrakennus		asuminen	
2	asuinrakennus		asuminen	
3	sauna, tynnyrisauna		varastointi	
4	riihi		viljan kuivaus	

Jussilan tila Löytäneenlahden rannalla, näkymä lounaasta. Jussilan päärakennus kuusiaidan rajaamana. Taustalla Huhkaimenselän Haarikkapohja. Ilmakuva vuodelta 1990.

© Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Kuvaus

Jussila sijaitsee Pääskylän kylässä 5 km kirkolta. Viljelysten ympäröimä talouskeskus on erittäin kauniilla paikalla Löytäneenlahden rannalla, kylätien varrella. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.)

Jussilan tila sijaitsee peltoaukean keskellä, Löytäneenlahden rannan tuntumassa, Manulan tilan pihapiirin vieressä.

Tilan vanha päärakennus on järven puolelta kuusiaidan rajaama. Päärakennusta vastapäätä, hiukan kauempana pohjois-luoteen suunnalla on 1990-luvulla rakennettu lautavuorattu asuinrakennus. Piha-alueella on tynnyrisauna puretun aittarivin kohdalla.

Pihasta parinsadan metrin päässä lännen puolella sijaitsee vanha riihirakennus.

Historia

Pääskylän kylän perintötalo no 1, Pääskylä lohkottiin isojaon yhteydessä vuonna 1788 osiin 1:1 Isotalo, 1:2 Maunula ja 1:3 Lahdenpohja. Isotalo halottiin vuonna 1796 osiin 1:4 Jussila ja 1:5 Mattila. (1)

Jussilasta lohkottiin vuokra-alueiden erottamisessa vuonna 1929 Enojärvi ja vuonna 1933 Lintula. Jussilan omistivat tuolloin Edla Vuorela ja Laina Jussila. (1)

Omistaja vuodesta 1956 Simo Niskanen s. 1928. ... Tilan omisti nykyinen isäntä yhdessä veljensä kanssa jo vsta 1956, mutta sai sen kokonaan itselleen tilusten vaihdoilla pari vuotta myöhemmin. (2)

Ent. omistaja: Antti Keskinen. Omistaja: Niskanen, Simo s. 1927 maanviljelijä ja Aila o.s. Harjunpää s. 1935 emäntä. (3)

Pihapiirissä oli ennen mm. hirsinen navetta ja riviaitta.

Jussilan talon paikka oli lähempänä rantaa 1880-luvulle saakka. Tuomas Albert Eliaksen poika rakensi tilan rakennukset lähes kaikki uudelleen ja uusiin paikkoihin. (4)

Lähteet

(1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.

(2) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.

(3) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002

Painamattomat lähteet:

(4) Pääskyn kirja, tarinaa ja totta erään kesäasunnon vaiheilta, Olavi Vuorela, 1996.

Suulliset lähteet:

(A) Simo Niskanen, s. 1927

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: konesaumapelti, (uusiokäytetty)
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, yläosassa pystypohtilauta, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: kiviharkot, nurkkakivet

Hirsisessä päärakennuksessa on 10 huonetta. (2) Rak.v.: 1900. Jussilan vanha päärakennus. (3)

Päähahmoltaan pitkän satulakattoisen puolitoistakerroksisen rakennuksen keskellä on molemmilla katonlapeilla loiva ristipääty.

Sisäänkäynti rakennukseen on pohjoisjulkisivulla olevien kuusikulmaisten lasikuistien kautta.

Poikkipäädyin edustalla olevat lasikuistit ovat monimuotoiset, poikkileikkaukseltaan keskiosasta 6-kulmaiset, mutta kulmaulokkeet on viistetty niin että kuistit ovat ala- ja yläosastaan neliskulmaiset. Kuisteissa on satulakatot, jotka liittyvät kuistien välissä olevan pitkän avokuistin pulpettikattoon. Länsipuoleista kuistia on jatkettu pulpettikattoisella umpikuistilla, johon on ovi länsisivulta.

Ikkunat ovat T-karmilliset, kolmiruutuiset. Yläkerran päädyissä ja poikkipäädyissä keskellä olevan T-karmillisen ikkunan molemmin puolin ovat pienet yksiruutuiset ikkunat.

Hirsirungon pitkät nurkkasalvokset ovat lautakoteloidut. Ulkopuolisia rungon tukihirsiä, följareita on julkisivuilla ja päädyissä. Pystylaudoitus on peiterimoitettu, punamullan punainen. Yläkerran päädyissä ja poikkipäädyissä rimat päättyvät sekä ylä- että alareunasta vaakalautaan, joka on koristeleikattu koveraksi rimojen väleistä, holvimainen. Länsipäädyssä olevassa pulpettikattoisessa umpikuistissa on vaakalautavuoraus.

Kuistien pieniruutuisten ikkunoiden ylärivissä on vinoneliörisistikot.

Pirtti on rakennuksen länsipäädyssä.

Saumattu peltikate huopakatteen päälle on peräisin Tampeereella tulipalossa tuhoutuneesta meijerirakennuksesta. (A)

Jussilan päärakennus, vanha asuinrakennus luoteen suunnasta.

Vanhan asuinrakennuksen eteläsivu ja itäpäätyä.

Vanhan asuinrakennuksen itäpääty ja pihasivua.

Lännen puoleisen kuistin yläosa ja koristeveistetyt kattokannakkeet.

Idän puoleinen pohjoissivulla olevista kuisteista.

4 Riihi, paririihi
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmioissa ja katoksessa pystyaukkoitus, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riihirakennuksessa on kaksi pitkänurkkaista hirsistä kuivausräätä. Hirsisten riihiin lounais-eteläisillä on leveä lautarakenteinen kylkiäiskatos, satulakaton keskivaiheilla kuivatustorni ja itä-kaakkoispäädyssä pulpettikattoinen katos. Toisessa riihessä on jäljellä kivistä muurattu riihenuuni.

Jussilan riihi näkyy Löytäneenlahden pohjoisrannan pelloilla kauas. Näkymä kaakosta.

Riihi idän suunnasta katsottuna.

Piha-alueella on tynnyrisauna /3/, jonka takaa kulkee tie vanhalle riihelle. Näkymä luoteeseen.

Vanhaa asuinrakennusta vastapäätä on asuinrakennus /2/, johon tilan omistajat muuttivat vuonna 1996 vanhasta asuinrakennuksesta. Julkisivu etelään.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Jussilan tila sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, peltoaukean keskellä, Löytäneenlahden rannan tuntumassa. Tilalla on säilynyt perinteistä hirsirakennuskantaa, asuinrakennus ja paririihi.

Toimenpidesuositukset

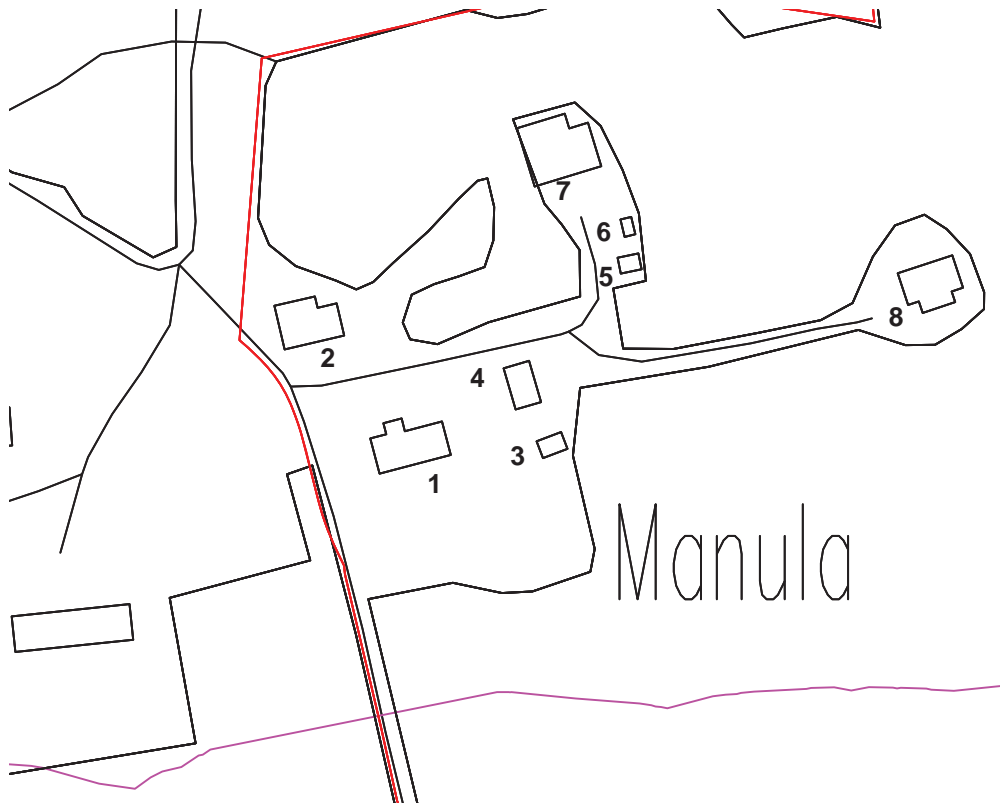
Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
Lokakuu 2004, huhtikuu
2005 Kristiina Kokko
Tekstit
kevät 2010

R9.14 Pääskylä

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Päivärinta (Manula)	562-469-1-66	Pääskyläntie 186, 35480 Längelmäki
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Lemmetty Hannu		

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan kulttuurihistorial-
Sijaitsee n Pääskylän kylän
kulttuurimaisema-alueella,
mikä on Pirkanmaan 1.
maakuntakaavassa maakun-
nallisesti arvokas kulttuuri-
ympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella,
johon liittyy erityisiä kulttuuri-
ja maisema-arvoja. Pirkan-
maan 1. maakuntakaavassa
MY-alue.

Julkaisussa Pirkanmaan
kulttuurihistorialliset kohteet
(1990) on Pääskylän kylän
kulttuurimaisema Längelmä-
en kohde no 21.
”Löytäneenlahden pohjois-
ranta muodostaa kauniin
viljelysmaiseman, ..”

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttö- tarkoitus
1	asuinrakennus	1950-1951	asuminen	
2	navetta	1950	karjasuoja	
3	saunarakennus?			
4	autotalli	1980-luku		
5	vilja-aitta	n. 1800-l loppu	viljavarasto	
6	vanha sauna			
7	riihi	n. 1800-l loppu	viljan kuivaus	
8	puimala-kuivuri	1950-luku	viljan kuivaus	

Päivärinnan (Manulan) tila
Löytäneenlahden rannalla,
näkyvä lounaasta. Vasem-
malla Jussilan päärakennus
kuusiainan rajaamana.
Taustalla Huhkaimenselän
Haarikkapohja. Ilmakuva
vuodelta 1990.
© Mikko Nurminen ja Längel-
mäen kunta.

Kuvaus

Päivärinnan, entisen Manulan tila sijaitsee peltoaukean keskellä, Löytäneenlahden rannan tuntumassa, Jussilan tilan itäpuolella.

Tilakeskuksen pihapiirissä on 1950-luvun alussa rakennettu asuinrakennus ja sitä vastapäätä samoihin aikoihin rakennettu navetta sekä koillispuolella pihapiirin ulkopuolella riihi, sauna ja vilja-aitta. 1950-luvulla rakennettu puimala sijaitsee peltoaukeassa kauempana idän puolella.

Historia

Pääskylän kylän perintötalo no 1, Pääskylä lohkottiin isojaon yhteydessä vuonna 1788 osiin 1:1 Isotalo, 1:2 Maunula ja 1:3 Lahdenpohja. (1)

Mattilasta halottiin uusjaon yhteydessä vuonna 1932 Manula (Mauno Mattila), Laurila, Ilomäki, Sillanpää, Heinisuo, Mäkelä, Kauko ja Perälä. (1)

Omistaja vuodesta 1946 Johannes Karvanen s. 1892. (2)

Lemmetty, Eelis K. s. 1924 ... Lapset: Hannu K. s. 57. ... Lemmetyt om. vuodesta 1970 Päivärinta nimisen tilan Pääskylän kylässä. (4)

Ent. omistaja: Eelis ja Lilja (o.s. Karvanen) Lemmetty. Omistaja: Lemmetty, Hannu s. 1957 maanviljelijä ja Riitta o.s. Huhtamäki s. 1956... Hannun isoisä ja eno olivat kotoisin Kivennavalta. Hannun omistukseen tila siirtyi v. 1982. (Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.)

Lähteet

(1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.

(2) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.

(3) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002

(4) Suomen maatalouden järjestöväkeä osa Häme, Forssan Kirjapaino 1973. Painamattomat lähteet:

(5) Pääskyn kirja, tarinaa ja totta erään kesäasunnon vaiheilta, Olavi Vuorela, 1996.

Suulliset lähteet:

(A) Hannu Lemmetty s. 1957

Päivärinnan (Manulan) tilakeskus rannan suunnasta, etelästä nähtynä. Vasemmalla navetta, keskellä asuinrakennus ja oikeassa laidassa puimala-kuivurirakennus.

Navetta /2/ lounaan suunnasta. Tiili- ja puurakenteinen karjarakennus on rakennettu vv. 1950-51. (4)

Asuinrakennus luoteen suunnasta. Asuinrakennus /1/ on rakennettu sodan jälkeen, vuonna 1949-1950 ja jatkettu 1985.

Näkymä idästä asuinrakennuksen suuntaan. Kuvan vasemmassa laidassa laidassa saunarakennus /3/ ja keskellä keltainen autotalli.

Rakennus /3/ luoteesta. Hirsisen satulakatteisen saunan pohjoispuolella on pulpettikattoinen umpikuisti ja eteläpuolella kylkiäisenä pystylautavuorattu puukatos.

Näkymä lännestä riihen suuntaan. Riihen eteläpuolella vanha sauna ja vilja-aitta.

Riihen vieressä on vanha hirsinen sauna /6/, jossa on lautarakenteinen päätyeteinen.

5 Vilja-aitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Vilja-aitta on satulakattoinen pitkänurkkainen hirsirakennus, jossa on hirsipäädyt. Hirsirungon tasakertoja on 19. Oven yläpuolella on hirsipäädyssä neliömäinen aukko. Aitta on vuoraamaton, punamullan punainen. Pienaovi on vuorattu vaakalautoituksella, siinä on puupienat ja puinen lukko. Sisällä on piilutuista lankuista tehdyt viljalaarit. Vilja-aitta on ilmeisesti siirretty, ollut paikalla ainakin 1940-luvulta lähtien. (A)

Vilja-aitan kaakkoiskulma, eteläisivua ja itäpääty.

Vilja-aitta lännen suunnasta.

7 Riihi

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmioissa ja kylkiäisissä pystylautoitus, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riihi on ollut paririihi, josta idän puoleinen riihi purettu sodan jälkeen. (A)

Riihirakennuksessa on loivan satulakaton alla pitkänurkkainen hirsinen riihi ja sen molemmin puolin, pohjois- ja eteläisivulla leveät lautarakenteiset kylkiäiskatokset sekä itäpäädyssä pulpetti/aumakattoinen katos. Riihessä on jäljellä kivistä ja tiilestä muurattu kaarevalakinen riihenuuni.

Riihen länsipääty.

Näkymä itään, puimalarakennus peltosaarekkeessa.

Puimala-kuivurirakennus /8/ on rakennettu 1950-luvulla, siinä oli kaappikuivuri. Rakennusta on käytetty myös heinälatona. (A)

Päivärannan (Manulan) tilakeskus Mattilan suunnasta, lännestä nähtynä. Vasemmalla riihi keskellä navetan päätyä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Päivärannan, entisen Manulan tila sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, peltoaukean keskellä, Löytäneenlahden rannan tuntumassa. Tilalla on säilynyt perinteistä hirsirakennuskantaa kuten riihi, vilja-aitta ja sauna.

Tilan rakennukset ovat edustavat osin perinteistä ja osin jälleenrakennuskauden tyypillistä pientilan rakennuskantaa.

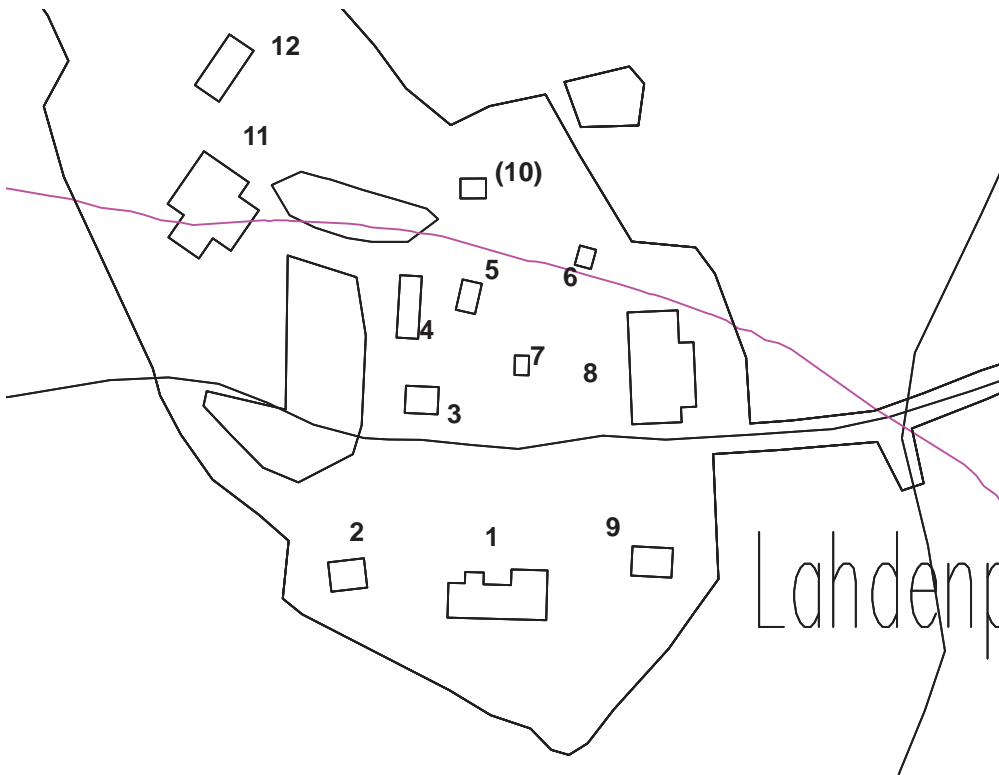
Toimenpidesuositukset

Tilan vanhinta rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
Kesäkuu 2006 Kristiina
Kokko
Tekstit
Kevät 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Lahdenpohja	562-469-2-30	Lahdenpohjantie, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Pirkko Lahdenpohja		

karttaote 1:2 000

Pirkanmaan kulttuurihistorial-Sijaitsee n Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

Julkaisussa Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet (1990) on Pääskylän kylän kulttuurimaisema Längelmäen kohde no 21. "Löytäneenlahden pohjoisranta muodostaa kauniin viljelysmaiseman, .."

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1912	asuminen	
2	kalustovaja			
3	maakellari-parvi		varastointi	
4	riviaitta	n 1800-l loppu		
5	vilja-aitta, pariaitta	1826	viljavarasto	
6	aitta	1800		
7	sauna	1940-luku		
8	navetta	1930	karjasuoja	
9	puuliiteri			
10	entisen pajan paikka			
11	riihi	n 1800-l loppu	viljan kuivaus	
12	heinälato	1900-l alkupuoli	heinäsuoja	

Kuvaus

Tila sijaitsee Löytäneenlahden koillisrannalla mäen rinteessä. Tilan itäpuolella on kumpuilevia peltoja ja metsää. Etelään ja länteen avautuvat näkymät Löytäneenlahdelle, yli rantaan viettävien peltojen.

Lahdenpohjan tilan pihapiirissä on päärakennus, joka on poikkipäädylinen lautavuorattu hirsirakennus vuodelta 1912. Päärakennuksen länsipuolella on punamulta-maalattu lautarakenteinen kalustovaja ja itäpuolella pystylaudoitettu puuliiteri. Hiukan kauempana, poikittain päärakennukseen nähden sijaitsee 1930-luvulla rakennettu

Lahdenpohjan tila Löytäneenlahden rannalla, näkymä lounaasta. Ilmakuva vuodelta 1990.
© Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

hirsinavetta ja sen länsipuolella ryhmässä vilja-aitta, riviaitta, sauna ja maakellari. Kal-liolla pihapiirin pohjoisosassa on yksinäisaitta Pihapiiristä kauempana, aittaryhmän luoteispuolella ovat riihi ja heinälato.

Historia

Pääskylän kylän perintötalo no 1, Pääskylä lohkottiin isojaon yhteydessä vuonna 1788 osiin 1:1 Isotalo, 1:2 Maunula ja 1:3 Lahdenpohja. (1)

Lahdenpohjasta lohkottiin vuonna 1796 Särkijärvi. (1)

Omistaja vuodesta 1929 Juho Lahdenpohjan perikunta, pääosakkaana emäntä Lydia Lahdenpohja (o.s. Seppälä). Kuulunut isäntävainajan suvulle useiden sukupolvien ajan. Aikaisempina isäntinä mainitaan kirkonkirjoissa: Simo Mikonpoika (s. 1719, k. 1775), Mikko Simonpoika (s. 1747, k. 1802), Mikko Mikonpoika (s. 1770, k. 1846), Mikko Mikonpoika (s. 1803, k. 1868), Elias Juhonpoika (s. 1831, k. 1868), Enok Jakobinpoika (s.1836, k. 1899), Anton Kustaa Enokinpoika (s. 1865, k. 1902), Juho Elias Enokinpoika (s. 1868, k. 1929). (2)

Omistaja vuodesta 1942 Antero Lahdenpohjan perikunta, johon kuuluvat leskiemäntä Taimi S. Lahdenpohja o.s. Virtanen s. 1910 ja tyttäret: Pirkko s -39 ja Marja -42. (3)

Lahdenpohjan perikunta: Lahdenpohja, Juho A. s. 1905 ... Juho A. Lahdenpohjan perik. om. vuodesta 1935 Lahdenpohja RN:o 2/30 nimisen tilan Pääskylän kylässä. Tila on ollut vsta 1709 suvun hallussa. (4)

Päärakennus on kolmas kyseisellä paikalla. Edellinen päärakennus oli kulmittain nykyisen pää-rakennuksen kanssa. Se purettiin 1930-lukuun mennessä. Päärakennuksen lähellä, saman-suuntaisesti kuin nykyinen navetta, on ollut aiemmin navetta. Navetta oli pystyhirsirakenteinen, purettu 1940-luvun alussa. (A)

Pihapiirin pohjoispuolella olevalla mäellä on ollut vanha pieni aitta, jota kutsuttiin ruumisaitaksi (purettu n. 1980-luvulla). Pienessä metsäsaarekkeessa on jäänteitä pajarakennuksesta. (A)

Latoja on ollut maantien toisella puolella Lahnamätäs-pellolla, lato rakennettu 1940-luvulla. Pääskyläntien puolella oli myös vainio, jossa oli lato. (A)

Tila on jaettu vuonna 1935 (Lahdenpohja, Irjala ja Juusela).

Kirjalliset lähteet

Lähteet

- (1) Längelmäen maakirjaluet-telo, Pirkanmaan-Satakun-nan maanmittaustoimisto.
 - (2) Suomen maatilat II-osa Hämeen lääni, 1931.
 - (3) Suuri maatilakirja V Hä-meen lääni, 1964.
 - (4) Suomen maatalouden järjestöväkeä osa Häme, Forssan Kirjapaino 1973.
- Painamattomat lähteet:

Suulliset lähteet:

- (A) Pirkko Lahdenpohja s. 1939

Lahdenpohjan tila Löytä-neenlahden lahdenpohjan suunnasta, etelästä nähtynä.

Lahdenpohjan tila tulotien puolelta, idän suunnasta nähtynä. Päärakennuksen itäpuolella on lautarakenteinen pulliiteri n. 1940-luvulta.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate
- ulkoseinän pintamateriaali: pystylauta, peiterimoitettu, yläosassa pystyponttilauta
- sokkelimateriaali: lohkokivi, saumattu

Päärakennus vuodelta 1912. (2)

Päärakennus on poikkipäädyllinen lautavuorattu hirsirakennus vuodelta 1912. Suorakulmaisesta rakennusmassasta ulkonee pihasivulla pirtin kohta, jota on korostettu katon ristipäädyllä (myös järven puoleisella sivulla). Katon harjalla on ruokakellotorni, jossa on neljä pyöreää kannatinpilaria ja kaareutuva pyramidikatto.

Pihasisivun kuisti on satulakattoinen lasikuisti, jonka räystäspäädyssä on pystylautakoristelu, päädyssä seinän yläosassa viisto rimavuorausristikko. Päätykuisti itäpäädyssä on yksinkertaisempi umpikuisti, jossa suora pulpettikatto (Päätykuistissa ollut aiemmin ristipääty, frontoni.) Molemmilla pitkillä kattolappeilla on kaksi lapeikkunaa (kolmiruutuiset) ja yksi poikkipäädyn itälappeella.

Rakennus on ollut alaosaan hirsipintainen 1930-luvulle asti. Vuorattu pystypeiterimoituksella, joka maalattu (vaalea). Seinien yläosassa on pystysuuntainen ponttilaudoitus, päätykolmioissa vinolaudoitus (maalattu, beige).

Satulakatto on päädyistä aumattu. Katteena huopa, jonka alla vanhempi huopakate ja näiden alla päre.

Rakennuksen ikkunoissa ja vuorilaudoissa on jugend-vaikutteita. T-karmi-ikkunoiden kaksi alapuitetta alaosaan kahteen jaotetut, yläpuite kaksiosainen.

Ullakolla päädyissä on ikkuna-aukoissa kaksi vierekkäistä 9-jakoista ikkunanpuitetta.

Pirtti, päätyeteinen ja ullakon porras on remontoitu sekä saunaosasto lisätty itäpäätyyn 1990-luvun puolivälissä. Pirtin sisäseiniin lisätty eristystä, levytetty ja tapetoitu ja lisätty seinien alaosaan puolipanelointi..

Omistajalla on piirustuksia rakennuksesta, mutta suunnittelija ei ole tiedossa.

Lahdenpohjan päärakennus koillisen suunnasta.

Asuinrakennuksen pohjoissivua, näkymä luoteesta.

Länsipäädyn ikkuna. Ikkunoiden kehysvuorilaudat muotoillut ja koristellut (maalattu, beige). Ylälauta kaareva, keskellä lovileikkaus (ympyrän molemmin puolin vaakapisara). Sivulaudat yläosasta kapenevat, vaakavälakarmin kohdalla vaakasuuntaiset lovileikkaukset.

Päärakennuksen länsipuolella on lautarakenteinen kalustovaja /2/.

Asuinrakennuksen etelänsivu järven suuntaan ja itäpäätyä.

5 Vilja-aitta, pariaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Vilja-aitta on korkea pitkänurkkainen hirsipäädyllinen pariaitta. Oviseinän päällä oleva otsa on yhtä korkea kuin alaosa, päädyssä on 19 tasahirsikertaa ja päätykolmion hirret.

“Korkeeaitta”, “ruisaitta”. Päädyssä on kaiverrettuna vuosiluku 1826 ja ylhäällä molemmissa päädyissä pieni neliön muotoinen aukko.

Salvotun hirsialustan päällä on rakennuksen pitkittäissuuntaiset “hiirilaudat”, järeät haljaspuolikkaat. Päätyseinien alimpia hirsisiä on jatkettu oviseinustan edustason kannakkeiksi. Ovipielet lovettu hirsisiin. Satulakatos on aaltopeltikate.

Vilja-aitta koillisen suunnasta.

Vilja-aitan pienaovi.

6 Aitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate, punainen
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Kalliolla pihapiirin pohjoisosassa on yksinäisaitta. Aitta on pitkänurkkainen, hirsipäädyllinen, poskellinen ja otsallinen jalka-aitta.

Aitassa on kaiverrettuna vuosiluku 1800 otsapäädyssä harjahirren alla. Ovipielet koverrettu hirsisiin, pienaovessa pitkät takorautaiset saranat.

Länsiseinällä luokinpaininpuu. Oviseinusta punertava (räystään suojaamat osat harmaata puuta), portaat uudemmat. Aittaa käytetty kesämajoituksen. Satulakaton katteena kolmiorimahuopakate (punainen).

Aitta länsi-lounaan suunnasta.

Aitan pienaovi.

4 Riviaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmioissa pystylauta, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riviaitta on pitkänurkkainen hirsiaitta, siinä on neljä aittaa (vaateaitta, työmiesten kesäaikainen nukkuma-aitta, liha-aitta, kaura-aitta).

Eduskäytävän (aittarivin kongi, aitan konki) 3 hirsikertaa korkeaa uloketta kannattavat veistetyt pilarit (5 kpl). Pilareissa on kaksi syvempää vaakaloveusta ja kaareviksi veistetyt, poikki-leikkaukseltaan kantikkaat välisosat.

Päätykolmiot ovat pystylaudoituksella vuoratut. Vesikatteena on aaltopelti.

Maakellari /3/ on riviaitan eteläpuolella. Näkymä lännen suunnasta.

8 Navetta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pintamateriaali: hirsi, päätykolmioissa pystypeiterimalauta, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: betoni

Puurakent. karjarak. on rakennettu vv. 1930-31. (4)

Navetta on lyhytnurkkainen satulakattoinen hirsirakennus. Pohjoispäädystä on ulkokäymälä ja ajosilta, jonka alaosa on lohkokiveä.

Pohjoispäädystä on ollut talli, keskellä parsinavetta ja eteläpäädystä sikala. Rakennettu v. 1933-34 (A).

Hirsinen pieni pihasauna /7/ on n. 1940-luvun loppupuolelta. Vieressä entinen maitolaituri. Kaakon suunnasta, taustalla riviaitta.

Riviaitan eduskäytävää koillisesta.

Maakellari on holvattu kivistä ja se on jaettu kiviseinällä kahteen pitkittäisosaan. Sisäänkäynnin edusta on myös muurattu lohkokivistä. Kellarin päällä oleva rakennus (kellarin parvi) on vaakalautavuorattu, punamultamaalattu. Lounaan suunnasta.

Navetta tulotien puolelta, idän suunnasta nähtynä.

Navetta päärakennuksen puolelta, lounaan suunnasta. Eteläpääty ja pihasisiivä.

11 Riihi

- runkomateriaali: hirsi, kylkiäisissä runkotolpat
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystyauoitus, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riihi on paririihi. Riihirakennuksessa on kaksi pitkänurkkaisista hirsistä riihtä ja niiden välissä luuva sekä molemmin puolin leveät lautarakenteiset kylkiäiskatokset. Pohjois-koillissivulla on lisäksi hirsirakenteinen kylkiäinen ja etelä-lounaispuolella keskikohdalla entinen hevostierto.

Länsi-luoteispuoleisessa riihessä on jäljellä muurattu kivi-uuni, vanha lankkulattia ja orret. Itä-kaakkoispuoleiseen riiheeseen on tehty 1930-luvulla kaappikuivuri. Riihen länsiseinustalta on purettu lautarakenteinen pahnalato.

Riihirakennus on katettu 1980-luvulla aaltopellillä.

Riihen kaakkoispääty.

Riihen luoteispääty

Näkymä Lahdenpohjan tilalta Manulan Suuntaan, länteen.

Vanha tie kulki pihapiirin ohi peltotienä (vainiotienä) Pääskylän kylätien päähän. Kylätie oli yleinen talvitie, jota pitkin vietiin puutavaraa Längelmäveden suuntaan ja kuljettiin Mattilan laivalaiturille. (A)

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen, arkkitehtoninen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Lahdenpohjan tila sijaitsee Löytäneenlahden rannan peltomaisemassa keskeisellä paikalla. Jugend-henkinen asuinrakennus on säilynyt 1900-luvun alun ulkoasussa ja rakennushahmoltaan monimuotoisine kattoineen ja poikkipäätyineen lähes alkuperäisenä.

Tilalla on säilynyt perinteistä hirsirakennuskantaa kuten aittoja 1800-luvun alusta.

Talusrakennukset muodostavat yhdessä päärakennuksen kanssa ehjän kokonaisuuden.

Toimenpidesuositukset

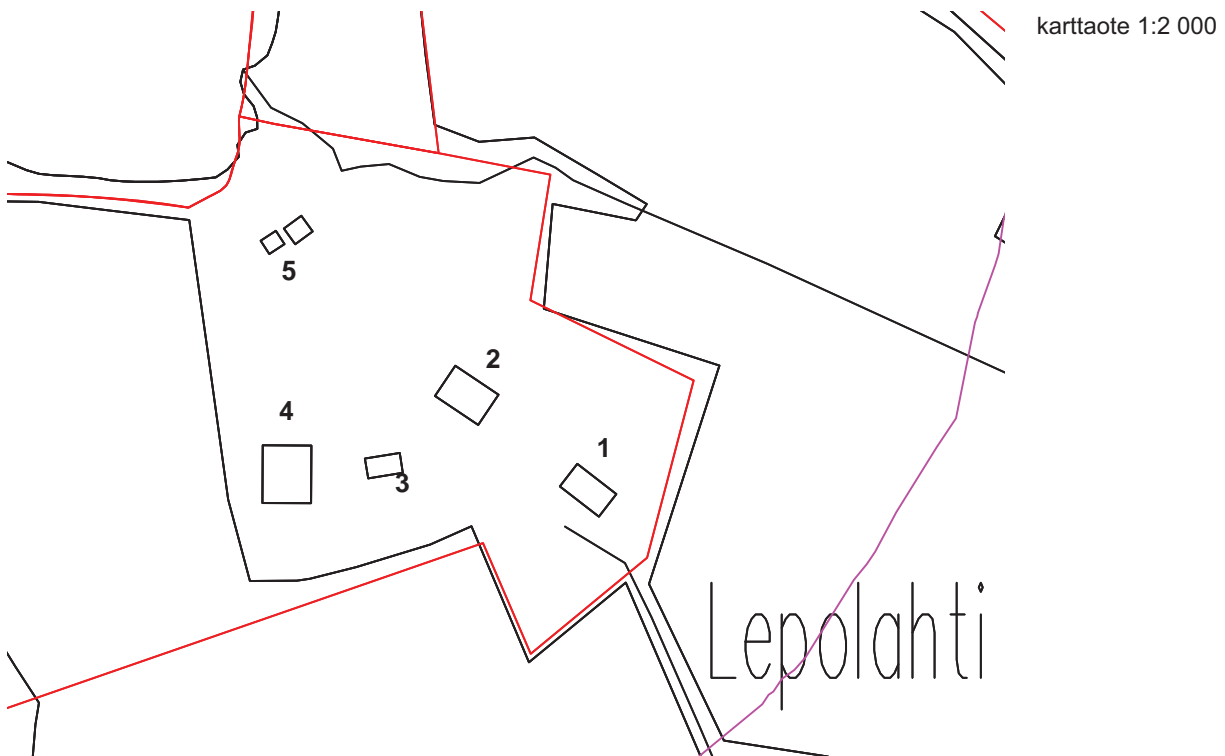
Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
Huhtikuu 2005 Kristiina
Kokko
Tekstit
Kevät 2010

(Hakosalmen ja Tunkelon kylän reunalla, Lepolahden rannalla) **R9.16 Pääskylä**

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Lepolahti	562-469-1-85	35480 Längelmäki
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Väyrynen Pertti		Timontie 14, 01400 Vantaa

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1935	asuminen	
2	navetta	1955	karjasuoja	
3	autotalli-varasto		varastointi	
4	riihi	1800-l loppu - (1900-l alku)	viljan kuivaus	
5	sauna			

Lepolahden tila Lepolahden rannalla, näkymä kaakosta. Ilmakuva vuodelta 1990.

© Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Kuvaus

Taloukeskus sijaitsee Pääskylän kylässä, 100 m:n päässä Länkipohja-Längelmäki tiestä, 1 km:n päässä kirkolta, pienellä mäen kumpareella, viljelysten keskellä. (2)

Lepolahden tila sijaitsee Hakosalmen kylän itärajalla, Lepolahden rannalla, Längelmäen kirkkotien varrella. Lepolahti on yhteydessä Längelmäveteen Junkinlahden ja Hakosalmen kautta.

Tilan rakennukset ovat peltojen ympäröimänä väljässä pihapiirissä. Asuinrakennuksen lounaispuolella on navetta, sen vastapäätä uudempi autotalli-varistorakennus ja hiukan kauempana lännessä riihi. Sauna sijaitsee rannan tuntumassa.

Historia

Lepolahden tila lohkottiin vuonna 1926 Pääskylän Mattilasta. Tilanomistaja oli Manu Lepolahti. (Tila oli todennäköisesti torpparitila, päätellen erittäin epäselvästä mikrofilmikopiosta, jossa olettavasti leima: vapautunut tilaa..) (1)

Omistanut vuodesta 1932 Vilho Lepola, s. 1899 ja emäntänä hänen sisarensa Ida E. Lepola s. 1896. Edellinen omistaja oli Manu Lepola. (2)

Lähteet

- (1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
(2) Suomen pienviljelijät II Hämeen lääni. Turun kirjapaino 1967.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi?
- katemateriaali: sementtitiili, tiilenpunainen, kuistissa muotoprofiilipelti, tiilijäljitelmä, punainen
- ulkoseinän pintamateriaali: pystyponttilaudoitus
- sokkelimateriaali: betoni

Päärakennus valmistui vuonna 1935 ja käsittää neljä asuinhuonetta. (2)

Satulakatteinen, pystypeiterimavuorattu asuinrakennus edustaa selkeälinjaista jälkiklassistishenkistä 1930-luvun rakentamista. Asuinrakennuksen lounaissivulla on satulakattoinen lasikuisti.

Ikkunat ovat kuusiruutuiset, kaksilehtiset. Ullakkopäädyissä ja kuistin sivuilla on 9-ruutuiset ikkunat, kuistin oven molemmin puolin pystysuuntaiset kolmiruutuiset ikkunat.

2 Navetta

- runkomateriaali: tiili, rankorakenne
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: maalattu/slammattu tiili, pystyraudotus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: betoni

Tiilinen karjarakennus on vuodelta 1955 ja sisältää navetan, tallin, karjakeittiön, maituhuoneen, AIV-tornin sekä rehuparven. (2)

Asuinrakennus lännen suunnasta.

Navetta-talouksrakennus lounaan suunnasta.

4 Riihi
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: huopa, aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmiossa pysty- laudoitus
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Satulakatteisessa riihirakennuksessa on vanha hirsinen riihi ja sen pohjoispuolella siihen liittyvä hirsinen luuva. Riihen molemmilla puolilla on lautarakenteiset kylkiäiset. Riihessä on jäljellä kivistä muurattu riihenuuni.

Riihen eteläpääty.

Autotalli-varastorakennuksen /3/ takaa näkyy riihi. Näkymä idän suunnasta.

Riihi ja luuva, kylkiäiska-
toksen alta koillisesta.

Näkymä Lepolahden tilalle Längelmäen kirkkotieltä, etelän suunnasta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Lepolahden tila sijaitsee Lepolahden rannalla, näkyvällä paikalla Längelmäen kirkkotien varrella olevien peltojen keskellä.

Tilan rakennukset ovat edustavat perinteistä ja 1930-1950-luvun tyyppistä pientilan rakennuskantaa.

Toimenpidesuosituksukset

Rakennuskantaa on ylläpidetty ja korjattu (näiden kuvien ottamisen jälkeen mm. riihen katto on korjattu). Tilan rakennuskantaa tulee edelleen vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkupe-
räisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
Toukokuu 2006 Kristiina
Kokko
Tekstit
kevät 2010

Kaupan ympäristöä

Vinkiäntie, 35270 Västilä

Näkymä Vinkiäntieltä lounaan suuntaan. Kuvan vasemmassa laidassa Saarelan kauppa.

Kaupan ympäristössä on Västilän kylän taajamatyyppistä omakotitaloasutusta Vinkiäntien molemmin puolin.

Näkymä Vinkiäntieltä pohjoisen suuntaan. Nurmiston tilalla oleva kioskki on rakennettu 1950-luvulla. Oskari Ruokostenpohjan kioskki toiminta päättyi vuonna 1974. Paikalla oli tätä ennen vuonna 1949 rakennettu kioskki. Oskari Ruokostenpohja perusti pakettikaupan 1930-luvun alussa. Toiminta päättyi vuonna 1949, jolloin Ruokostenpohja rakennutti Västilään ensimmäisen kioskkiin. Pakettikauppa sijaitsi vuonna 1940 uusitussa Nurmiston rakennuksessa. Rakennuksen aikaisemmat omistajat olivat Leena ja Kalle Salminen. (2)

Nurmisto (2:126)

Nurmiston tilan asuinrakennus kaakon suunnasta.

Kulmala (2:125)

Jaakonkari (1:125)

Peltokari (2:31)

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Västilän sillan ympäristö		Vinkiäntie 1404, 35270 Västilä

Västilänjoen silta Puharilan puolelta, näkymä länteen. Myllymäen silta Västilässä maantiellä 3280 on valmistunut vuonna 1935, suunnittelija oli Bruuno Kivisalo. Kiviholvisilta on vapaa aukoiltaan 3,4 m leveä. (Lähde: Siltarekisteri, Tiehallinnon Hämeen piiri)

Västilän silta pohjoisen suunnasta.

Myllyn raunioita. Näkymä Västilänjoen yli Ruuhelan tilalle, länteen Puharilan Myllymäen suunnasta.

Puharilan puolella, Vinkiäntien eteläpuolella, sijaitsee Västilän Voiman kiosk, joka toimii urheiluseuran kesä-kioskina. Terassi joen par-taalle on rakennettu kesällä 2010.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	taloushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Västilän sillan ympäristö on keskeinen paikka Västilän ja Puharilan kylien historiassa. Västilän joen varrella, on toiminut mylly ja kovasinhiomo. Joki on Västilän ja Puharilan kylän rajana. Joen itäpuolella sijaitseva Puharilan Myllymäki oli sotilasvirkatalo ja siinä toimi myös kestikievari.

Toimenpidesuosituksukset

Alueen rakenteita ja rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2005, 2006, 2010 Kristiina
Kokko
Tekstit
kevätkesä 2010

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Asutustiehentymä Vinkiäntien varrella	562-468	Vinkiäntie 1305-

Kuvaus

Vinkiäntien varrella, Västilänjoen ja Löytäneenlahden eteläpuolella, sijaitsee tiiviimpää asutusta. Talot ovat pääasiassa Puharilan kylän kantatilojen 1 ja 2 osista erotettuja entisiä torppia. Asutus jatkuu idän suuntaan, Pääskylän kylän puolella, Vinkiäntien pohjoispuolella.

Sijaitsee Pääskylän kylän kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Tien pohjoispuoleinen alue (Hakala, Väinölä) sijaitsee maatalousalueella, johon liittyy erityisiä kulttuuri- ja maisema-arvoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa MY-alue.

Pääskylän kylän puolella olevat Raitamäki ja Hollimäki.

karttaote 1:2 000

Väinölä

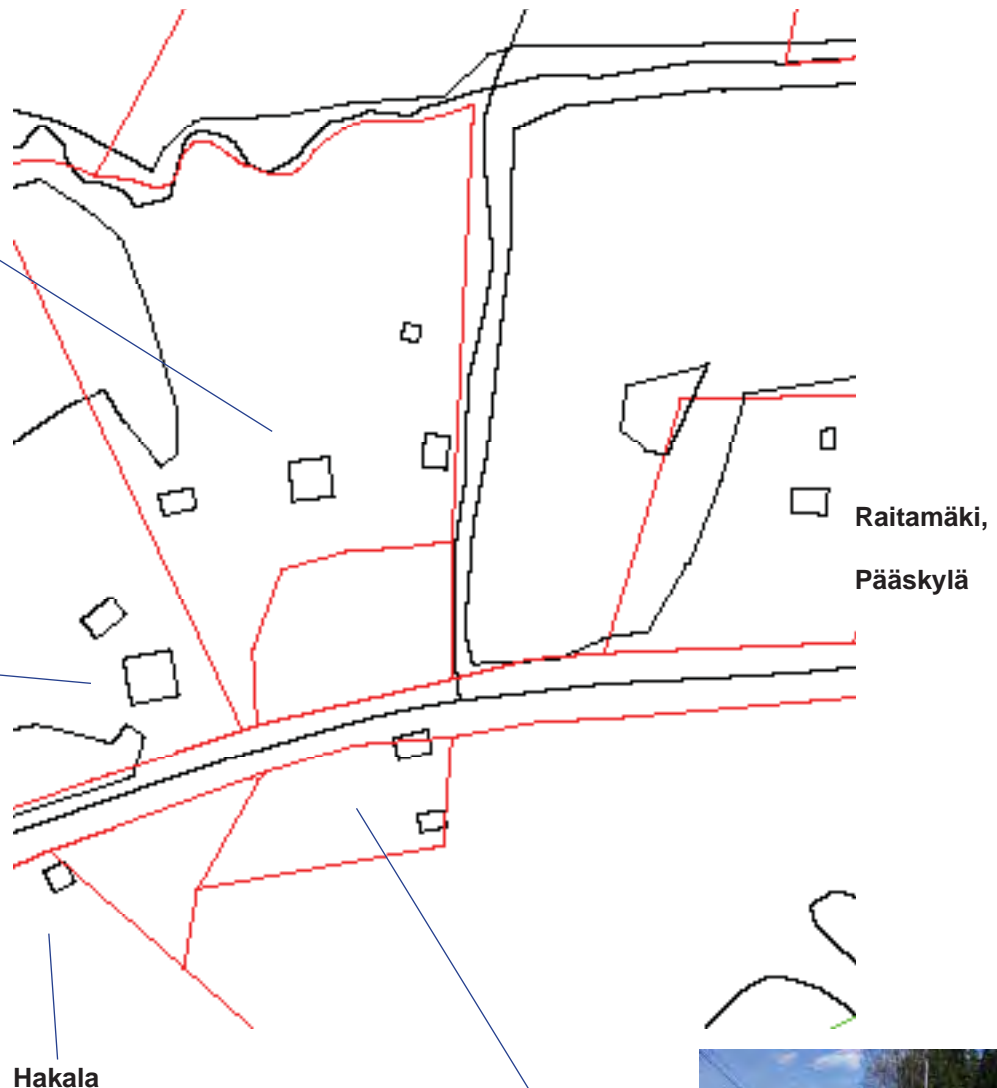

Väinölä Vinkiäntieltä etelälounaan suunnasta.

Hakala

Hakala Vinkiäntieltä länsilounaan suunnasta.

Hakala

Vinkiäntien eteläpuolella olevat Hakalan rakennukset.

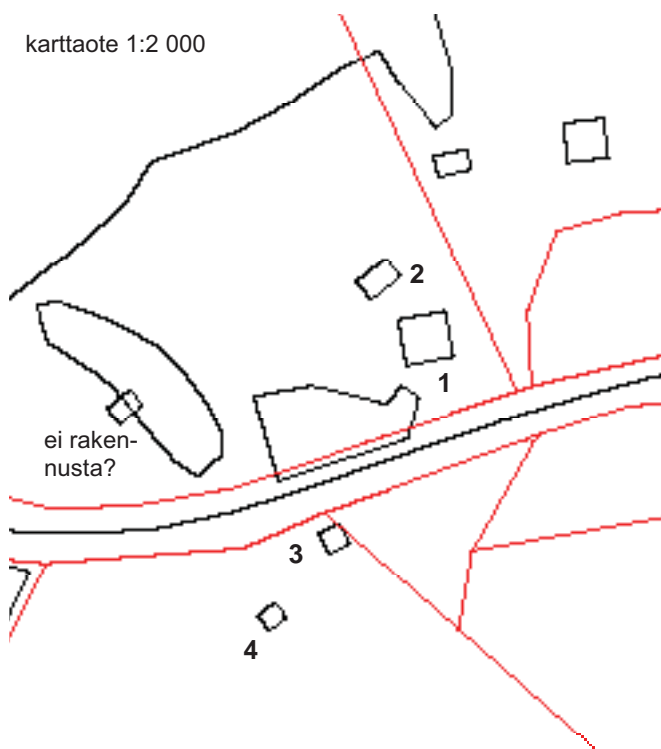
Lehtola

Oikealla Lehtola, Vinkiäntien toisella puolella kauempana Pääskylän kylän puolella Raitamäki ja Hollimäki.

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Hakala	562-468-2-58, 1-36	Vinkiantie 1305, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Salminen Matti?		

karttaote 1:2 000

Historia

Hakalan torpparitila (1:22) lohkottiin vuonna 1931 vuokra-alueiden erottamisessa Tuomiston ja Pietilän tiloista, jotka olivat A.B. Valkiakosken omistamia. Hakalan omisti tuolloin Joonas Salminen. Osa Hakalaa (2:30) lohkottiin vuonna 1931 vuokra-alueiden erottamisessa Juuselasta. (Lähde: Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.)

Kuhmoisista vuonna 1886 Längelmäelle muuttanut seppä Joonas Salminen (1856-1935) rakensi pajansa Västilä-Puharila tien eteläpuolelle, sekä asuinrakennuksensa vastakkaiselle puolelle tietä, vähän pajasta luoteeseen päin. Joonas Salmisen kuoltua hänen poikansa Vilho Salminen (1897-1938) jatkoi samoissa tiloissa isänsä ammattia. Autoilija Reino Helminen vuokrasi pajan 1940-luvun alkupuolella ja jatkoi sepän ammattia aina vuoteen 1946 saakka, jolloin toinen Joonas Salmisen pojista, Artturi Salminen (1905-1976) muutti Puharilaan laajentaen pajan autokorjaamoksi ja teki myös sopimuksen polttoaineyhtiö TB:n kanssa polttonesteiden myynnistä. Uuden korjaamorakennuksen Salminen rakennutti vuonna 1952 entistä korjaamoa vastapäätä, maantien pohjoispuolelle. Rakennukseen tulivat myös asuintilat. Korjaamotoiminta päättyi vuonna 1975. Sen jälkeen kiinteistössä ovat toimineet useat yritykset. (lähde: Timo Jaakkola: Eteläinen Längelmäki, Jyväskylä 1996.)

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus
1	korjaamo-asuinrakennus	1952	asuminen, autokorjaamo
2	talousrakennus	n 1800-l loppu	riihi, paja, sauna?
3	paja	n 1900-l alku	sepän paja, korjaamo
4	rakennus	n. 1940-	sauna?

Korjaamo-asuinrakennus /1/ 1950-luvulta, kuva kaakon suunnasta.

Korjaamo-asuinrakennuksen takana, sen luoteispuolella sijaitsee rakennus /2/, jossa on korkea hirsikehikko ja siinä lautarakenteinen pääty sekä luoteisseinällä osittain hirsirakenteinen matalampi, pulpettikattoinen kylkiäinen. Rakennuksen alkuperäisestä käytöstä ei ole tietoa (oletettavasti vanha riihi tai savusauna).

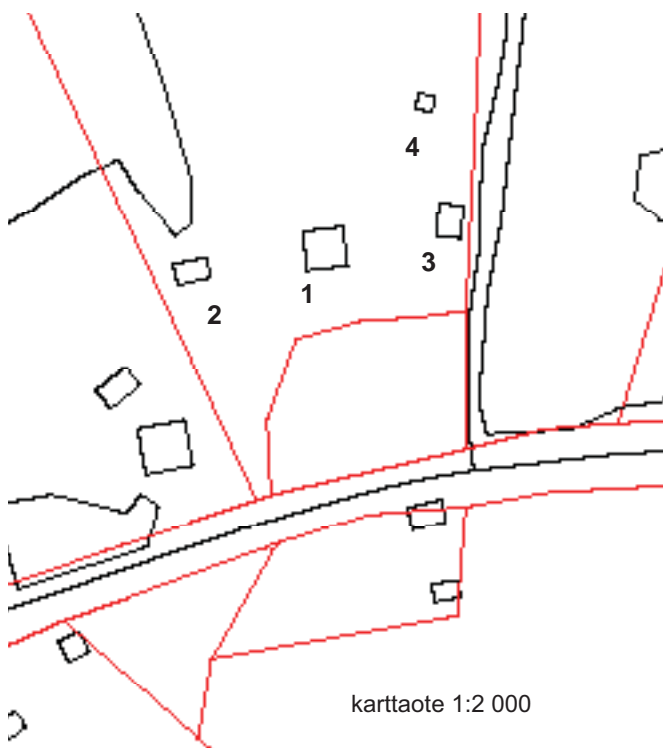

Vinkiantien eteläpuolella, tien varrella on entinen paja-korjaamorakennus /3/, jossa on pitkänurkkainen hirsiosa ja siinä lautavuorattu edusta.

Paja-korjaamorakennuksen lähistöllä, Vinkiantien eteläpuolella rinteessä sijaitsee pieni rakennus /4/, joka on mahdollisesti ollut sauna.

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Väinölä	562-468-2-35	Vinkiäntie 1307?, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Kauppinen?		

Historia

Väinölä I (1:26) lohkottiin vuonna 1933 Pietilän tilasta, joka oli A.B. Valkiakosken omistama.

Väinölä (2:35) lohkottiin vuonna 1934 Pelto-Juuselasta. Väinölään asutustilan omistivat Emil ja Alma Lahti.

Lähde: Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.

Väinölä Vinkiäntieltä etelän suunnasta.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	n. 1900-luvun alku	asuminen
2	talousrakennus	n 1800-l loppu - 1900	navetta?, ulkokäymälä
3	liiteri-kalustovaja tms	n 1900-l alku	
4	sauna	n. 1980-	sauna

Talousrakennus (navetta?) /2/ idän suunnasta.

Liiteri-kalustovaja tms rakennus /3/ etelän suunnasta, taustalla uudehko pieni saunarakennus /4/.

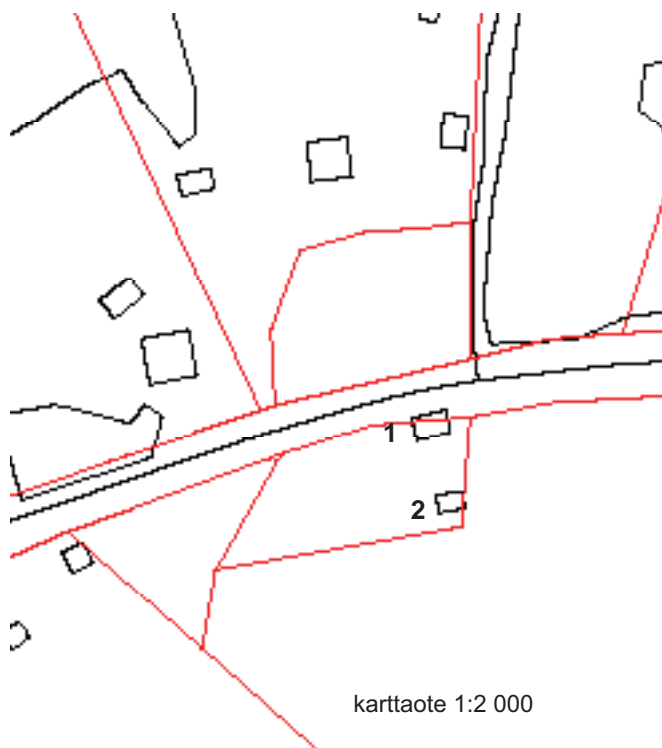

Asuinrakennus luoteen suunnasta alarinteestä nähtynä.

Väinölään asuinrakennus /1/ on kaksikerroksinen puurakennus, jonka alakerrassa on pitkänurkkainen hirsirunko. Eteläisivulla on satulakattoinen avokuisti. Pohjoissivulla on rakennushahmosta ulkoneva kaksikerroksinen umpikuisti, jossa on kaksi sisäänkäyntiportaikkoa sivuilla. Kaksikerroksisen kuistin katto muodostaa ristipäädyn varsinaisen rakennuksen satulakaton pohjoislapeelle. Ikkunat ovat kuusiruutuiset ja kaksilehtiset.

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Lehtola	562-468-2-35	Vinkiäntie 1304?, 35270 Västilä
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Ojanto?		

Historia

Lehtola (2:36) lohkottiin vuonna 1934 Pelto-Juuselasta. Lehtolan omistivat tuolloin Pentti ja Ida Lahti.

Lähde: Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.

Lehtola Vinkiäntieltä, lännen suunnasta.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	n. 1900-luvun alku	asuminen
2	talousrakennus	n. 1900-luvun alku-	

Lehtolan asuinrakennuksen tien puoleinen sivu pohjoiseen ja itäpäätä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Asutustihentymä Vinkiäntien varrella, Västilänjoen eteläpuolella, Puharilan ja Pääskylän kylien rajalla muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden.

Tilat ovat pääasiassa entisiä torpparituloja, mutta alueella on toiminut myös elinkeinonharjoittajia, mm. seppä. Rakennuskanta on pääasiassa 1900-luvun alkupuolelta.

Asutus jatkuu idän suuntaan, Pääskylän kylän puolelle.

Toimenpidesuosituksukset

Alueen rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2005, 2006, 2010 Kristiina
KokkoTekstit
kevätkesä 2010

Kartalla 1:100 000, on esitetty seuraavilla sivuilla olevien karttaotteiden, 1:20 000, sijainnit Entisen Längelmäen keskiosassa.

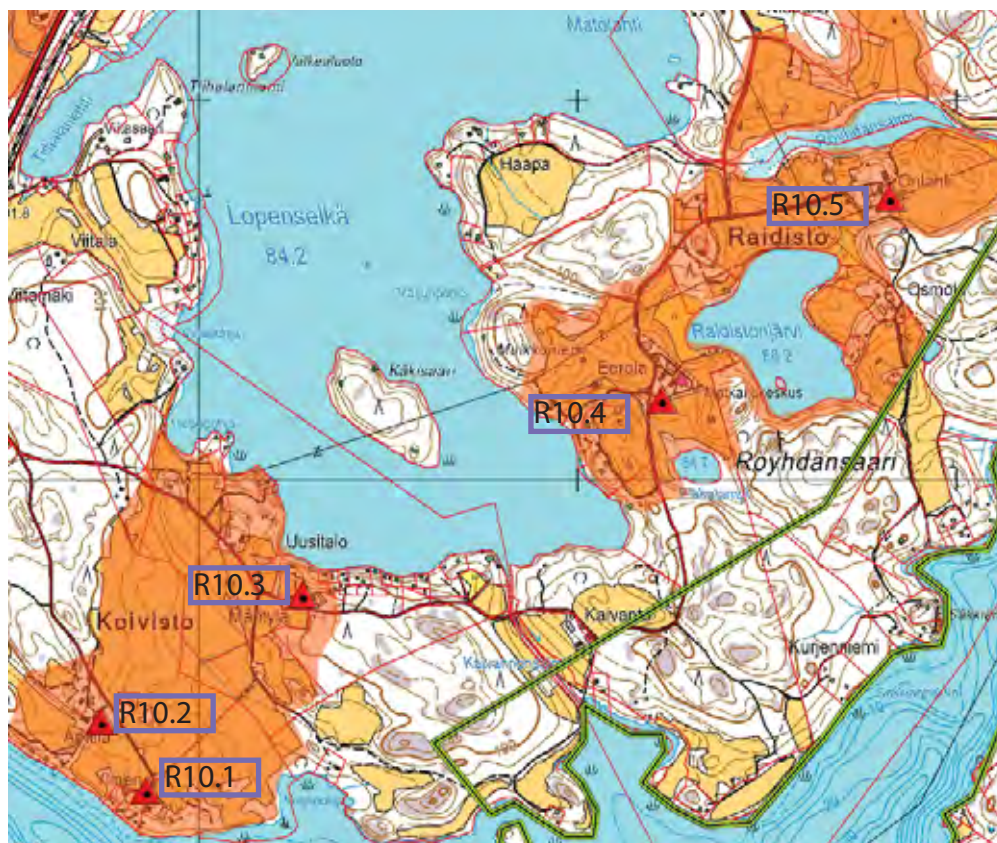
Koivisto, Raidisto, Solttila, Kylänoja

Koivisto ja Raidisto sijaitsevat Jyväskylätien eteläpuolella, Koivisto Lopenselän lounais- ja Raidisto kaakkoispuolella. Solttila ja Kylänoja sijaitsevat kapean Karviansalmen pohjoisrannalla Tunkelon kohdalla.

"15 Solttila-Kylänoja kulttuurimaisema.

Karviansalmen pohjoisrannalla levittäytyy Solttilan ja Kylänojan eli Karvian kylien viljelysmaisema, josta erottuvat Solttilan Anttilan ja Mikkolan sekä Kylänojan Anttilan, Eerolan ja Vanhatalon perinteiset rakennusryhmät. Karvian kylässä on sijainnut Längelmäen nykyistä edellinen kirkko. R, MK" Lähde: Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet, Julkaisu B 174, Tampereen seutukaavaliitto 1990.

KOIVISTO, RAIDISTO, SOLTILA, KYLÄNOJA

- Rx.xx** Inventointiaineisto 2005/ Kristiina Kokko, tarkistukset 2010, Arkinor Oy
- Aluerajaus ROYK/ kulttuuriympäristö

Pirkanmaan perinnemaisemat/ Pirkanmaan Ympäristökeskus 1999

- Arvokas maisema-alue
- Arvokas peltoalue

KOIVISTO

- R10.1 Ylinen
- R10.2 Anttila
- R10.3 Mäntylä

RAIDISTO

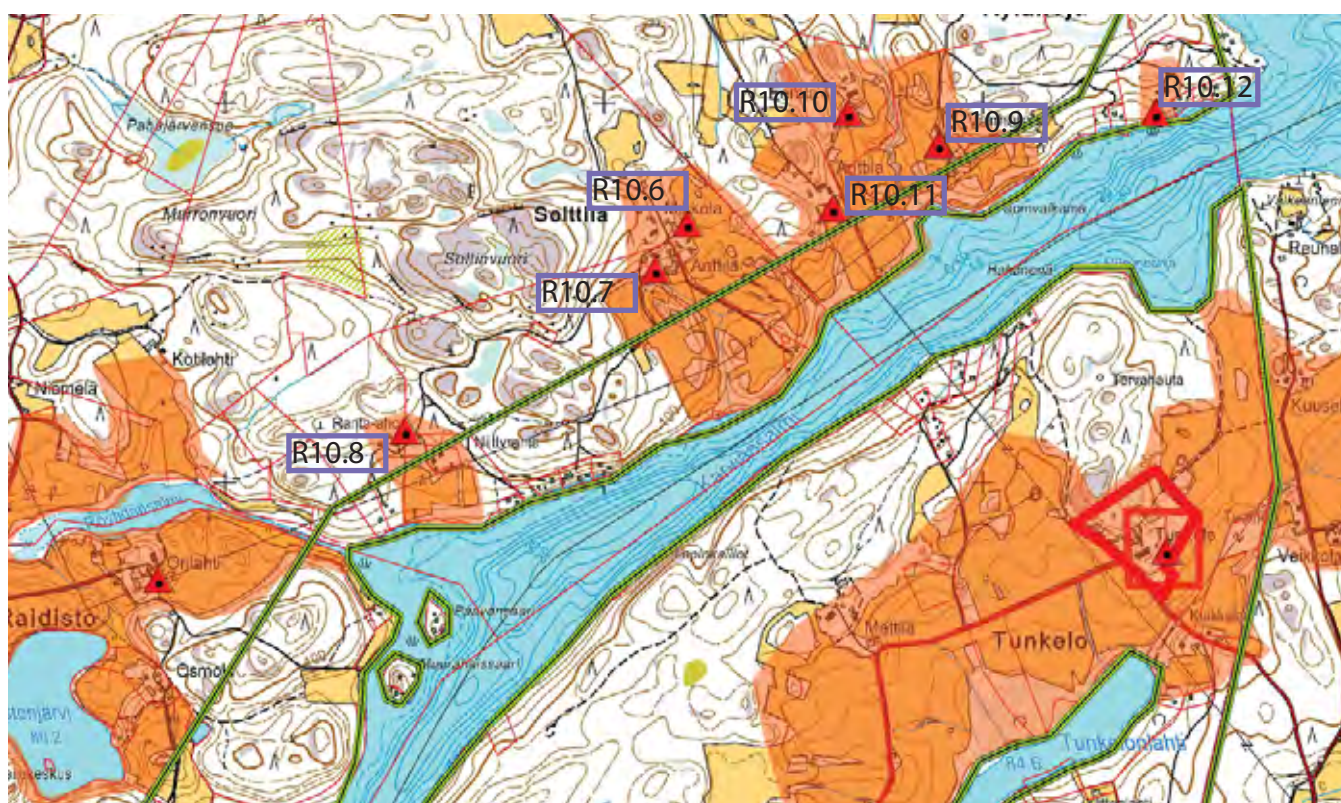
- R10.4 Eerola
- R10.5 Orilahti

SOLTILA

- R10.6 Mikkola
- R10.7 Anttila
- R10.8 Ranta-aho

KYLÄNOJA

- R10.9 Vanhatalo
- R10.10 Eerola
- R10.11 Karviala (Anttila)
- R10.12 Koivula

Ote 1930-luvun pitäjänkartasta.

Koivisto

Koiviston kylän talot ovat maarekisterissä 1 Ylinen ja 2 Mattila. Mattila on jaettu vuonna 1799 ja Ylinen halottu vuonna 1822 (jakokirjat).

Längelmäen seudun historia II:n mukaan Koiviston kylän Mattilan talo eli Alanen halottiin vuonna 1797 kahteen osaan, joista toinen Anttila. Ylisen talo halottiin vuonna 1822 kahteen osaan.

Koiviston Anttila ja Ylinen kuvan alalaidassa etelä-lounaan suunnasta ilmakuvassa vuodelta 1990. Etualalla on Längelmäveden Koiviston-selkää ja taustalla Lopen-selkä.
Kuva © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Ote 1930-luvun pitäjänkartasta.

Maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas maisema-alue, Tunkelon kulttuurimaisema ulottuu Karviansalmen molemmille puolille, siihen kuuluu osa Solttila-Kylänojan kulttuurimaisema-aluetta sekä Raidiston ja Koiviston kylän rantoja.

Raidisto

Raidisto kuului 1700-luvulla isoon jakokuntaan, jossa olivat myös Talviaistaipale, Maunus, Kylänoja ja Tiihalanniemi. Isojakokartta on vuodelta 1785.

Raidiston kylän rälssitalo no 1, Raidisto halottiin isojaon yhteydessä vuonna 1797 osiin 1:1 Mikkola, 1:2 Keskinen ja 1:3 Eerola. Kaikille on merkitty osa lohkokunnan myllypaikkaan. Isojaon täydennys vahvistettiin vuonna 1872.

Raidiston Röyhdänsaarta kaakon suunnasta Säkkiänselän yli nähtynä. Eerolan tila kuvan vasemmassa yläkulmassa, keskellä Raidistonjärvi. Ilmakuva vuodelta 1990 © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Solttila

Vuoden 1558 maakirjan mukaan Längelmäellä oli kylä, jonka nimi kirjoitettiin Korhoj-laby ja siellä Karvian talo. Saman kylän muita taloja olivat Tarkka, Haroij, Rijti ja Soltti. Solttila on siis aikaisemmin kuulunut Karviaan.

Maarekisterissä Solttila on talo no 1. Tiluskartta on vuodelta 1786, halkomisesta jakokirja vuodelta 1804.

Maarekisterissä Solttilan yksinäistalo, perintötalo on merkitty vuonna 1789 nimellä Solttila.

Längelmäen seudun historia II:n mukaan Solttilan talo halottiin vuonna 1810 kahteen osaan, Anttila ja Mikkola.

Maarekisterin mukaan Solttila halottiin vuonna 1806 kahteen osaan 1:1 (A) ja 1:2 (B).

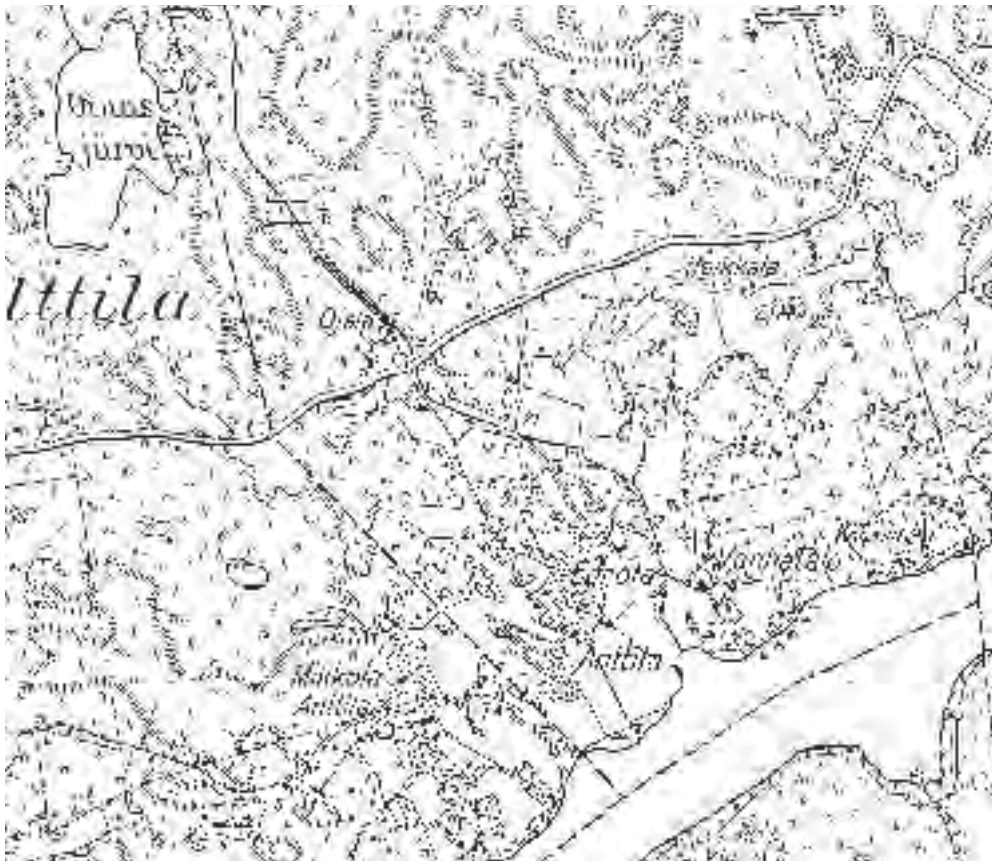

Ote 1930-luvun pitäjänkartasta.

Julkaisussa Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet on Solttila-Kylänojan kulttuurimaisema valittu kohteeksi rakennushistoriallisin ja maisemallisin perustein. "Karviansalmen pohjoisrannalla levittäytyy Solttilan ja Kylänojan I. Karvian kyläen viljelysmaisema, josta erottuvat Solttilan Anttilan ja Mikkolan sekä Kylänojan Anttilan, Eerolan ja Vanhatalon perinteiset rakennusryhmät."

Maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas maisema-alue, Tunkelon kulttuurimaisema ulottuu Karviansalmen molemmille puolille, siihen kuuluu osa Solttila-Kylänojan kulttuurimaisema-alueita sekä Raidiston ja Koiviston kylän rantoja. Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa Tunkelon kulttuurimaisema-alue on maakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Solttilan Mikkola ja Anttila kuvan keskivaiheilla, Karviansalmen yli Tunkelon suunnasta nähtynä. Ilmakuva vuodelta 1990 © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Ote 1930-luvun pitäjänkartasta.

Pirkanmaan 1. maakunta-kaavassa maakunnallisesti arvokas maisema-alue, Tunkelon kulttuurimaisema ulottuu Karviansalmen molemmille puoleille, siihen kuuluu osa Solttila-Kylänojan kulttuurimaisema-alueita, Kylänojan Anttilan, Eerolan ja Vanhatalon tilojen ranta-alueet.

Kylänoja

Längelmäen seudun historia II:n mukaan Karvian talo halottiin vuonna 1730 kahteen osaan ja niistä toinen edelleen kahteen osaan vuonna 1811.

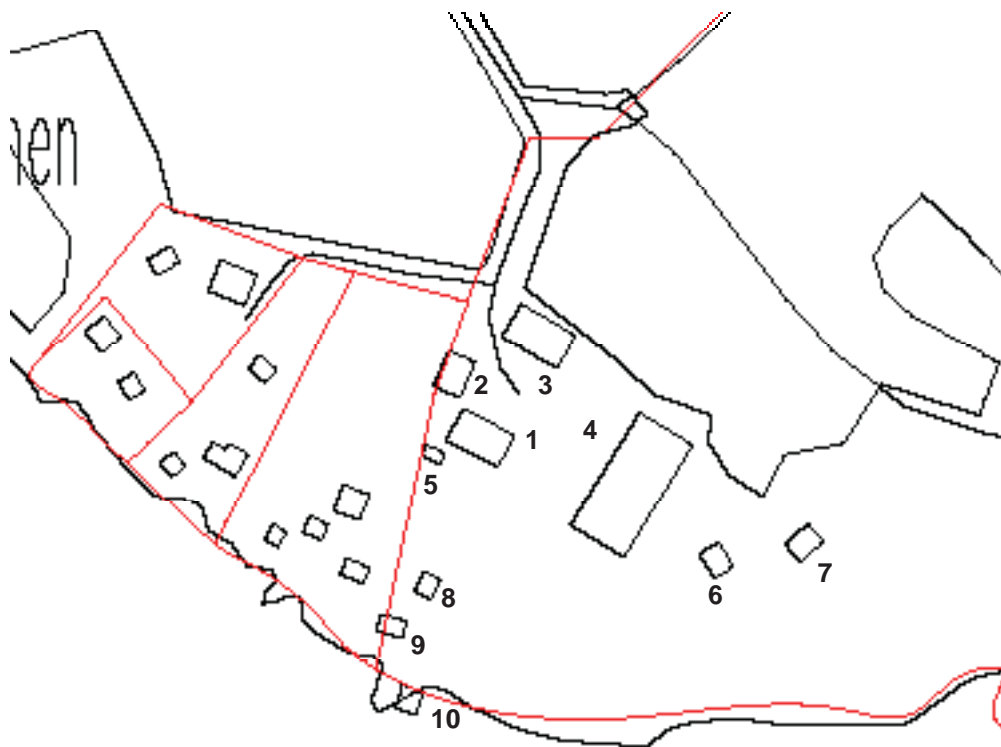
Maarekisterin mukaan Kylänojan yksinäistalo, perintötalo no 1, Karvia halottiin isojaon yhteydessä vuonna 1790 kahteen osaan, Iso-Karvia ja Jussila (Vanhatalo).

Kylänojan Anttila Karviansalmen rannalla kuvan keskivaiheilla. Oikeassa laidassa Vanhatalo. Näiden välissä Eerola. Tunkelon suunnasta, kaakosta nähtynä. Kuvan vasemmassa laidassa Solttilan Mikkola ja Anttila. Ilmakuva vuodelta 1990 © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

R10.1 Koivisto

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Ylinen	562-460-1-166	Anttilantie , 35420 Talviainen
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Virtanen Eine?		Mänttä?

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	päärakennus, asuinrakennus	1830-luku?	asuminen	vapaa-ajan asuminen
2	sivurakennus, asuinrakennus	1920-luku	asuminen	
3	luhtiaitta	n. 1900-l alku	varastointi, kalustosuoja, ulkokäymälä	
4	navetta	1900	karjasuoja	
5	leikkimökki	n. 1940-50-luku		
6	maakellari-vaja	n. 1900-l alku		
7	riihi-kuivuri?	n. 1900-l alku		
8	sauna	n. 1960-70-luku		
9	vanha sauna	n. 1900-l alku		
10	venetalas	n. 1900-l alku		

Ylinen kuvan alalaidassa vasemmalla lounais-etelän suunnasta ilmakuvasa vuodelta 1990. Etualalla on Längelmäveden Koivistonlahti. Oikealla Majapohjan lahti. Kuva © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Kuvaus

Ylisen tila sijaitsee Koiviston selän rannalla. Tilan rakennukset ovat mäellä ja luoteeseen laskevalla rinteellä. Tilakeskusta ympäröivät ranta ja pellot. Näkymät rantaan avautuvat lounaaseen ja etelään.

Tila sijaitsee Koiviston kylässä 13 km kirkolta ja 1 km Koiviston seisakkeelta. Taluskeskus on kylätien päässä, Koiviston selän rannalla, peltojensa laidalla olevalla mäellä. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964)

Pihapiiriin saavutaan Anttilan suunnasta koivukujaa pitkin. Tilan pihapiirissä on päärakennus 1800-luvulta, sivurakennus, luhtiaitta, kivenavetta 1900-luvun alusta ja muita talusrakennuksia. Rannalla on saunat ja venetalas. Navetan takana ovat kellarirakennus, rakennus (riihi?). Kauempana pihapiiriin itä-koillispuolella on pellon laidassa hirsinen lato, entisen tiilitehtaan rannakehikko ja tiilien kuivausuunin rauniot. Tilan länsipuolella on rannalla loma-asutusta.

Historia

Koiviston kylän talo no 1 on Ylinen, entinen rälssitalo, rälssiluontoinen perintötalo, joka halottiin vuonna 1822 kahteen osaan, 1:1 ja 1:2. 1:2:sta murrettiin vuonna 1903 palstatila Lahdenpohja. 1:1:sta lohkottiin vuonna 1918 Kultala ja Ylinen (Ida Virtasen perilliset). 1:2:sta lohkottiin vuonna 1918 Kultala I ja Ylinen eli Uusitalo (Ida Virtasen perilliset). 1:7 ja 1:5 (Ylinen) lohkottiin Uusitalo ja Uusitalo yhdistettynä R.No 1:5 (Ylinen) kanssa lohkottiin vuokra-alueiden erottamisessa vuonna 1928 osiin Koivumäki, Ahvenjärvi, Ylinen (Ida Virtanen) ja Uusitalo (Ida Virtanen). Ylinen yhdistettynä RNo 1:12 kanssa halottiin osiin 1:13 – 1:19 ja Uusitalo yhdistettynä RNo 1:11 kanssa halottiin osiin 1:13 – 1:19 vuonna 1928: Hulminmäki (Ida Virtanen), Viitala (Ida Virtanen), Uusitalo (Ida Virtanen), Mäntylä (Ida Virtanen), Kaivanto (Ida Virtanen), Ylinen (Ida Virtanen) ja Kirjainniemi (Ida Virtanen). (1)

Ylinen Omistaja vuodesta 1963 Eino Virtasen perikunta, johon kuuluvat Aili Dagmar Ylinen o.s. Hasala s 1903, emäntä vuodesta 1930 sekä lapset: Toivo E. -30 ja Pirkko M. -39. Isännyyttä hoitaa Toivo Ylinen. Tila on kantatila, joka on kuulunut suvulle vuodesta 1627. Eino Virtanen oli isäntänä 1925-63. Hirsinen päärakennus, joka korjattiin 1961 käsittää 5 huonetta. Kivisessä karjarakennuksessa vuodelta 1900 on kotieläintilat. Pihapiirissä on toinen, 3-huoneinen asuintalo sekä tarvittavat taloussuojat. (2)

Uuhiniemen, Eräslahden, Talviaisten ja Ristijärven kyläkirjassa on kuvia mm. päärakennuksesta, pirtin uunista sekä Koiviston tiilitehtaasta. Kuvatestit:

- Ylinen. Koivisto. Nyk. om. Toivo ja Eine Virtanen. Saman suvun hallussa 1600-luvulta asti. [Kuvassa pää- ja sivurakennus, jotka hirsipintaisia olet. punamultamaalattu, kivenavetta ja rannalla hirsinen sauna.]

- Ylisen emäntä ja isäntä v. 1955 Aili ja Eino Virtanen.

- Koiviston Ylisen pirtin leivinuuni, johon sopi 36 reikäleipää. (3)

Ent.omistaja: Toivo ja Eine Virtanen. Omistaja: Virtanen, Toivon perikunta. Tämä kantatila on ollut Virtasen suvulla aina vuodesta 1627 lähtien. Tällä hetkellä tilan pellot ovat vuokraviljelyssä. Nykyisin tilaa hallitsee Toivo Virtasen perikunta, johon kuuluvat Eine Virtanen (o.s. Väisänen) sekä Satu Sulkunen (o.s. Virtanen). (4)

Lähteet:

- (1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
- (2) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
- (3) Uuhiniemen, Eräslahden, Talviaisten ja Ristijärven kyläkirja, Talviaisten kylätöimikunta 1983.
- (4) Kotiseutumme Aitolahdi-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

Ylisen tilakeskus pohjoisen suunnasta.

1 Päärakennus, asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti, vihertävä
- ulkoseinän pintamateriaali: maalattu kovalevy, pystyponttilaudoitus, vaalea
- sokkelimateriaali: luonnonkivi, betoni

Päärakennus on satulakattoinen vuorattu (pitkänurkkainen) hirsirakennus. Pihasisvulla on leveä satulakattoinen kuisti. Järven puoleisella katon lappeella on pieni poikkipääty ja siinä 2-ruutuinen ikkuna.

Itäpäädyn katonharjalla on ruokakellotorni, jossa on neljä kannatinpilaria ja taitteinen pyramidikatto.

Suurin osa ikkunoista on 2-ruutuisia, niissä on 2-lehtiset 1-ruutuiset puitteet. Ullakkopäädyissä on 2-ruutuiset ikkunat.

Asuinrakennus idän suunnasta.

Yliisen päärakennus etelälounaan suunnasta.

Rakennuksen ikkunat on vaihdettu oletettavasti n. 1960-luvulla ja rakennukseen on tehty myöhemmin umpisokkeli betonista, ulkovuorauksena maalattu kovalevy ja pystypeiterimat.

Rak.v.: 1838, peruskorj.v.: 1961. Runko: hirsi, ulkoseinä: puu. (4)

Toisen asuinrakennuksen eteläpääty.

2 Sivurakennus, asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, vaalea
- sokkelimateriaali: lohkokivet

Toinen asuinrakennus on satulakattoinen vuorattu hirsirakennus. Pihasivulla on satulakattoinen umpikuisti.

Ikkunat ovat 6-ruutuiset, ullakolla ja kuistilla 4-ruutuiset. Kuistin päätykolmiossa on pieni pyöreä neliosainen ikkuna.

Rakennuksessa on pystypeiterimavuoraus, kuistissa vaakaponttilautavuoraus. Räystä on lautakoteloitu.

Sivurakennus on vuoden 1955 kuvassa vielä hirsipintainen ja punamultamaalattu. Ikkunoiden ja oven kehyslaudoitus vastaa nykyistä. Ulko-ovessa oli kuusi peiliä, nykyisellään pystypaneeloitu.

Rak.v.: 1921, peruskorj.v.: 1969. Runko: hirsi, ulkoseinä: puu. (Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002)

Toinen asuinrakennus idän suunnasta.

Luhtiaitta kaakosta.

Luoteispääty.

3 Luhtiaittarakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätyosa ja pohjoispuoli sekä päätykolmiot pysty-laudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Luhtiaittarakennus on osittain vuoraamaton lyhytnurkkainen hirsirakennus. Alakerrassa on kolme aittaa ja niiden yläpuolella kolme aittaa.

Hirsirakenteiseen osaan liittyy itäpäädyssä lautarakenteinen kalustusuoja.

Pohjoissivulla on rakennuksen pituinen lautarakenteinen kylkiäinen satulakaton lappen alla.

Eduskäytävän päällä olevaa parvikerroksen hirsikehää kannattelee neljä pilaria. Pilareiden väleissä ovat kaiteet, pystypuiden väleissä ristikkäiset laudat.

Pohjoissivulla on kaksi 9-ruutuista ikkunaa sekä länsipäädyssä ja keskimmaisessä yläkerran aitassa 4-ruutuiset ikkunat.

Pienaovet ovat vaakaponttilautavuorattuina.

Riviatan ilänsi-luoteispääty ja etelälounaissivua.

4 Navetta

- runkomateriaali: lohkokivi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: saumattu lohkokivi, ullakko-päädyssä pystylaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: luonnonkivi -laasti/ lohkokivi

Navetta on satulakattoinen kivistä muurattu rakennus.

Pihasivun keskellä on ajosilta navetan ylisille ja sen kohdalla pariovi ja katon lappeella pulpettikattoinen poikkipääty.

Navetan ovi- ja ikkuna-aukot ovat kivistä holvatut. Kiviseinän päällä, yläkerran kohdalla sivuräystäään alla kiertää muutaman hirren korkuinen hirsisalvoskehä. Ullakon päätykolmiot ovat pystyponttilaudoitettut.

Ikkunat ovat 6-ruutuiset, 2-lehtiset 3-ruutuiset puitteet. Päätykolmioissa on 9-ruutuiset ikkunat.

Navetan pihasivua ja etelälounaispäätyä.

Koillispääty.

Pihan puolen seinää koillisen suuntaan.

Leikkimökki /5/ sijaitsee pää-rakennuksen länsinurkalla.

Maakellari-vaja /6/ etelän suunnasta. Navetan takana on kellari-rakennus, jossa on kivinen kellariosa ja sen päällä pystylautavuorattu kalustusuoja tms.

Kellarin lähellä alempana rinteessä on rakennus (riihi-kuivuri?) /7/, jossa on korkeahko hirsinen osa ja lautarakenteinen edusosa. Pohjoisen suunnasta.

Saunat sauna /8/ oikealla, vanha sauna /9/ vasemmalla

8 Sauna

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: kolmiorimahuopakate
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmiot pystylaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Vanhempi saunarakennus on satulakattoinen, pääosin vuoraamaton kaksihuoneinen pitkänurkkainen hirsirakennus.

Järven puoleisella sivulla on kaksi 6-ruutuista ikkunaa. Ikkunoiden ja oven kehyslautojen päät ovat ristikkäiset, päistään kavennettu kolmion kärjiksi.

Rakennus ja sen vesikatto oli heikohkossa kunnossa keväällä 2005.

Sauna kaakon suunnasta.

Yliinen kuvan alalaidassa pohjoisen suunnasta ilmapäätävässä vuodelta 1990. Taustalla Kirjainniemeä. Kuva © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Venetalas /10/ lounaan suunnasta.

Yliinen Anttilan suunnasta luoteesta nähtynä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria, (taloushistoria)
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Yliisen tilaa sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, Koivistonselän rannalle viettävällä etelärinteellä peltojen ympäröimänä.

Tilan pihapiiri on suhteellisen yhtenäinen kokonaisuus ja tilalla on säilynyt perinteistä rakennuskantaa, mm. päärakennus, asuinrakennus, luhtiaittarakennus, kavinavetta ja entisen tiilitehtaan rakennusten jäänteitä.

Toimenpidesuosituks

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

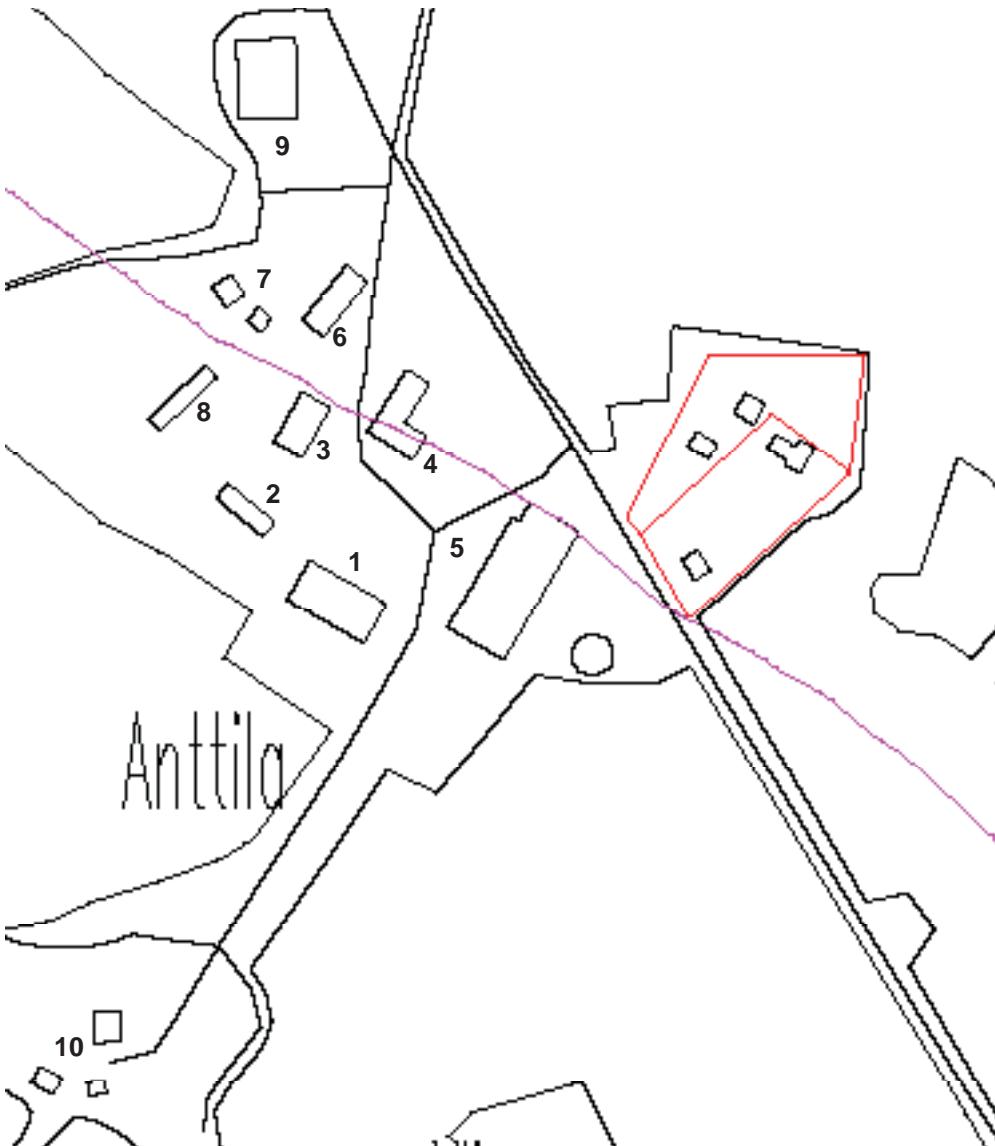
(Pihapiirin ja loma-asutuksen jakava kuusiainen on turhan lähellä rakennuksia.)

Kuvat
2005 Kristiina Kokko
Tekstit
kesä 2010

R10.2 Koivisto

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Anttila	562-460-2-80	Anttilantie 71, 35420 Talviainen
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Mikko ja Eija Salkolahti		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	päärakennus, asuinrakennus	1910-1913	asuminen, kiertokoulu, kesäsiirtola, majoitus ja ravitseminen	asuminen
2	riviaitta	1800-l loppu - 1900-l alku	säilytys, vaateaitat	
3	vanha päärakennus, asuinrakennus	n 1800-l loppu - 1900-luvun alku	asuminen	asuminen
4	aitta-kalustusuoja	n. 1900-l alkupuoli	suola- ja jauhoaitta, säilytys	
5	navetta	1903-1904, 1910	karjasuoja	
6	viljamakasiini-kuivuri	n. 1900-l alkupuoli	viljan säilytys	viljan kuivaus
7	viljasiilo			
8	lautakatos tms.	n. 1970-luku		
9	riihi		viljan kuivaus	
10	sauna			

Kuvaus

Anttilan tila sijaitsee Eräslahden (Koivistonselän) rannan tuntumassa. Tilan rakennukset ovat mäellä, jota ympäröivät pellot. Näkymät rantaan avautuvat lounaaseen ja etelään.

Tila sijaitsee Koiviston kylässä 12 km Länkipohjan asemalta ja 1 km Koiviston seisakkeelta. Viljelystensä ympäröimä talouskeskus on kylätien varressa, pienellä mäellä Eräslahden rannassa. (Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964)

Tilan pihapiirissä on päärakennus 1910-luvulta, vanha päärakennus, riviaitta, kiviavetta 1900-luvun alusta ja aitta-kalustosuoja. Vanhan päärakennuksen pohjoispuolella on ryhmä talusrakennuksia: viljamakasiini-kuivuri, siilo ja lautakatos. Hiukan ylempänä mäellä, tulotien varressa, sijaitsee riihi. Eräslahden rannalla on sauna ja vuokramökkejä.

Historia

Mattila, rälssitalo (myöhemmin rälssiluontoinen perintötila) halottiin kahteen osaan vuonna 1800, Mattilaksi ja Anttilaksi. Anttilasta ja Mattilasta erotettiin vuonna 1914 palstatila Suovaankorven niitty. Anttilasta lohkottiin vuonna 1918 Kotimäki. Tuolloin Anttilan omistajaksi oli merkitty Juho Benjam Anttila. Mattila ynnä RNo 2:6 lohkottu vuonna 1923 osiin Pehkiö, Horma, Hulmi, Niemelä, Kankuri, Mattila (Janne Anttila) ja Anttila (jm. 2:13, 2:6) (Janne Anttila). Anttila lohkottiin vuonna 1943 osiin Päivärinne ja Anttila (Tyyne Karoliina, Anna-Liisa ja Eero Juhani Anttila sekä Elsa Marjatta Salkolahti). Mattila lohkottiin vuonna 1951 osiin Rannisto ja Mattila (Tyyne Karoliina, Anna-Liisa ja Eero Juhani Anttila sekä Elsa Marjatta Salkolahti). (1)

Omistaja vuodesta 1928 J. Anttilan perikunta, pääosakkaana leskiemäntä Tyyne Anttila (o.s. Ala-Sahra). Kuulunut isäntävainajan suvulle n. kolmen sukupolven ajan. Erotettu 4 torppaa ja yksi palstatila. Päärakennus, jossa on 7 huonetta, tehty puusta v. 1913. (2)

Omistaja vuodesta 1949 Arvo Rikhard Salkolahti s.1912, vaimo Elsa Marjatta o.s. Anttila s.1920, emäntä vuodesta 1947, lapset: Arvo Juhani s.1941, Jyrki Vesa Pellervo s.1946, Marjut Hannele s.1953.. Tila on ollut emännän suvulla 18 polven ajan aina vuodesta 1697 ja on sukutila. Edellinen isäntä oli Tyyne Anttila vuodesta 1922. (3)

Salkolahti, Arvo R. s. 1912. ..Pso Elsa Marjatta o.s. Anttila. Salkolahdet om. vuodesta 1949 Anttila RN:o 2/44 nimisen tilan Koiviston kylässä. Tila on ollut emännän suvun hallussa vsta 1697 lähtien 13 sukupolven ajan. (4)

Omistaja: Salkolahti, Jyrki ja Raija o.s. Muuriaisniemi. Ent.omistaja: Arvo ja Marjatta Salkolahti. Tässä talossa [sivurakennus] ovat asuneet Tyyne Anttila ja Eero Anttila vuoteen 1978. Samaan aikaan rakennuksen toisessa päässä asuivat Jyrki ja Raija vuodesta 1972 vuoteen 1978. Sen jälkeen talossa asuivat Jyrkin vanhemmat Arvo ja Marjatta. (5)

Omistaja: Salkolahti, Jyrki s. 1946 maanviljelijä ja Raija o.s. Muuriaisniemi s. 1951 emäntä. Jyrki ja Raija lunastivat tilan hallintaansa Jyrkin vanhemmilta, Arvo ja Marjatta Salkolahdelta vuonna 1974. Viimeisin sukupolvenvaihdos tilalla tehtiin 2002, jolloin 14. isäntäpari Mikko ja Eija ottivat ns. vetovastuun. (5)

Viimeisin sukupolvenvaihdos tilalla tehtiin 2002, jolloin 14. isäntäpari Mikko ja Eija ottivat ns. vetovastuun. Maatilamatkailun historia alkaa 1930-luvulta, jolloin tilalla otettiin vastaan helsinkiläisiä kesävieraita. Heille laitettiin ruoka hienosti saliin, oma väki söi pirtissä ja lapsille oli oma kattaus kotoisesti keittiössä. 50-luvulla tila toimi kesäsiirtolana, jolloin talo tyhjennettiin täysin kaikista huonekaluista. Parhaimmillaan lapsia oli 70. Mukana oli myös heitä kaitseva työväki. Talon oma väki työläisineen asui siellä täällä ympäri tilan rakennuksia ja söi aittaan rakennetussa kesäkeittiössä. Vuodesta 1973 vuoteen 1987 Raija-emäntä ja Jyrki-isäntä yhdessä edellisen isäntäparin kanssa ottivat vastaan ruokaryhmiä. Ensimmäisinä vuosina kävijöitä oli jopa 2000 kesässä. Tilan nykyiset tuotantosunnat ovat viljanviljely ja mökkimatkailu. (www.salkolahti.com vuonna 2006)

Uuhiniemen, Eräslahden, Talviaisten ja Ristijärven kyläkirjassa on vanha kuva Anttilasta, jossa päärakennus on kuvattu järven puolelta. Toisessa kuvassa kuvatekstinä on: Kiertokoululaisia Koiviston Anttilassa. (6)

Rannassa on ollut kauppiaitten aitta (1700-luvulta), näin kertonut mummu, Marjatta Salkolahti. Rakennuksia on siirretty nykyiselle paikalle (ja tuotu hirsistä on päärakennukseen) viereisestä talosta joka ollut Anttilan ja Ylisen välissä. Talli purettiin 1960-luvulla. (A)

Karhumäen veljesten viistokuvassa (1950-luvulta?) näkyy rannassa suuri venetalas. Navetan ylinen paloi joskus sodan jälkeen 1940-luvulla, jolloin paloa sammuttamassa oli ollut sotavankkeja (A).

Lähteet:

- (1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
 - (2) Suomen maatilat II-osa Hämeen lääni, 1931
 - (3) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
 - (4) Suomen maatalouden järjestöväkeä osa Häme, Forssan Kirjapaino 1973
 - (5) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.
 - (6) Uuhiniemen, Eräslahden, Talviaisten ja Ristijärven kyläkirja, Talviaisten kylätöimikunta 1983.
- Suulliset lähteet:
(A) Raija ja Jyrki Salkolahti

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: poimulevykate, tiilijäljitelmä, tiilenpunainen
- ulkoseinän pintamateriaali: vaakalautavuoraus, vaalean keltainen
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Anttilan päärakennus on mansardikattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus.

Kaakkoispäädystä on korkea umpikuisti ja pihan puolella lasikuisti. Kuistien kattomuotona on aumattu mansardikatto.

Katon harjalla on ruokakellokatos, jossa on neljä kannatinpilaria ja taitteinen pyramidikatto.

Järven puoleisen sivun katonlapeen keskellä, yläkerran parvekkeen kohdalla on poikkipääty, missä on aumattu mansardikatto. Hirsipalkkien kannatteleva parveke on kattamaton.

Katon lapeella on pulpettikattoiset 4-ruutuiset matalat lapeikkunat, kaksi molemmilla puolilla.

T-karmi-ikkunoiden yläosa on jaettu pikkuruutuihin. Luoteispäädystä on yläkerrassa kaksi t-karmi-ikkunaa. Pihan puoleisen lasikuistin ikkunoissa on T-karmeissa yläosassa kaksi 4-ruutuista ikkunaa ja samoin parioven yläpuolella kaksi 4-ruutuista ikkunaa. Ikkunoiden vuorilaudoissa on jugend-aiheista koristelua, kuten lovileikkauksia.

Lautavuoraus on alakerran osalla vaakasuuntainen. Päätyjen julkisivut ovat jaoteltu vaakalistoin, yläosassa on kapeaa pystytponttilaudoitusta ja pystylautoja koristeaiheina.

Rakennuksessa on kansallisromanttista henkeä, jota ilmentävät mm. korkea lohkokivinen kellarikerros, ulokeparve, poikkipäädyt (frontonit), taitekatto ja runsaasti ruudutetut ikkunoiden yläosat.

Lisätietoja

Alkuperäisen rakennuspiirustuksen haalistuneesta kopiosta ei nähnyt allekirjoittajaa, mutta omistajat muistelivat että se olisi Tiitola.

Ulkovuorauksen alaosa, vaakalaudoitus uusittiin vuonna 1991 valmistuneessa remontissa. Ikkunat vaihdettiin, paitsi umpikuistin ja yläkerran ikkunat. Pirtin pihanpuoleisessa julkisivussa olleet kolme ikkunaa on muutettu yhdeksi kolmiosaiseksi ikkunaksi. Korjaussuunnitelman olivat laatineet Antti ja Pauli Nieminen. (A)

2 Riviaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: irsi, harmaantunut
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riviaitta on eduskäytävällinen, vuoraamaton pitkänurkkainen hirsiaitta. Viiden aitan edustalla oleva käytävä on sisäänvedettynä satulakaton alla.

Eduskäytävän kattoa ja räystään alla olevaa hirsikehää kannattelevat pilarit (6 kpl). Pilareiden väleissä ovat kaiheet ja pystypuiden väleissä ristikkäiset laudat.

Aittojen pionaovet ovat vaakaponttilautavuoratut. Pilarit kaihteineen ja kehyslaudat ovat valkoisiksi maalatut.

Näkymä xx suunnasta.

Päärakennuksen etelä-lounaissivu.

Kaakkoispäädyn kuistiosan kulmauksen ikkunoita.

Riviaitan kaakkoispääty ja lounaissivu.

Vanhan päärakennuksen koillispääty ja kaakkoissivua.

3 Vanha päärakennus, asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti/ muotoprofiilipelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen, päätykolmioissa viisto ponttilaudoitus
- sokkelimateriaali: lohkokivi

Vanha päärakennus on satulakattoinen vuorattu pitkänurkkainen hirsirakennus.

Pihasisivulla, kaakkoissivulla, on leveä 3-lappeinen kuisti ja sen kohdalla satulakatossa ristipääty.

Hirsien nurkkapäätt ja väliseinäsalvospäätt ovat lautakoteloidut. Ponttilautavuoraus on vaakasuuntainen, ullakon päätykolmioissa on vinolaudoitus.

Ikkunat ovat 6-ruutuiset, niissä on 2-lehtiset 3-ruutuiset puitteet. Kuistilla, ullakkopäädyissä ja ristipäädyssä on pienemmät ikkunat kuin pääkerroksessa.

Kuistissa on kaksi pariovea ja neljä 6-ruutuista ikkunaa.

Ristipäädyn päätyrystäässä on puuleikkauskoristeena säteittäinen (aurinko?)kuvio.

Aitan eduskäytävää kaakon suuntaan. Aittaosassa oli suola- ja jauhoaitta.

4 Aitta-kalustusuoja

- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystypeiterimavuoraus, punamullan punainen, aitan päätykolmiossa pystyponttilaudoitus, keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, (betonipilarit)

Aitta-vajarakennus on pohjakaavaltaan L:n muotoinen rakennus. Siinä on eduskäytävällinen pitkänurkkainen riviaitta ja luoteispäädyssä kalustusuoja, jota on jatkettu koillisen suuntaan rankorakenteisella siipiosalla.

Kolmen pitkänurkkaisen hirsisen aitan edustalla oleva eduskäytävä on sisäänvedettynä satulakaton alla.

Eduskäytävän päällä olevaa hirsikehää kannattelevat pilarit (3 kpl). Eduskäytävän kaiteissa on ristikkäinen laudoitus.

Kaakkoispäädyn päätykolmioissa ja vajan luoteispäädyssä on 6-ruutuiset ikkunat.

Aittojen pienaovet ovat vaakaponttilautavuorattuja. Kehyslautojen päät ovat ristikkäiset, päistään kavennettu kolmion kärjiksi.

Kalustusuojan ovina ovat puiset vaakalautavuorattut liukuovet.

Aitta-kalustusuoja länsi-lounaan suunnasta.

5 Navetta

- runkomateriaali: lohkokivi
- katemateriaali: aaltopelti/ muotoprofiilipelti
- ulkoseinän pintamateriaali: saumattu lohkokivi, yläosa ja ullakkopäädyt pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: luonnonkivi -laasti/ lohkokivi

Navetan lounaispääty.

Navetta on satulakattoinen kivistä muurattu rakennus. Koillispäädyssä on matalampi pulpettikattoinen lautarakenteinen osa.

Pihasisuvun keskellä on ajosilta navetan ylisille ja sen kohdalla pariovi ja katon lappeella pulpettikattoinen poikkipääty.

Navetan ovi- ja ikkuna-aukkojen yläosassa on vaakakivi palkkina (ei holvattu). Ikkunat ovat 2-ruutuiset, 2-lehtiset 1-ruutuiset puitteet. Ikkunat on ilmeisesti uusittu 1960-luvulla.

Ullakon lounaispäädyissä ikkunat ovat ryhmitelty, kaksi nauhaikkunaa, joissa molemmissa kolme 4-ruutuista ikkunaa ja niiden yläpuolella korkeampi nauhaikkuna yksiruutuisista ikkunoista.

Navetan pihasisuvia ja lounaispääty.

6 Viljamakasiini-kuivuri

- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmiossa ja kuivurissa pystylauditus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: kivi, harkot, betoni

Viljamakasiini on satulakattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Päätykolmioissa on pystylauditus, muuten hirsiosa on vuoraamaton. Peiliovien yläpuolella on päädyssä neliömäinen luukkuovi.

Viljamakasiiniin liitetty koillispäädyssä korkeampi lautarakenteinen kuivurirakennus.

Viljamakasiini-kuivuri etelän suunnasta.

Vanhan päärakennuksen pohjoispuolella on ryhmä talousrakennuksia mm. viljamakasiini-kuivuri, siilo ja lautakatos. Näkymä pohjoisesta.

Riihen eteläpääty.

9 Riihi

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmiossa pystylauditus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riihi sijaitsee pihapiirin pohjoispuolella, ylempänä mäellä, tulo tien varrella.

Riihi on paririihi.

Riihirakennuksessa on satulakaton alla kaksi pitkänurkkaista hirsistä riihtä ja niiden välissä hirsinen luuva sekä itäisivulla hirsinen kylkiäinen koko rakennuksen pituudella (pahnalato ym.) sekä vastakkaisella pitkällä sivulla avokatos.

Kuivausriihien sisäosia on muutettu myöhemmissä vaiheissa.

Riihi koillisen suunnasta.

Anttilan tilaa kuvan oikeassa laidassa, imakuvassa vuodelta 1990 koillisensuunnasta nähtynä.
 Kuva © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Näkymä Anttilan tilalle kaakosta, Ylisen suunnasta nähtynä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Anttilan tilaa sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla, Koivistonelän rannalle viettävällä etelärinteellä peltojen ympäröimänä.

Tilan pihapiiri on yhtenäinen kokonaisuus ja tilalla on säilynyt perinteistä rakennuskantaa, kuten päärakennus 1910-luvulta, vanha päärakennus, riviaitta, kiviavetta 1900-luvun alusta ja aittakalustusuoja, viljamakasiini-kuivuri sekä riihi.

Päärakennus näkyy järven suunnasta halliten maisemaa.

Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
 2005 Kristiina Kokko
 Tekstit
 kesä 2010

R10.3 Koivisto

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Mäntylä	562-460-1-177	Anttilantie 71, 35420 Talviainen
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Rajakorpi Erja?		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1900-luvun alussa siirretty paikalle?	asuminen	vapaa-ajan asuminen
2	sauna	n. 1900-l alkupuoli		
3	pariaitta-kalustusuoja	n. 1800-l loppu - 1900-l alku, 1950-luku	vilja-aitta, kuivuri	
4	navettarakennus	n. 1940-luku-	karjasuoja, suuli, rehuvaja, ulko-käymälä	
5	rakennus	n. 1950-luku?	varasto?	
6	lomarakennus	n. 1970-luku-	vapaa-ajan asuminen	

Mäntylän tilan vaalea päärakennus on kuvan keskellä. Etualalla Välimaan tila. Kuva luoteen suunnasta.

Mäntylä idän suunnasta.

Kuvaus

Mäntylän tila sijaitsee Loponselän eteläpäässä, sen rannalla. Tilakeskuksen rakennusten eteläpuolella kulkee Røyhdänsaarentie. Pihapiirissä ovat asuinrakennus, entinen sauna, vilja-aitta, navetta-kuivurirakennus sekä rannan tuntumassa lomarakennus.

Historia

Mäntylä lohkottiin Ylisen tilasta vuonna 1928. Tuolloin Mäntylän omistajaksi on merkitty maarekisteriin sama kuin Ylisen omistaja eli Ida Virtanen. (Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.)

Mäntylä

Hannu Unto J. s. 1928. ..Hannut om. vuodesta 1971 Koiviston kylässä Mäntylä nimisen tilan, jonka pinta-ala on 34,8 ha. (Suomen maatalouden järjestöväkeä osa Häme, Forssan Kirjapaino 1973.)

Päärakennus on tietojen mukaan siirretty 1900-luvun alussa Korven kylältä Längelmäeltä, mutta tarkempaa tietoa ei ole mistä. Tila on erotettu Ylisestä. Ilmari ja Ilmi Hannu ostaneet Virtasen perikunnalta 1950-luvun alussa. 1970-luvulta lähtien omistajana E. Rajakorpi. (haastateltava E. Rajakorven tytär)

Asuinrakennus idän suunnasta.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: maalattu kovalevy ja pystyrimalaudoitus, päätykolmioissa pystypanelointi, kuistissa vaakalaudoitus, vaalea
- sokkelimateriaali: lohkokivet

Asuinrakennus on satulakattoinen vuorattu lyhytnurkkainen hirsirakennus. Pihisivulla, koillispuolella on 6-kulmainen mutterikuisti, jossa on 5-lapeinen katto.

Ikkunat 6-ruutuiset, ikkuna-aukossa on 2-lehtiset 3-ruutuiset puitteet. Ikkunoiden vuorilaudat on ilmeisesti uusittu ulkovuorauksen uusimisen yhteydessä. Vuorauksessa maalattu kovalevy on kiinnitetty harvoilla pystyrimoilla.

Kuistissa on pieniruutuiset ikkunat (vinoneliökuviointi) sekä pariovi, joka on ulkopuolelta pystylautavuorattu 3-peilinen peiliovi. Ikkunanauha kiertää myös oven päällä.

Pariaitta-kalustosuoja lännen suunnasta.

3 Pariaitta-kalustosuoja tms

- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: sementtitiilli
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, edustaosassa pystylaudoitus, punamullan punainen, autotallisiipi pystylaudoitus, vaalea
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, betoni?

Pariaitta on satulakattoinen pitkänurkkainen vuoraamaton hirsirakennus. Pariaitan edustalla on saman satulakaton alla uudempi lautarakenteinen laajennus n. 1950-luvulta ja koillispuolella matalampi pulpettikattoinen autotalli tms. Pariaitasta on näkyvissä vain lounaispääty ja kaakkoissiivu.

Toinen aitoista on ollut ilmeisesti otsallinen ja poskellinen jalaka-aita. Aitoissa on hirsipäädyn.

Koillispuolelta hirsipäädyn yläosassa on keskellä pieni neliömäinen aukko. Jalustaosassa on nurkkakivien päällä hirsisalvoskehä.

Pariaitan sivuseinien ylimmän tasakerran hirsisalvospäiden ulokkeet on veistetty kaareviksi ja lovettu.

4 Navettarakennus
- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimavuoraus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: betoni

Navettarakennus pitkä satulakattoinen L-muotinen rakennus, jossa on karjasuoja ja mm. rehusuoja poikittaisessa koillis-lounaissuuntaisessa siivessä. Päädyssä on pulpettikattoinen puukatos. Luoteispäädyssä on pulpettikattoinen ulkokäymälä.

Entisessä navetassa on sisäpuolinen tiiliverhous.

Pieni pulpettikattoinen rakennus on toiminut kanalana. Taustalla nävetan pääty. Näkymä lounais-länsisuunnasta.

Navettarakennuksen siiven (suuli, rehuvara) lounaispääty.

Entinen sunarakennus /2/ lännen suunnasta.

Mäntylän tila kuvan keskivaiheilla, imakuvassa vuodelta 1990 idän suunnasta nähtynä.

Kuva © Mikko Nurminen ja Längelmäen kunta.

Lomarakennus /6/ etelän suunnasta. Taustalla Loponselkää.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Mäntylän tila sijaitsee Koiviston kylän laajan peltoaukean koillisreunalla Lopenselän rannan tuntumassa.

Tilan pihapiirissä on säilynyt perinteistä rakennuskantaa, kuten asuinrakennus ja vilja-aitta sekä navettarakennus.

Toimenpidesuositukset

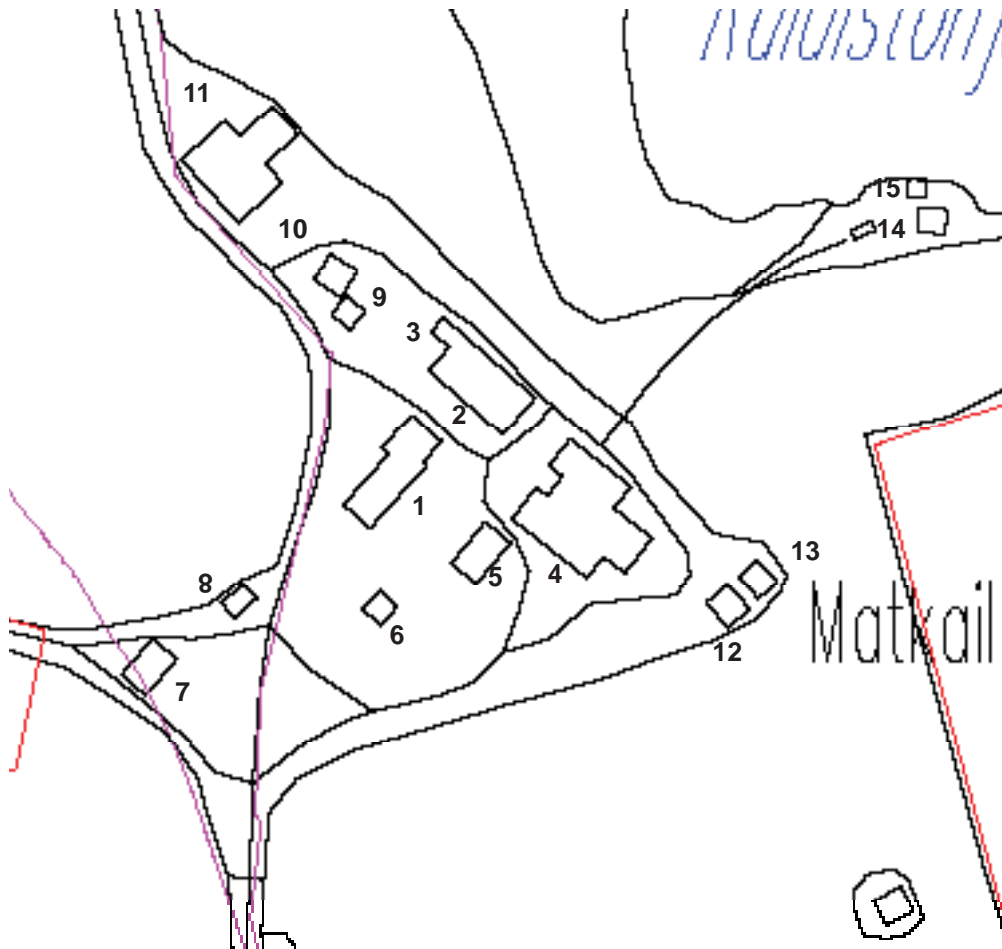
Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2005 Kristiina Kokko
Tekstit
kesä 2010

R10.4 Raidisto

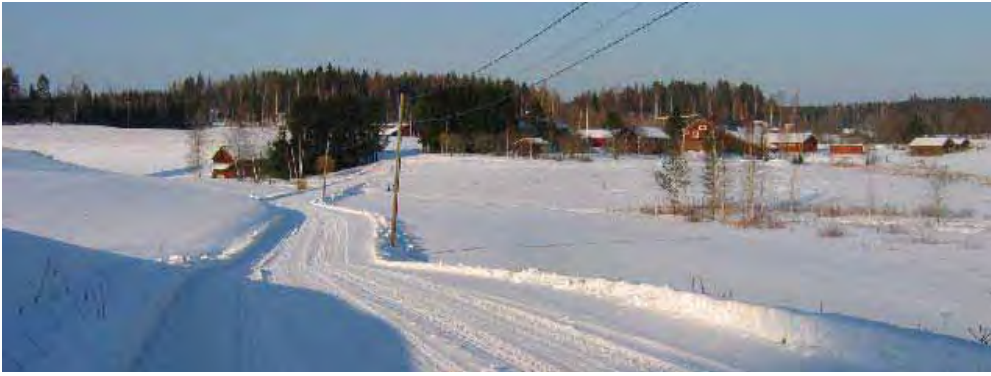
kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Eerola	562-470-1-x)	Röyhkänsaarentie 317, 35420 Talviainen
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Alanen, Jaakko		

karttaote 1:2 000

Eerolan tilaan kuuluvia rakennuksia on myös karttaotteen länsipuolella, Lopenselän rannalla.

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	päärakennus, asuinrakennus	1800-l loppupuoli	asuminen	asuminen
2	luhtiaitta-konehalli	1800-l loppu - 1900-l alku-	säilytys	
3	pariaitta	n 1800-l loppu - 1900-luvun alku	säilytys	
4	navettarakennus	1918	karjasuoja	juhla- ja kokoustila
5	sivurakennus-luhtiaitta	n 1900-luvun alku	asuminen, säilytys	matkailu, majoitustila
6	aitta			
7	lato-kalustosuoja	1900-l alkupuoli		
8	maakellari			
9	vilja-aitta		viljan säilytys	
10	kuiivurirakennus		viljan kuivaus	
11	riihi	n 1800-l loppu	viljan kuivaus	
12	lato	n 1900-luvun alku	heinäsuoja	
13	lato	n 1900-luvun alku		
14	sauna	n. 1960-70-luku		
15	paja	n 1900-luvun alku	sepänpaja	grillikatos

Näkymä Røyhdänsaarentieltä Eerolan tilakeskuksen suuntaan, koilliseen.

Kuvaus

Raidiston kylän Eerolan tila sijaitsee Røyhdänsaaren keskellä, Lopenselän ja Raidistonjärven välisellä kannaksella, kumpuilevien peltojen ympäröimänä.

Røyhdänsaarentie sivuaa Eerolan tilakeskuksen rakennuksia. Pihapiirissä ovat asuinrakennus, luhtiaitta-konehalli, navetta ja sivurakennus. Pihapiirin luoteispuolella, tien varrella sijaitsevat vilja-aitta, kuivurirakennus ja riihi. Pellon laidalla, navetan kaakkoispuolella on kaksi latoa. Røyhdänsaarentien länsipuolella on maakellari ja lato-kalustосуoja sekä niiden länsipuolella kauempana kaksi pyöröhirsistä latoa. Vanha paja ja saunamökki ovat Raidistonjärven rannalla. Lopenselän rannalla on tilan rakennuksia mm. kala-aitta. Tilan mailla on lomamökkejä matkailijoille. Tila toimii nimellä Eerolan matkailu-, kokous- ja juhlikeskus.

Historia

Raidiston kylän rälssitalo no 1, Raidisto halottiin isojaon yhteydessä vuonna 1797 osiin Mikkola, Keskinen ja Eerola. Eerolasta erotettiin vuonna 1912 palstatila Kaivanto. Eerolasta lohkottiin vuonna 1923 Talvitie. Eerola omistajana oli tuolloin Juho Kristian Eerola. Eerolasta lohkottiin vuonna 1923 Koivula. Eerola omistajina oli tuolloin Juho Kristian ja Lydia Eerola. Eerolasta lohkottiin vuonna 1929 Kaivanto. Eerolasta lohkottiin vuonna 1952 Aaltoranta, Karasuo, Jussinsuo. (1)

Alanen om vuodesta 1944 Tuure A. Alanen s 1915, vaimo Siiri P. o.s. Solala s 1915, emäntä vuodesta 1947. Poika: Jaakko J. s 1949. Tila on ollut isännän suvulla 14 miespolven ajan, ainakin vuodesta 1539. Sukutilan edellinen isäntä oli Janne Alanen 1904 – 44. Tila sijaitsee Raidiston kylässä 3 km vesiteitse kirkolta ja 2 km Talviaisten asemalta. Talouskeskus on viljelystensä ympäröimänä Vähäjärven rannalla, Koivisto-Raidisto tien varressa. Hirsinen päärakennus uusittiin viimeksi 1962, se käsittää 7 huonetta ja kaikki mukavuudet. Kivinen karjarakennus vuodelta 1918 korjattiin 1955, siinä on kotieläintilat, traktoritalli ja sauna. Pihapiirissä on toinenkin asuintalo, jossa on 3 asuinhuonetta ja 2 aittaa. Erillisenä on aittarakennus sekä tarvittavat varasto- ym suojat. (2)

Uuhiniemen, Eräslahden, Talviaisten ja Ristijärven kyläkirjassa on kuva Eerolan tilasta vuodelta 1930. Kuvateksti: "Raidiston Eerola v.. Sukutila v:sta 1539. Nyk.om. Jaakko ja Anja Alanen." Pellolta etelän suunnasta otetussa kuvassa näkyy, että päärakennuksessa oli 6-ruutuiset ikkunat ja pulpettikattoinen kuisti, missä oli poikkipääty.

Omistaja: Alanen, Jaakko agrologi/yrittäjä ja Salokangas-Alanen, Anja o.s. Salokangas yrittäjä. Päärakennus rak.v.: 1850-luvun puolivälissä, peruskorj.v.: 1964, lisärak.v.: 1964. Sivurakennus rak.v.: 1900-luvun alussa. Rakennus on ollut tilan toisena asuinrakennuksena sekä myöhemmin matkailukäytössä. Navetta rak.v.: 1917, peruskorj.v.: 1998. Runko: puu/kivi, ulkoseinä: puu/kivi. Kiinteistössä järjestetään kahvi- ja ateriapalveluja, koulutus- ja kokoustilaisuuksia sekä juhlatilaisuuksia ympäri vuoden. (4)

Lähteet:

- (1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
- (2) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
- (3) Uuhiniemen, Eräslahden, Talviaisten ja Ristijärven kyläkirja, Talviaisten kylätöimikunta 1983.
- (4) Kotiseutumme Aitolahti-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.

Näkymä riihen kulmalta, Røyhdänsaarentien mutkasta Eerolan päärakennuksen suuntaan, kaakkoon.

Asuinrakennuksen koillispuolel-
dyn laajennusosa, pääty ja
kaakkoissivu.

Päärakennuksen kaakkoissivu.

Luhtiaitta-konehallirakennus etelän suunnasta.

Luhtiaitta-konehallin luoteis-
puolel-
päädyssä on erillinen
hirsinen pariaitta.

Pariaitta lännen suunnasta.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: poimulevykate, tiilijäljitelmä, tumma
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: lohkokivi, betoni

Päärakennus on satulakattoinen pitkänurkkainen hirsi-
rakennus. Pihasivulla on satulakattoinen kuisti ja sen
kohdalla katon lappeella pulpettikattoinen poikkipääty.
Koillispuolel-
päädyssä on vanhan osan suuntainen matalampi
laajennussiipi.

Julkisivut ovat pystypeiterimavuoratut sekä nurkka- ja
väliseinien salvospäät lautakoteloidut.

Katonharjalla on ruokakellotorni, jossa on neljä kannat-
inpilaria ja satulakatto.

Suurin osa ikkunoista on 2-ruutuista, niissä on 2-lehti-
set 1-ruutuiset puitteet. Ullakkopäädyissä on 2-ruutuiset
ikkunat. Ullakkokerroksen ns. haukkaikkunat ovat yksi-
ruutuista vaakasuuntaisia pieniä ikkunoita.

Rakennuksen ikkunat on vaihdettu 1960-luvun remontin
yhteydessä.

2 Luhtiaitta-konehalli

- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätyosa ja pohjoispuoli
sekä päätykolmiot pysty-
laudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: betoni

Luhtiaitta-konehallirakennuksessa on satulakaton alla
vuoraamaton, alaosaan pitkänurkkainen hirsinen
luhtiaitta, mitä on laajennettu koillispuolel-
lta ja luoteispuolel-
päädyssä on luokinpaininpuu.

Luhtiaitan alakerrassa on kolme aittaa ja niiden yläpuo-
lella kolme aittaa. Eduskäytävän päällä olevaa parviker-
roksen hirsikehää kannattelee neljä pilaria. Aitan kaak-
koispuolel-
päädyssä on luokinpaininpuu.

Aitojen pienaovet ovat vaakaponttilautavuorattuja, ke-
hyslautojen päät ovat ristikkäiset, päistään kavennettu
kolmion kärjiksi.

3 Pariaitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmioissa leveä
vaakalauta, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: (nurkkakivet)

Pariaitta on pitkänurkkainen vuoraamaton hirsiraken-
nus.

Aitta on mahdollisesti siirretty.

4 Navettarakennus

- runkomateriaali: lohkokivi, rankorakenne
- katemateriaali: aaltopelti/ muotoprofiilipelti
- ulkoseinän pintamateriaali: saumattu lohkokivi, yläosa ja ullakkopäädyt pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: luonnonkivi, saumattu, betoni

Navettarakennus on satulakattoinen rakennus, jossa vanhinta, koillis-lounais-suuntaista suorakaiteen muotoista navettaa on laajennettu kaakon suuntaan matalammalla satulakattoisella pitkällä siipiosalla sekä lyhyemmällä siivellä luoteissivulla.

Vanhin osa on alaosastaan kivistä muurattu ja yläosasta rankorakenteinen pystylautavuorattu navetta. Pihasivulla on leveä kiviharkkovahvisteinen ajosilta navetan ylisille ja sen kohdalla pariovi ja katon lappeella pulpettikattoinen poikkipääty sekä pystylautavuorattu kekokattoinen sillo ulokkeena.

Navetta on remontoitu juhla, ravitsemus- ja kokouskäyttöön.

Navetan luoteissivu ja lounaispäätä.

Navetta koillisen suunnasta.

5 Sivurakennus-luhtiaitta

- runkomateriaali: hirsi, kuistissa rankorakenne
- katemateriaali: sementtitiilikate
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmiot pystylaudoitus, punamullan punainen, kuistissa vaakaponttilaudoitus keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, lohkokivet

Sivurakennus on pääosin vuoraamaton pitkänurkkainen hirsirakennus, jonka koillispääty on luhtiaittatyypinen. Luoteissivulla on taitekattoinen lautarakenteinen umpikuisti.

Luhtiaitan alakerrassa on kaksi aittaa ja niiden yläpuolella kaksi aittaa. Eduskäytävän päällä olevaa parvikeroksen hirsikehää kannattelee neljä pilaria. Parvikerokseen ei johda portaita, se on enemmänkin parveke. Pilareiden väleissä ovat kaiteet, alakerrassa ristikkäiset laudat, yläkerrassa kaiteena harva pystylaudoitus.

Kaakkoissivulla on 9-ruutuinen ikkuna ja 6-ruutuinen ikkuna. Pihasivulla on kuistin molemmiin puolin 6-ruutuiset 2-lehtiset ikkunat. Ikkunoiden kehyslautoituksessa on korkea otsikko ja siinä on pystyhammastus. Kehyksen räystääluketta, katelistaa, kannattelevat sivukonsolit. Ikkunoiden kehyslautoituksessa on jugendin piirteitä.

Lautavuoratuissa päätykolmioissa on vaakasuuntaiset 6-ruutuiset ikkunat.

Nurkka- ja väliseinien salvospäät ovat lautakoteloidut.

Aittojen ovien kehyslautojen päät ovat ristikkäiset, päistään kavennettu kolmion kärjiksi.

Näkymä lounaan suunnasta, oikealla navetan pääty, vasemmalla sivurakennus.

Siiretty aitta /6/ idän suunnasta. Perusta, vesikatto ja ikkuna eivät ole alkuperäisen kaltaiset

Sivurakennuksen koillispääty ja luoteissivua.

Tien toisella puolella pellon laidalla oleva lato-kalustосуоја /7/ lännen suunnasta. Taustalla asuinrakennuksen päätyä.

Maakellari /8/ lounaasta.

Pihapiirin länsipuolella, kauempana pelolla on kaksi pyöröhirsistä latoa.

Riihi kaakon suunnasta.

Riihen lounaispääty.

Navetan kaakkoispuolella olevat ladot /12 ja 13/ lännen suunnasta.

Röyhänsaarentien länsipuolella on maakellari ja lato-kalustосуоја sekä niiden länsipuolella kauempana kaksi pyöröhirsistä latoa.

11 Riihi

- runkomateriaali: hirsi, siipiosa rankorakenteinen
- katemateriaali: aaltopelti, siivessä kolmiorimahuopakate, punainen
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmioissa ja siivessä pystylauditus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riihi sijaitsee pihapiirin luoteispuolella, tien varrella.

Riihirakennuksessa on satulakaton alla kaksi pitkänurkkaista hirsistä riihtä ja niiden välissä luuva sekä koillissivulla matalampi hirsinen kylkiäinen koko rakennuksen pituudella (pahnalato ym.) sekä vastakkaisella pitkällä sivulla eduskatos, jota on laudoitettu tien puoleiselta sivulta.

Koillissivun keskellä poikittainen lautarakenteinen siipiosa, jonka satulakatto liittyy riihen katon lappeeseen.

Kuivausriihiin sisäosia on muutettu myöhemmissä vaiheissa. Siipiosa huonokuntoinen.

Kuivurirakennus /10/ ja vilja-aitta lounaan suunnasta.

9 Vilja-aitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti?
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: lohkokivet

Vilja-aitta on satulakattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus, jossa on hirsipäädyt.

Aitta on vuoraamaton, nurkkien vuorilautoja lukuunottamatta.

Pienaovi on vuorattu vaakalaudoituksella. Kehyslaudat päistään risteävät. Oven yläpuolella on 2-ruutuinen ikkuna.

Vilja-aitta etelän suunnasta. Taustalla kuivurirakennus /10/.

Paja näkyy kuvan vasemmassa laidassa Raidistonjärven rannalla. Näkymä luoteesta.

Pajan ovia.

15 Paja

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmiossa pysty- laudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Paja on satulakattoinen, vuoraamaton pitkänurkkainen hirsirakennus. Pienaovi on vuoraamaton, siinä on puupienat ja takorautaiset saranaraudat.

Uuhiniemen, Eräslahden, Talviaisten ja Ristijärven kyläkirjassa on kuva Eerolan pajasta vuodelta 1947. Kuvasta näkyy, että pajassa oli loiva palkki- tai tuohikatto, pienzaoven vasemmalla puolella oviaukossa pystypuita, ikkuna-aukossa kaksi 2-ruutuista ikkunanpuitetta.

Paja koillisesta.

Kala-aitta länsiluoteen suunnasta.

Kala-aitta Lopenselän rannalla

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopeltii
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Kala-aitta on satulakattoinen pitkänurkkainen, vuoraamaton, otsallinen pitkänurkkainen hirsiaitta. Otsauloke on lyhyt. Hirsipäätyjen varassa ovat kattoa kannattelevat kattovuoliaiset, joita on kaksi harjahirren lisäksi. Pie-naovi on vuoraamaton.

Aitta on todennäköisesti siirretty. Runko on vanha, päädyn alimmat salvokset lahoamassa. Aitan jalkarakenteen alaosa ei vaikuta alkuperäiseltä.

Näkymä Eerolan tilalle lännestä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Eerolan tilaa sijaitsee maisemallisesti erittäin keskeisellä paikalla, Røyhdänsaaren keskellä, Lopenselän ja Raidistonjärven välisellä kannaksella, kumpuilevien peltojen ympäröimänä. Tilan pihapiiri on yhtenäinen kokonaisuus, vaikka rakennuskantaa onkin remontoitu ja uudistettu. Tilalla on säilynyt perinteistä rakennuskantaa, kuten päärakennus, luhtiaittarakennus, navetta, sivurakennus, vilja-aitta, riihi, latoja, paja ja kala-aitta.

Toimenpidesuositukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

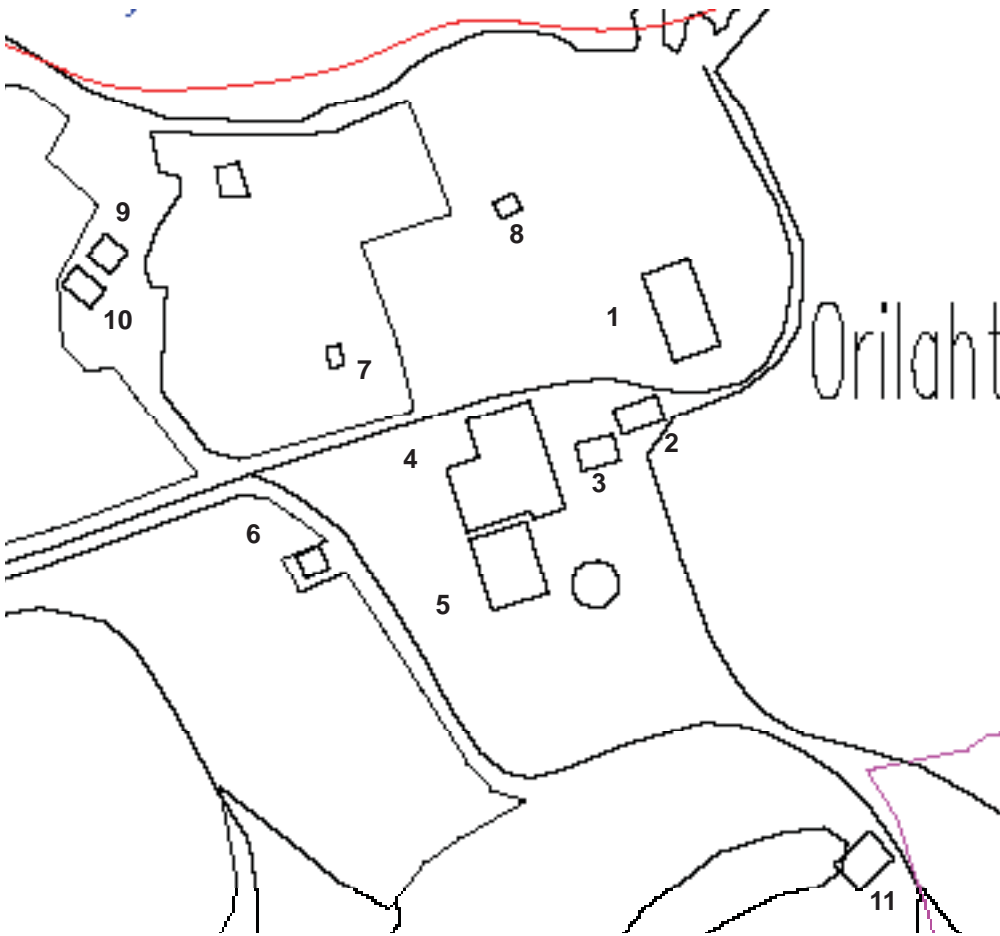
Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2005 Kristiina Kokko
Tekstit
syksy 2010

R10.5 Raidisto

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Orilahti	562-470-1-44	Orilahdentie 30 , 35420 Talviainen
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Kari ja Sirpa Orilahti		

karttaote 1:2 000

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1915	asuminen, kiertokoulu	asuminen
2	talousrakennus, autotalli	n. 1900-l alku	varastointi	
3	liiteri	n. 1900-l alku	varastointi	
4	navetta	1908	karjasuoja, talli, ulkokäymälä	talli
5	konehalli	n. 1900-l loppu		
6	vilja-aitta	n. 1900-l alku	viljan säilytys	
7	eläinsuoja, hevoskatos			
8	paja?	n. 1950-luku		
9	katos			
10	katos			
11	lato		heinäsuoja	

Röyhänsalmi sillalta itään-päin, taustalla Orilahti.

Orilahti Raidistonjärven toiselta puolelta, Eerolasta nähtynä, lounaan suunnasta.

Orilahden tilakeskus lännen suunnasta.

Kuvaus

Orilahden tila sijaitsee Røyhdänsaaren pohjoislaidalla, Lopenselältä Karviansalmeen yhteydessä olevan Røyhdänsalmen ja Raidistonjärven välisellä kannaksella, mäellä peltojen ympäröimänä.

Orilahden tilakeskusta lähestytään lännen suunnasta, peltojen läpi johtavaa Orilahdentietä pitkin. Pihapiirissä ovat asuinrakennus, talousrakennus-autotalli, liiteri, navetta ja konehalli. Orilahdentie kaartaa vilja-aitan kohdalla etelään. Tien varrella mäellä on lato tilakeskuksen kaakkoispuolella.

Pihapiirin luoteispuolella on metsikössä paja sekä pellon laidalla muutamia karjasuojia tai -katoksia.

Historia

Raidiston kylän rälssitalo no 1, Raidisto halottiin isojaon yhteydessä vuonna 1797 osiin Mikkola, Keskinen ja Eerola. Mikkolasta lohkottiin vuonna 1921 Kalkunpohja. Tuolloin Mikkolan omistajana oli Rikhard Mikkola. Mikkolasta lohkottiin vuonna 1923 Särkijärvi ja Mikkolan Takametsä. Mikkolan omistajana oli tuolloin Justiinus Orilahti. Keskinen lohkottiin vuonna 1923 Kurjenniemi ja Keskinen Takametsä. Keskinen omisti tuolloin Justiinus Orilahti. (1)

Yliin Omistajat vuodesta 1922 Justiinus ja Sievä (o.s. Mäkelä) Orilahti. Talouskeskus viljelysten keskellä, kylätien varrella, lähellä Längelmävedtä. Päärakennus (7 huonetta) puusta vuodelta 1916; 24 lehmän navetta ja 10 hevosen talli kivistä. (2)

Orilahti om vsta 1948 Matti J. Oriahiti s. 1927, vmo Marjatta o.s. Alanen s 1929, emäntä vsta 1950. Tytär: Sirpa A. s 1959. Tila on kantatila, jonka edellinen sukuun kuuluva isäntä oli vsta 1922 Justiinus Oriahiti. Tila sijaitsee Raidiston kylässä 3,5 km vesiteitse kirkolta ja 10 km Torkkelin asemalta. Viljelysten ympäröimä talouskeskus on Längelmäveden rannalla kylätien varressa. Hirsinen päärakennus vltta 1915 käsittää 5 huonetta. Kivisessä karjarakennuksessa vltta 1908 on kotieläintilat sauna ja puimala. Erillisenä ovat aittarakennus, jyvääitta sekä varastosuojat. (3)

Uuhiniemen, Eräslahden, Talviaisten ja Ristijärven kyläkirjassa on kuva Orilahdesta. Kuvateksti: Kiertokoulu Raidiston Orilahdessa... v. 1924. Kuvassa näkyy kuistia ja hirsistä ulkoseinää.(4)

Oriahiti, Matti J. s. 1927. Orilahdet om. vuodesta 48 Orilahti RN:o 1/44 nimisen tilan Raidiston kylässä. Päärak. on valm. v. 1915. Karjarak. lisäksi on tarvittavat tal.rak. Tila on ollut emännän suvun hallussa vuodesta 1922 lähtien 2 sukupolven ajan. (4)

Ent.omistaja: Matti ja Marjatta Orilahti. Omistaja: Orilahti, Kari s. 1957 maanviljelijä ja Sirpa o.s. Orilahti s. 1959 emäntä. Kari ja Sirpa ovat ostaneet tämän Orilahden tilan itselleen Matti ja Marjatta Orilahdelta v. 1985. (5)

Orilahden pihapiiri kaakon suunnasta. Oikealla asuinrakennus, siitä vasemmalle talousrakennus-autotalli, liiteri, navetta ja konehalli.

Asuinrakennus alarinteen suunnasta, idästä.

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: konesaumapelti, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali: pystyponttilaudoitus, vaaleankeltainen
- sokkelimateriaali: luonnonkiviharkot

Päärakennus on satulakattoinen vuorattu lyhytnurkkainen hirsirakennus. Pihasisvulla on lasikuisti, jonka pulpettikatto on pääkaton lappeen jatke. Kuistin katon räystäällä on poikkipäätty ja siinä on pieniruutuinen kolmionmallinen ikkuna-aukko.

Katonharjalla on ruokakellotorni, jossa on kaksi kannatinpilaria ja taitteinen pyramidikatto.

Ulkovuorauksen pystylaudoitus on jaoteltu vaakalistoilla osiin ullakon kohdalla. Ullakkopäädyissä on vinoponttilaudoitus kapeasta ponttilaudasta ja pystylautoja koristeaiheina sekä moniruutuiset vaakaikkunat ja päätykolmioissa pieniruutuiset kolmionmalliset ikkuna-aukot

Suurin osa ikkunoista on 6-ruutuisia, niissä on 2-lehtiset 3-ruutuiset puitteet. Ikkunat on vaihdettu uusiin.

Lasikuistin ikkunoissa puitteet ovat jaoteltu ala- ja yläosasta pienempiin ruutuihin ja samoin pariovien yläpuolella on ikkunat.

Rakennuksessa on jugendin tyylipiirteitä ja kansallisromanttista henkeä, jota ilmentävät mm. lohkokivinen korkea sokkeli sekä kuistin ja ullakkopäätyjen moniruutuiset ikkunat.

Asuinrakennus idän suunnasta.

Ruokakellokatos kaakon suunnasta.

Asuinrakennuksen eteläpääty.

2 Talousrakennus-vaja

- runkomateriaali: rankorakenne
- katemateriaali: konesaumapelti, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet, betoni

Talousrakennus-vaja on yksinkertainen suorakaiteen muotoinen satulakattoinen rankorakenteinen rakennus.

Päädyissä olevat pienet ikkunat, joissa puitteet ovat jaoteltu yläosasta pienempiin ruutuihin, ilmentävät kansallisromanttista henkeä.

Talousrakennus-autotalli koillisen suunnasta.

Liiteri /3/ kaakon suunnasta.

4 Navetta
- runkomateriaali: lohkokivi
- katemateriaali: aalto/muotoprofiilipelti
- ulkoseinän pintamateriaali: saumattu lohkokivi, ullakko-päädyssä pystyлаudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: luonnonkivi -laasti/ lohkokivi

Navettarakennus on satulakattoinen kivistä muurattu pohjakaavaltaan L-muotoinen rakennus. Lounaispäädyssä on ajoilta navetan ylisille. Kivinavetan katto on keskiosassa satulakatto, pohjois- ja eteläpäädyistä katto on aumattu.

Navetan ovi- ja ikkuna-aukkojen yläosassa ovat suuret lohkokivet. Kiviseinän päällä, yläkerran kohdalla kiertää muutaman hirren korkuinen hirsisalvoskehä. Päätykolmio on pystyлаudoitettu.

Navetassa on pystysuuntaiset, 2- tai 3-lehtiset ikkunat, joiden puitteet on jaettu ala- ja yläosasta pienempiin ruutuihin. Harjapäädissä on pieniruutuiset kolmionmalliset ikkuna-aukot.

Rakennuksessa on kansallisromanttista henkeä, jota ilmentävät mm. lohkokivimuuraus, aumatut päädyt ja runsaasti ruudutetut ikkunat.

Navetan siiven lounaispääty.

Navetta asuinrakennuksen suunnasta, koillisesta nähtynä.

Vuosiluku 1908 on kaiverrettu ovi- ja ikkuna-aukon kivipalkkiin.

Pohjoispäädyn ikkunoita.

Konehalli /5/ keskellä, navetan eteläpuolella, näkymä kaakon suunnasta. Vilja-aitta vasemmalla.

6 Vilja-aitta
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: sementtitiilikate
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: betonisokkeli

Vilja-aitta on satulakattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Aitta on vuoraamaton, mutta hirsien nurkkapääät on lautakoteloitu.

Vaakalautavuoraton pienaoven yläpuolella on hirsipäädyssä pieni luukkuovi. Ovien kehyslautojen päät ovat ristikkäiset.

Korkea betonisokkeli ei ole rakennustyyppissä tavallinen.

Vilja-aitta kaakon suunnasta.

Eläinsuoja /7/ ja katoksia /10 ja 11/ taustalla.

Lato /11/ luoteen suunnasta.

Orilahden tilakeskus lännen suunnasta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Orilahden tila sijaitsee Røyhdänsaaren pohjoislaidalla, maisemallisesti keskeisellä paikalla Røyhdänsalmen ja Raidistonjärven välisellä kannaksella, mäellä peltojen ympäröimänä.

Tilan pihapiiri on yhtenäinen kokonaisuus ja tilalla on säilynyt perinteistä rakennuskantaa, kuten asuinrakennus, talousrakennus-vaja, liiteri, navetta, vilja-aitan kohdalla ja lato.

Toimenpidesuositukset

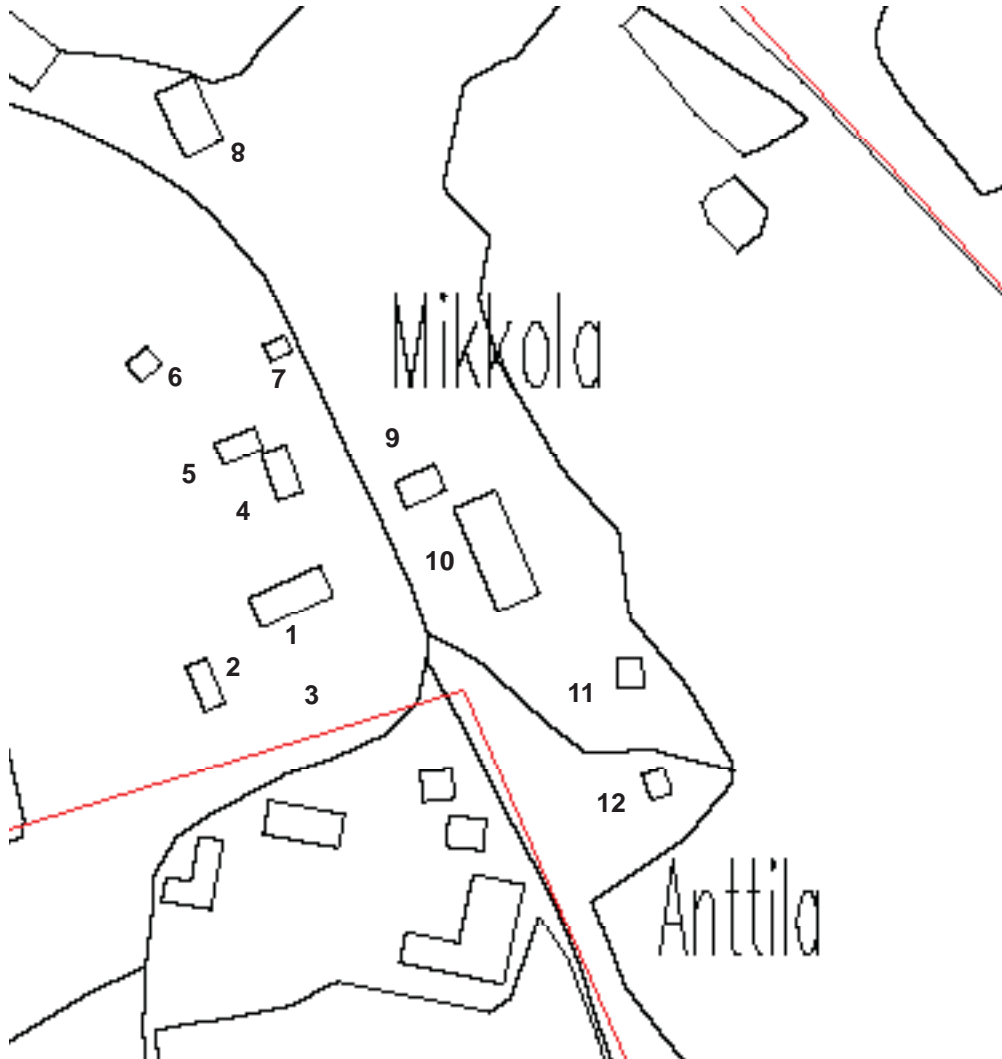
Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2006 Kristiina Kokko
Tekstit
syksy 2010

R10.6 Solttila

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Mikkola	562-474-1-18	Solttilantie 99, 35420 Talviainen
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Reijo Mikkola		

karttaote 1:2 000

Tilakeskus sijaitsee ranta-osayleiskaavan näkemäalueella, mutta tilan ranta-alueet ovat Tunkelon kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakunta-kaavassa maakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Sijaitsee Solttila-Kylänojan kulttuurimaisema-alueella, mikä on julkaisussa "Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet" Längelmäen kohde no 15. "Karviansalmen pohjoisrannalla levittäytyy Solttilan ja Kylänojan I. Karvian kylien viljelysmaisema, josta erottuvat Solttilan ja Mikkolan ... perinteiset rakennusryhmät."

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	päärakennus, asuinrakennus	1800-l loppupuoli	asuminen	asuminen
2	sivurakennus-aitta	n. 1900-l alkupuoli	säilytys	
3	maakellari	1920	säilytys	
4	riviaitta	n 1800-l loppu - 1900-luvun alku		
5	liiterirakennus	n 1900-luvun alku	säilytys	
6	sauna			
7	vilja-aitta	n 1800-l loppu - 1900-luvun alku	viljan säilytys	
8	riihi	n 1800-l loppu - 1900-luvun alku	viljan kuivaus	
9	autotalli-talousrakennus	1900-luvun alku		
10	navetta	1912	karjasuoja	
11	kuiivurirakennus		viljan kuivaus	
12	lato	n 1900-luvun alku	heinäsuoja	

Mikkolan pihapiiri idän suunnasta.
(kuva on yhdistetty kahdesta eri kuvasta)

Kuvaus

Mikolan tila sijaitsee Karviansalmen rannalla. Tilan rakennukset ovat Anttilan tilan rakennusten kanssa ryhmässä metsäisellä mäellä, järven suuntaan, kaakkoon ja etelään laskevalla rinteellä. Tilakeskusta ympäröivät lännessä Soltilanvuoren metsät, etelässä Anttilan pihapiiri ja idässä pellot.

Tilan pihapiirissä on asuinrakennus, joka on peräisin 1800-luvulta, luhtiaitta- sivurakennus, maakellari sekä pohjoispuolella riviaitta, liiteri, sauna ja vilja-aitta sekä kauempana riihi. Pihapiirin itäpuolella, tien toisella puolella ovat navetta, kalustusuoja, kuivurirakennus ja lato.

Historia

Maarekisterin mukaan Soltila halottiin vuonna 1806 kahteen osaan 1:1 (Mikkola) ja 1:2 (Anttila). Mikkolasta lohkottiin vuonna 1924 Niemelä. Mikkola omistaja oli tuolloin Oskari Mikkola. (1)

Mikkola om vuodesta 1948 Martti Mikkola s. 1910, vmo Kaija K. o.s. Viitaniemi s 1924 ... Tila on erotettu Soltilan kantatilasta 1789 ja kuulunut suvulle vuodesta 1871. Edellinen isäntä oli Oskari Mikkola. Tila sijaitsee Soltilan kylässä 7 km Länkipohjan asemalta ja 1 km Jyväskylän-Tre tiestä. Talouskeskus on rinteellä kylätien päässä viljelysten laidassa. Hirsisessä päärakennuksessa 1800-luvun lopulta on 6 huonetta. Hirsinen karjarakennus vuodelta 1912 käsittää kotieläintilat. Muita rakennuksia on kaksi aittaa, sauna, puimala, kuivaamo, vilja-aitta sekä varasto- ym suojat. (2)

Mikolan perikunta: Mikkola Martti s. 1910 ..Pso Kaija K. o.s. Viitaniemi s. 24... Martti Mikkolan perikunta om. vuodesta 1972 Mikkola RN:o 1/18 nimisen tilan Soltilan kylässä. 1800-luvulla valm. päärak. on uudist. vv. 1954 ja 1972-73. Karjarak. on valm. v. 1912. Lisäksi on tarpeelliset tal.rak. Tila on ollut suvun hallussa 1800-luvulta lähtien 3 sukupolven ajan. (3)

Lähteet:

- (1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
- (2) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
- (3) Suomen maatalouden järjestöväkeä osa Häme, Forssan Kirjapaino 1973.

1 Asuinrakennus
- runkomateriaali: hirsi, rankorakenne
- katemateriaali: konesaumapelti
- ulkoseinän pintamateriaali: poimulevy? (pystylaudoituskäyttö), päätykolmioissa kapea pytyponttilaudoitus, vaalean siniharmaa
- sokkelimateriaali: lohkokivi, betoni

Asuinrakennuksen itä-koillis-pääty.

Päärakennus on satulakattoinen hirsirakennus. Eteläpuolen pihasisivulla on pulpettikattoinen umpikuisti.

Katonharjalla on ruokakellotorni, jossa on kaksi kannatinpilaria ja pyramidikatto.

Ikkunat ovat 6-ruutuiset, niissä on 2-lehtiset 3-ruutuiset puitteet. Ikkunoiden kohdalla on ullakkokerroksen tasolla ns. haukkaikkunat, mitkä ovat 2-ruutuisia vaakasuuntaisia pieniä ikkunoita.

Kuistissa on sisäpuoliset portaat, pariovet ja niiden yläpuolella ikkunanauha, jossa pääosin 4-ruutuisia ikkunanpuitteita.

Ullakkopäädystä on ikkuna-aukossa kolme yksiruutuista puitetta vierekkäin, oletettavasti 1950-luvulta.

Pohjoispuolella on uudempi sisäänkäyntikuisti.

Päärakennuksen etelä-kaakkoissivu.

Luhtiaitta-s etelän suunnasta. Kuva on vuodelta 2004.

Riviatan viereinen liiterirakennus /5/ lounaan suunnasta.

2 Sivurakennus-aitta
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystypeiterimalaudotus, punamullan punainen, päätykolmiot ja poikkipääty pystylaudotus, keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Sivurakennus-aitta on päärakennuksen lounaispuolella poikittaissuuntaisena.

Aittarakennus on lyhytnurkkainen hirsirakennus. Satulakatossa on pihasisivun keskellä leveä poikkipääty, frontoni.

Rakennus on symmetrinen riviaitta, jossa keskellä on sisäänvedetyn eduskäytävän varrella kaksi aittaa sekä päädyissä asuinhuoneet.

Eduskäytävän päällä olevaa parvea kannattelee kaksi pilaria. Poikkipäädyn kohdalla on eduskäytävän päällä luhtikäytävä pienoiskoossa, sinne johtaa eduskäytävästä jyrkkä porras.

Pohjoispuolen huoneessa hirsirunko on saman levyinen kuin aitoissa, eteläpäädyssä rakennuksen levyinen.

Eduskäytävän ja parvikerroksen kaiteena on harva pystylaudotus.

Asuinhuoneiden ikkunat ovat kuusiruutuiset. Poikkipäädyssä ja eteläpäädyn päätykolmiossa on 6-ruutuinen ikkuna.

Pienaovet ovat vaakaponttilaudoitetut.

Päärakennuksen pohjoispuolella sijaitsevassa riviaitassa on neljä aittaa. Riviaitta lounaan suunnasta.

Eduskäytävä etelän suuntaan.

Pohjoispään aitan ovi.

4 Riviaitta
- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: sementtitiilikate
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, eduskäytävän yläosassa punamullan punainen, ullakkopäädyssä pystypeiterimalaudotus keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riviaitta-sivurakennus on eduskäytävällinen neliosainen pitkänurkkainen hirsiaitta. Satulakaton alla olevaa eduskäytävää kannattelee 7 pilaria. Riviaitta kostuu vanhemmasta yksinäisaitasta, väliaitasta sekä otsallisesta pariaitasta, jotka on yhdistetty. Aitat ovat pääosin vuoraamattomia. Pariaitan otsaulkonemissa on vaakasuuntaiset aukot. Eteläpäädyn päätykolmiossa on 4-ruutuinen pieni ikkuna.

3 Maakellari

- runkomateriaali: graniittiharkko sisäänkäyntipäädyssä
- katemateriaali: aaltopelti, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali: pääty pystylaudoitus, keltamullan keltainen
- sokkelimateriaali: kivet

Kellari sijaitsee suoraan päärakennuksen eteläpuolella samansuuntaisena. Se on tehty pitkistä lohkotuista kivistä muuraamalla.

Ovipäädyn yläosa on keltaisella pystylaudoituksella vuorattu kaarevaan muotoon. Satulakatto on pellitetty.

Maakellari itä-koillisen suunnasta.

6 Sauna

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: sementtitiilikate
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: kiviharkot

Sauna on satulakattoinen lyhytnurkkainen hirsirakennus. Rakennus on pääosin vuoraamaton, ullakkopäädyssä on pystylaudoitus, maalattu punamullan punaiseksi.

Eteläsivulla ja itäpäädyssä on 4-ruutuiset ikkunat. Ovi on vaakalautavuorattu. Hirsien salvospäät on suojattu lautakoteloilla.

Sauna kaakon suunnasta.

7 Vilja-aitta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: sementtitiilikate
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: kiviharkot

Vilja-aitta on kaksikerroksinen, satulakattoinen pitkänurkkainen hirsirakennus. Seinät ovat vuoraamattomat, yläkerran päätykolmiot pystypeiterimalaudoitettut.

Oven yläpuolella on päätykolmiossa 6-ruutuinen 2-lehtinen ikkuna. Ovi on vuorattu vaakalaudoituksella, maalattu keltamullan keltainen. Toinen ovi on vastakkaisella puolella, missä yläkertaan johtaa puinen ajosilta (vuonna 2006 huonokuntoinen).

Vilja-aitta ja taustalla riihen pääty.

Vilja-aitta lounaan suunnasta.

Vilja-aitta etelän suunnasta, tien puoleinen pääty ja eteläsivu.

Riihen kaakkoisspäätty.

Riihen luoteispäätty.

Riihen koillissivu.

Toisen riihen uuni.

Navetta lounaan suunnasta. Taustalla autotalli-liiterirakennus /9/.

Navetan pohjois(luoteis)päädystä näkyy hirsiseinää.

8 Riihi

- runkomateriaali: hirsi, eduskatos rankorakenteinen
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmioissa pysty-laudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Riihi sijaitsee muista rakennuksista erillään pari sataa metriä pohjoisessa Solttilantien varrella. Riihirakennuksessa on satulakaton alla kaksi pitkänurkkaista hirsistä riittä ja niiden välissä luuva sekä lounaissivulla eduskatos, jota on laudoitettu yläosasta. Eduskatoksen edessä on pieni satulakattoinen, oletettavasti konehuoneena ollut tila.

Riihissä on käytetty uudelleen toisten rakennusten hirsiä. Toinen on noin metrin toista alemmalla tasolla. Tien puoleinen sivu on painunut maan sisään ja vielä jäljellä olevassa kylkiäisessä (toiselta puolelta purettu – jäljet seinässä) on tila työkoneille. Luoteispäättyyn on tehty suuri oviaukko ja muutenkin pohjoisen puoli on muutettu kokonaan sisätiloiltaan kone-suojaksi. Etelä-kaakkois puoleisessa riihessä vielä uuni/riihen kiuas jäljellä.

Kaakkoispuoleisessa on 4-ruutuinen ikkuna.

10 Navetta

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, pystypeiterimalaudoitus, punamullan punainen, sinivihreä
- sokkelimateriaali: lohkokiviharkot

Navetta sijaitsee päärakennuksesta katsoen Solttilantien toisella puolella poikittain.

Navetta on satulakattoinen pitkänurkkainen pystylautavuorattu hirsirakennus. Nurkkapää ja osa ulkoseinillä olevista hirsiföljäreistä on koteloitu pystylaudoilla. Päätykolmioissa olevien 6-ruutuisten vanhimpien ikkunoiden kehyslautojen päät ovat ristikkäiset, päistään kavennettu kolmion kärjiksi.

Tien puoleisen sivun ikkunat on muutettu yksiruutuisiksi.

Pyöröhirsinen lato /12/ ja kuivurirakennus /11/ itä-kaakon suunnasta, taustalla Mikkolan pää-rakennus.

Näkymä idän suuntaan pellolle kuivurin ja ladon välistä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Mikolan tila sijaitsee Karviansalmen rannalla, maisemallisesti keskeisellä paikalla, metsäisellä mäellä peltojen ja Anttilan tilan rakennusten ympäröimänä.

Tilan pihapiiri on yhtenäinen kokonaisuus ja tilalla on säilynyt paljon perinteistä rakennuskantaa, kuten asuinrakennus, joka on peräisin 1800-luvulta, luhtiaitta- sivurakennus, maakellari, riviaitta, liiteri, sauna, vilja-aitta, riihi, navetta, kalustosuoja ja lato.

Toimenpidesuosituksat

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2004 Juuso Väisänen
2006 Kristiina Kokko
Tekstit
syksy 2010 Kristiina Kokko

R10.7 Solttila

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Anttila	562-474-1-54	Solttilantie 84 (103?), 35420 Talviainen
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Veikko Toivonen, perikunta		

karttaote 1:2 000

Tilakeskus sijaitsee ranta-osayleiskaavan näkemäalueella, mutta tilan ranta-alueet ovat Tunkelon kulttuuri-maisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakunta-kaavassa maakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Sijaitsee Solttila-Kylänojan kulttuurimaisema-alueella, mikä on julkaisussa "Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet" Längelmäen kohde no 15. "Karviansalmen pohjoisrannalla levittäytyy Solttilan ja Kylänojan I. Karvian kylien viljelysmasema, josta erottuvat Solttilan Anttilan ja Mikkolan ... perinteiset rakennusryhmät."

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1800-l loppupuoli, 1872	asuminen	asuminen
2	luhtiaitta-sivurakennus	1930-luku	varastointi	
3	navettarakennus	1915	karjasuoja, talli, sauna, ulkokäymälä	
4	kalustovaja-traktoritalli	1925		
5	maakellari	1899	säilytys	
6	riihi	n. 1900-l alku	viljan kuivatus	

Kuvan keskellä Anttila ja vasemmalla Mikkolan rakennuksia rannan suunnasta, kaakosta.

Kuvaus

Anttilan tila sijaitsee Karviansalmen rannalla. Tilan rakennukset ovat Mikolan tilan rakennusten kanssa ryhmässä mäellä, järven suuntaan, kaakkoon ja etelään laskevalla rinteellä. Tilakeskusta ympäröivät lännessä Solttilanvuoren metsät ja järven suunnassa pellot.

Tilan pihapiirissä on asuinrakennus, joka on peräisin 1800-luvulta, luhtiaitta- sivurakennus, kaustovaja, navetta ja kellari. Riihi sijaitsee kauempana pihapiiristä, eteläpuolella mäellä pelto-kaistaleen takana.

Historia

Maarekisterin mukaan Solttila halottiin vuonna 1806 kahteen osaan 1:1 (Mikkola) ja 1:2 (Anttila). Anttilasta lohkottiin vuonna 1923 Ranta-ahon torppa, tuolloin Anttilan omistaja oli Otto Toivonen). Anttilasta lohkottiin vuonna 1934 Kotilahti (Artturi Toivonen) ja 1:8 Oinasvuori (Jenny Sabina Kontuniemi). (1)

Anttila om vuodesta 1961 Veikko A. I. Toivonen s. 1935, vmo Terttu M. o.s. Lautala s 1941 ... Tila on puolet Solttilasta, joka jaettiin kahteen osaan 1789. Anttila sijaitsee Solttilan kylässä 16 km kirkolta ja 1 km Tampere-Jyväskylä maantieltä. Talouskeskus on mäen rinteellä ja viljelysten laidassa. 1800-luvulta oleva hirsinen päärakennus käsittää 8 huonetta. Kivinen karjarakennus vuodelta 1915 sisältää navetan sekä tallin. Ulkorakennukset ovat erillisinä. (2)

Anttila Toivonen, Veikko A. I. s. 1935 ... Toivoset om. vuodesta 1961 Anttila RN:o 1/32 nimisen tilan Solttilan kylässä. V. 1872 valm. päärak. on uudist. v. 1933 ja vuorattu Minert-levyin v. 1970. Kivi- ja puurakent. karjarak. on valm. v. 1915. Lisäksi on tarpeelliset tal.rak. Tila on ollut suvun hallussa 1870-luvulta lähtien 4 sukupolven ajan. (3)

Solttila, Anttila Ent. omistaja: Veikko Toivonen. Tilan omistaa Veikko Toivosen perikunta, johon kuuluvat Tuula Toivonen, Virpi Kaipainen sekä Tero Toivonen... Tällä hetkellä tilan pellot ovat vuokratilajelyssä. Asuja: Tero Toivonen s. 1965. (4)

Päärakennus on tarinan mukaan 1873 rakennettu, nälkävuosina edellinen suku menetti.

1925 traktoritali, ylhäällä mankeli. 1915 navetan kiviosa, rakennuttanut Otto Toivonen (k 1925) papan isä. Vieraspytinki oli aitan kohdalla, aittarivi tehty 1930-luvun lopulla. Alarinteessä ollut korkea aitta (ehkä jyvääitta, ei ollut Teron äidin aikaan käytössä) on siirretty Rantakulman (Ranta-Aho) tilan pihaan. Rannassa oli pesutupa, jonka tulisija on vielä jäljellä. Riihen takana oli 2-osainen hirsirakennus, jossa puitiin viljaa vanhalla tavalla (ei kuivattu), purettiin joskus 1970-luvulla, meni TV:n lavasteisiin Rauta-aikaan. Sauna oli tien vieressä mäessä. Tien poskessa oli myös pieni asuinrakennus, missä asui aikoinaan radan rakentajia. Päärakennuksen edustalla oli aitta, jonka eduskivi on vielä jäljellä, purettu joskus 1960-luvun alkupuolella. Paja oli ylempänä mäellä, palanut. (A)

Näkymä Mikkolasta Anttilaan, etelään.

Lähteet:

- (1) Längelmäen maakirjalutteleto, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.
 - (2) Suuri maatilakirja V Hämeen lääni, 1964.
 - (3) Suomen maatalouden järjestöväkeä osa Häme, Forssan Kirjapaino 1973
 - (4) Kotiseutumme Aitolahdi-Längelmäki-Orivesi-Teisko 2001-2002, Oy Botnia-Foto Ab, Vaasa 2002.
- Suulliset lähteet:
(A) Tero Toivonen (s. 1965)

1 Asuinrakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: sementtitiilikate
- ulkoseinän pintamateriaali: minerit-levytys
- sokkelimateriaali: luonnonkiviharkot, saumattu, kuistissa betoni

Asuinrakennus on satukattainen vuorattu hirsirakennus. Katokulma on jyrkkä. Etelään päin avautuvan rakennuksen pihasivulla on satulakattainen umpikuisti. Pohjoissivulla on leveä poikkipääty talon keskivaiheilla.

Ikkunat ovat 6-ruutuiset, niissä on 2-lehtiset 3-ruutuiset puitteet. Päätykolmioissa ja poikkipäädystä on pienemmät 6-ruutuiset ikkunat. Kuistin ikkunoina ovat pienet 6-ruutuiset ikkunat, kaksi molemmilla sivuilla sekä yhdet parioven molemmin puolin. Etelälapeella on kaksi puolikaarenmuotoista kattoikkunaa, lunetti-ikkunaa.

Katemateriaali on punainen betonikattotiili, seinät on peitetty vaalealla mineritiileillä. Sokkeli on suurista lohkoista kivistä tehty. Kuistissa on betoniperustus.

Rakennusta on korjattu 1933 ja vuorattu 1970-luvulla.

Asuinrakennus luoteen suunnasta.

Asuinrakennus alarinteeseen suunnasta, idästä.

Asuinrakennus kaakon suunnasta.

Luhtiaitta-sivurakennus kaakon suunnasta.

Luhtiaitta-sivurakennuksen itäsivu. Kuva vuodelta 2004.

Navetta kaakon suunnasta.

Navetta asuinrakennuksen suunnasta, luoteesta nähtynä. (kuva on yhdistetty kahdesta eri kuvasta)

Navetan pohjoispääty.

2 Luhtiaitta-sivurakennus

- runkomateriaali: hirsi
- katemateriaali: sementtitiilikate
- ulkoseinän pintamateriaali: pystypeiterimalaudoitus, hirsi, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Luhtiaittarakennus on pääarakennuksen lounaispuolella poikittaissuuntaisena. Riviaitta-sivurakennus on pitkä luhdilla varustettu satulakattoinen hirsirakenteinen riviaitta, eduskäytävällinen viisiosainen lyhytnurkkainen hirsiaitta. Neljä aittaa on sisäänvedetyn eduskäytävän varrella. Eteläpäässä on asuinhuone, joka on aitan ja eduskäytävän levyinen. Länsivivulla on matalampi satulakattoinen poikittaissiipi.

Eduskäytävän päällä olevaa parvea kannattelee neljä pilaria. Parvikerroksessa on viisi kaariholvista aukkoa pilareiden väleissä pystylautavuorauksessa.

Eduskäytävän pilarit ovat yläosan päästä eli kapiteelista veistetyt klassisesti. Eduskäytävän kaiteena ovat ristikkäiset laudat pystytukien väleissä.

Asuinosan ikkunat ovat kuusiruutuiset pienet ikkunat, joiden kohdalla on luhtikäytävän korkeudella 2-ruutuinen vaakaikkuna, päätykolmiossa 4-ruutuinen pieni ikkuna.

Rakennus on pystyrimalaudoitettu muuten paitsi alaosan riviaittojen kohdalta.

3 Navetta

- runkomateriaali: lohkokivi, hirsi
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: saumattu lohkokivi, ullakko-päädyssä pystylauoituus, siivessä hirsi ja pystylauoituus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: luonnonkivi -laasti/ lohkokivi

Navetta sijaitsee pihapiirissä asuinrakennuksen kaakkoispuolella.

Navettarakennus on pohjakaavaltaan L-muotoinen rakennus. Navettaosa on kivistä muurattu. Länsisiipi oli talli, se on hirsirakenteinen, lyhytnurkassa salvostyyppi on hammasnurkka. Kivinavetassa on satulakatto ja tallissa taitekatto.

Sekä pohjoispäädyssä että länsipäädyssä on ajosilta navetan ylisille. Tallin ajosillan alaosan sivut ovat lohkotuista kivistä, puinen ajosilta tuettu seinän linjassa pystyhiirillä.

Navetan ovi- ja ikkuna-aukkojen yläosassa ovat suuret lohkokivet. Päätykolmiot ovat pystylauoitetut.

Navetassa on pystysuuntaiset, 6-ruutuiset ikkunat, joita on ryhmitelty yhden ja kahden ikkunan ryhmiin. Tallissa ikkunat ovat vaakasuuntaisia (2 3-ruutuista vierekkäin) ja eteläisivulla 9-ruutuisia. Navetan ajosillan parioven päällä on päätykolmiossa kaksi 12-ruutuista puitetta vierekkäin.

Rakennuksessa on kansallisromanttista henkeä, jota ilmentävät mm. lohkokivimuuraus, taitekatto ja runsaasti ruudutetut ikkunat.

5 Maakellari

- runkomateriaali: graniittiharkko sisäänkäyntipäädyssä
- katemateriaali: aaltopelti, vihreä
- ulkoseinän pintamateriaali: pääty pystylaudoitus, keltamullan keltainen.
- sokkelimateriaali: kivet

Kellarirakennus on navetan ja kalustovajan pohjoispuolella. Maakellarissa on kaksi kivistä rakennettua osaa. Satulakaton päätykolmio on pystylaudoitettu. Päätykolmiossa ikkuna, jossa on kaksi 6-ruutuista puitetta vierekkäin. Ovet ovat vaakalautavuoratut, maalattu keltamullan keltaisiksi. Toisen oven holvikivessä on vuosiluku 1899.

Maakellarin eteläpääty.

Vasemmalla maakellari, oikealla kalustovaja-traktoritali-rakennus /4/. Näkymä lounaan suunnasta.

Itäpuoleisen kellarin oven päällyskivessä on kaiverretuna vuosiluku 1899

Riihirakennus sijaitsee pihapiiristä etelään parisataa metriä.

6 Riihi

- runkomateriaali: hirsi, eduskylkiäinen rankorakenteinen
- katemateriaali: aaltopelti
- ulkoseinän pintamateriaali: hirsi, päätykolmioissa ja kylkiäisissä pystylaudoitus, punamullan punainen
- sokkelimateriaali: nurkkakivet

Punamullattu hirsirakenteinen kummaltakin sivulta kylkiäisellä varustettu riihirakennus on ollut paririihi.

Riihirakennuksessa on satulakaton alla kaksi pitkänurkkaista hirsistä riihtä ja niiden välissä luuva sekä koillissivulla matalampi hirsinen kylkiäinen koko rakennuksen pituudella (pahnalato ym.) sekä vastakkaisella pitkällä sivulla eduskatos ja myöhemmin tehty kuivuri.

Rakennuksen sisäosiin on tehty paljon muutoksia viljankuivauksen varten, vanhoja hirsiseiniä on sahattu uusien toimintojen mukaan ja itäpuolelle on rakennettu lisäosia, kuten myös kätöille.

Riihen itä-kaakkoispäätyä.

Riihi lounaan suunnasta.

Anttilan navetta-tallirakennus kaakon suunnasta. Taustalla luhtiaitta-sivurakennus.

Anttilan tilakeskus etelän suunnasta. Asuinrakennus puuston takana kuvan keskellä. Oikealla navettarakennuksen tallipääty. Kuva vuodelta 2004.

Anttilan päärakennus näkyy navetan ja kalustovajan takaa. Itä-kaakon suunnasta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Anttilan tila sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla Karviansalmen rannalla. Tilan rakennukset ovat Mikolan tilan rakennusten kanssa ryhmässä mäellä.

Anttilan pihapiiri avautuu etelään, mistä on suorat näkymät pelloille järven suuntaan. Tilan pihapiiri on yhtenäinen kokonaisuus ja tilalla on säilynyt perinteistä rakennuskantaa, kuten asuinrakennus, joka on peräisin 1800-luvulta, luhtiaitta- sivurakennus, kalustovaja, navetta vuodelta 1915 ja kellari vuodelta 1899 sekä riihi kauempana pihapiiristä, eteläpuolella peltokaistaleen takana.

Toimenpidesuosituksukset

Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2004 Juuso Väisänen
2006 Kristiina Kokko
Tekstit
syksy 2010 Kristiina Kokko

R10.8 Solttila

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Ranta-aho	562-474-1-52	Solttilantie , 35420 Talviainen
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön

karttaote 1:2 000 -
PUUTTUU

Tilakeskus sijaitsee Tunkelon kulttuurimaisema-alueella, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas maisema-alue. [rajaus tarkistettava]

Sijaitsee Solttila-Kylänojan kulttuurimaisema-alueella, mikä on julkaisussa "Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet" Längelmäen kohde no 15. "Karviansalmen pohjoisrannalla levittäytyy Solttilan ja Kylänojan I. Karvian kylien viljelysmaisema, josta erottuvat Solttilan Anttilan ja Mikkolan ... perinteiset rakennusryhmät."

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	asuinrakennus	1800-l loppupuoli, 1900-l alku	asuminen	vapaa-ajan asuminen
2	pariaitta	1800-l loppupuoli	varastointi	
3	maakellari			
4	aitta	1800-l loppupuoli		
5	liiteri-vaja		säilytys	
6	sauna	n. 1900-l alku		
7	puuliiteri-lato			

Ranta-ahon tilan rakennukset sijaitsevat metsän ja pelon rajalla, näkymä lounaan suunnasta.

Kuvaus

Ranta-ahon tila sijaitsee Karviansalmen rannalla. Tilan rakennukset ovat metsän ja pellon rajalla, järven suuntaan, etelään laskevalla rinteellä.

Tilan pihapiirissä on asuinrakennus, joka on melko tyypillinen torpparitilan päärakennus, kaksi pitkänurkkaista hirsiaittaa noin 1800-luvun loppupuolelta, pari-aitta ja jyvääitta, mikä on siirretty Anttilan tilalta sekä liiteri-vaja, maakellari, puuliiteri-lato ja sauna.

Historia

Ranta-aho lohkottiin vuonna 1923 Anttilasta, jonka torppa Ranta-aho oli. Ranta-ahon omistajana oli 1920-luvun alussa Enokki Ranta-aho. (1)

Lähteet:

(1) Längelmäen maakirjaluettelo, Pirkanmaan-Satakunnan maanmittaustoimisto.

Suulliset lähteet:

(A) Tero Toivonen (s. 1965)

Ranta-ahon asuinrakennus kaakon suunnasta.

Pari-aitta /2/ sijaitsee asuinrakennuksen kaakkoispuolella, poikittaisena. Näkymä lounaan suunnasta.

Maakellari /3/ asuinrakennuksen lounaispuolella, näkymä etelä-lounaasta.

Aitta /4/ on siirretty Anttilan tilalta, missä se oli jyvääittana. (A)

Sauna /6/ sijaitsee pihapiirin itäpuolella.

Liiteri-vajarakennus /5/ sijaitsee pihapiirin kaakkoisreunalla, pellon laidassa.

Puuliiteri /7/ ja ulkokäymälä sijaitsevat pihapiirin luoteisnurkalla. Nökymä lounaasta.

Näkymä Ranta-ahon tilalta Karviansalmen suuntaan etelään. Keskellä Paavonsaari, taustalla Tunkelon kylän rantaa.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen	rakennusperinteinen
Historiallinen	asutushistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti

Arvojen perustelu

Ranta-ahon tila sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla Karviansalmen rannalla.

Ranta-ahon pihapiiri avautuu etelään, mistä on suorat näkymät pelloille järven suuntaan. Tilan pihapiiri on yhtenäinen kokonaisuus ja tilalla on säilynyt perinteistä rakennuskantaa, kuten asuinrakennus, pari-aitta, jyväättä, liiteri-vaja, maakellari ja sauna.

Toimenpidesuositukset

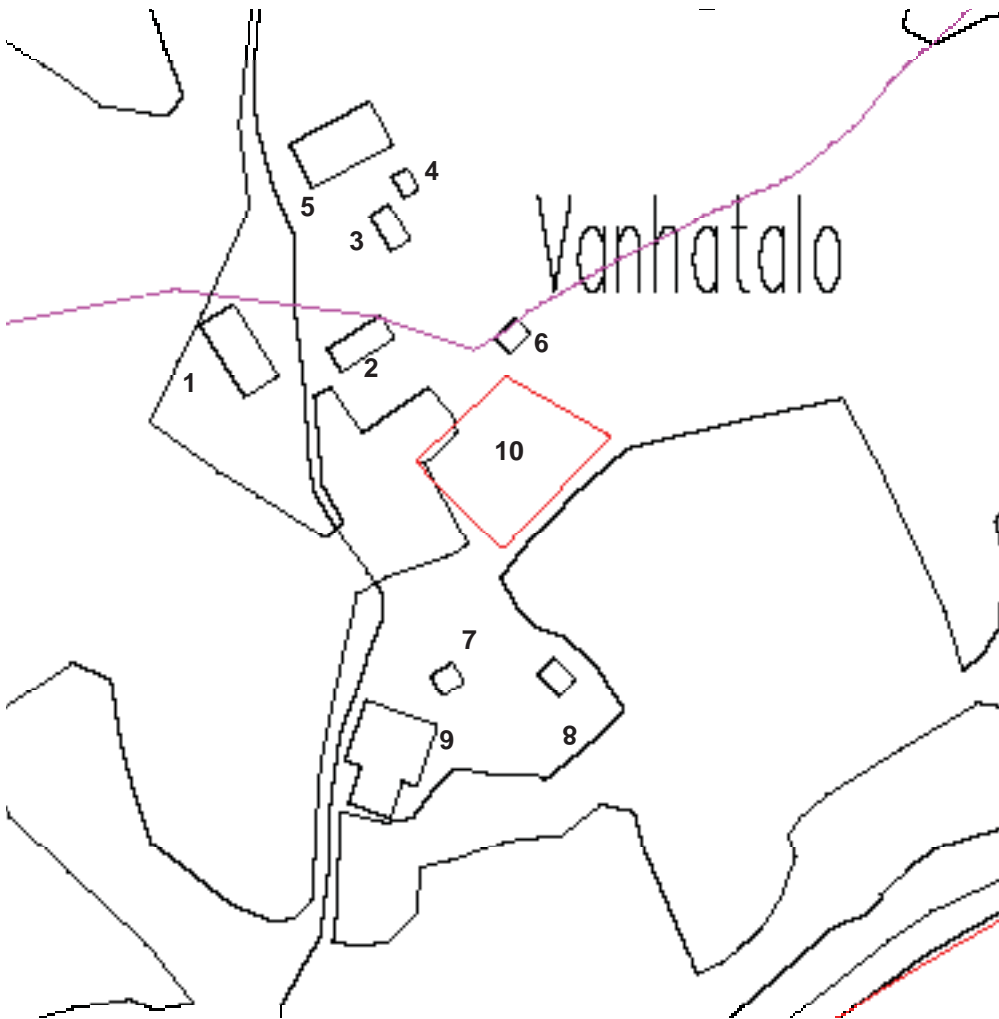
Tilan rakennuskantaa tulee vaalia perinteitä kunnioittaen ja huoltaa alkuperäisin materiaalein, huomioiden niiden historiallinen arvo ja keskeinen sijainti maisemassa.

Alueen käyttö ja rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja ominaislaatuun.

Kuvat
2005 Juuso Väisänen
Tekstit syksy 2010
Kristiina Kokko

R10.9 Kylänoja

kiinteistön nimi	kiinteistötunnus	osoite
Vanhatalo	562-463-1-65	Vanhatalontie 59, 35400 Längelmäki
omistaja/ omistajat		omistajan osoite, jos eri kuin kiinteistön
Antti Salonen		

karttaote 1:2 000

Tilan ranta-alueet kuuluvat mukaan Tunkelon kulttuurimaisema-alueeseen, mikä on Pirkanmaan 1. maakuntakaavassa maakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Sijaitsee Solttila-Kylänojan kulttuurimaisema-alueella, mikä on julkaisussa "Pirkanmaan kulttuurihistorialliset kohteet" Längelmäen kohde no 15 Solttila-Kylänojan kulttuurimaisema. "Karviansalmen pohjoisrannalla levittäytyy Solttilan ja Kylänojan I. Karvian kylien viljelysmaisema, josta erottuvat Solttilan Anttilan ja Mikkolan sekä Kylänojan Anttilan, Eerolan ja Vanhatalon perinteiset rakennusryhmät. Karvian kylässä on sijainnut Längelmäen nykyistä edellinen kirkko." R, MK. (Kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden valintaperusteet: R = rakennushistorialliset perusteet MK = maisemakokonaisuus)

	Rakennus	rakennusajankohta	alkuperäinen käyttötarkoitus	nykyinen käyttötarkoitus
1	päärakennus, asuinrakennus	1907-1908	asuminen	asuminen
2	sivurakennus-aitta	n. 1900-I alkupuoli	säilytys	
3	talli		hevostalli	
4	sauna	n. 1900-I alkupuoli		
5	navetta	1904	karjasuoja, ulkikäymälä	
6	puuvaja-liiteri			
7	vilja-aitta	n 1800-I loppu	viljan säilytys	
8	lato		olki/heinäsuoja	
9	riihi		viljan kuivaus	
10	vanhan kirkon paikka	(1641-1772)	kirkko	muistomerkki

Kuvaus

Vanhatalon tila sijaitsee Karviansalmen rannalla. Tilan rakennukset ovat ryhmässä mäellä, järven suuntaan ja länteen laskevalla rinteellä. Tilakeskusta ympäröivät koillisessa metsäinen mäki ja järven suunnassa pellot. Tilan pihapiirissä ovat asuinrakennus, aitta-sivurakennus, talli, sauna, navetta ja hiukan kauempana kaakossa puuvaja. Riihi, vilja-aitta ja lato sijaitsevat pihapiiristä etelään (n 80 m etäisyydellä) peltosaarekkeessa.

Asuinrakennuksen pääty ja aittarakennus kaakon suunnasta.